

ART

αριθμός Β, Τεύχος 1

Περίοδος

MIKHIS
ΘΕΟΔΩΡΟΣ
ΜΟΥΣΙΚΗ
για τις

σωτερική
της δημοκρα

601

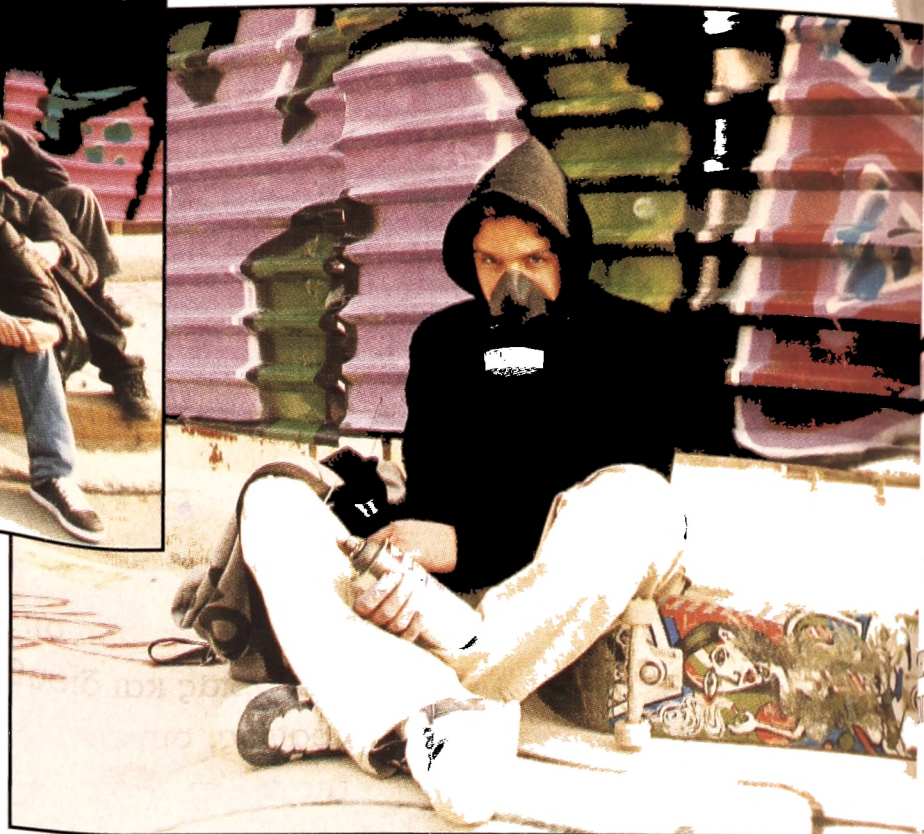

ΕΠΙΘΕΣΗ ΣΤΟ ΓΚΡΙ

Η ΔΙΑΔΡΟΜΗ με graffiti στους δρόμους της Αθήνας, φάνηκε ότι είναι μια υπόθεση που έχει ψωμί. Από την πρώτη κιόλας δράση, άρχισαν να έρχονται πιο πολλοί writers απ' όσους είχαν προσκληθεί. Μαθητές γυμνασίου, περαστικοί, διάφοροι άνθρωποι με κέφι. **Αρκετά ανοιχτή φάση** – κι όμως σίγουρη.

ΤΟ ΚΙΝΗΤΡΟ, η αυτοέκφραση.

ΜΙΑ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΑ ΓΕΝΙΑ μοιάζει να κατακτά το πρόσωπό της και να δίνει απ' αυτό στοιχεία στην εικόνα της πόλης. Μιας πόλης που κανείς δεν έχει λόγους να τη νιώθει δικιά του. Με τα χέρια τους. **Όχι για λεφτά.** Με σπρέυ που πολλές φορές έφερναν οι ίδιοι, κι όχι απλά περιμένοντας την προσφορά – που έτσι κι αλλιώς δεν φτάνει για όλα τα χιλιόμετρα που περιμένουν. Νέα παιδιά που απέδειξαν ότι οι ηλικίες τους (15 έως 20 κυρίως) μόνο ανώριμες δεν είναι. Θα ήταν πολύ εύκολο να τα κάνουν όλα γης μαδιαμ με τα σπρέυ αλλά δεν το έκαναν. **Έφτιαξαν έργα** που πολλά είναι «αστεράτα», όπως λένε, **για να μείνουν** – και υπάρχουν πολλές φωτογραφίες που τα δείχνουν. Η όσμωση των εικόνων ίσως έχει αρχίσει. Μπορείτε να φανταστείτε τώρα κι άλλες αντίστοιχες επεμβάσεις στο τοπίο της ζωής

μας; **Ηλικιωμένους να ασβεστώνουν πεζούλια, εκθέσεις σ γέφυρες των δρόμων, εφήμερα έργα στα περάσματα της πόλης ή στο μετρό, κ.ο.κ.**

ΕΠΑΝΟΙΚΕΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ ή, αλλιώς, **να τον πάρουμε σω από τους εργολάβους του.** Εγκαινιάζοντας κάπως τις διαδρομές μιας άλλης πόλης. Είμαστε πολύ αισιόδοξοι. Πειράζει;

ΤΖΙΜΗΣ ΕΥΘΥΜΙ

Φωτογραφίες: Α. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ

ΑΝΤΙ
ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ
ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

601

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΙΤΗΝΩΡ
Ι ΣΤΟ ΣΥΝΘΕΤΟ ΟΝΟΜΑ.

ΑΝΑΓΩΓΗΣ ΤΣΟΛΑΚΙΑΣ
ΠΑΠΑΘΕΜΕΛΗΣ ΣΤΗΝ ΑΜΕΡΙΚΗ

ΠΟΡΤΕΡ
ΤΑΓΓΕΛΜΑΤΙΕΣ ΕΛΛΗΝΕΣ

ΣΟΣ ΠΑΠΠΑΣ
ΑΗΝΟ-ΠΑΣΟΚΙΚΑ

ΖΩΝΙΟΣ
Α. ΔΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗ ΟΡΧΗΣΤΡΑ

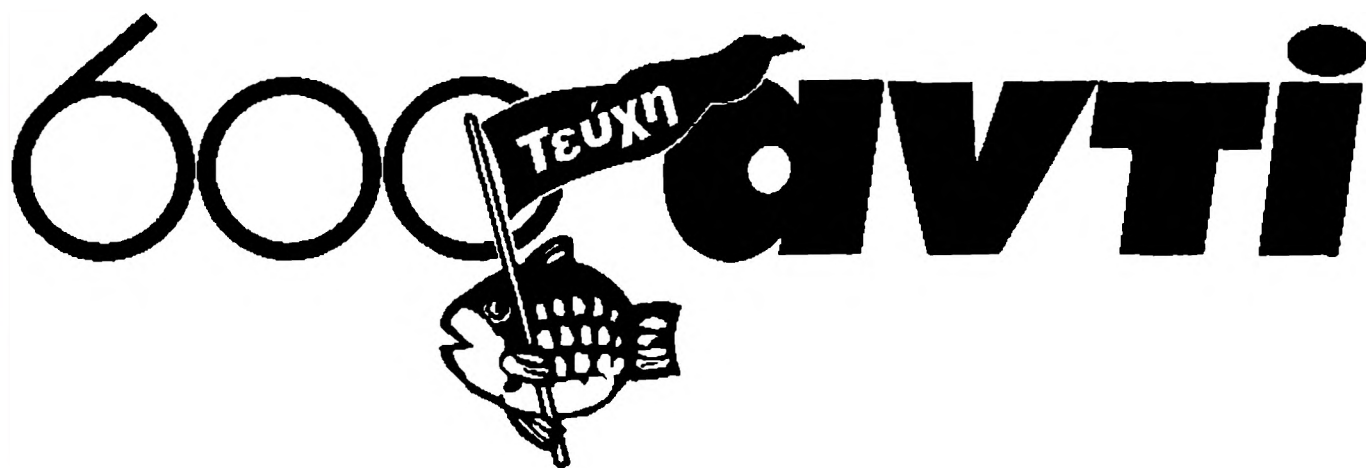
ΓΕΡΟΠΟΥΛΟΣ
ΑΡΙΣΤΕΡΗ ΠΡΟΚΛΗΣΗ

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΑΚΗΣ
ΕΝΤΡΟΑΡΙΣΤΕΡΑ»...

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ
ΡΜΑ ΣΤΗΝ ΑΠΟΜΟΝΩΣΗ

ΒΑΣΙΛΑΚΗΣ
Η 25η ΜΑΡΤΙΟΥ 1896

ΩΦΥΛΛΟ: Το εξώφυλλο σχεδίασε, με βάση
εξώφυλλο του πρώτου τεύχους του Αντί στη
δικτατορία, η ζωγράφος Ηρώ Κανακάκη.

ΓΙΑ ΤΟ «ΑΝΤΙ» ΓΡΑΦΟΥΝ: Οι πολιτικοί **Κ. Σημίτης**, πρωθυπουργός· **Αλέκα Παπαρήγα**, γ.γ. του ΚΚΕ· **Ν. Κωνσταντόπουλος**, πρόεδρος του ΣΥΝ· **Λ. Κύρκος**, ιστορικός ηγέτης της Αριστεράς· και **Στ. Μπένος**, υπουργός Πολιτισμού. Γράφουν ακόμη οι: **Αντ. Καρκαγιάννης**, συνεκδότης του Αντί την εποχή της δικτατορίας και διευθυντής σήμερα της *Καθημερινής*· **Γ. Θεοδωράκης**, δημοσιογράφος, συνεργάτης του περιοδικού στη δικτατορία· **Ν. Γιανναδάκης**, μέλος της πρώτης συντακτικής επιτροπής του Αντί στη μεταπολίτευση, διευθυντής σήμερα της Βικελαίας Βιβλιοθήκης Ηρακλείου· **Μ. Αλεξανδρόπουλος**, συγγραφέας· **Δ. Ραυτόπουλος**, κριτικός λογοτεχνίας και συγγραφέας· **Χρ. Μηλιώνης**, συγγραφέας· **Μάρω Δούκα**, συγγραφέας· **Β. Ραπτόπουλος**, συγγραφέας· **Χρ. Παπαγιαννάκης**, αντιστασιακός· **Γ. Καλιόρης**, καθηγητής στο πανεπιστήμιο Vincennes (Παρίσι)· **Π. Μαρτινίδης**, αρχιτέκτων, καθηγητής στο ΑΠΘ· και **Δ. Σκούφης**, υπεύθυνος της On-line έκδοσης του Αντί. Ζητήσαμε και μας έστειλαν σκίτσα οι παλιοί συνεργάτες μας: **Γήσης**, **Γ. Ιωάννου**, **Γ. Καλαϊτζής**, **Α. Πετρουλάκης**, **Στάθης**, **Δ. Χαντζόπουλος**, καθώς και οι σκιτσογράφοι **Αρκάς**, **ΚΥΡ** και **Κ. Μητρόπουλος**. Τα σκίτσα των δύο νεότερων σκιτσογράφων μας **Κ. Κουφογιώργου** και **Γ. Φιλδισάκου** δημοσιεύονται στο τχ. 600.

• Στο τχ. 600 θα βρείτε το πλήρες πρόγραμμα των εορταστικών εκδηλώσεων του Αντί: «Διαδρομές και Συναντήσεις» στο Πολιτιστικό Κέντρο «Μάνος Χατζιδάκις» (Γκάζι, Πειραιώς 100 και Περσεφόνης), στο Πολιτιστικό Κέντρο «Μελίνα Μερκούρη» (Παλιό Πιλοποιείο Πουλόπουλου, Πετράλωνα) και στο Δημοτικό Θέατρο Πειραιά, αλλά και στους δρόμους της Αθήνας (γκράφιτι, κλόουν, μουσικοί δρόμου, κ.ά.).

• Λόγω του εκτάκτου και του εορταστικού των περιστάσεων, λείπουν κάποιες από τις μόνιμες στήλες του περιοδικού, ενώ μέρος της ύλης που είχε προγραμματισθεί μετατίθεται για το προσεχές τεύχος. Αυτά έχουν οι γιορτές.

Περίοδος Β' • Έτος 23ο • Τεύχος 601 • Παρασκευή 15 ΜΑΡΤΙΟΥ 1996 • Δρχ. 1.000
ΑΝΤΙ • ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοκάρους 60, 115 21 Αθήνα τηλ. 72.32.713-72.32.819 FAX: 72.26.107

ANTI ON-LINE: <http://www.compulink.gr/anti>

E-mail: anti@compulink.gr

ΕΚΔΟΤΗΣ: Χρήστος Παπουτσάκης

ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ - ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ: Τασία Ρούμπου - **ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:** Δημήτρης Ζαβέρδας - **MONTAZ:** Τασία Λεβόν

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΛΙΘΟΤΥΠ Α.Ε. Ιασίου 5, Περιστέρι, τηλ. 57.22.201

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: Εξαμ. 4.100 δρχ., Ετήσια 8.200 δρχ., Ετήσια Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ.: 30.000 δρχ. Φοιτητική ετήσια: 7.000 δρχ.

ΩΤΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ: Εξαμ.: 30 δολ., Ετήσια: 60 δολ., ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ: Εξαμ. 35 δολ., ετήσια 70 δολ.

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης Δημοκάρους 60, 115 21 Αθήνα **ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ:** ΔΡΧ. 400, **ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ:** ΔΡΧ. 600

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας περιοδικό ΑΝΤΙ, για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:

Κέντρο του βιβλίου - Α Πουλουκτσό και Σία Ε.Ε. Λασσάνη 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. (031) 285.857

ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ ΚΑΙ ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΕΙΚΟΣΙ ΤΡΙΑ χρόνια συνεχούς έκδοσης έχουν εθίσει κι εμάς που δουλεύουμε στο ANTI κι εσάς –εδώ η αναφορά γίνεται για τους παλιούς, τακτικούς αναγνώστες του περιοδικού- σε μια ορισμένη οπτική. Γιατί, πρέπει να το ομολογήσουμε, το ANTI επιμένει σε κάποιους σταθερούς άξονες αναφοράς. Για κάποιους αυτό σημαίνει στασιμότητα. Για μας σημαίνει σταθερότητα σε διακηρυγμένες αρχές.

ΕΤΣΙ, τα λίγα αυτά λόγια θέλουμε να τα αφιερώσουμε στους νεώτερους από σας. Να αφιερώσουμε σ' εσάς ακόμη και τα δύο τεύχη που βρίσκονται στον φάκελλο που τα εσωκλείει. Και τις γιορτές που ετοιμάζουμε από καιρό και στις οποίες θα μπορείτε να συμμετάσχετε κατά το εορταστικό τριήμερο 23 έως και 25 Μαρτίου.

ΑΥΤΑ τα δύο τεύχη, στο μεγάλο μέρος τους έχουν πληροφορίες τόσο για το πρόγραμμα της γιορτής όσο και για την ιστορία του περιοδικού. Και μαζί, κείμενα κάποιων επωνύμων που γνωρίζουν το περιοδικό. [Είναι κάποια από αυτά υπερβολικά σε επαίνους αλλά αυτό ήταν αναμενόμενο όταν ζητάς να συμμετάσχουν σε ένα τεύχος που εσύ ονομάζεις ορόσημο].

ΟΜΩΣ ο λόγος εδώ είναι για άλλα: Γιατί το ANTI επιμένει να αναζητεί τους νέους και να απευθύνει σ' αυτούς τον λόγο. Και πώς θα μπορέσει ένα περιοδικό της Αριστεράς να προσεγγίσει σήμερα τη νέα γενιά των πολιτών; Εμείς μένουμε αθεράπευτα πιστοί στην ουτοπία της Αριστεράς. Πιστεύουμε πως η ζωή μας πρέπει να οργανωθεί με τρόπο δικαιότερο ώστε οι δυνατότητες της νέας τεχνολογίας να αναπτύξουν περισσότερο ελεύθερο χρόνο για ενασχολήσεις δημιουργικές. Και να εδραιωθεί το αίσθημα της κοινωνικής αλληλεγγύης που θα βοηθήσει τους πολίτες του πλανήτη να συμμετάσχουν στις κοινωνικές διαδικασίες. Γιατί σήμερα, τα πέντε έκτα του πλανήτη είναι αποξενωμένα από τις διαδικασίες αυτές. Κάτι χειρότερο: Πένονται, σπαράσσονται από πολέμους, ζουν σε συνθήκες εξαθλίωσης. Γι' αυτό εμείς επιμένουμε σε ένα διαφορετικό, εναλλακτικό πρότυπο ζωής. Ο ανταγωνισμός και η συνακόλουθη βία θέλουμε να εξαλειφθούν.

ΑΥΤΑ όλα δεν είναι ξένα, δεν μπορεί να είναι ξένα από τα όνειρα, από τις προσδοκίες των νέων ανθρώπων. Γιατί τα χρόνια που έρχονται πρέπει να είναι χρόνια αρμονικής συμβίωσης και συνύπαρξης διαφορετικών πολιτισμών και επιλογών.

ΟΙ ΝΕΟΙ μπορούν να μπουν στη ζωή χωρίς σύνδρομο που κατέτρυχαν, και εξακολουθούν να κατατρύχουν, τις προηγούμενες γενιές. Οι νέοι που ζουν και δρουν στις πολιτείες του κόσμου δεν μπορεί να αφεθούν να αντιπαλεύουν για μια γωνιά στον ήλιο. Η χαρούμενη ζωή, η μάθηση, η δουλειά ως δημιουργική συμμετοχή στη ζωή και όχι ως καταναγκασμός πρέπει να γίνουν οι προοπτικές μας.

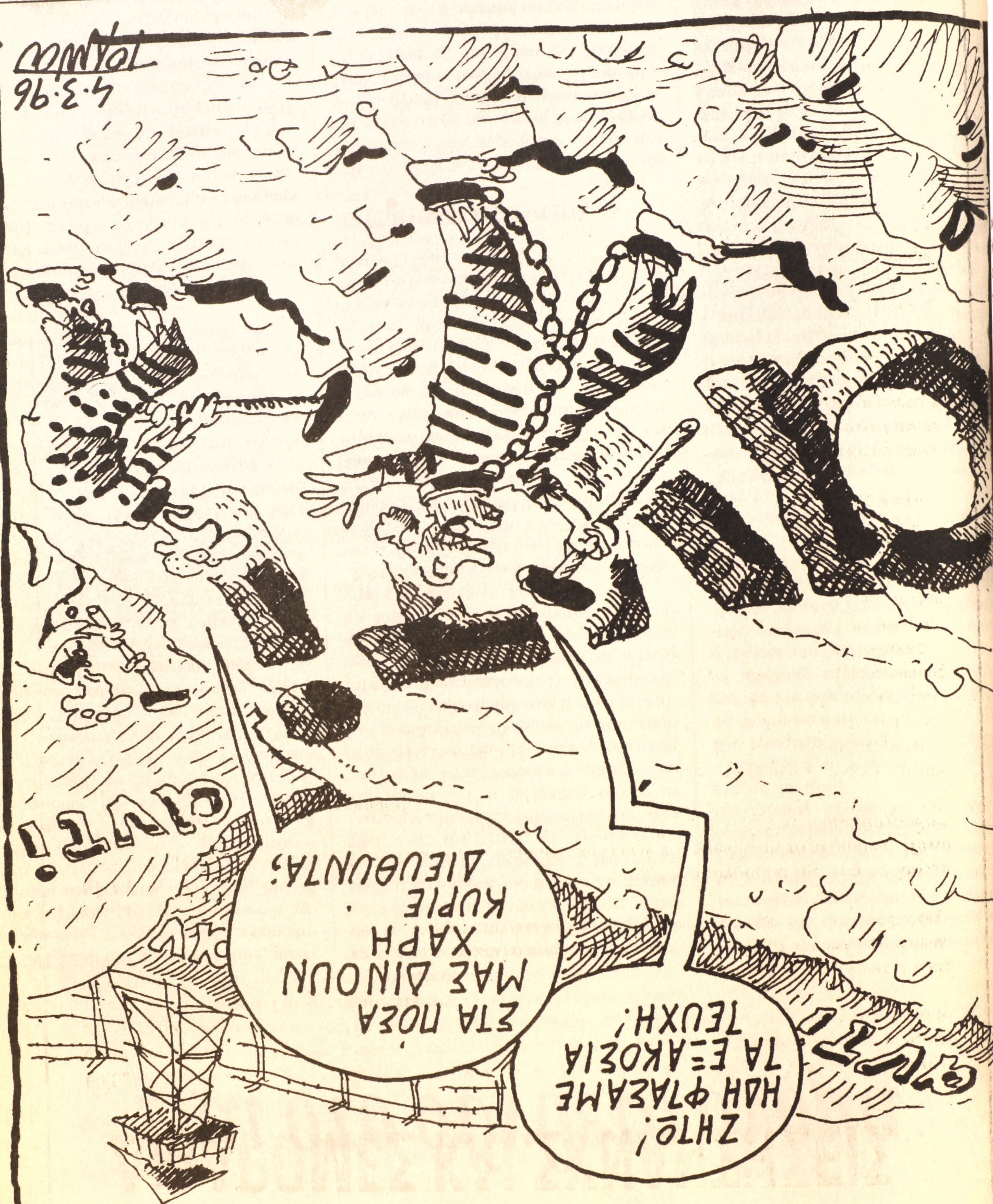
Η ΧΩΡΑ μας όμως είναι γεμάτη «βάλτους» και η ατμόσφαιρα αποπνέει σήψη. Πρέπει να βγούμε από τον φαύλο κύκλο που ανακυκλώνει τους ίδιους ανθρώπους, με τα ίδια άθλια συμφέροντα. Ανθρώπους που είναι γεμάτοι προσποίηση και υποκρισία. Αυτά όμως ελπίζουμε ότι θα κατορθωθούν από τη νεώτερη γενιά.

ΕΤΣΙ ο λόγος της ελπίδας απευθύνεται στους νεώτερους από εσάς, φίλοι αναγνώστες. Εμείς προσπαθήσαμε και με τις λίγες δυνάμεις μας, αντιπαλεύοντας τους εαυτούς μας, αντιμαχόμενοι φίλους, να εκδώσουμε μέχρι σήμερα 600 τεύχη. Είναι όλα τεύχη παλιά και άλλης εποχής. Τα αφιερώνουμε στους νεότερους αναγνώστες μας και αυτοί ας τα κρίνουν με την αυστηρότητα που πρέπει και με την γνώση τού σήμερα.

ΕΛΠΙΖΟΝΤΑΣ για ένα διαφορετικό Αύριο.

anTi

control
4.3.96

Ναι στο σύνθετο όνομα

ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΟΙ, μικρομεσαίοι, πανεπιστημιακοί, νοσοκομειακοί, φαρμακοποιοί, φυσικά, κτηνοτρόφοι, τελούν σε κατάσταση αναβρασμού. Ο καθείς και το όπλο του! Οι χαμηλοσυνταξιούχοι ζητούν στοιχειώδη πράγματα – επανασύνδεση των κατώτερων συντάξεων με τα είκοσι ημερομίσθια του ανειδίκευτου εργάτη. (Και κατεβαίνουν στους δρόμους και φτάνουν στο Μέγαρο Μαξίμου)... Οι μικρομεσαίοι, έμποροι, επαγγελματιοβιοτέχνες, ζητούν κατάργηση των αντικειμενικών κριτηρίων, απαλλαγή των μικρών επιχειρήσεων από την υποχρέωση τήρησης βιβλίου απογραφής, προστασία της επαγγελματικής στέγης, κ.ά... Οι πανεπιστημιακοί, πρυτάνεις πανεπιστημίων και πρόεδροι των ΤΕΙ, διαμαρτύρονται για την «μη απορρόφηση» – ή έστω την «κακή απορρόφηση» των κονδυλίων του Β' πακέτου Ντελόρ και τις χαμηλές αποδοχές των διδασκόντων... Οι εργαζόμενοι στα δημόσια νοσοκομεία, τα προνοιακά ιδρύματα και το ΕΚΑΒ, διεκδικούν την καταβολή ειδικού επιδόματος για τους υγειονομικούς και τα αναδρομικά από το επίδομα των 18.000 δραχμών... Οι φαρμακοποιοί κλείνουν τα φαρμακεία, επειδή η περιοριστική «λίσιπα» (φαρμάκων) θα μειώσει, ενδεχομένως, τα ποσοστά κέρδους.

ΚΑΙ ΟΙ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΟΙ: Εντάξει, να «απρίσουν» όλη τη χώρα με το γάλα που χύνουν στους δρόμους, πλατείες και νομαρχίες. Εντάξει τα αιτήματά τους, είναι δίκαια, εφόσον η παραγωγή τους δεν μπορεί να απορροφηθεί ή –εγρήφη και αυτό– «αποκούν ένα επάγγελμα χωρίς μέλλον»... Αλλά οι βανδαλισμοί που έγιναν στη Μυτιλήνη, η καταστροφή του Δημοτικού Θεάτρου (αγάλματα αποκεφαλίσθηκαν, ζωγραφικοί πίνακες κατακρεουργήθηκαν, έπιπλα πετάχθηκαν από τα παράθυρα...), η καταστροφή του υπουργείου Αιγαίου, η σφαγή των αμνών στο θέατρο και στο

υπουργείο (ό,τι και να πεις δεν είναι σύνηθες να ανοίγεις την κοιλιά μιας προβατίνας και να πετάς έξω το έμβρυό της...), δεν είναι ο καλύτερος τρόπος για ναπραβάλεις αιτήματα ή διεκδικήσεις. Θα αντιληχθεί, ίσως, ότι σκηνές του είδους αυτού ενοχλούν μόνο τους «εστέτ» (και τους «βολεμένους»), ότι οι άνθρωποι τελούν σε απόγνωση, κ.λπ. Ασφαλώς υπάρχει ένα θέμα: Η ανυπαρξία αγροτικής πολιτικής. Και ένα δεύτερο: Ο τρόπος με τον οποίο μια συγκεκριμένη πολιτική ηγεσία (χρειάζεται να την αναφέρουμε;) «διαπαιδαγώγησε» τον εργαζόμενο Έλληνα στη διεκδίκηση αιτημάτων. [Κάποια στιγμή, βέβαια, η «διαπαιδαγώγηση» αυτή στρέφεται εναντίον σου, αλλά είναι ήδη πολύ αργά...]

ΚΑΙ ΕΝΩ αυτά συμβαίνουν στον κόσμο των εργαζομένων και η κυβέρνηση επαναλαμβάνει, συνεχώς, ότι αδυνατεί να δώσει οποιοδήποτε εύρος στην κοινωνική της πολιτική («τα περιθώρια του προϋπολογισμού, δυστυχώς, δεν επιτρέπουν», κ.λπ.), το «Προπό», το «Λόττο», το «Ξυστό», κ.ά. τείνουν να γίνουν σταθερό στοιχείο της δημοσιονομικής της πολιτικής. Ο «εθνικός τζόγος» –σημειώνει ο ημερήσιος Τύπος– ανθεί, βασιλεύει και κατακυριεύει τα πλήθη, αφού, μέσα στο 1995, το κράτος κέρδισε, από τη διακίνηση λαχείων και την ανάπτυξη τυχερών παιχνιδιών, το σεβαστό ποσό των 377 δισ. δραχμ.!

ΟΙ ΕΣΩΤΕΡΙΚΕΣ ΣΥΓΚΡΟΥΣΕΙΣ

ΠΕΡΑ ΑΠΟ τις κινητοποιήσεις των εργαζομένων –είτε πυροδοτήσουν είτε όχι μια «γενικότερη κοινωνική αναταραχή»– η κυβέρνηση βρίσκεται αντιμέτωπη με πλήθος άλλων προβλημάτων. Προβλήματα, εν πρώτοις, στο πεδίο των δικών της (εσωτερικών) συγκρούσεων. Οι «προεδρικοί» (παρά τη διάσπασή τους σε «προεδρικούς» και «νεοπροεδρικούς») εξακο-

λουθούν να απειλούν την εσωτερική συνοχή. Και όσο και αν (με βάση μια τελευταία σφυγομέτρηση) το 62% των ψηφώρων του ΠΑΣΟΚ είναι κατά της διαχίας, οι «άνθρωποι του Ωνασείου» εξακολουθούν τη μυθολογία περί Α. Παπανδρέου, έτοιμοι σχεδόν να επανέλθουν σε ενεργό πολιτική!

ΥΠΑΡΧΕΙ το θέμα του αντιπροέδρου. Και μπορεί ο υπουργός Παιδείας Γ. Παπανδρέου να δηλώνει ότι δεν έχει πεισθεί για την αναγκαιότητα ενός «αντιπροέδρου με αβέβαιες αρμοδιότητες και λειτουργίες», αλλά το θέμα τίθεται από όλους εναντίον τους που θέλουν, με το τέλος του συνεδρίου, την ύπαρξη δύο υποψήφιων πρωπουργών [Σχετικά αναμένεται η «τοποθέτηση» του ίδιου του Α. Παπανδρέου, ο βαθμός, βέβαια, που μπορεί να «τοποθεθεί» και δεν θα είναι «τοποθέτηση» των...]

ΥΠΑΡΧΕΙ η σύγκρουση Αρσένη - Γκαλου, με τον υπουργό Άμυνας να ζητά από τον πρωθυπουργό έκτακτη σύγκληση του ΚΥΣΕΑ (προφανώς για να «στηλιωθεί» ο υπουργός Εξωτερικών, για όσα έλαβε στον τούρκο δημοσιογράφο Αμπντούλ Μπιράντ) και με τον πρωθυπουργό να νιστά στον υπουργό Άμυνας να συζητήσει το θέμα με τον υπουργό Εξωτερικών...

ΥΠΑΡΧΟΥΝ οι «συστάσεις» που έρχονται στον πρωθυπουργό οι Α. Τσοχατζόπουλος, Γ. Αρσένης, Μαρία Αρσένη, Χαραλάμπους, κ.ά. (οι «χειρισμοί σας, κυρία Σημίτη, στο θέμα των Σκοπίων, πρέπει να είναι προσεκτικοί, να μη διακρίνονται από σπουδή»...), αλλά και οι «διαπιστώσεις» των Κ. Παπούλια, Μ. Δασκαλάκη, Οικονόμου, Β. Βενιζέλου, ότι «είναι λάθος το ότι η κυβέρνηση (δηλαδή ο Κ. Σημίτης) φέρεται να συζητεί το ενδεχόμενο μιας «σύνθετης ονομασίας»... [Αυτά, σε μια «εργαστή συνάντηση» του πρωθυπουργού με τα μέλη του Εκτελεστικού Γραφείου]

ΣΟΚ.]

ΠΑΡΧΕΙ το θέμα των αυξημένων λογα-
σμών της ΔΕΗ, το οποίο (πέρα από την
έμβασή της ΓΣΕΕ, με αίτημα την αλλα-
του συστήματος καθορισμού των τιμο-
ών ηλεκτρικής ενέργειας), έδωσε λα-
για να πυκνώσουν οι εσωκομματικοί
πολιτευτικοί τόνοι. Ο Δ. Μπέης, μάλι-
γραμματέας της κοινοβουλευτικής
δας του ΠΑΣΟΚ, με επιστολή του προς
υπουργό Ανάπτυξης Β. Παπανδρέου,
καλεί να αποδείξει –έργω και όχι λό-
– ότι το ΠΑΣΟΚ βρίσκεται, πράγματι,
οντά στα κοινωνικά στρώματα που το
ισαν και το στηρίζουν». [Το «επιμύ-
» είναι σαφές: Άλλο εμείς, που είμαστε
οντά στο λαό», και άλλο εσείς – οι τεχνο-
τες «εκσυγχρονιστές»...

ΠΟΡΙΑ: Με τέτοιους συντρόφους-
ουργούς ή συντρόφους-συνεργάτες, με
οιο πεδίο εσωτερικών συγκρούσεων,
ρεί ο οποιοσδήποτε πρωθυπουργός να
τονίσει, να κυβερνήσει, να αποδώσει
ργο»;

ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ»...

ΟΙΟΙ εναντιώνονται, όμως, στην πλήρη
κατάσταση των σχέσεών μας με την
ΔΜ και την αποδοχή ενός σύνθετου
όματος; Οι θέσεις της Αριστεράς (ΚΚΕ
ΣΥΝ) είναι γνωστές: Ναι, στην συμβι-
ωτική λύση, ναι, στο σύνθετο όνομα. Ο
αρχηγός της Ν.Δ. Μ. Έβερτ μπορεί να κα-
ρίωσε την κυβέρνηση για «φλυαρία»
πολλαπλότητα δηλώσεων, που «βλά-
ουν», αλλά απέφυγε –χάριτι θεία...– να
βει δημόσια θέση. (Άφησε, δηλαδή,
ην κυβέρνηση την ευχέρεια, αλλά και
νευθύνη, να διαπραγματευθεί το όλο θέ-
.) Ο αρχηγός της «Ανοιξης» Α. Σαμα-
ς, αντιθέτως, βλέπει επερχόμενο το «ξε-
ηλημα» της Μακεδονίας «μιας» (σε αυτό
«μιας» οικοδόμησε το κόμμα του...) και
τεί άμεση σύγκληση του συμβουλίου αρ-
γών, υπό τον πρόεδρο της Δημοκρατίας.
2. Σαμαράς, αν και διετέλεσε υπουργός
εσωτερικών, δεν κατανοεί στοιχειώδη
άγματα: Ότι δεν υπάρχει λόγος να
εύσουμε να μεταβάλουμε την προηγού-
νη απόφαση του συμβουλίου αρχηγών,
τον Κ. Καραμανλή, ότι, και κατά το τε-
κό στάδιο των διαπραγματεύσεων, στην
αζήτηση ενός «κοινώς αποδεκτού ονό-
ματος», υπάρχουν περιθώρια ελιγμών.
κός αν πιστεύει ότι, από το νέο συμβού-
ο αρχηγών, θα αποδειχθεί ότι εκείνος
όνος είναι ο «ακραιφνής», ο «πατριώ-
ς», ο «ασυμφιλίωτος»...]]

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ: Και στο ΠΑΣΟΚ, και

στη Νέα Δημοκρατία, θα υπάρξουν ασφα-
λώς ορισμένοι που θα επικαλεσθούν και
πάλι τον Μεγαλέξανδρο και τις περιλα-
μπρες εκστρατείες του («και την κοινήν ελ-
ληνική λαλιά ως μέσα στη Βακτριανή την
πήγαμεν»...), για να απορρίψουν τη συμβι-
βαστική λύση του σύνθετου ονόματος.
Αλλά οι νεο-μακεδονομάχοι, ύστερα από
τέσσερα χρόνια αρνητικής εμπειρίας, με
την Ελλάδα απομονωμένη από όλους τους
ευρωπαίους εταίρους της, είναι πια ενά-
ριθμοι. Το «νέο κλίμα» που έχει διαμορ-
φωθεί, συνάγεται και από τις εργασίες του
συνεδρίου «Ελλάδα-Βαλκάνια: επιχειρη-
ματική συνεργασία», στη Θεσσαλονίκη,
όπου ένας ολόκληρος κόσμος είπε ναι, στη
βαλκανική συνεργασία, ναι, στον από κοι-
νού σχεδιασμό διασυνοριακών δράσεων
και προγραμμάτων... Και η ΠΓΔΜ δεν
έπαυσε να είναι χώρα βαλκανική, μια μι-
κρή, έστω, αγορά 2.100.000 κατοίκων.

ΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΟΥ «ΣΥΝ»

ΜΕΣΑ στα γεγονότα του «Δεκαπενθημέ-
ρου» δεν μπορεί να μη σημειώσει κανείς το
Δεύτερο συνέδριο του Συνασπισμού, που
άρχισε τις εργασίες του πανηγυρικά, χθες,
στο Ολυμπιακό στάδιο, παρουσία και του
πρωθυπουργού Κ. Σημίτη. Η παρουσία αυ-
τή ενίσχυσε όσους πιστεύουν ότι «αριστε-
ρά» και «κεντροαριστερά» είναι το ίδιο
πράγμα. [Υπόμνηση: Στο Πρώτο συνέδριο
του ΣΥΝ είχε παραστεί ο τότε πρωθυπουρ-
γός Κ. Μητσοτάκης.] Αλλά ο πρόεδρος του
ΣΥΝ Ν. Κωνσταντόπουλος αισθάνθηκε
την ανάγκη να διευκρινίσει: «Η σύγχρονη
δημοκρατική Αριστερά και Κεντροαριστε-
ρά δεν ταυτίζονται ούτε εννοιολογικά ούτε
κοι-
νω-

νικά ούτε πολιτικά». Και στο ερώτημα:
«Είναι το ΠΑΣΟΚ, αυτή τη στιγμή, με την
πολιτική που εφαρμόζει, κεντροαριστε-
ρά;» ο Νίκος Κωνσταντόπουλος απαντά:
«Εγώ θα έλεγα μακάρι να γίνει και πρέπει
να γίνει»... Και στην «άνευ αρχών συνερ-
γασιολογία»; Στο σημείο αυτό έχουμε τη
δήλωση του Α. Κύρκου: «Ο ΣΥΝ ουδέποτε
θα στερήσει να προσκολληθεί στο όχημα
ενός άλλου κόμματος. Αξιώνει, αν ανοίξει
κάποιος δρόμος για οποιαδήποτε συνεργα-
σία στο μέλλον, η συνεργασία να γίνει στη
βάση της πολιτικής και ηθικής ισοτιμίας,
στη βάση ενός προγράμματος, αλλά και εγ-
γυήσεων ότι αυτό το πρόγραμμα θα εφαρ-
μοσθεί».

Η ΣΤΗΛΗ ΑΥΤΗ (με «ανιδιοτελή υπο-
κειμενικότητα»...) θέλει να πιστεύει –και
εύχεται– ο Συνασπισμός να βγει από το

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

από τις εκδόσεις
ΠΙΤΣΙΛΟΣ

ΕΛΕΤΘΕΡΙΟΥ Ν.
ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΑΚΗ
ΥΠΟΣΤΡΑΤΗΓΟΥ

Κρήτη Η μεγάλη νύχτα

ΙΟΥΝΙΟΣ 1941 ΜΑΪΟΣ 1945

Ο αγώνας του Κρητικού λαού ενα-
ντίον της γερμανικής κατοχής

Εκδόσεις
ΠΙΤΣΙΛΟΣ

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ 4 ΑΘΗΝΑ
Τηλ. 3211237

— ANTI ΕΣΕΙΣ

ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΠΑΣΟΚ

ή μέσ' από μια ραγισμένη ταυτότητα

ΔΕΝ ΜΠΟΡΕΙ κανείς να ισχυρισθεί με ευκολία ότι επέρχεται ο εκσυγχρονισμός, κεντροαριστερού ή άλλου τύπου. Ούτε ακόμη εκείνοι οι αριστεροί που προσέφεραν κριτική υποστήριξη στην κυβέρνηση Σημίτη με την προθυμία ανθρώπων που ρέπουν να βλέπουν καλούς οιωνούς στο αέρα – είτε για να κρατούν ενεργά τα όνειρα μιας ζωής είτε διότι έτσι έπρεπε να κρίνουν ή ακόμη και για πολύ πιο ζοότερους λόγους.

ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ όμως μπορεί νά 'ναι ξεροκέφαλα και η πραγματικότητα σκληρότερη απ' ό,τι θά 'θελαν οι καλοί λόγοι. Οικονομικοί αναλυτές είναι μάλλον πιο πραγματιστές όταν διαπιστώνουν μιαν αίσθηση ανάμεσα σε εκσυγχρονιστικούς λόγους και χειρονομίες και αναχρονιστικές πράξεις.

ΑΥΤΟ που εννοούν βέβαια είναι το οικονομικό ή οικονομικοινωνικό πεδίο: εκεί ακριβώς που απαιτείται η μεγαλύτερη τόλμη και προσπάθεια και όπου το πολιτικό κόστος μπορεί να υπερβαίνει ένα κομματικό συνέδριο. Οι μεγαλύτεροι εχθροί του επιχειρούμενου ή επαγγελλόμενου εκσυγχρονισμού είναι μια νοοτροπία εδραιωμένη τουλάχιστον από το 1981 κι ένα διευθυντικό πολιτικό στρώμα προσκολλημένο σ' όλες τις κλίμακες της εξουσίας. Πρόκειται δηλ. για το κράτος με την ευρύτερη έννοια, τους ανθρώπους του σ' όλες τις βαθμίδες και τη λειτουργία του. Αυτό το κράτος κι αυτή η νοοτροπία είναι κύρια οικοδομημένα από το ΠΑΣΟΚ και το δυστύχημα είναι πως από κει ακριβώς προέρχεται και ζυμώθηκε ο κ. Σημίτης.

Η ΕΙΡΩΝΕΙΑ είναι πως ο «εκσυγχρονισμός» του θα πρέπει να στραφεί εναντίον τού δημιουργήματος του κόμματος-κινήματος όπου ο ίδιος επί 22ετία μετείχε. Κι όταν άρχισε την εσωκομματική αντιπολίτευση, ο ηγεμόνας ήταν κιόλας σε προχωρημένη φυσικοπνευματική αδυναμία.

ΑΥΤΟ ορισμένοι φίλοι αριστεροί στην Θεσσαλονίκη το ονομάζουν *εκπασοκισμό* της πολιτικής και της κοινωνίας ή τουλάχιστον ευρέων στρωμάτων της (άλλο αν τώρα οδηγούνται σε απάθεια και στάση ειρωνική ή μάλλον και εξ αυτού του λόγου).

ΑΙ ΚΑΠΩΣ έτσι είναι τα πράγματα, ο «εκσυγχρονισμός» του κ. Σημίτη μοιάζει υποχρεωμένος να επιχειρήσει έναν *αποπασοκισμό* –εάν έχει την θέληση, εάν το μπορεί και αν δεν έχει χαθεί κρίσιμος χρόνος. Κατά κάποιον τρόπο θα πρέπει να στραφεί και κατά της δικής του πολιτικής ταυτότητας –τουλάχιστον σε όσο βαθμό εμπεριέχει αυτή μια συλλογικότητα.

ΠΡΟΣΦΑΤΟΝ κορυφαίο παράδειγμα θέσης «εναντίον του εαυτού μας» το ζήτημα των Σκοπίων: όταν ο Α. Παπανδρέου εκραύγαζε «είμαστε *αδιαπραγμάτευτοι*» εναντίον του Γκιμαράες, του πακέτου Πινέιρο, του διαλόγου στον ΟΗΕ κ.λπ., εσύρετο πίσω του όλο το ΠΑΣΟΚ περιλαμβανομένου του κ. Σημίτη έστω κι αν ιεροκρυφώς δεν συμμερίζετο την κραυγή. Τουλάχιστον δεν ακούσθηκε, προφανώς επροτίμησε να κουρνιάσει. Ωστόσο σήμερα «ανακάλυψε» το αναπότρεπτο του συνθέτου ο κόμματος.

ΑΙ ΑΥΤΟ τώρα συνιστά εκσυγχρονιστική πολιτική, τότε βρίσκεται πολύ πιο πίσω π.χ. από τον Μιχ. Παπακωνσταντίνου. Σημασία έχουν οι κρίσιμοι χρόνοι κι όχι οι ετεροχρονισμένοι όπως θά 'λεγε κι ο κ. Παπανδρέου. Αν π.χ. τότε η κ. Δαμανάκη φερόταν πιο «εκσυγχρονιστικά» χωρίς προκαταλήψεις και φοβίες μπορεί να συνεισέφερε στην επικράτηση του ρεαλισμού –αλλά πώς τώρα θα προσέφερε την, όπως χαρακτηρίσθηκε, κριτική της υποστήριξη στο «εκσυγχρονισμένο» ΠΑΣΟΚ; (αφού πρώτα την μισο-προσέφερε στην κ. Λιάνη-Παπανδρέου έστω από φεμινιστική αλληλεγγύη κινούμενη).

ΕΓΣΙ έρχεται η στιγμή να αποκαθλωθεί το «*εθνικά αδιαπραγμάτευτο*» έστω και αν για μια ολόκληρη περίοδο υπήρξε «η *ψυχή μας*» ή απλώς η κυρίαρχη πολιτική ρητορική μας (χωρίς καθόλου να αφαιρείται η καθημερινή εκκωφαντική ρητορική των ΜΜΕ).

Η ΑΠΟΚΑΘΛΩΣΗ αυτή, παρ' ότι το ίδιο πιεστική, θά 'ναι πολύ δυσκολότερη στο πελώριο ζήτημα του κράτους που δεν είναι μόνο το αφόρητα αντικειμενικό πρόβλημα της αποκρατικοποίησης.

ΕΚΕΙ είναι ίσως που θα τον περιμένουν με αμφίβολες διαθέσεις πολλοί «σύντροφοί» του δηλ. ένα ισχυρό κομμάτι του εκσυγχρονιστικού ΠΑΣΟΚ.

Δ. Καϊσης

ΔΥΣΤΥΧΩΣ ΑΚΡΙΒΑΙΝΟΥΜΕ

Από το επόμενο τεύχος το ANTI «στρογγυλεύει» την τιμή του και θα διατίθεται προς 500 δρχ. Όπως εξ άλλου είχαμε προειδοποιήσει, το παρόν διπλό τεύχος έχει τιμή 1.000 δρχ.

Ο Επίσημος και ο Επίτιμος

Τι είπε ο Θ. Πάγκαλος και ξεσηκώσαν όλοι οι υπερπατριώτες εναντίον του, ενώ οι εφημερίδες τους «του φόσαν» τουρκικό φέσι; Υπαινίχθηκε εάν πρώτη αποσύρει η Τουρκία: «στρατιά του Αιγαίου», τότε και Ελλάδα θα μειώσει την στρατιωτική παρουσία στα νησιά της.

Δηλαδή τι θέλουμε; Να μας πουν θερμοκέφαλοι τι θέλουν να γίνει με ελληνοτουρκικά. Θέλουν να επιλύσουν στρατιωτικά τις διαφορές μας; Δυστυχώς,, όπως καταντήσανε, είναι ευλότερος ο ελληνοτουρκικός διάλογος απ' ό,τι ο διάλογος με τους Εβερτομαράδες. Είναι πάντως σαφές ότι Σκοπιανό και τα Ελληνοτουρκικά παίξουν καταλυτικό ρόλο στο υπό δμόρφωσιν νέο πολιτικό σκηνικό. Δηλ.χ. βέτο στη χρηματοδότηση της Τουρκίας προτείνει ο επίσημος, ο νυν αρχηγός της Ν.Δ., όχι στο βέτο λέει ο επίτιμος πρόεδρος. Αδιάλλακτος στο θέατρο του ονόματος της Νέας ή Άνω ή Βόρας Μακεδονίας δηλώνει ο Μ. Έβερτιντιμο συμβιβασμό προτείνει ο Κ. Μ. Τσοτάκης. Ναι στην Χάγη λέγει ο Τ. Λευταίος, ναι λέγει και ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, όχι λέει ο Μ. Έβερτιντιμος «αλύτρωτων πατρίδων». Αλλά και στην άλλη πλευρά, του ΠΑΣΟΚ, επικρατεί το ίδιο κλίμα. Οι «αδιαπραγμάτευτοι» Τσοχατζόπουλοι και Παπαθεμελήδου που θα ύψωναν «τείχος Βερολίνου» τα Σκόπια», έχουν υψώσει τείχος Βερολίνου με τους λεγόμενους «εκσυγχρονιστές» του ΠΑΣΟΚ. Αναμένονται λοιπόν θερμά επεισόδια, όχι με την Τουρκία, αλλά μεταξύ αυτών των πτέρυγων.

Μ.Ι.

κόωση του εκδότη της εφημερίδας Στόχος Γ. Άλη, ο οποίος κατηγορούνταν για εγκλημα-
εγκλήματος -την επιδρομή της ΜΑΒΗ τον
ήλιο του '94 στην Επισκοπή- ήταν το προανά-
σμα του «κουκουλώματος» αυτής της εξό-
λης τρομοκρατικής ενέργειας. Ο εισαγγελέ-
φετών Ελ. Πατσής ζήτησε, στις 8/3, την απαλ-
των εννέα κατηγορουμένων για την επιδρο-
την Επισκοπή -η οποία ας μη ξεχνάμε ότι
χισε τη ζωή σε δύο Αλβανούς στρατιώτες-
την παραπομπή επτά εκ των εννέα για «οπλο-
χή και μεταφορά όπλων με σκοπό τη διάθεση
σε τρίτους για διάπραξη κακούργηματος».
της πρότεινε την απελευθέρωσή τους με πε-
ιστικούς όρους. Προηγουμένως οι κατηγο-
ιανοί «απειλούσαν» ότι αν η υπόθεση «προ-
ήσει» θ' αποκαλύψουν τους πολιτικούς που
υποστηρίζουν. Αυτό ίσως να ήταν και το με-
τους άλλοθι... Ο εισαγγελέας εκτίμησε ότι
τροέκυψαν στοιχεία ενοχής για τους κατηγο-
ιενους. Θυμίζουμε ότι ο τότε υπουργός Δημό-
Τάξης Στ. Παπαθεμελής είχε δηλώσει ότι οι
γορούμενοι είχαν συλληφθεί με τα «Καλάσ-
φ» στα χέρια...

κόωση Καψάλη -το δικαστήριο αποδέχτηκε
ισχυρισμούς της υπεράσπισής του περί «απε-
ρωτικού αγώνα»- και οι εξελίξεις γύρω από
ωξη των εννέα της ΜΑΒΗ προμηνύουν «κου-
ωμα» από μια δικαιοσύνη που συνεχίζει
δεκτη ν' αλληθωρίζει. Α.Β.

Ύστερα από τα 400 τουρκοκρατίας, εν έτει 1846, ιδού πώς αντιμετωπίσθηκε κάποιο μικρό ελληνο-
τουρκικό επεισόδιο που παραλίγο να εξελιχθεί σε
μέγα και απειλούσε με ρήξη τις σχέσεις των δύο
χωρών:
Έγραφε ο Όθων προς τον Αβδούλ Μετζίτ:
«... διά την εμπέδωσιν της φιλίας ην διαβεβαιούμεν

αλλήλοις, να αφήσωμεν την επίλυσιν τοιούτων ζη-
τημάτων εις την φρόνησιν των υπουργών ημών».
Και ο Σουλτάνος απήντησε:
«Τοιαύτα ζητήματα δεν πρέπει να ανέλθωσιν εις το
υψηλόν επίπεδον των μεταξύ των μοναρχών σχέσε-
ων, αλλά να λύωνται εν τω χθαμαλώ πεδίω των με-
ταξύ υπουργών συζητήσεων».

ΕΒΕΡΤΟΣΑΜΑΡΑΔΕΣ...

αί στην Ρηγίλλης έχουν χάσει κάθε ίχνος ψυχραιμίας -και όχι
βαρότητας, την οποίαν άλλωστε δεν διαθέτουν- μετά την εκλο-
ή Σημίτη. Αφού πέρασαν οι πρώτες εντυπώσεις από τις άναρ-
ες κραυγές περί «προδοσίας!» οι οποίες μάλλον κατέληξαν
τούμερανγκ, ο Αρχηγός και ο αντιπρόεδρος του αμυλλώνται με
ν Α. Σαμαρά οξύνοντας τους τόνους. Δεν ασκούν πλέον στοι-
ωδώς πολιτική, απλώς βρίζουν. Ασκούν παπανδρεισμό του
ήλιου κακού καιρού. Εξ άλλου, ο πολύς πρόεδρος Σαμαράς ζη-
ί «δημοψήφισμα για το Σκοπιανό και ονομαστική ψηφοφορία
ην Βουλή» προφανώς για τον στιγματισμό των «προδοτών», και
ταγγέλλει το «ξεπούλημα». Ο Μ. Έβερετ φυσικά δεν μπορούσε
υστερήσει. Το όργανό του Ελεύθερος Τύπος (10/3) κραυγάζει:
Ιούλησαν τη Μακεδονία! Ιδού τα ντοκουμέντα της μειοδοσίας...
μειοδότες δεν θα περάσουν!».

ξ άλλου, ο αντιπρόεδρος του Ι. Βαρβιτσιώτης στις 2/3 σε μια
ρηξη παρανοϊκού εθνικισμού ζητούσε από τον κατά τα άλλα
ώτεχνό του Γ. Αρσένη να δείξει, ενάμιση μήνα μετά την πτώση,
συντρίμμια του μοιραίου ελικοπτέρου ή τηλεόραση! Ενώ την
ρασμένη εβδομάδα (6/3) κατήγγειλε τον Θ. Πάγκαλο ως «α-
ύθυνο και εθνικά επικίνδυνο» διότι έδωσε συνέντευξη στον Α.
Ιπυράντ και «απευθύνθηκε στον τουρκικό λαό!» (Κι εμείς στο
ντί που φιλοξενήσαμε συνέντευξη του τούρκου δημοσιογράφου
Ντουράν είμαστε οπωσδήποτε εθνικοί μειοδότες...). Επίσης ο
ρχηγός, εμφορούμενος υπό υγιών εθνικών φρονημάτων, απέ-

φυγε να συναντηθεί με τον πρωθυπουργό, επικαλούμενος επιχεί-
ρημα του επιπέδου του: «φόρτο εργασίας»! Διεκρίνισε όμως ότι
επιμένει πως «η εθνική θέση είναι η απόφαση του συμβουλίου των
πολιτικών αρχηγών υπό τον Κ. Καραμανλή». Παρ' όλα ταύτα θα
συναντηθεί με τον πρωθυπουργό (τον οποίον έχει κατηγορήσει
για προδοσία) την άλλη εβδομάδα για συζήτηση εφ' όλης της ύλης
στα εθνικά θέματα. Πάντως είναι γεγονός ότι τον τελευταίο και-
ρό οι Εβερτοσαμαράδες σε όλα τα θέματα, μείζοντα ή ελάσσονα,
με τον ίδιο οξύτατο τρόπο καταγγέλλουν την κυβέρνηση. Άρα
μάλλον καλά πηγαίνει για την ώρα η κυβέρνηση Σημίτη στα
εθνικά θέματα.

Ας αγνοήσει λοιπόν τους ανυπόληπτους Εβερτοσαμαράδες ο Κ.
Σημίτης και ας προχωρήσει ταχύτερα στην επίλυση του Σκοπια-
νού. Διότι πρέπει και μπορεί να το πράξει. Εφ' όσον έχει μεν τις
εσωκομματικές αντιδράσεις των ακραιφνών παπανδρεϊκών αλλά
έχει και την στήριξη άλλων σοβαρών δυνάμεων: Του Κ. Στεφα-
νόπουλου, ο οποίος είναι, όπως έδειξαν οι έως τώρα παρεμβά-
σεις του, υπεύθυνος άρχων και παράγων' ομαλότητας, στηρίζο-
ντας διακριτικά την κυβέρνηση (και όχι όπως ο προκατόχος του
που αρνήθηκε να βοηθήσει στην επίλυση του Σκοπιανού), του τέ-
ως πρωθυπουργού Κ. Μητσοτάκη (δηλαδή της μιας πτέρυγας της
Ν.Δ.), του προέδρου του ΣΥΝ Ν. Κωνσταντόπουλου και του
ΚΚΕ. Η συγκυρία είναι λοιπόν τέτοια που επιτρέπει να κλείσει
αυτό το θέμα

Μ.Β.

ΕΜΕΣΑ ΣΤΗΝ Ενημέρωση

• Συνεχίζει ο Μ. Έβερτ τον πολεμικό κλοιό με τα... τανκς του κουμπάρου του Θ. Λιακουνάκου ώστε να πάρει στα χέρια του ο τελευταίος τον *Ελεύθερο Τύπο*. Λόγω του ταξιδιού Έβερτ στο Παρίσι, ανεβλήθη η συνεδρίαση του δ.σ. του Ιδρύματος που επρόκειτο να γίνει χθες. Ευθέως και απροκάλυπτα ο Μ. Έβερτ προτείνει υποβάλλει ονόματα, φέρε-

ται ως δικτάτορας προκειμένου να κάμψει τις αντιστάσεις και να επιβάλει τον έμπορο όπλων ως πρόεδρο. Κατόπιν τούτων, θα γίνει η συνεδρίαση όπου θα κριθεί το μέλλον της εφημερίδας την ερχόμενη βδομάδα, χωρίς να είναι βέβαιο ότι θα τελεσφορήσουν οι προσπαθειές παράδοσης του Ιδρύματος και της εφημερίδας στον Λιακουνάκο. Εν τω μεταξύ, ο

Θ. Λιακουνάκος δεν χάνει τον χρόνο του. Αποπειράθηκε να πωλήσει το περιοδικό *Θεαθήναι* στην εταιρεία «Επιφάνεια» του Θ. Καλούδη, του μοναδικού ενδιαφερομένου κατά τον Θ. Λιακουνάκο, αλλά απέτυχε η προσπάθειά του διότι κάποιοι αντίπαλοί του στο δ.σ. πρότειναν άλλους τέσσερις υποψηφίους αγοραστές. Λέγεται ότι σκοπός του είναι η αποδυνάμωση της εφημερίδας ώστε να περιέλθει με το λιγότερο κόστος στα χέρια του.

Είναι μεγάλη η σπουδή Έβερτ-Λιακουνάκου για την άλωση. Ο καθένας έχει τους λόγους του. Ο Μ. Έβερτ για τους γνωστούς πολιτικούς σκοπούς, το ενδιαφέρον του Θ. Λιακουνάκου είναι όμως πιο ανιδιοτελές και επείγον: Τώρα γίνονται νέες μεγάλες παραγγελίες πολεμικού υλικού. Όπως είχαμε γράψει και στο προηγούμενο τεύχος, εμπόδιο αποτελεί το καταστατικό του Ιδρύματος Τύπου Α.Ε. που απαγορεύει να γίνονται μέλη του δ.σ. ιδιοκτήτες ομοειδών επιχειρήσεων. Γι' αυτό λοιπόν (και για άλλους ίσως λόγους που δεν γνωρίζουμε) γίνονται διαπραγματεύσεις για την πώληση του *Κέρδους*, ιδιοκτησίας Λιακουνάκου, στον Δημοσιογραφικό Οργανισμό Λαμπράκη. Όλη η μεγάλη -και αγία, βεβαίως- οικογένεια εν δράσει λοιπόν.

• Η σύγχρονη εικαστική πραγματικότητα της Ελλάδας βρίσκεται το δρόμο της για τις λεωφόρους της Πληροφόρησης μέσα από το *Art Topos*. Πρόκειται για την πρώτη επαγγελματική έκδοση στο Internet πληροφοριών σχετικά με την εικαστική

κή κίνηση στην Ελλάδα αλλά και με θεωρητικά ζητήματα για την τέχνη, που περιέχει κείμενα, εικόνες και βίντεο, στα ελληνικά και στα αγγλικά. Από δέκτες του μηνύματός του; Θεωρητικά οι 35-37.000.000 πολίτες του κυβερνοχώρου. Ακριβέστερα, οι αναγνώστες των ειδικών καταλόγων το Internet που περιέχουν εικαστικές εκδόσεις και γεγονότα τα μέλη των συνδιασκέψεων τεχνοκριτών και σύγχρονης τέχνης, οι Έλληνες της διασποράς. Ο σχεδιασμός του *Art Topos* οφείλεται στους -και συνεργάτες του Αντί- Άν Χαντσηγιαννάκη (επιμελήτρια), Δημήτρη Σκούφη (τεχνικό σύμβουλο) και Βασίλη Μπάλλα (υπεύθυνο δημιουργικού). Καλή κυματοδρομία!

• Ο γνωστός Πολωνός δημοσιογράφος Άνταμ Μίχνι, γνωστός από τη δράση του στην αριστερή πτέρυγα της Αλληλεγγύης και φίλος του περιοδικού μας, διευθυντής σήμερα της καθημερινής *Γκαζετα Βυμπόρσκα*, της οποίας υπηρέξε ιδρυτής, βραβεύθηκε με το Ευρωπαϊκό Βραβείο Δημοσιογραφίας που απονέμει κάθε χρόνο στις Βρυξέλλες Ένωση Ευρωπαίων Δημοσιογράφων. Το δεύτερο βραβείο πήρε ο Γάλλος δημοσιογράφος-φωτογράφος Κάρλ Κοντονιέ για την φωτογραφία του δουλειά με θέμα την Ευρωπαϊκή των υπεραιωνόβιων. Κατά την διάρκεια της τελετής απονομής των βραβείων, ο Πολωνός δημοσιογράφος Α. Μίχνι είπε ότι «ο δρόμος της ελευθερίας και της δημοκρατίας είναι δύσβατος στην Πολωνία και μόνιμη είναι η μάχη που δίνεται από την εφημερίδα ενάντι στον λαϊκισμό, στον εθνικισμό και στον φασισμό με εθνικιστική ρούχα. Σήμερα δεν μας απειλεί βέβαια στην Πολωνία η σιωπή των νεκροταφείων αλλά αισθανόμαστε σαν κοφτερή μαχαίρα στην πλάτη την χυδαιότητα και την κακοφωνία».

Μήπως κάτι μας θυμίζει αποστροφή του;

διμηνιαίο
περιοδικό

άρδην διμηνιαίο περιοδικό
τεύχος 1, Μάρτιος '96, 88γ, 1.000

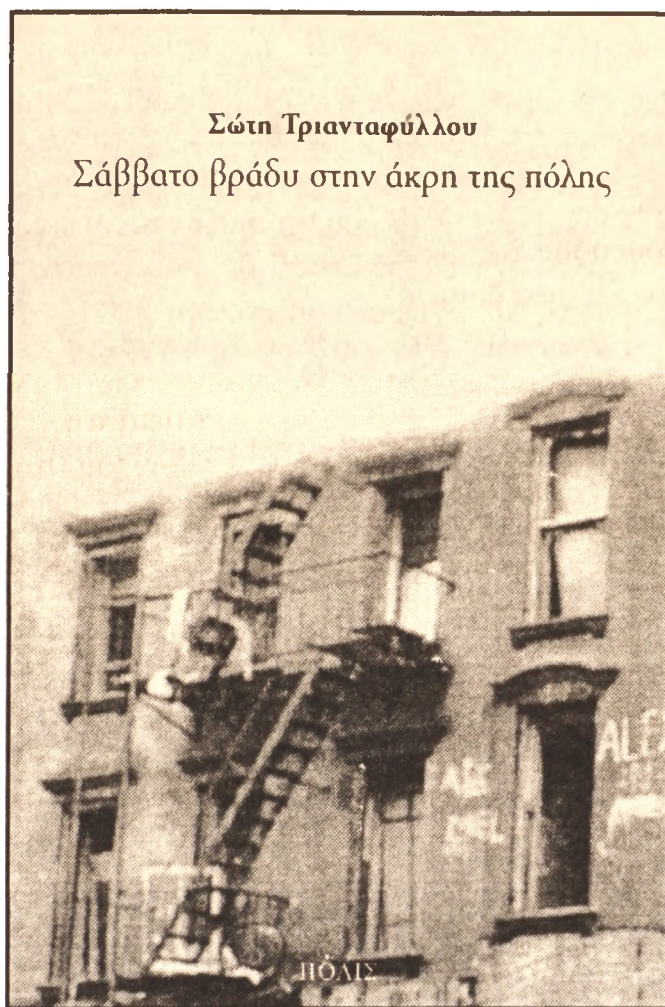
ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

ΚΟΙΝΩΝΙΑ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

για την κοινωνική
και εθνική χειραφέτηση
για την οικολογία
και την άμεση δημοκρατία

Σώτη Τριανταφύλλου

Σάββατο βράδυ στην άκρη της πόλης

Το Σάββατο βράδυ στην άκρη της πόλης είναι ένα μυθιστόρημα για το τι σημαίνει να είσαι νέος στο κέντρο του δυτικού κόσμου - και συγχρόνως στην άκρη του, στις φτωχογειτονιές της Νέας Υόρκης. Η ιστορία εκτυλίσσεται στις αρχές της δεκαετίας του '80, όταν η Πάτι Σμιθ τραγουδούσε ακόμα στο Κάτω Μανχάτταν, όταν ο ήχος του ροκ εν ρολ αντηχούσε στις προκυμαίες· τότε οι ήρωες αυτού του μυθιστορήματος ήταν λίγο μεγαλύτεροι από είκοσι χρονών. Μέσα από τη ζωή της αφηγήτριας, νεαρής Ελληνίδας στη Νέα Υόρκη, της Μπίμπι, του Νίκυ, της Νάνσυ, του Κούκι και των φίλων τους - των τζάνκι, των επίδοξων ηθοποιών του Μπρόντγουεϋ, των Άγγελων της Κόλασης και των γιάπυς - ξετυλίγεται η εικόνα μιας ασυλλόγιστης πόλης, αλλά μαζί φιλικής και συγκινητικής: μιας πόλης που ακτινοβολεί αγαλλίαση και ποίηση. Κι επίσης ξετυλίγεται η εικόνα της μητροπολιτικής νεολαίας που χορεύει σε γιγάντια πάρτυ, καταπίνει παράνομες κάψουλες κι ονειρεύεται ταξίδια μ' ένα διθέσιο κόκκινο αυτοκίνητο. Στο φόντο διαδραματίζονται τα πολιτικά και κοινωνικά γεγονότα της δεκαετίας του '80, τα τραγικά και τα ευτράπελα. Στα επτά χρόνια που περνάνε στις σελίδες αυτού του βιβλίου, οι νεαροί ήρωες θα ζήσουν την αληθινή φιλία, θα γνωρίσουν την τρέλα και θα δουν το πρόσωπο του θανάτου· μερικοί θα μεγαλώσουν, μερικοί θα χαθούν για πάντα, κι άλλοι θα γίνουν πολύ-πολύ ευτυχισμένοι όπως πάντα ονειρεύονταν.

ΜΙΑ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗ ΝΥΧΤΑ

ΤΟΥ ΣΤΕΛΙΟΥ ΠΑΠΑΘΕΜΕΛΗ

του Παναγιώτη Τσολακίδη

Στην πρόσφατη επίσκεψη της διακομματικής επιτροπής στις ΗΠΑ για επαφές σχετικά με την κρίση στην Ίμια παραβρέθηκαν οι κ. Παπαθεμελής, Ν. Βενιζέλος και Ρήγας του ΠΑΣΟΚ, της ΠΟΛ.ΑΝ και του ΣΥΝ αντιστοίχως (ο κ. Κολοζόφ του ΚΚΕ απουσίαζε στη Νέα Υόρκη).

Οι τρεις κοινοβουλευτικοί άνδρες ομίλησαν, προσκεκλημένοι φοιτητικού συλλόγου της Georgetown, σε πανεπιστήμιο της Ουάσιγκτον. Ο κ. Παπαθεμελής, αναπτύσσοντας την εισήγησή του τη βασισμένη στην «αριστοτελική φιλοσοφία», όπως ο ίδιος τη χαρακτήρισε σε συνομιλία του με τον γράφοντα μετά το πέρας της ομιλίας, και αναμειγνύοντας γνωστές ρήσεις που έχουμε μάθει από τα μαθητικά μας χρόνια στο Δημοτικό (όπως εκείνη του Κεμάλ Ατατούρκ: «ο ελληνικός στρατός δεν ηττήθηκε στη Μικρά Ασία παρά μόνο η πολιτική των ελλήνων πολιτικών», αλλά και άλλες παγκοσμίως γνωστές ρήσεις του Τσώρτσιλ), δεν έκανε τίποτα άλλο από το να μας θυμίσει την «αγωνιστικότητα του ελληνικού λαού», τις «δόξες μας», τον «σεβασμό που τρέφουν σ' εμάς οι εχθροί μας» και άλλα παρόμοια αλαζονικά για την «φυλή» και την «εθνότητά μας».

«ΕΙΜΑΣΤΕ ΕΥΦΥΕΣΤΕΡΟΙ!»

Εκεί που λέγαμε, λοιπόν, ότι θα πέρναγε η βραδιά δίχως τουλάχιστον να διασχίσουμε το αυλάκι από τον εθνικισμό στον παροξυσμό, ακούσαμε τον κ. Παπαθεμελή να λέει (απαντώντας σε ερώτηση ακροατή για την αποτελεσματικότητα του τουρκικού λόμπι στην Ουάσιγκτον) πως οι προσπάθειές μας θα πετύχουν γιατί, σε τελική ανάλυση, «είμαστε ευφυέστεροι από τους Τούρκους».

Μια βουβαμιάρα έπεσε στο ακροατήριο και ο καθένας μας κοίταγε τον διπλανό του ελπίζοντας ότι θα του έλεγε «δεν άκουσες καλά, φίλε». Αυτό βέβαια δεν συνέβη γιατί για όσους δεν ανατρίχιασαν την πρώτη φορά που το άκουσαν, ο κ. Παπαθεμελής το επανέλαβε δύο και τρεις φορές. Φυσικά, η λύτρωση –αν θεωρείται λύ-

τρωση– είναι ότι η ομιλία του έγινε στα ελληνικά. Έτσι, για να παρηγορηθούμε, σκεφτόμασταν ότι θα μπορούσαν να είχαν συμβεί και χειρότερα. Με άλλα λόγια ήμασταν ευτυχείς που ο κ. Παπαθεμελής δεν είχε τη δυνατότητα να δια φωτίσει τους αμερικανούς δημοσιογράφους με παρόμοια ομιλία του στην Εθνική Λέσχη Τύπου. Διότι, αν ακούγονταν αυτά εκεί, θα μας είχαν κράξει όλοι.

«ΝΑ ΚΑΝΟΥΜΕ ΟΤΙ ΚΑΝΟΥΝ ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΙ – ΑΛΛΑ ΚΑΛΥΤΕΡΑ»...

Ας προσπαθήσουμε όμως να είμαστε επεικεείς. Η αναφορά του στην υπεροπλία... ευφυΐας των Ελλήνων υπέρ των Τούρκων, ως υποθέσουμε ότι έγινε εκ παραδρομής και ίσως λόγω κόπωσης. Αυτό που είναι πιο ανησυχητικό απ' όλα είναι ότι ο κ. Παπαθεμελής, ευφυής ο ίδιος, ξέχασε τις σημειώσεις του και τις μακρόπνοες εισηγήσεις του στον ανατολικό λιμένα του αεροδρομίου Αθηνών. Το μόνο που είχε να προτείνει για να ενισχυθούν οι ελληνικές θέσεις στην Ουάσιγκτον είναι «να κάνουμε ό,τι κάνουν οι Τούρκοι αλλά καλύτερα», και συνεπάγεται βεβαίως ότι εφόσον είμαστε εξυπνότεροι θα τα καταφέρουμε. Κατά τα άλλα, τίποτα το συγκεκριμένο, τίποτα το χειροπιαστό, έστω κάτι το μακροπρόθεσμο κι ως ήταν και ουτοπικό.

Ο δε κ. Ν. Βενιζέλος της ΠΟΛ.ΑΝ., πρότεινε κι αυτός λύσεις από τα εθνικά μας αδιέξοδα αλλά ήταν για γέλια ή για κλάματα. Ο κ. Βενιζέλος, λοιπόν, μας ζήτησε «να βάλουμε το χέρι βαθιά στην τσέπη». Το επανέλαβε τρεις-τέσσερις φορές για να το συγκρατήσουμε φαίνεται και να μην ξεχάσουμε να δώσουμε τον οβολό μας.

«ΟΜΑΔΙΚΗ ΘΕΡΑΠΕΙΑ...»

Είναι να απορεί κάποιος αν πράγματι είναι αφελείς, ανεγκέφαλοι, αδαείς με ό,τι συμβαίνει στην άλλη άκρη του ωκεανού ή απλά υποτιμούν την νοημοσύνη μας. Είναι δυνατόν να προσέλθουν φοιτητές διψασμένοι για να ακούσουν τους εκπροσώπους της ελληνικής βουλής (φοιτητές οι οποίοι είχαν ξενυχτήσει να παρακολουθούν την κρίση από τα τελεματικά τους) και αντί να ακούσουν προτάσεις αντιμετώπισης της επόμενης ελληνοτουρκικής κρίσης στο Αιγαίο, εξήλθαν νομίζοντας ότι είχαν παρευρεθεί σε «ομαδική θεραπεία» για τόνωση της εθνικής τους ταυτότητας και

της ελληνικής τους ευφυΐας.

Είναι να απορεί κάποιος αν πράγματι πιστεύουν ότι αυτό το ύφος και αυτός ο λόγος θα φέρει αποτελέσματα. Αν δηλαδή πιστεύουν ότι επιστρατεύοντας την «αριστοτελεία επιχειρηματολογία» και υπενθυμίζοντας στους, ανιστόρητους και ανεπίδεκτους μαθήσεως της ιστορικής αλήθειας, πολιτικούς της Ουάσιγκτον ότι «η Ελλάδα ήταν στο πλευρό των συμμάχων και στους δύο παγκοσμίους πολέμους και η Τουρκία ήταν ουδέτερη», θα φέρει, εν τέλει, τα αναμενόμενα αποτελέσματα; Εν ολίγοις, αν πράγματι πιστεύουν ότι αυτή είναι η γλώσσα που καταλαβαίνουν οι αμερικανοί πολιτικοί;

Η παρωδία όμως δεν τελειώνει εδώ. Συνέβη κι άλλο ευτράπελο. Οι κ. Βενιζέλος και Παπαθεμελής εκτεταμένα διεκήρυτταν την σημασία της ενότητας για τον Ελληνισμό γενικά και φυσικά για τη Διασπορά. Διαφοροποιήσεις επί διαφοροποιήσεων που σχετίζονταν περισσότερο με το ποιος από τους δύο θα τελειώσει τη βραδιά με περισσότερο χρόνο μπροστά στο μικρόφωνο παρά για θέματα ουσίας.

Όαση σε αυτό το ρεζιλίκι αποτέλεσε ο εκπρόσωπος του Συνασπισμού ο οποίος παρ' όλο που δεν ήταν προγραμματισμένος να μιλήσει είχε κάποιες προετοιμασμένες σημειώσεις. Δίχως να μακρηγορεί, καίριος, έκανε προτάσεις που αντλούνταν από τον ιδεολογικό του χώρο. Ασχέτως αν κάποιος συμφωνούσε ή διαφωνούσε με ό,τι έλεγε, τουλάχιστον είχε προτάσεις και, στη συγκεκριμένη περίπτωση, ήταν επίκαιρες.

Ευτυχώς για τους παρευρισκόμενους. Γιατί αλλιώς, εκτός από τις λιχουδιές που προετοίμασαν οι διοργανωτές, η βραδιά θα ήταν εντελώς χαμένη.

Επαγγελματίες Έλληνες

Το γλ. 597 του *ANTI*, δημοσιεύσαμε άρθρο του αμερικανού δημοσιογράφου *Κρίστοφερ Χίτσενς*, με το οποίο τεκμηριωνόταν πως η ισχύς του ελληνικού λόμπυ της Αμερικής δεν είναι αυτή που η ηγεσία του θέλει να εμφανίζει. Σήμερα, φέρνουμε στη δημοσιότητα επιστολή του κ. *Αντρίου Άθενς*,,, έδρου της οργάνωσης *United Hellenic American Congress*, που απευθύνθηκε τον Αύγουστο 1989 προς τον τότε πρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας κ. *Γ. Βασιλείου*. Με την επιστολή αυτή, ούτε λίγο-ούτε πολύ, ο αξιωματούχος των οργανώσεων της ελληνικής ομογένειας στην Αμερική ζητά από την Κυπριακή Δημοκρατία 200.000 δολάρια το χρόνο, για μια πενταετία, (συνολικά, περίπου 250 εκατομμύρια δρχ.) προκειμένου να προωθήσει πολιτικά η υπόθεση της Κύπρου. Ολόκληρο το κείμενο αυτής της επιστολής, που ωστόσο είναι ενδεικτική των πρακτικών που διεξέρχονται από όσους χειρίζονται τις επιλογές του ελληνικού λόμπυ, δημοσιεύουμε παρακάτω. Γεννάται, ωστόσο, η εξής απορία: Έχουν πράγματι βγει διατίμηση οι εθνικές υποθέσεις από τους επαγγελματίες διαχειριστές τους;

4C National
North Michigan Avenue
Chicago, Illinois 60601

Αυγούστου 1989

Προς την Αυτού Εξοχότητα Γεώργιο Βασιλείου
Προεδρικό Μέγαρο
Λευκωσία
Κύπρος

Αγαπητέ Γιώργο,

Ελληνο-Αμερικανοί και Κυπριο-Αμερικανοί ηγέτες όλων των Εθνικών Πολιτειών με τους οποίους έχουμε τακτική επαφή για να μειώσουμε τον ενδιαφέροντος για την εθνική μας κοινότητα, είμαστε όλο και περισσότερο απογοητευμένοι σχετικά με τη θυσία της Κύπρου. Η ομάδα αυτή, εάν της προσφερθούν τα σωστά κίνητρα, μπορεί να κάνει θαύματα. Για παράδειγμα, συγκεντρώσαμε 10 εκατομμύρια δολάρια σε δύο χρόνια για την Ελληνορθόδοξη Επισκοπή Β. και Ν. Αμερικής. Γνωρίζεις τι κάναμε για τον πόλεμο και τον Μπους. Γνωρίζεις ποια ήταν η συμβολή μας στο έργο της Κύπρου από τη στιγμή που αρχίσαμε να λειτουργούμε ημερινά το 1983 στην Ουάσιγκτον, μέσω του Άντυ Μανάτος. Εάν μειωθεί η ενεργός υποστήριξη της ομάδας αυτής θα ήταν καταστροφικό. Αν μπορούσαμε να αυξήσουμε την ενεργό βοήθειά μας σχετικά με τους Αμερικανούς υπευθύνους για τη χάραξη πολιτικής αυτή την ιδιαίτερα κρίσιμη περίοδο, θα μπορούσαμε κυριολεκτικά να γείρουμε την πλάστιγγα προς την επιτυχία παρά την ατυχία των εξαιρετικών προσπαθειών σας. Το δίκτυο αυτό θα μπορούσε να εκμεταλλευτεί τις ευκαιρίες επιτυχίας στα κυπριακά θέματα που έχουν εξασφαλίσει οι δικές σας προσπάθειες. Φοβούμαστε πως το δικό σας παράθυρο επιτυχίας για την Κύπρο μπορεί να κλείσει να κλείνει σε λίγους μήνες, αν δεν το χρησιμοποιήσουμε.

Η απογοήτευση που κάποιιοι από τους δικούς μας ανθρώπους αισθάνονται προέρχεται σε μεγάλο βαθμό από το γεγονός ότι οι Ελληνο-Αμερικανοί και οι Κυπριο-Αμερικανοί κάνουν μεγάλες οικονομικές και άλλες θυσίες για την Κύπρο στις Ηνωμένες Πολιτείες, ενώ οι ίδιοι οι Κύπριοι, αν και υπόσχονται πολλά, λίγα κάνουν για να βοηθήσουν εαυτούς στις Ηνωμένες Πολιτείες. Δημιουργείται η εντύπωση σε κάποιους εδώ ότι πολλοί υψηλά ιστάμενοι Κύπριοι ενδεχομένως δεν δείχνουν την ίδια έγνοια και αφοσίωση με εμάς ως προς την πίεση προς έναν διακανονισμό.

Ως επιχειρηματίας προς επιχειρηματία, επιτρέψτε μου να σας απαριθμήσω τις απαραίτητες πηγές ώστε να κινητοποιηθεί σωστά το δικό μας δίκτυο ανθρώπων και να επιφέρουμε μια επιτυχή κατάσταση σε όλες τις προσπάθειές μας για την Κύπρο. Θέτω στην κρίση σας την ανάγκη για μια πενταετή δέσμευση 200.000 δολαρίων ετησίως. Μια τέτοια δέσμευση θα επιτρέψει την πραγματοποίηση κρίσιμων βημάτων που αλλιώς δεν θα συμβούν.

Οι συντονισμένες προσπάθειές μας στην Ουάσιγκτον, υπό την άξια εκπροσώπηση του Άντυ Μανάτος, χρηματοδοτείται από έξι άτομα με 230.000 δολάρια συνολικά ετησίως. Επιπλέον, η επιχείρηση του Μανάτος συνεισέφερε άνω των 150.000 δολαρίων σε εργασία για τα ζητήματά μας. Αυτά τα χρήματα δεν επαρκούν για το είδος της δουλειάς που θα έπρεπε να κάνουμε για την Κύπρο. Επιπλέον, είμαστε υπεύθυνοι για πολιτικές συνεισφορές σε διάφορα μέλη του Κογκρέσου. Συγκεντρώνουμε χρήματα συνεχώς, και με ασφάλεια μπορώ να πω πως ετησίως τα έξι άτομα που υποστηρίζουν τη συντονισμένη μας προσπάθεια συγκεντρώνουν άνω των 500.000 δολαρίων για πολιτικές συνεισφορές.

Ο χρόνος είναι το σημαντικότερο. Πρέπει να κινητοποιηθούμε για να εκμεταλλευτούμε τις θετικές πλευρές των τρεχουσών συνθηκών. Ειδάλλως, η εξαιρετική πρωτοβουλία σας δεν θα απολαύσει τα οφέλη της βέλτιστης πίεσης των Ηνωμένων Πολιτειών προς την Τουρκία.

Παρακαλώ ενημερώστε με το συντομότερο δυνατόν για τα αισθήματά σας σχετικά με αυτήν την προσπάθεια.

Υμέτερος,
Αντρίου Α. Άθενς
Πρόεδρος

• Ο εγκατεστημένος στην Ουάσιγκτον από το 1967 έλληνας δημοσιογράφος κ. **Ηλίας Π. Δημητρακόπουλος**, ο οποίος αποκάλυψε στο *ANTI* το δημοσιευόμενο πλήρες κείμενο της απορρήτου επιστολής προς τον τότε πρόεδρο της Κύπρου κ. **Γ. Βασιλείου** από τον εγκατεστημένο στο Σικάγο **Αντρίου Άθενς** (ο οποίος απαιτούσε 1 εκατ. δολάρια), προέβη εις την ακόλουθη δήλωση:

«Είναι απαράδεκτον ξένος υπήκοος, όπως ο Άθενς, να αλληλογραφεί με τον αρχηγόν του κράτους της μαρτυρικής Κύπρου και να απαιτεί 1 εκατ. δολάρια, υπαινισσόμενος αργητικές συνέπειες διά την Κύπρον, εφ' όσον το αίτημά του δεν ικανοποιηθεί. Σημειωτέον ότι το αίτημά του αυτό, ανήρχετο τότε εις το 1/3 της προτεινομένης συνήθως υπό της αμερικανικής κυβερνήσεως ετησίας βοήθειας προς την Κύπρον!!!»

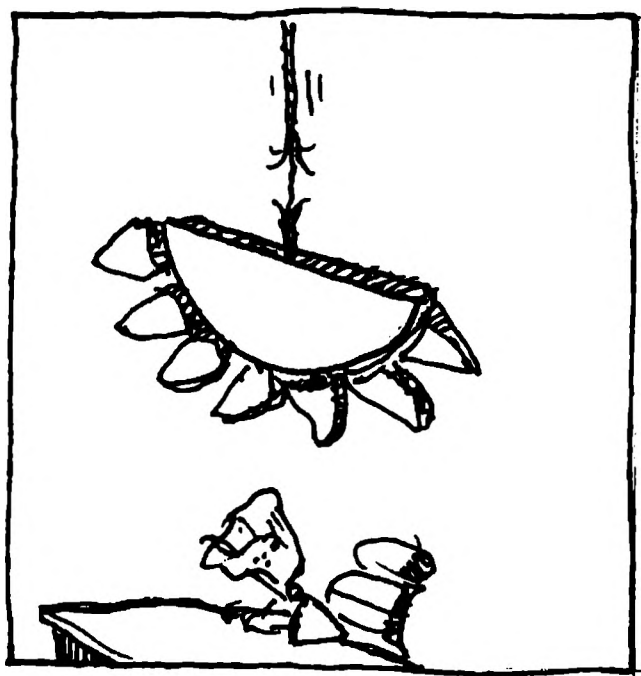
Ελληνο-πασοκικά!

του Τάσου Παππά

Τα εθνικά θέματα (ελληνοτουρκικές σχέσεις, Σκοπιανό) και η εκλογή αντιπροέδρου στο ΠΑΣΟΚ είναι τα μείζονα ζητήματα που θα απασχολήσουν το επόμενο διάστημα την κυβέρνηση και τον πρωθυπουργό **Κώστα Σημίτη**.

1 Όταν ο **Κ. Σημίτης** βρισκόταν στη θέση της εσωκομματικής αντιπολίτευσης επέκρινε συχνά τους χειρισμούς του **Α. Παπανδρέου** και των ακολούθων του επειδή έδιναν μεγάλο βάρος στο πολιτικό κόστος. Συνήθως επέλεγαν μορφές δράσης διαφορετικές απ' αυτές που επέβαλαν οι πολιτικές απόψεις τους γιατί υπερτονίζαν τον παράγοντα πολιτικό κόστος. Τις συνέπειες αυτής της τακτικής η χώρα και το ΠΑΣΟΚ καλούνται να πληρώσουν σήμερα. Η σύμπλευση με τη μέση συνείδηση μπορεί να αποφέρει εκλογικά κέρδη συναντά όμως κάποτε τα όριά της. Αυτό φαίνεται τώρα που το θέμα της ονομασίας της FYROM βρίσκεται στην ημερήσια διάταξη. Η κυβέρνηση είναι υποχρεωμένη τοις προγράμμασι να πάρει θέση. Οι λύσεις που προσφέρονται είναι δύο: ή συνεχίζει στη γραμμή της αδιάλλακτης στάσης (περιμένοντας, αλήθεια, τι;) ή συναινεί στη λογική της σύνθετης ονομασίας, εξασφαλίζοντας (εξαιρετικά δύσκολο εκεί που έχουν φθάσει τα πράγματα) μια αξιοπρεπή συμφωνία.

Την πρώτη εκδοχή εισηγούνται οι γνωστοί «μακεδονομάχοι» του ΠΑΣΟΚ (Παπαθεμελής, Βερυβάκης, Βουνάτσος, Κηποιρός, Καψής), ο υπεύθυνος εν πολλοίς για την απελευθέρωση των εθνικιστικών συνδρόμων τμήματος του λαού αρχηγός της ΠΟΛΑΝ **Αντώνης Σαμαράς** και μέρος της Νέας Δημοκρατίας. Αυτή η ετερόκλητη συμμαχία που εναγωνίως αναζητεί ρόλο μέσα από την όξυνση της αντιπαράθεσης στα εθνικά θέματα, ενώ διαθέτει πλούσια

επιχειρηματολογία σχετικά με το τι δεν πρέπει να κάνουμε δεν μας λείπει τίποτε ή σχεδόν τίποτε για το τι απαιτείται να πράξουμε ώστε να βγούμε από το αδιέξοδο στο οποίο και με δική της ευθύνη έχουμε περιέλθει ως χώρα. Στο πλευρό της βρίσκονται –αν δεν την καθοδηγούν– εκκλησιαστικές και παραεκκλησιαστικές οργανώσεις, δημοσιογράφοι που το «παίζουν» υπουργοί Εξωτερικών, τοπικοί άρχοντες που εξήλωσαν τη δόξα των πολέμαρχων του μακεδονικού αγώνα, καθώς και μια μερίδα της κοινής γνώμης η οποία διαμορφώνει άποψη για το θέμα παρακολουθώντας τους γυρολόγους –επιστήμονες και μη– στα μέσα ενημέρωσης. Είναι πάντως παρήγορο το γεγονός ότι αυτό το «πατριωτικό μέτωπο» έχει χάσει μεγάλο μέρος από τη δύναμή του. Ενώ πριν από μερικά χρόνια ακόμη και το ενδεχόμενο να συζητήσει η Ελλάδα τη σύνθετη ονομασία ήταν περίπου έγκλημα «καθοσιώσεως», σήμερα ακούγονται όλο και πιο έντονα οι φωνές που προτείνουν σύνεση και μετριοπάθεια. Το κλίμα ασφαλώς έχει αλλάξει, όχι ριζικά, αλλά τόσο ώστε να μπορεί η κυβέρνηση να καταθέτει δημοσίως απόψεις περί

συνδιαλλαγής με την FYROM, χωρίς διατρέχει τον κίνδυνο να χαρακτηριστεί ενδοτική.

Ο πρωθυπουργός στο επίδικο ζήτημα κάνει τίποτε άλλο από το να προωθεί πολιτική που είχε αρχίσει να χαράζει προκάτοχός του, ο οποίος αντιλαμβάνοντας τις παγίδες που είχαν «στηθεί» ελπίδες της δικής του ανεγμάτιστης, δημιουργικής, τάχα φιλολαϊκής και δήθεν πατριωτικής πολιτικής, αποφάσισε στο «παράντε» ν' αλλάξει ρότα. Ο **Α. Παπανδρέου** χε δώσει εντολή στον **Κάρολο Παπούλι** αυτός με τη σειρά του στη διπλωματία να απομακρυνθεί σιγά-σιγά η χώρα απ' «χαρακώματα» της αδιάλλακτης συμπεριφοράς. Αφού λοιπόν χάσαμε πολύ χρόνο, αφού υπονομεύσαμε τα διερεϊσμάτα μας, αφού προκαλέσαμε οργή των εταίρων μας στην Κοινότητα το «εμπάργκο», αφού γίναμε καταγεστοι στα διεθνή φόρα προσπαθώντας πείσουμε ότι απειλούμαστε από ένα κατ' ουσίαν δυο εκατομμυρίων ανθρώπων χωρ' αξιόλογο στρατό, αφού επιχειρήσαμε πείσουμε για το δίκιο μας με ιστορικού που αναφορές, αφού επιτρέψαμε σε ραφίσους, σε απόστρατους και σε επαγγελματίες εθνικόφρονες να δώσουν τον τόπο στην εξωτερική πολιτική μας, τώρα θέλουμε να καλύψουμε το χαμένο έδαφος. Μα που τώρα είμαστε σε δυσμενή θέση. Οι περισσότερες χώρες της Ευρώπης και όλα τα μεγάλα μέσα ενημέρωσης αποκαλούν γειτονικό κράτος σκέτα «Μακεδονία». Ο **Κ. Σημίτης** σε ανύποπτο χρόνο είχε δηλώσει ότι: «*Τα θέματα πρέπει να κλείνουν*». Φαίνεται ότι θέλει να κλείσει το «Σκοπιανό» με τις λιγότερες απώλειες, παραμύθια τις αντιδράσεις και στο εσωτερικό του ΠΑΣΟΚ και στα κόμματα της αντιπολίτευσης. Το θέμα είναι όμως πια αν

και οι γείτονες να το κλείσουν με τον που εμείς επιθυμούμε. Είναι προφανή τα Σκόπια σήμερα είναι σε πλεονεξία θέση. Αυτό που θα μπορούσαν να δεχθούν –πιεζόμενα– στην αρχή, σήμερα γιατί να το κάνουν; Οι οικονομικές μας τους με την Ελλάδα έχουν αποκαταθεί, ο διεθνής παράγοντας τους θεωρηματοποιητικό στοιχείο στη Βαλκανική και οι περισσότεροι διπλωμάτες και δημοσιογράφοι όταν αναφέρονται σ' χρησιμοποιούν το όνομα Μακεδονία. Η κατάσταση λοιπόν δεν είναι αναστρέψιμη. Κάποιοι πιστεύουν ότι είναι. Πριν από μερικούς μήνες ο **Θ. Πάγκαλος** σε συνέντευξή του στην *Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία* είχε παραδεχτεί ότι η κυβέρνηση και ο Α. Παπανδρέου είχαν παρασυρθεί σε μια ξοδα πολιτική για ψηφοθηρικούς λόγους και είχε αναρωτηθεί: «Ο κ. Σαμαράς, οδεξιός πολιτικός, ορθώς εκφράζει μια λαϊκή λογική. Εμείς τι δουλειά είχαμε κόμμα της μείζονος αριστεράς, να ακούμε σε μια εθνικιστική φιλολογία σε μια συλλογική παράνοια;». Ήταν σιόδοξος σχετικά με την περίπτωση ποχωρήσουν τα Σκόπια στο θέμα της ιασίας. Θα θεωρούσε μεγάλη επιτυχία χώρας ένα όνομα του τύπου «Μακεδοκρατία των Σκοπίων» και προέβλεπε, σ' ό,τι αφορά τη στάση της γείτονος: «θα ήταν κακή χειρονομία εκ μέρους να κάνουν μια υποχώρηση (σ.σ.: στο αναφερθέν όνομα), η οποία όμως δεν γίνεται από τα πράγματα. Θα ήταν εξαιρετικά ευφυής κίνηση από την ορά των Σκοπιανών». Ας ελπίσουμε ότι η ηγετική ομάδα των Σκοπίων ποδειχθεί ευφυής...

Ο **Θ. Πάγκαλος**, που εγκαίρως είχε προειδοποιήσει για το θέμα των Σκοπίων και εξ αυτού του λόγου είχε γίνει το «κινο πανί», ενοχλεί και σήμερα διάφορα στελέχη του ΠΑΣΟΚ με τις απόψεις για τα ελληνοτουρκικά. Η συνέντευξή στην τουρκική τηλεόραση ξεσήκωσε μια αντιδράσεων. Πρώτη και καλύτερη η Δημοκρατία. Στο κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης έχουν πάρει εργολαβία την υπόθεση της υπεράσπισης των κοινών θεμάτων. Ύστερα από εκείνη την «άδου» πολιτικού διαμετρήματος, «υπόφωνα» στάση του **Μ. Έμπερτ** στο θέμα της Ίμιας, στη Ρηγιλλης συμπεριφερόσαν απατημένες κορασίδες, τις οποίες ο διακόρευσαν τις παράτησαν. Όποια ψη υπερβαίνει τα κλισέ με τα οποία εύθηκε όλα αυτά τα χρόνια η εξωτερική πολιτική της χώρας στιγματίζεται ως

επιτόλαιη, μειοδοτική και εξοβελιστέα. Στο ίδιο μήκος κύματος κινήθηκαν –άλλοι δημοσίως και άλλοι υπογείως– και ορισμένοι στο ΠΑΣΟΚ. Έθεσε θέμα Πάγκαλου ο **Γ. Αρσένης**, συνεπικουρούμενος και από τους **Άκη Τσοχατζόπουλο** και **Ε. Βενιζέλο**. Υπερέβη τα εσκαμμένα, λένε, και αμφισβήτησε τις σταθερές της εξωτερικής πολιτικής όπως τη θεμελίωσε ο Α. Παπανδρέου. Αφού ξεπεράσει κάποιος την αυθορμητώς «προσερχόμενη» στα χείλη του, απαξιωτική φράση «κοίτα ποιοι μιλάνε», καλείται να αναμετρηθεί στα σοβαρά με τους τρεις θεματοφύλακες των παπανδρεϊκών παρακαταθηκών. Και οι τρεις όμως έχουν κοντή μνήμη. Λησμόνησαν, ή έκαναν πως λησμόνησαν, ότι την «αιρετική» θέση περί αποστρατιωτικοποίησης των νησιών (την οποία ειρήσθω εν παρόδω δεν εξεστόμισε ο υπουργός Εξωτερικών, αλλά ας δεχθούμε ότι προκύπτει από τα συμφραζόμενα) πρώτος τη διατύπωσε ο Α. Παπανδρέου. Προς τιμήν της, μόνο η *Αυγή* τη θυμήθηκε και την έγγραψε στο πρωτοσέλιδο της. Δυστυχώς το μικρό εμπορικό βάρος της δεν βοήθησε στην άρση των παρεξηγήσεων.

Και οι τρεις «αντιπαγκαλικοί» της κυβέρνησης όμως έχουν λόγους να πολεμούν τον **Θ. Πάγκαλο**.

- Ο **Άκης Τσοχατζόπουλος** γιατί δεν μπορεί να ξεχάσει τις ρηξικέλευθες προτάσεις του υπουργού Εξωτερικών περί αποπαπανδρεοποίησης του ΠΑΣΟΚ, όπως και τις σκληρές κριτικές που υπέστη από τον **Θ. Πάγκαλο** ο ίδιος, όσο καιρό ήταν γραμματέας της Κεντρικής Επιτροπής.

- Ο **Γερ. Αρσένης** γιατί έχει ανάγκη από ένα εξιλαστήριο θύμα μιας και θέλει να αποπροσανατολίσει τη δημόσια συζήτηση γύρω από τα γεγονότα της Ίμιας. Οι πράξεις του, οι παραλείψεις του και η ασύγνωστη αμέλειά του την κρίσιμη εκείνη περίοδο ακόμη απασχολούν την κοινή γνώμη.

- Ο **Ευάγγελος Βενιζέλος** γιατί προετοιμάζεται για τη μεγάλη κούρσα. Οικοδομεί σιγά-σιγά το προφίλ του άτεγκτου, του σοβαρού και γενικώς του πολιτικού με απόψεις επί παντός του επιστητού ο οποίος μπορεί να γίνει ο συνεχιστής του Α. Παπανδρέου. Στην πορεία αυτή θεωρεί ότι οι συνήθεις δελφίνοι (**Άκης**, **Μάκης**) δεν μπορούν να του βάλουν εμπόδια. Μπορεί όμως να τον απειλήσει ένα στέλεχος που δεν καταλαβαίνει από κατά συνθήκην ευγένειες, που δεν διστάζει να λέει τα πράγματα με τ' όνομά τους και, το κυριότερο, δεν υπολογίζει το προσωπικό πολιτικό κό-

στος. Η αθυροστομία του **Θ. Πάγκαλου**, η πληθωρικότητα και η αυτοπεποίθησή του συνιστούν απειλή στα «επεκτατικά σχέδια» του εκ Θεσσαλονίκης ορμώμενου νεοβαρώνου.

Ο **Θ. Πάγκαλος** με τις αναθεωρητικές απόψεις του –ομολογουμένως δεν διατυπώνονται όλες σε σωστό χρόνο– ταραξί τα λιμνάζοντα νερά της εξωτερικής πολιτικής. Μιας πολιτικής που κινείται εδώ και πολλά χρόνια πάνω στα παπανδρεϊκά στερεότυπα (μη πόλεμος, μη διάλογος, μη διαπραγματεύσεις), τα οποία προ πολλού έχουν εκμετρήσει το ζην τους. Οι νέες συνθήκες επιβάλλουν ριζικές αλλαγές στην εξωτερική πολιτική μας. Για να γίνουν αυτές χρειάζεται σχέδιο, πολιτική γενναιότητα και το κυριότερο εθνική συμφωνία. Πολύ φοβούμαστε όμως πως η εθνική συμφωνία, έτσι όπως είναι διαμορφωμένο το εσωτερικό πολιτικό σκηνικό, θα αποτελέσει εσαεί το ζητούμενο. Όλοι θα ομνύουν σ' αυτήν και όλοι θα κάνουν το παν για να την αποτρέψουν. Κι αυτό γιατί η «σπέκουλα» περί το εθνικά, δυστυχώς, αποδίδει...

3 Το τελευταίο διάστημα από το περιβάλλον του **Α. Παπανδρέου** ξεκινούν πληροφορίες σ' ό,τι αφορά τις διαθέσεις του για το θέμα του αντιπροέδρου του κόμματος. Σχεδόν όλα τα στελέχη του ΠΑΣΟΚ σιωπηρώς είχαν συμφωνήσει πως ο αντιπρόεδρος που θα εκλεγεί στο συνέδριο θα είναι και ο διάδοχος του Α. Παπανδρέου. Έτσι στο μέτωπο αυτό είχαν ρίξει τις δυνάμεις τους και ο **Κ. Σημίτης** και ο **Άκης Τσοχατζόπουλος**. Από τη στιγμή όμως που ο ιδρυτής του κινήματος φέρεται να μην θεωρεί απαραίτητη την εκλογή του αντιπροέδρου –όσο υπάρχει αυτός– τα φίδια άρχισαν να ζώνουν τον υπουργό Εσωτερικών και Δημόσιας Διοίκησης.

Αν η αντίληψη αυτή κατισχύσει, τότε απομακρύνεται το ενδεχόμενο να πάρει ο Α. Τσοχατζόπουλος τη ρεβάνς από τον Κ. Σημίτη. Άλλωστε τη δύναμή του στο κόμμα «επέσει» ο κ. Τσοχατζόπουλος προκειμένου να πείσει τον πρωθυπουργό να μην είναι υποψήφιος για την αντιπροεδρία. Πάντως το παπανδρεϊκό σενάριο επιδέχεται διπλής αναγνώσεως. Λέγεται ότι ο πρώην πρωθυπουργός δεν θέλει να τεθεί θέμα αντιπροέδρου στο συνέδριο γιατί είναι πολύ σοβαρός ο κίνδυνος να καταλάβει και αυτό το αξίωμα ο Κώστας Σημίτης και τότε να γίνει ο απόλυτος κυρίαρχος του παιχνιδιού.

Η μετάθεση για ευθετότερο χρόνο θα βοηθήσει τον συνασπισμό των αντισημιτικών δυνάμεων να οργανωθεί καλύτερα...

Ασυντόνιστη ορχήστρα

του Δημήτρη Ζώνιου

Ασυντόνιστη «ορχήστρα» θυμίζει η παράταξη της Νέας Δημοκρατίας, αφού τα μέλη της «εκτελούν» ταυτοχρόνως δύο –αν όχι παραπάνω– διαφορετικούς μουσικούς ρυθμούς. Ο ακροατής –στην προκειμένη περίπτωση ο οπαδός του κόμματος– καταλαμβάνεται από σύγχυση. Ο διευθυντής της ορχήστρας και πρόεδρος Μ. Έβερτ, παρ' ότι ενοχλείται εντόνως απ' τις «παραφωνίες», καμώνεται τον αδιόφορο. Επί του παρόντος, περιορίζεται στο να δηλώνει πως «αυτός παίρνει τελικά τις αποφάσεις» και ότι δεν συμφωνεί με τις απόψεις της **Ντόρας Μπακογιάννη** τις οποίες χαρακτηρίζει «προσωπικές» και «ταυτώσιμες» με αυτές του **Κ. Μητσοτάκη**. Ο γ. Έβερτ γνωρίζει καλά ότι το φαινόμενο των «δύο γραμμών» στο κόμμα δεν μπορεί να συνεχίζεται μέχρι την ημέρα των εκλογών. Με τη σκέψη αυτή προανήγγειλε την οργάνωση, μέσα στον Ιούνιο, εθνικής συνδιάσκεψης της παράταξης. Ορισμένα στελέχη της Ν.Δ. θεωρούν πως αυτή θα είναι η κατάλληλη στιγμή για τον Μ. Έβερτ να επιχειρήσει το ξεκαθάρισμα των λογαριασμών του με τους βασικούς εκφραστές της εσωκομματικής αντιπολίτευσης. Κάποιοι άλλοι πάλι –που δεν ξεχνούν ότι την εθνική συνδιάσκεψη θ' ακολουθήσει το συνέδριο του ΠΑΣΟΚ– εκτιμούν ότι ο αρχηγός της αξιωματικής αντιπολίτευσης θα προσπαθήσει να «θωρακίσει» το κόμμα του απέναντι σε οποιεσδήποτε εξωγενείς επιρροές. Κι αυτό γιατί δεν είναι λίγοι όσοι πιστεύουν ότι τυχόν ανατροπή της ισορροπίας στο κυβερνών κόμμα θα δρομολογούσε ανάλογες εξελίξεις και στη Ν.Δ.

Πάντως, ο Μ. Έβερτ φέρεται αποφασισμένος, σε ότι αφορά τα εθνικά θέματα, να συνεχίσει την αντιπολιτευτική πολιτική των υψηλών τόνων «που θ' ανταποκρίνονται στα λάθη και τις παραλείψεις της κυβέρνησης». Στα θέματα οικονομικής πολιτικής θα επιμένει στον «υπεύθυνο» αντι-

πολιτευτικό ρόλο, καταθέτοντας προτάσεις και σχέδια νόμου για τα προβλήματα του τόπου. Η πρακτική της σκληρής κριτικής προς την κυβέρνηση στα εθνικά θέματα δεν έχει επιλεγεί τυχαία από τον πρόεδρο της Ν.Δ., αλλά σχετίζεται με τις εκτιμήσεις του ότι «ξένοι παράγοντες», «το εγχώριο μεγάλο κεφάλαιο», «τα μέσα μαζικής ενημέρωσης», αλλά και «ο Κ. Μητσοτάκης» δεν θέλουν ν' ασκείται πίεση προς την κυβέρνηση Σημίτη (υπαινιγμοί σε συνέντευξή του στα Νέα, 4-3-1996). Οι εν λόγω αιχμές του Μ. Έβερτ οδηγούν στο συμπέρασμα ότι φοβάται πως αν παραταθεί η στήριξη της κυβέρνησης Σημίτη «οι εκλογές δεν θα είναι περίπατος», όπως άλλωστε επισήμανε και ο «μητσοτακικός» **Σ. Κούβελας**.

Αυτοχρिζόμενος υπερκομματικός ηγέτης, ο οποίος «ανησυχεί και προσπαθεί να βοηθήσει στα εθνικά θέματα» ο επίτιμος πρόεδρος της Ν.Δ. **Κ. Μητσοτάκης** αναλαμβάνει συνεχώς τον τελευταίο καιρό πρωτοβουλίες για συναντήσεις και τηλεφωνικές ή μέσω τρίτου επικοινωνίες με διεθνείς προσωπικότητες, αλλά και με κυβερνητικούς παράγοντες. Οι δημόσιες παρεμβάσεις του στοχεύουν, σύμφωνα με πληροφορίες, στο «να δημιουργούν προβληματισμούς γενικότερα στον λαό», αλλά και «να χειραγωγήσουν την εκλογική βάση της Ν.Δ.». Κατά τις ίδιες πηγές έχει αποφασίσει «να λέει την αλήθεια στον λαό χωρίς φόβο και πάθος και δεν τον ενδιαφέρει ποιος ενοχλείται και ποιος πανηγυρίζει». Παραλλήλως, όμως, δεν κρύβει την ικανοποίησή του για την αποστασιοποίηση των κυρίων **Γ. Βαρβιτσιώτη** και **Στ. Μάνου** από τα περί «εθνικής προδοσίας» του Μ. Έβερτ. Ο επίτιμος πρόεδρος του κόμματος, η Ντ. Μπακογιάννη, αλλά και ο **Γ. Κεφαλογιάννης**, κατηγορούν τον Μ. Έβερτ ότι δεν συγκαλεί τα όργανα του κόμματος, προκειμένου να οριστικοποιηθούν οι θέσεις της Ν.Δ. Σε μία προσπάθεια να διαμηνύσει ότι αυτή αποτελεί πλέον την κύρια έκφραση της εσωκομματικής αντιπολίτευσης, η Ν.

Μπακογιάννη κατέθεσε στις 10-3-1996 ιδεολογική και πολιτική πλατφόρμα «για να διαμορφώσει το κόμμα ένα άλλο διαφορετικό όραμα για τους πολίτες». Προαναγγέλλοντας την περαιτέρω στήριξη της, τόνισε πως «αυτή η νέα πρόση θα στηριχθεί σε καινούργιες δυνάμεις και θα είναι αποτέλεσμα «νέων συγκεντρώσεων, νέας πορείας, νέων συμμαχιών». και υποστηρίζει πως «οι απόψεις της ταυτίζονται πάντα με αυτές του πατέρα της» –και σ' ένα βαθμό αυτό αληθεύει– πολιτικά όνειρα της Ντ. Μπακογιάννη του Κ. Μητσοτάκη «μπορούν, να γίνουν πραγματικότητα μόνο μέσω της φθοράς του Μ. Έβερτ» εκτιμούν στελέχη της παράταξης. Ο πρόεδρος της Ν.Δ. δεν ανησυχεί πλέον, μόνο για τη δράση του Κ. Μητσοτάκη και της Ντ. Μπακογιάννη αλλά και τη στάση, που κρατούν τον τελευταίο καιρό και άλλα πρωτοκλασάτα στελέχη. Σύμφωνα με πληροφορίες, οι σχέσεις του με τον **Γ. Βαρβιτσιώτη** βελτιώθηκαν μεν, εξομαλύνθηκαν όμως πλήρως, μολονόπως αναφέρουν ορισμένες πηγές– αντιπρόεδρος του κόμματος εξασφάλισαν την κάθοδο του γιού του **Μιλτιάδη** στην Αθηνών, στις προσεχείς εκλογές. Ο **Σουφλιάς** διατυπώνει αποσπασματικά χαμηλόφωνα αλλά σταθερά, δικό του πολιτικό λόγο και κρατά αποστάσεις. Ο **Δήμας** αποφεύγει, να παρεμβαίνει –δηλαδή τουλάχιστον– και δίνει την εντύπωση ότι στην παρούσα φάση, επιθυμεί να παρακολουθεί τις εσωκομματικές αντιπαραθέσεις «από μακριά». Την τακτική της ουδέτερης στάσης κρατά και ο **Στ. Μάνος**, ενώ ο **Γ. Κεφαλογιάννης** δεν κρύβει τη δυσαρεσκεία του, τόσο απέναντι στον πρόεδρο όσο και στον επίτιμο πρόεδρο του κόμματος. Αποστασιοποιημένοι και με έντονο προβληματισμούς εμφανίζονται μερικοί άλλων και οι: **Γ. Βουλγαράκης**, **Β. Μείμης** και **Μ. Λιάπης**, ενώ όλο και αυξάνονται όσοι αρνούνται τις ετικέτες «εβερτικός», «μητσοτακικός».

Η αριστερή πρόκληση

του Γιώργου Γερόπουλου

Οταν προκηρυσσόταν το 2ο τακτικό συνέδριο του Συνασπισμού, κανένα από τα στελέχη της ανανεωτικής αριστεράς δεν φανταζόταν (αν και πολλοί το πίζαν) ότι θα διεξαγόταν χωρίς την παρουσία του Α. Παπανδρέου στην πολιτική ηγεσία του τόπου αλλά με τη φυσική παρουσία του νέου πρωθυπουργού Κ. Σημίτη, ο οποίος χθες, με τον χαιρετισμό-ομιλία του προς το σώμα του συνεδρίου, ερέθισε το κοινό του ΣΥΝ.

Για στελέχη του ΣΥΝ, πέραν των αντιπαράθεσεων για τα διαδικαστικά (τρόπος αλλαγής προέδρου, εκλογή Κεντρικής Επιτροπής με λίστες ή ενιαίο ψηφοδέλτιο), τα οποία για την Αριστερά είναι κατ' ουσίαν πολιτικά ζητήματα, πρέπει να λάβουν υπ' όψιν τους τα εξής στοιχεία:

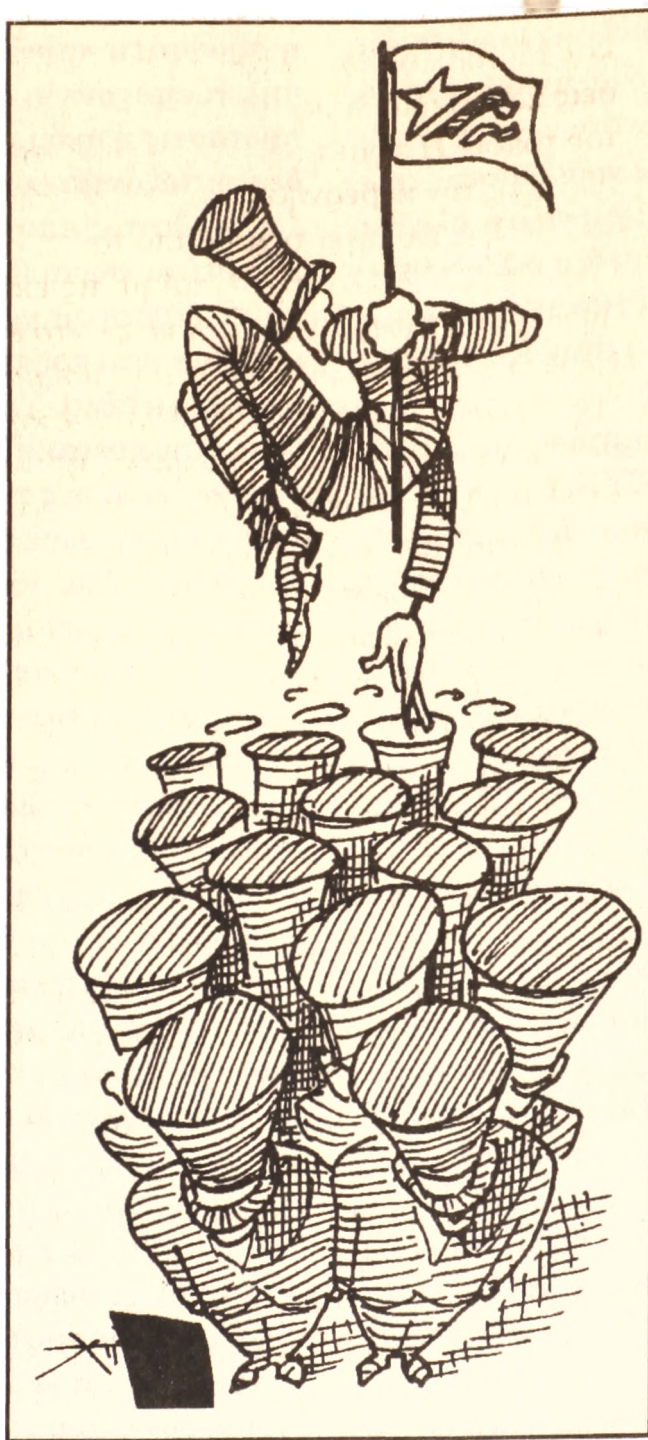
• **Η Αριστερά δεν ήταν ποτέ ο Άμλετ της τριτορίας.**

Η σύγχρονη ανανεωτική αριστερά αποτελεί υπαρκτό ιδεολογικο-πολιτικό ρεύμα στο ευρωπαϊκό επίπεδο. Στην Ελλάδα, μετά την ήττα του '93, που της στέρησε την κοινοβουλευτική εκπροσώπηση, κατάφερε να αποχρωμάσει τη θέση της στον πολιτικό χώρο και να κερδίσει σημαντικές εκλογικές μάχες (ευρωεκλογές, δημοτικές). Ως εκ τούτου, δεν έχει λόγο να ανακυκλώνει παλιούς σημασιώδεις υπαρκτά ερωτήματα. Επιπλέον, η εκλογική, έστω και οριακή, πρόοδος της ανανεωτικής αριστεράς σε ευρωπαϊκές χώρες, αποδεικνύει ότι τέτοιου είδους απορίες αφορούν ύπαρξη προσώπων και όχι χώρων.

• **Η νέα πολιτική περίοδος αποτελεί για τον ΣΥΝ προγραμματισμένη και πολιτική ολοκλήρωση.**

Η πολιτική ζωή του τόπου έχει εισέλθει σε μεταβατική φάση, καθώς τα κόμματα της μεταπολιτευτικής εποχής έχουν τεθεί υπό αμφισβήτηση, ενώ στο πολιτικό προσκήνιο αναδεικνύονται νέες ηγετικές ομάδες. Η ρευστότητα αυτή θα διαρκέσει και θα έχει μεταπτώσεις.

Ο ΣΥΝ πρέπει να απαντήσει στην πρόκληση και να υπερβεί τις προγραμματικές

αγκυλώσεις του σε θέματα που αφορούν την ευρωπαϊκή προοπτική, καθώς και σε ζητήματα οικονομικής πολιτικής.

Το κόμμα της σύγχρονης ανανεωτικής Αριστεράς πρέπει να αρθρώσει ένα συνεκτικό προγραμματικό πλαίσιο για τον προοδευτικό εκσυγχρονισμό της ελληνικής κοινωνίας. Παράλληλα, έχει «συμφέρον» δίπλα στη σύγχρονη δημοκρατική ριζοσπαστική Αριστερά να διαμορφωθεί ο σύγχρονος σοσιαλδημοκρατικός πόλος με κεντροαριστερές κατευθύνσεις. Εάν τελικώς το μετα-παπανδρεϊκό ΠΑΣΟΚ καταφέρει να εκφράσει αυτό τον πολιτικό χώρο

θα εξαρτηθεί από την επιλογή σύγκρουσης που θα κάνει η σημερινή ηγετική ομάδα του.

Οι δύο συγγενείς πολιτικά χώροι θα έχουν να ωφεληθούν μεσοπρόθεσμα από τον μεταξύ τους μεταρρυθμιστικό ανταγωνισμό, καθώς οι όροι της πολιτικής σύγκρουσης θα αλλάξουν ριζικά.

• **Ο ΣΥΝ πρέπει να αναλάβει καθοριστικό ρόλο στην ανασυγκρότηση ενός μπλοκ κοινωνικών και πολιτικών δυνάμεων, οι οποίες θα προωθήσουν τον ριζοσπαστικό προοδευτικό εκσυγχρονισμό της χώρας σε αντίθεση με τις νεοφιλελεύθερες αντιλήψεις και πολιτικές.**

Η ανασυγκρότηση πρέπει να πραγματοποιηθεί στη βάση ενός συγκεκριμένου προγραμματικού πλαισίου, προκειμένου να εμπνεύσει ευρύτερες δυνάμεις που σήμερα βρίσκονται στο περιθώριο.

Η διαδικασία ανασύνθεσης των προοδευτικών δυνάμεων προϋποθέτει έναν συνεχή ανταγωνιστικό διάλογο μεταξύ των πέραν της συντηρητικής παράταξης κομμάτων, χωρίς όμως μικρομεγαλισμούς ή ηγεμονισμούς απο οποιαδήποτε πλευρά.

Στο πλαίσιο αυτό, ο ΣΥΝ έχει να κερδίσει, γιατί το μεταπαπανδρεϊκό ΠΑΣΟΚ δεν είναι προγραμματικά και πολιτικά έτοιμο να αναθεωρήσει θεμελιακές αντιλήψεις του.

Τα βαρίδια του παπανδρεϊσμού το εμποδίζουν προς το παρόν και η απόρριψή τους θα είναι οδυνηρή για τους διαδόχους του προέδρου του ΠΑΣΟΚ.

Αναγκαία και ικανή πολιτική προϋπόθεση για τον ΣΥΝ είναι η καταγραφή των σημερινών πολιτικών συσχετισμών. Η εποχή των κομμάτων του 45%, όπως όλα δείχνουν, έχει περάσει ανεπιστρεπτή. Το κόμμα της ανανεωτικής αριστεράς είναι απαραίτητο να καταγράψει αυτόνομα την εκλογική δύναμή του σε τέτοιο ποσοστό, που θα δράσει πολλαπλασιαστικά για τις δυνατότητες πολιτικής παρέμβασής του.

Αυτό σημαίνει ότι δεν θα τεθεί υπό αμφισβήτηση η αυτόνομη εκλογική παρουσία του.

Η ΣΥΓΚΥΡΙΑ ΚΑΙ Η ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ

του Μιχάλη Παπαγιαννάκη
ευρωβουλευτή του ΣΥΝ

Μέσα στη δίνη των εξωτερικών θεμάτων που συνόδευαν την ανάδειξη της κυβέρνησης Σημίτη, δεν δόθηκε η δέουσα προσοχή σε ένα από τα κύρια θέματα που συνιστούσαν τον πολιτικό λόγο που εξέφερε ο νέος πρωθυπουργός και που ήταν η συνεχής αναφορά του στην «κεντροαριστερά». Χρειάστηκε να φτάσουμε στις ταραμονές του συνεδρίου του Συνασπισμού για να αναδειχθεί το θέμα αυτό στην πολιτική επικαιρότητα, μια και ο ΣΥΝ θεωρείται ότι είναι ένας από τους βασικούς αποδέκτες του μηνύματος που ενδεχομένως περικλείει η αναφορά στην Κεντροαριστερά.

Πάντως, είτε υπάρχει είτε δεν υπάρχει μήνυμα, το ζήτημα απασχολεί πολλούς, και ασφαλώς και στον ΣΥΝ, εν όψει μάλιστα και της πολιτικής απόφασης του συνεδρίου. Δεν είναι κάτι το αρνητικό φυσικά, εκτός κι αν και αυτό το θέμα περιπέσει στις μυλόπετρες της στρεψοδικίας, των προσχηματικών διαφοροποιήσεων και των υπαινικτικών καταγγελιών όπου και άλλες φορές έχουν κονιορτοποιηθεί καίρια αντικείμενα συζήτησης για το στρατηγικό προσανατολισμό του ΣΥΝ, το προγραμματικό και πολιτικό του πρόσωπο. Για να αποφευχθεί κάτι τέτοιο χρειάζεται νηφαλιότητα, συνέχεια και συνοχή των ιδεών, σεβασμός των κεκτημένων από την έστω και σύντομη ιστορία του ΣΥΝ, και ορθός λόγος.

Καταρχήν περί τίνος γίνεται συζήτηση; Ασφαλώς όχι απολειτουργικά και μόνον περί των πρόσφατων διατυπώσεων του Κ. Σημίτη. Αυτές σίγουρα δείχνουν τουλάχιστον μια διάθεση για νέες αναζητήσεις. Ωστόσο, τέτοιες ή ανάλογες αναζητήσεις έχουν απασχολήσει εδώ και πολύ καιρό την αριστερά γενικώς, στην Ευρώπη και στην Ελλάδα, και φυσικά και τον ΣΥΝ. Δεν τρώκεται για κάποια ιδέα που ήρθε από το πουθενά, και είναι να απορεί κανείς με την «έκπληξη» που διακατέχει πολλές από τις δηλώσεις και τοποθετήσεις των τελευταίων ημερών ή ακόμα με τις κατηγορίες που απευθύνονται σε όσους ασχολούνται με το θέμα για «βιασύνη» ή για «άκαιρους» προβληματισμούς. Εννοώ δηλαδή ότι, παρά την ασάφεια της διατύπωσης που επιβάλλει να υπάρξουν περαιτέρω και σαφείς προσδιορισμοί για να μην καταλήξει η όλη ιστορία σε μια πλήρως ανορθολογική αντιπαράθεση στη βάση των προσώπων που εκφράζονται αρνητικά ή θετικά είτε στη βάση τωρινών και αναμενόμενων συσχετισμών σε κομματικά όργανα, το θέμα της σύγκλισης δυνάμεων με αριστερή και κεντρώα προέλευση και ιστορία είναι μια πολύ παλιά και πάντα επίκαιρη υπόθεση. Είτε πρόκειται για συγκεκριμένες επί συγκεκριμένων θεμάτων συμπορεύσεις, είτε πρόκειται για μονιμότερη συμμαχία με στόχο τη διακυβέρνηση είτε ακόμη για γενικότερη σύγκλιση με πιο μακροχρόνια προοπτική. Δεν υπάρχει λοιπόν έκπληξη ή αιφνιδιασμός από κανένα και για κανένα, πέρα από τις αναγκαίες υποκρισίες

που εξυπηρετούν άλλους αγώνες ή καλύπτουν γενικευμένες αμηχανίες. Τα πραγματικά ερωτήματα είναι τι ακριβώς αφορά η πρόσφατη «πρόταση» (αν πρόκειται πράγματι για πρόταση), τι αφορούν οι πρώτες αντιδράσεις και αν υπάρχουν αντιπροτάσεις ή ακόμα και αν το θέμα στερείται σημασίας, οπότε δεν χρειάζονται ούτε οι μεν ούτε οι δε.

Αρχίζοντας από το τελευταίο, το θέμα ασφαλώς και δεν στερείται σημασίας. Υπάρχει από τότε που αναδείχθηκε η αριστερά στη σύγχρονη πολιτική σκηνή, ιδίως δε από τότε που επήλθε και το πρώτο σχίσμα στην αριστερά που ακολουθήθηκε από πολλά άλλα. Υπάρχει από τότε που η αριστερά εγκαθιδρύθηκε στην πολιτική ζωή της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας, εισήγαγε βασικούς της προβληματισμούς στην πολιτική αναμέτρηση, αφομοίωσε η ίδια βασικούς κανόνες του δημοκρατικού παιχνιδιού. Από τότε δηλαδή που δυνάμεις «κεντρώες» πολιτιάστηκαν με μεταρρυθμιστικές ιδέες στο κοινωνικό και πολιτιστικό επίπεδο και που δυνάμεις της αριστεράς εγκατέλειψαν τη στρατηγική της «αποκάλυψης» και της «μεγάλης αλλαγής» σε ένα βράδυ και υιοθέτησαν την πολιτική των συνεχών και ισχυρών μεταρρυθμίσεων σε όλα τα επίπεδα σε μια διαδικασία χωρίς τέλος, όπου όπως λέει και ο ποιητής στον οδοιπόρο «τον δρόμο τον φτιάχνεις περπατώντας». Από τότε δηλαδή που έγινε αρκετά σαφές ότι για τη διακυβέρνηση των πολύπλοκων ώριμων κοινωνιών η ιστορική αριστερά όφειλε να οικοδομήσει οργανικές σχέσεις με κεντρώας μεταρρυθμιστικής προέλευσης δυνάμεις· άλλο αν εκκρεμεί πάντοτε το ερώτημα του πώς και η ίδια η αριστερά θα έπρεπε να μετεξελιχθεί, ώστε αυτές οι σχέσεις να είναι πράγματι οργανικές, δηλαδή με αξιοπιστία και συνέχεια· και άλλο επίσης το γεγονός ότι δεν υπάρχει συμμετρία και ότι δηλαδή ένα απροσδιόριστο κέντρο μπορεί να κυβερνά και με συμμαχίες της άλλης, συντηρητικής, όχθης. Από τότε δεν είναι που κάθε σοβαρό κόμμα της αριστεράς όφειλε να έχει και μια λιγότερο ή περισσότερο αξιόπιστη «πολιτική συμμαχιών», που να λαμβάνει υπόψη της όλα αυτά τα «αυτονόητα»; Το θέμα λοιπόν υπάρχει και μην διαρρηγνύνουν τα ιμάτιά τους διάφοροι τάχα διαπορούντες «καθαροί» (με τη βυζαντινή έννοια) αριστεροί.

Πρόβλημα υπάρχει με το αν οι υπάρχουσες δυνατότητες για μια πολιτική συμμαχιών είναι ικανοποιητικές ή όχι, κατά την κρίση των όσων διαχειρίζονται τις τύχες της αριστεράς... Στον ΣΥΝ π.χ. υπήρχαν κάποιοι που θεωρούσαν στο ιδρυτικό του συνέδριο ότι η πολιτική συμμαχιών επέβαλλε μια προσέγγιση με το ΠΑΣΟΚ και μάλιστα επέμεναν να υλοποιηθεί αυτή με άμεση επαφή με τον κ. Παπανδρέου. Αυτή, μάλιστα, η πρόταση είχε κυριαρχήσει στα πρώτα βήματα του νέου σχηματισμού και είχε προκαλέσει σημαντικές διαταραχές στην πορεία του. Εκείνο που έχει κάποια δόση χιούμορ είναι ότι πολλοί από τους

πρωταγωνιστές εκείνης της πρότασης σήμερα χτίζουν ολόκληρη προσυνεδριακή τους εκστρατεία στη διαρρήδην απόρριψη όποιας υποθετικής πρότασης συζήτησης με τη μεταπαπανδρεϊκή ηγεσία (του ΠΑΣΟΚ;). Ο σαρκασμός επιχειρείται να αστραφεί και θέτουν οι προαναφερόμενοι το ερώτημα του πώς και δυνατόν να τείνουν ευήκοον ους σε τέτοια ενδεχόμενα είναι που παλιότερα είχαν αντιταχθεί στα ανοίγματα προς το (πανδρεϊκό) ΠΑΣΟΚ... Δεν υπάρχει, ωστόσο, καμιά συμμε- ανάμεσα στις δυο τοποθετήσεις. Γιατί, βέβαια, υπάρχει το στοιχείο της μεταπαπανδρεϊκής περιόδου που φαίνεται ότι ορεί να ανοίξει. Αλλά πέρα από αυτήν την εύκολη απάντηση, έχει και το θέμα της νέας ποιότητας της συγκυρίας που μπο- να αποδειχθεί στοιχείο μιας άλλης προοπτικής μακροχρόνια. Πανέρχομαι, λοιπόν, στα προηγούμενα ερωτήματα. **Τι ακρι- θς θα μπορούσε να αφορά η ασαφής πρόταση περί «κεντροα- τεράς»;** Αφορά το θέμα μόνο το ΠΑΣΟΚ; Δηλαδή, ο Κ. Σημί- καλεί το ΠΑΣΟΚ να γίνει κεντροαριστερό εγκαταλείπον- τον μονομερώς αριστερό ή τον αποκλειστικά κεντρώο του βρακτήρα; Δύσκολο να δεχτεί κανείς ότι τέτοια είναι η διαπί- ρωση του πρωθυπουργού και ότι τέτοια έκκληση επιβάλλει. Αν, ντως, αυτό είναι όλο, τότε πράγματι δεν έχει και πολύ ενδια- ρον να ασχοληθεί κανείς με αυτή την υπόθεση. Εξακολου- ν, όμως, να έχουν ενδιαφέρον οι προβληματισμοί που προα- έρθθηκαν, ερήμην και του πρωθυπουργού –δεν πειράζει!

αφορά η πρόταση και άλλες δυνάμεις, της αριστεράς ας πούμε, ο καλούνται να συμπράξουν με το ΠΑΣΟΚ και να του δώσουν αριστερό συνθετικό τής «κεντροαριστεράς» ή να του το ενι- ρίσουν, μια και είναι δύσκολο να δεχτεί κανείς ότι η πρόταση ορεί το ΠΑΣΟΚ αποκλειστικά κεντρώο κόμμα; Και αν είναι ι, ποιοι είναι οι αποδέκτες: άτομα, ομάδες ή συγκροτημένα ματα; Κι αν πρόκειται για την τελευταία περίπτωση, για τι ριβώς μιλάμε, για τη συγκυρία ή για την προοπτική και με ποι- όρους; **Τα ερωτήματα δεν είναι μίξερα, αλλά εύλογα, ακρι- ; γιατί η υπόθεση είναι σοβαρή και γιατί υπάρχουν και ευτε- προηγούμενα: κάτι δημοκρατικές συμπαράταξεις ή σύνδε- ι –δεν θυμάμαι πια.**

ποκλείοντας, φυσικά, τη μέθοδο και την ουσία αυτών των προηγούμενων, και για να εμβαθύνουμε λιγάκι αυτή τη συ- ρηση, νομίζω ότι θα ήταν χρήσιμο καταρχήν να αφήσουμε για ώρα κατά μέρος τον ίδιο τον όρο της «κεντροαριστεράς». ι απλουστευτικά περιγραφικός, αφορά την επιφανειακή γε- αφία του πολιτικού τοπίου και αναφέρεται αναγκαστικά σε ρχρονική στιγμή αναντίστοιχη με τα πραγματικά πολιτικά βλήματα. Τι είναι «κέντρο» δεν είναι και πολύ σαφές ως ο το πολιτικό και προγραμματικό περιεχόμενό του, μια και ρτάται πολύ από το αντίστοιχο περιεχόμενο της δεξιάς και αριστεράς μεταξύ των οποίων φιλοδοξεί να παρεμβάλλεται, ι και από τη συγκεκριμένη ιστορία των κομματικών σχηματι- ν που το αποτελούν. Και, φυσικά, την σήμερα ημέρα, και το ιεχόμενο της δεξιάς και της αριστεράς θέτει ερωτήματα, ρς αν μιλήσουμε για συγκεκριμένες τοποθετήσεις και προτά- σε πολλά συγκεκριμένα και σοβαρά ζητήματα. Αν, λοιπόν, η ιαση περί κεντροαριστεράς αφορά απλώς και μόνο την προ- ριση και σύγκλιση δύο ή περισσότερων χώρων όπως αυτοί οχουν σήμερα και διαπιστώνονται π.χ. στις εκλογές, η πρότα- τέρα από απλουστευτική είναι και φτωχή. Γιατί δεν φαίνεται ρξαντλεί ούτε καν ένα μικρό τμήμα της ζήτησης της κοινωνίας.

Η οποία μάλλον απομακρύνεται από το σημερινό πολιτικό σκηνι- κό και τις σχέσεις που γεωγραφικά διαμορφώνονται ανάμεσα στα συστατικά του στοιχεία, και μάλλον απεγνωσμένα αναζητεί τρόπους επίλυσης των προβλημάτων της ακόμα και έξω απ' αυτό.

Γι' αυτό και θα ήταν πιο χρήσιμο να βασιστεί η όποια αναζήτη- ση και ενδεχομένως συζήτηση με βάση την ουσία της πολιτικής, το τι εκκρεμεί στην ελληνική κοινωνία, τα προβλήματα και τις δυ- νατές λύσεις, τον γενικό προσανατολισμό της ανάπτυξης εντός του οποίου εγγράφονται ή... δεν εγγράφονται οι εναλλακτικές λύσεις και οι επιλογές. Το πώς αναλύει κανείς τα προβλήματα και το πώς και ποιες λύσεις διαμορφώνει και προτείνει είναι ασφαλέστερο κριτήριο για τον προσδιορισμό της αριστερής, κε- ντρώας ή άλλης φυσιογνωμίας του, και για τη διαπίστωση της δυ- νατότητας συγκλίσεων οι οποίες θα μπορούν να χαρακτηρι- στούν... μετά.

Η προσέγγιση αυτή δεν είναι απλώς και μόνον εμπειρική, αλλά και επιδεκτική επαληθεύσεως –πράγμα σημαντικό–, αλλά και εμπνέεται από μια συγκεκριμένη αντίληψη για την πολιτική που εγγράφεται στη θεωρητική κληρονομιά του δημοκρατικού σο-σιαλισμού. Και νομίζω ότι είναι πολύ πιο αποτελεσματικό να αναζητεί και να συζητεί κανείς την προγραμματική και πολιτική σύγκλιση των δυνάμεων που εμπνέονται από τον δημοκρατικό σοσιαλισμό, η οποία αν επιτυγχανόταν σε βάθος θα μπορούσε με πολλές πιθανότητες να συνεπιφέρει και σύγκλιση των δυνάμεων που κινούνται στην επιφάνεια της πολιτικής σκηνής, εντός του εκάστοτε οριζόμενου ως κέντρου ή της αριστεράς.

Μια τέτοια προσέγγιση θα συνέβαλλε ασφαλώς και στην καλύ- τερη χαρτογράφηση των δυνάμεων που θα μπορούσαν να συ- γκλίνουν, πέρα από τους χώρους στους οποίους έως τώρα κινού- νται· θα συνέβαλλε δε και στη μεγαλύτερη αξιοπιστία της αναζή- τησης και του οποιουδήποτε εγχειρήματος, μια και θα εδραζόταν στο πεδίο των πραγματικών προβλημάτων και θα δοκιμαζόταν στην ποιότητα και την αποτελεσματικότητα των λύσεων.

Αυτές οι σκέψεις είναι προφανές ότι γίνονται για να αξιοποιη- θεί η ενδεχόμενη δυνατότητα νέων εξελίξεων στην προσπάθεια για ριζική ανατροπή του σημερινού πολιτικού σκηνικού και όχι για να ακυρωθούν ή ευτελιστούν.

Οι δυνάμεις που έχουν μπει στον δρόμο τέτοιων αναζητήσεων και προγραμματικών και πολιτικών ανατοποθετήσεων δεν έχουν απολύτως κανένα λόγο να καταφύγουν σε μια ριγηλή και αμυντι- κή αντίδραση –κάθε άλλο.

Έχουν την εμπειρία και τη νομιμοποίηση να θέσουν οι ίδιες με τόλμη και σαφήνεια τα ερωτήματα και τις προϋποθέσεις που να ξεκαθαρίζουν και το τοπίο και τον δρόμο. Δυνάμεις που έχουν κατακτήσει και στον λόγο και στην πράξη και στη λαϊκή αποδοχή συγκεκριμένους προσανατολισμούς ανανέωσης, εκσυγχρο- σμού, κοινωνικής ευαισθησίας, οικολογικής εγρήγορσης, ευρω- παϊσμού και αποτελεσματικής πρότασης για τη θέση της χώρας μας στο σύγχρονο κόσμο έχουν τη δυνατότητα, συντεταγμένα και με φαντασία, **να πρωταγωνιστήσουν σε αυτές τις συγκεκριμένες ανατροπές.** Με την ιστορία τους και για την ιστορία *εν τω γίνε- σθαι* όλης της κοινωνίας μας. Όπως ακριβώς πάντοτε φιλοδοξού- σε να κάνει η αριστερά, με κοινωνική ανιδιοτέλεια και πολιτική διαθεσιμότητα. Αναφέρομαι, φυσικά, μια και το θέλουν οι μέρες, στο συνέδριο του ΣΥΝ, που καλείται να σχεδιάσει το μέλλον. Και όπως έλεγε και ο άλλος φιλόσοφος, *το μέλλον αλλάζει όταν το κοιτάζουμε...*

ΝΑ ΤΕΡΜΑΤΙΣΟΥΜΕ ΤΗΝ «ΛΑΜΠΡΗ ΑΠΟΜΟΝΩΣΗ»

του Μιχάλη Παπακωνσταντίνου

πρώην υπουργού Εξωτερικών, ανεξάρτητου βουλευτή

Η μοίρα της Ελλάδας φαίνεται πως είναι να αντιλαμβάνεται πολύ αργότερα τι είχε πετύχει σε θέματα της εξωτερικής μας πολιτικής ή τι θα μπορούσε να είχε πετύχει πολύ νωρίτερα. Θα ήταν κοινοτοπία να επαναλάβω πως αποτελεί περίπου εθνικό σπορ τα λεγόμενα «εθνικά μας θέματα» να ανοίγουν ευρύτατο πεδίο εσωτερικών κομματικών αντιπαράθεσεων. Σε επίδειξη συνήθως πατριωτισμού ή υπερπατριωτισμού και σε επίδοση (ευγενικής; όχι και τόσο) άμιλλας ποιος είναι πατριώτης περισσότερο από οποιονδήποτε άλλο. Ωσάν ο πατριωτισμός των Ελλήνων να επιδέχεται διαβαθμίσεις. Αυτές του εκ των υστέρων ονομάζουμε «χαμένες ευκαιρίες» είναι αναρίθμητες, αλλά, ατυχώς, πάντοτε εκ των υστέρων ανακαλύπτονται. Και ίσως χρησιμεύουν ως τίτλοι βιβλίων, ποτέ όμως ως χρήσιμα διδάγματα για κάθε μελλοντική μας πορεία.

Για εκείνα που συνήθως ονοματίζουμε «εθνικά δίκαια» και που μόνιμα τα ακούμε και τα διαβάζουμε –από στόματα πολιτικών, από γραφίδες δημοσιογράφων, από τηλεπαρουσιαστές σε κάθε μέσο μαζικής ενημέρωσης και από υπαίθριους και ως επί το πλείστον αυτόκλητους ρήτορες– ποτέ δεν θυμηθήκαμε τι δίδασκε ο **Ελευθέριος Βενιζέλος**: «*Μην ομιλείτε περί εθνικών δικαίων. Ο όρος αυτός είναι αισθηματολογικός και δεν τον κατανοούν οι Ευρωπαίοι. Να ομιλείτε περί ελληνικών συμφερόντων, δικαίων ελληνικών συμφερόντων, τα οποία, ει δυνατόν, να συμπίπτουν με τα συμφέροντα της ανθρωπότητας*».

Προσθέτω: τα συμφέροντα για να είναι της ανθρωπότητας δεν μπορεί να είναι άλλα από την ασφάλεια, τη σταθερότητα και την ειρήνη.

Και δεν χρειάζεται, επί τέλους, να αφορούν την υψήλιο ολόκληρη, αρκεί να βοηθούν στην ευρύτερη για μας περιοχή, τα Βαλκάνια, την Ευρώπη, την Ανατολική Μεσόγειο, ακόμα και την τόσο κοντά μας Μέση Ανατολή. Και με τις τελευταίες διεθνείς συνθήκες, η ασφάλεια, η σταθερότητα και η ειρήνη εξασφαλίζονται και διατηρούνται καλλίτερα από την παραδοχή από όλους του status-quo, του απαραβίαστου δηλαδή των συνόρων, που προβλέπει ειδικότερα η συμφωνία της ΟΑΣΕ (πρώην ΔΑΣΕ), την οποία και η Ελλάδα έχει υπογράψει.

Οι ξένοι κάνουν ακριβώς εκείνο που δίδασκε ο Ελ. Βενιζέλος, γαράζουν και ασκούν την εξωτερική τους πολιτική όπως υποδεικνύουν τα συμφέροντά τους. Εμείς συνήθως τους καταδικάζουμε ή τους κατηγορούμε γιατί κάνουν ακριβώς εκείνο που και εμείς θα έπρεπε να το είχαμε ως γνώμονα στη δική μας πολιτική. Ενώ, όπως είναι γνωστό, η Ελλάδα κυριαρχείται από συναισθηματισμούς, από ιστορικές καταβολές και από παραδοσιακά συγκινησιακά πλέγματα. Χάνουμε την πραγματικότητα και είναι φυσικό να φανόμαστε σε μάτια τρίτων αναχρονιστικοί, έξω από τόπο και

χρόνο. Υπάρχει όμως και κάτι περισσότερο: από την παιδική ηλικία η «εθνική» μας διαπαιδαγώγηση προετοιμάζει –με τον τρόπο που γίνεται– την ανάπτυξη εθνικιστικών τάσεων και οι πρόσφατες περιπέτειές μας δημιουργήσαν πρόσφορο έδαφος και είδους εκδηλώσεών τους. **Ο εθνικισμός αποτέλεσε επιπρόσφωτος και τη βάση ίδρυσης ή συντήρησης πολιτικών κομμάτων και η ανάγκη στήριξής τους οδήγησε αρχηγούς και επιτελεία σε επεξεργασία θεωρητικών κατασκευών, οι οποίες τονίζουν το «κινδύνους» του Ελληνισμού, την κύκλωση της χώρας μας σε εχθρούς ή, έστω, αντιπάλους και την, κατά συνέπεια, ανάγκη της άμυνάς μας εναντίον απειλών εκτοξευομένων από βορρά, νότο, ανατολή και δύση.** Η εξωτερική μας πολιτική χαρακτηρίζεται έντονα από το αμυντικό στοιχείο και λείπει, σχεδόν καθ' όλη κληρία, η με την καλή έννοια επιθετικότητα. **Αντίθετα, όπου υπάρχει από μέρους μας το στοιχείο της επίθεσης, αυτή καθιθύνεται είτε εναντίον ανύπαρκτων απειλών είτε εναντίον εσφαλμένα επιλεγμένων στόχων.** Τουλάχιστον κατά το μεγαλύτερο μέρος της.

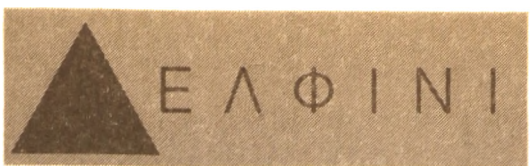
Και η ιστορία, όμως, εξακολουθεί να διδάσκεται στα παιδιά μόπως πριν από πενήντα τουλάχιστον χρόνια. Οι πρόσφατες ιστομογονικές μεταβολές δεν έγιναν αντιληπτές από τους διδάσκοντες ή το κράτος, αλλά ασφαλώς ούτε και από την πολιτική ή πνευματική μας ηγεσία και τα ΜΜΕ παρά μόνο –και πάλι– σε ένα μέρος τους. Δημιουργείται έτσι μια κοινή γνώμη παραληρηφορημένη ή αποπληροφορημένη. Σ' αυτή τη σύγχυση είναι φυσικό να μη μπορούμε να διακρίνουμε τους πραγματικούς κινδύνους, ενδεχομένως υπαρκτές απειλές, τους μάλλον βέβαιους αντιπάλους ή εχθρούς. Οι ετικέτες που κολλήσαμε στους ξένους, «μισλην», «φιλέλλην», «ανθέλλην» κ.τ.λ., μπλέκονται με τους «προαινιους» εχθρούς (Τούρκους, Βουλγάρους, παντός είδους Σλάβες ή Αλβανούς), στους οποίους προστίθενται καθημερινά καινοί γιοι, όπως π.χ. όλοι περίπου οι εταίροι μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, κάποτε-κάποτε κάποιος ιδιαίτερα όπως πρόσφατα η Μ. Βρετανία και από καιρό σε καιρό οι Αμερικανοί ή γενικά ΝΑΤΟ.

Λησμονούμε πως «φίλοι» μας σημερινοί όπως η Βουλγαρία ή η Ρωσία έχουν από τους πρώτους αναγνωρίσει π.χ. το νέο κράτος των Σκοπίων με το όνομα σκέτη «Μακεδονία». Ενώ γι' αυτό όνομα παλεύουμε και χύνουμε το μελάνι μας μέχρι την τελευταία γραφίδα και βγάζουμε τα πνευμόνια μας μέχρι της έσχατης απνοής.

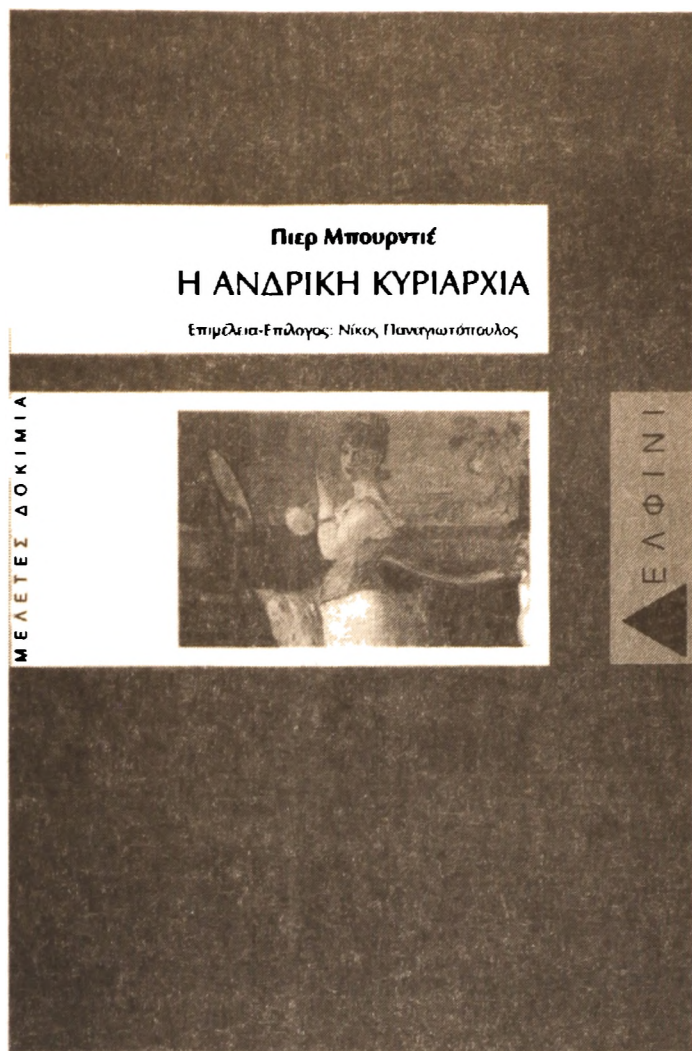
Και τώρα που ξανάρχεται ύστερα από χάσιμο τριών περίεχρώνων το ζήτημα της ονομασίας του καινούργιου γείτονά μας χισαν να τροχίζονται και πάλι τα κομματικά ξίφη, έτοιμα για μονομαχία του αυτοεξευτελισμού και της αυτοεξόντωσης. Τι κ

με αρνούμενοι να συνεχίσουμε τις τόσο επιτυχημένες για Ελλάδα διαπραγματεύσεις του Μαΐου 1993 που διατυπώθη- στο γνωστό σχέδιο διεθνούς συμφωνίας των Βανς και Όσεν; μαλώς απολύτως τίποτα. Αντίθετα, χάσαμε την υπόθεση για οποία υποτίθεται ότι αγωνιζόμασταν: επιβάλαμε ένα ανώφε- και άκαρπο εμπάργκο κατά των Σκοπίων για να το άρουμε ή οι ίδιοι αφού προκαλέσαμε τους πάντες και τους στρέψαμε ντίον μας πετυχαίνοντας έτσι τη λαμπρή μας απομόνωση. κόψαμε τις διαπραγματεύσεις με το νέο κράτος που διεξάγο- ν υπό την αιγίδα του ΟΗΕ, μοναδικό παγκόσμιο φαινόμενο μας της λειτουργίας (έστω της θεωρητικής) του Διεθνούς ανισμού Ειρήνης. Συρθήκαμε με την προτροπή και τις συστά- ή την πίεση κηδεμόνων στην επανάληψη των διαπραγματεύ- ν. Σχεδόν όλη η διεθνής κοινότητα αναγνώρισε την καινούρ- χώρα. Εδραιώθηκε η εντύπωση στη διεθνή κοινή γνώμη πως έο κράτος, ονομάζεται σκέτα «Μακεδονία» και τίποτα άλλο καταλαβαίνουμε πως μόνο η Ελλάδα και η Κύπρος την απο- ούμε κάπως αλλιώς και ότι όλα τα άλλα κράτη της υφελίου την ιάζουν «Μακεδονία» σκέτα και απλά; Η διεθνής κοινότητα τελείται μόνο από την Ελλάδα –και την Κύπρο– και τα Σκό-). Η λαμπρή μας απομόνωση θα μας χρησιμεύσει σε κάποια πτωση πραγματικής κρίσης ή απειλής από κάπου αλλού; τί χάσαμε τρία ολόκληρα χρόνια; Από αμέλεια, αναβλητικό- , ατολμία, φόβο για το λεγόμενο πολιτικό κόστος. Ακούμε να ται λόγος για «εθνική συναίνεση», «εθνική ομοψυχία», συμ- ιο αρχηγών των κομμάτων, ενιαία εθνική στρατηγική και άλ- έτοια βαρύγδουπα. Όλα είναι περιττά, ατελέσφορα, άχρηστα επιβλαβή όσο τα κόμματα βρίσκουν το πεδίο των εξωτερικών θεμάτων ως ένα πολύ ελκυστικό γήπεδο για να παίξουν ποδό- ιρο εις βάρος των ελληνικών συμφερόντων. Αποβλέπουν στην ραξη κομματικών ωφελημάτων, στην εξυπηρέτηση κομματι- συμφερόντων. Πιστεύω απόλυτα πως ο λαός αντιλαμβάνεται ν τα κομματικά παιγνίδια. Και αυτή η κομματική επίδοση θα ύχει. Θα γραφεί στο παθητικό της αρχής του τέλους του ση- νού ελληνικού πολιτικού συστήματος.

ι το τελευταίο : γιατί ξεχνούμε την ιστορία; Και μάλιστα την σφατη που μας ενδιαφέρει; Η λεγόμενη «Λαϊκή (ή Σοσιαλι- ή) Δημοκρατία της Μακεδονίας», ως ομόσπονδο επί σαράντα πλέον χρόνια κράτος μέσα στη Γιουγκοσλαβική Ομοσπονδία θηκε με βάση τη «Διακήρυξη της Δημοκρατίας του Κρουσιό- », η οποία διαλάμβανε ακριβώς έντονες αλυτρωτικές τάσεις, τάχα διαμελισμό τής μιας και μοναδικής «Μακεδονίας» μετα- έρβων, Βουλγάρων και Ελλήνων κ.λπ.. Αυτή η πολιτική όχι ο είχε υιοθετηθεί αλλά είχε ουσιαστικά υποκινηθεί ή ενθαρ- ρεί από το Βελιγράδι. Κι όμως τότε (επί της εποχής της παλιάς γκοσλαβίας) δεν μας ενόχλησε, δεν είχαμε διαμαρτυρηθεί, θεωρήσαμε ότι υπήρχε απειλή κατά της ελληνικής Μακεδο- . Αντιδράσαμε μόλις το ομόσπονδο κράτος ανακήρυξε την ζαρησία του με βάση πάλι την Διακήρυξη του Κρουσιόβου. δική μας πίεση και την συμπαράσταση φίλων και εταίρων το ούργιο ανεξάρτητο κράτος αποκήρυξε στην ουσία την Κρου- ική Διακήρυξη δηλώνοντας πως δεν έχει εδαφικές διεκδική- κ.λπ.. Εμείς εξακολουθούμε να διαμαρτυρόμαστε. Γιατί; Δεν ενοχλούσε η πολιτική ενός κράτους είκοσι δύο εκατομμυρίων ηυρότατο στρατό και μας ενόχλησε η ίδια πολιτική ενός κρά- των δύο εκατομμυρίων, πολυεθνικού και χωρίς στρατό; Κά- « τρίτοι μάλλον έχουν δίκιο που δεν μας καταλαβαίνουν. »

ΜΕΛΕΤΕΣ • ΔΟΚΙΜΙΑ • ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ

*Ένας οξυδερκής, σύγχρονος
και στρατευμένος στοχαστής
ακολουθώντας τους όρους
της επιστημονικής πληρότητας
που τον διακρίνει,
αποφασίζει να ασχοληθεί
με το προαιώνιο θέμα της
σχέσης των δύο φύλων.
Το αποτέλεσμα
αυτής της
αυστηρής και σύντομης
διεπιστημονικής προσέγγισης
είναι ένα απογυμνωμένο από
ιδεολογίες αλλά ωστόσο
μαχητικό ντοκουμέντο,
που προστίθεται
στην βιβλιοθήκη
της φεμινιστικής φιλολογίας.*

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΕΛΦΙΝΙ, ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ 23-25,
106 77 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 38 30 955, FAX: 33 03 175
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΒΑΛΤΕΤΣΙΟΥ 50-52,
106 81 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 33 03 380

Ζη ή 25η Μαρτίου 1896

του Μανώλη Βασιλάκη

Πρὶν ἀπὸ ἑκατὸ χρόνια, ἡ Ἑλλάς μὲ κυβέρνησι τοῦ Θεοδώρου Δηληγιάννη ζοῦσε σὲ ἐθνικιστικὸ παροξυσμό, καὶ «ὁ ἐν Ἑλλάδι ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς Ἐταιρείας ἐμπνεόμενος Τύπος μέγαν ἤγειρε θόρυβον. ... προήγγελλον (δὲ) ὑποκώφως οἱ κύκλοι οὗτοι τὸν μέλλοντα νὰ ἐκραγῇ κατὰ τὴν ἐπικειμένην ἐθνικὴν ἐορτὴν τῆς 25ης Μαρτίου πόλεμον...»¹. Ὁ πόλεμος δὲν ἐξερράγη ἀκριβῶς τότε, ἐξερράγη λίγο ἀργότερα καὶ ὁδήγησε στὴν ἐπαισχυντὴ καὶ πανικόβλητη φυγὴ, στὴν ἐθνικὴ καταστροφὴ τοῦ 1897, ὁπότε οἱ Τούρκοι σταμάτησαν στὶς Θερμοπύλες καὶ τοῦτο μὲ παρέμβασι τῶν Δυνάμεων. «Μόνον ὁ τότε ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν Νικόλαος Σμόλενιτς βλέπων τὴν ἐλεεινὴν ταυτὴν κατάστασιν εἰς ἣν ὤθει τὸ κράτος ἡ κυβέρνησις Δηληγιάννη ἀπεχώρησε τῆς κυβερνήσεως κηρύττων ὅτι αὕτη ἔγραφε *κωμωδίαν πολέμου*»². Ἐκανε βεβαίως λάθος, διότι εἶχε ὑπ' ὄψιν του τὴν πρὸ ἑνδεκαετίας δεληγιαννικὴ κωμωδία τοῦ εἰρηνοπολέμου (μὲ οἰκονομικὰς καὶ διπλωματικὰς μόνο συνέπειες), ὅμως τώρα ἐπρόκειτο γιὰ τραγωδία. Ὁ ἀριμάνιος Δηληγιάννης, γιὰ δευτέρη φορά ἔπαιζε μὲ τὸν πόλεμο, ἡ διαβόητη Ἐθνικὴ Ἐταιρεία ἐπίεξε καὶ παρεσκεύαζε τὸν πόλεμο, καὶ τελικῶς ἡ πολιτικὴ αὐτὴ ὁδήγησε τὴν χώρα στὴν ἄτακτὴ πανικόβλητη φυγὴ καὶ στὴν ἀτιμωτικὴ κατὰστροφὴ. («Κύριε τῶν ἱλασμῶν, / μὴ τοῦ πόδας εἰσενέγκῃς / εἰς φευγάλας πειρασμον;», σατιρίζει ὁ Σουρῆς³. Στὴν φευγάλα, κατὰ τὴν ὁποίαν ὅπως ἔγραψε ἄλλοι, ἀφίγνανε τὰ πυρομαχικὰ καὶ ἀριτάζανε κότεις, πάπιες καὶ λοιπά: Παρατήστε πυροβόλα, / πυρομαχικὰ καὶ τάπια... / πάρτε κάθε κατσαρόλα, / μὴν ξεχνάτε καὶ τὶς πάπιες⁴). Καί, φυσικὰ, μετὰ τὴν κατὰστροφὴ, «τὰ δὲ τῆς Ἐταιρείας μέλη καὶ οἱ φανατικοὶ αὐτῆς θαυμάσται πά-

ραυτα ἐξηφανίσθησαν, πλείστων ἐξ αὐτῶν μέχρι χθὲς ἐνθουσιωδῶν τοῦ πολέμου θιασωτῶν ἀρνηθέντων ἤδη καὶ τὴν Ἐταιρείαν καὶ τὰ κατ' αὐτήν»⁵.

Ὅπως συμβαίνει πάντοτε, ὅπως συμβαίνει καὶ σήμερα μὲ τοὺς προκλητικῶς φυγόστρατους ἢ κατόχους «τρελόχαρτου» οἱ ὅποιοι *τηλεπρομαχοῦν* ὑπὲρ πατρίδος. Ὅπως συμβαίνει μὲ τοὺς ἀπαίδευτους καὶ ἀνιστόρητους τυφεκανοὺς μεγαλοϊδεάτες Ἐβερτοσαμαράδες τῆς νέας Βλαχοπολιτικῆς. Μέλη τῆς Ἐταιρείας ἦσαν ἐπίσης ἐξέχοντα πρόσωπα τῶν Γραμμάτων καὶ τοῦ Τύπου τῆς ἐποχῆς, ὅπως, κακὴ μας ὥρα, αὐτοὶ οἱ Μεταξόπουλοι, Λαζόπουλοι, Σαββόπουλοι⁶ καὶ πλῆθος Λάκηδων, Μάκηδων, Ἀντων-Ἀκηδων, καὶ παντοίων ἄλλων παντείων ἀνιστόρητων τοιούτων ἐλαφρῶν προσώπων τῆς Ἐταιρείας τῶν Γελοίων. («Τὰ ἀστικά κέντρα ὑπερεχέλιζον ἀπὸ ἡμιμαθεῖς ἐπιστημονικὰς λεγεῶνας δημιουργούσας τάξιν παρασίτων ἐπικινδύνων εἰς τὴν ἀρμονικὴν διακυβέρνησιν τῆς χώρας»⁷). Μαζί τους καὶ ὅλοι αὐτοὶ οἱ ἀνεύθυνοι καὶ ἀνελλήνιστοι ροῦζ ἐθνοδημοσιογραφίσκοι ποὺ ἐμφανίζονται ὡς ποῦροι ὑπερπα-

τριῶτες, καὶ πληθὺς τριγλιδίων στὰ τὰ πέξια τῶν *τηλεκαφενείων* τῶν Σκαίδων (Ποιὸς ἐσὺ ποὺ τῶρ' ἀνάφτεις / στῆς ἐλπίδος τὸν καιρὸ, / κι ὁλοένα Τούρκους χάφτεις / κι αἷμα πίνεις σὰν νερό;⁸). Τοὺς σοβαροὺς ἀνθρώπους, τοὺς ἀνθρώπους ποὺ χεῖρονται ὑπεύθυνα αὐτὰ τὰ θέματα ἐπὶ τοὺς ἐρωτοῦν. Ἡ τοὺς καθυβρίζουν καὶ τοὺς προπηλακίζουν ἐὰν τολμήσουν ἀντισταθοῦν στὸ ρεῦμα.

Τέτοιες ἡμέρες ἐπίσης πρὶν ἀπὸ ἑκατὸ χρόνια ὁ Σπύρος Λούης κέρδιστον μαραθῶνιο τῆς πρώτης Ὀλυμπιάδας, ἐνῶ ἄφηνε σὲ ξένη γῆ τὴν τελευταίαν πνοὴν ὁ αὐτοεξόριστος στὴν Γαλιχάριας Τρικoupης (30 Μαρτίου 1896). Ὁ μικρόψυχος δημοκόλας Δηληγιάννης ὅχι μόνο δὲν ἔστειλε πομπὴν καὶ πλοῖο νὰ μεταφέρει τὴν σορὸν τοῦ μεγάλου πολιτικοῦ ἀλλὰ δὲν ἔστειλε καὶ οὔτε συλλυπητήριον τηλεγράφημα στὴν ἀδελφὴν τοῦ ἐκλιπόντος⁹. Κι ὁ Γ. Σουρῆς ἔγραφε τοὺς σπαρακτικοὺς στίχους: «ἐγὼ, καημένε Περικλή, μὲ βογγητὸν ἐπὶ στήθος / πῆγα νὰ κλάψω τὸν νεκρό, νὰ κλάψω καὶ τὸ πλῆθος, / ποὺ πρὶν τῆς ὥρας τοῦ μεγάλων τάφους σκάβει / κι ὕστερα τοῦ μεγάλων τάφους σκάβει / κι ὕστερα τοῦ μεγάλων τάφους σκάβει, / χει πίσω των καὶ μὲ λυγμοὺς τοὺς θάβει, / πλῆθος, ποὺ τῶν ἐκλεκτῶν τὰ στήθη φαρμακώνει / καὶ κάθεται *στοὺς τάφους* των τοὺς μοιρολογεῖ, / ποὺ κάθε Κλέων σὺ μωρὸ μὲ λόγια τὸ φουσκώνει, / τυφλὸ σέρνει πίσω του καὶ τὸ δημαγωγεῖ. (...) πλῆθος τὸ μαινόμενον, ποὺ μ' ἓνα μόνο χεῖρ / παραληρεῖ καὶ μ' ἑξαψὶν χοροπηδᾷ Δερση...»¹⁰. Τὸ ἐπιπόλαιον ἔθνος ποὺ ἐξέλεξε οὔτε ὡς βουλευτὴ Μεσολογγίου τὸν λαμπρὸ πολιτικὸ τοῦ ὁποίου τὰ μεγάλα ἔργα ἄλλαξαν τὴν φυσιογνωμίαν τῆς χώρας, ἀλλ' ἀντ' αὐτοῦ ἐξέλεξε τὸν Γουλιμῆ! Τὸ πλέον ἴσως ἐπιρροεπὲς σὲ τὴν δημαγωγίαν ἔθνος ποὺ ἐξέλεξε καὶ πᾶν τὸν Δηληγιάννη, τὸ κόμμα τῆς «Κορωναίας», γιὰ νὰ κάνει παρανάλωμα τῆς ἀγοραίας δημαγωγίας τὸ ἀνορθωτικόν.

ἡ νὰ πεῖ κανεὶς ὅτι δὲν τὸν εἶχαν ὑπο-
 ῖδη; Μὲ τὴν ἀνατροπὴ τοῦ Τρικού-
 τὸ 1885 εἶχαν δοκιμάσει τὴν διακυ-
 νησὴ Δηληγιάννη, μὲ ὅλες τὶς συνέ-
 ες τοῦ «*εἰρηνοπολέμου*» του. Ὁ δη-
 γῶς αὐτὸς —«*ὅστις, ἐν τῇ ἀρνητικῇ*
φθοροποιῶ αὐτοῦ ἀντιθέσει, κατήρ-
καὶ ἀνέτρεπεν ὅ,τι ὁ θετικὸς αὐτοῦ
ἵταλος ὠκοδόμει»¹¹— μὲ τὴν ἐκλογὴ
 ἔσπευσε νὰ λάβει τὰ ἐξῆς «φιλο-
 κὰ» μέτρα: α) τὴν κατάργησιν τοῦ
 ου περὶ προσόντων τῶν δημοσίων
 ἑλλήλων, β) τὴν κατάργησιν τοῦ φό-
 γιὰ τὸ τσιγαρόχαρτο καὶ τὰ σπύρτα
 γ) τὴ μείωσιν τῶν φόρων πάνω στὴν
 ἀνάλωσιν τοῦ κρασιοῦ καὶ τοῦ κα-
 ῦ. Σὰν ἓνα ἐντυπωσιακὸ «μέτρο λι-
 ητος», ὁ Δηληγιάννης ἀνήγγειλε τὴν
 ἀργησὴ ὅλων τῶν ἑλληνικῶν πρε-
 ῶν στὸ ἐξωτερικόν, μὲ μόνον ἐξαίρεσιν
 πρεσβείαν στὴν Κωνσταντι-
 πολιν»¹². Τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν νὰ
 ροφορηθῇ τὴν παραβίασιν ἀπὸ τοὺς
 ἑλλήλους τῆς Συνθήκης τοῦ Βερολί-
 στὴν Ἀν. Ρωμυλία μὲ τὴν χώρα σὲ
 ρη διπλωματικὴ ἀπομόνωσιν καὶ σὲ
 ρη ἄγνοια γιὰ τὶς προθέσεις καὶ δια-
 εῖς τῶν Μεγάλων Δυνάμεων. Τότε
 γματοποιοῦνταν καθημερινῶς δια-
 ῶσεις στὴν Ἀθήνα καὶ ὅλη ἡ χώρα
 σε σὲ κλίμα φιλοπόλεμου ἐνθουσια-
 ῦ. Καὶ φυσικὰ ὁ Δηληγιάννης πλειο-
 οῦσε, ἀλλὰ παρὰ τὶς πολεμοχαρεῖς
 ῶνες τοῦ δὲν ἐσκόπευε νὰ φθάσῃ σὲ
 ἐμικὴ ἀναμέτρωσιν. Ἔτσι κήρυξε με-
 ῖ ἐπιστράτευσιν καὶ ἀπειλοῦσε
 ῶς τὴν Τουρκίαν μὲ πόλεμον. Αὐτὴ ἡ
 ἀστασις τοῦ ἐθνικοῦ πυρετοῦ, τοῦ
 βόητου εἰρηνοπολέμου κράτησε
 ἂ ὀλόκληρους μῆνες καὶ εὐστόχως
 ακητρίσθηκε «*ἐνοπλος ἐπαιτεία*»
 τὸν βουλευτὴ Αἰγίου Μεσσηνέζη.
 φιλοπόλεμες προπαρασκευαὲς καὶ οἱ
 κηρύξεις («*ᾧ ἄνδρες ἀρκάδες...*
ληγες ἐσμέν... ἥγκικεν ἡ ὥρα» κ.λπ.)
 ν τόσο πὺρ ἐμπρηστικὲς, ὅσο γίνο-
 ν «*πρὸς τὸ θεαθῆναι*» ἀπὸ τὶς Δυνά-
 »¹³. Ἡ γελοιότης αὐτὴ συνεχιζόταν
 τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1885 καὶ ἀνα-
 φοδοτεῖτο μὲ συλλαλητήρια κατὰ
 «*φιλοτούρκων*» Δυνάμεων, «*μὴ τολ-*
ης τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως νὰ
μερῶσιν ἐπίθεσιν, ἀλλὰ καὶ μὴ ἀφο-
ομένης»¹⁴.
 Τρικούπης ἐκάλεσε τὴν κυβέρνησιν
 νουάριος 1886) σὲ μιὰν ἐντιμὴ ἀπε-
 οκὴ («*εἰς ἀνδροειάν ὑποχώρησιν*»).

Ἄλλὰ ἡ κωμωδία, ὅπως ἤδη περιγράψαμε, μετεβλήθη σὲ τραγωδία τὸ 1897. Δὲν ὑπῆρχε καμμία δύναμη ἱκανὴ νὰ συγκρατήσῃ τοὺς ἄφρονες καὶ τὸν ἔθνικὸ παροξυσμὸ στὸν ὁποῖον πρωτοστατοῦσε τὸ παρακράτος τῆς ἐποχῆς μὲ τὴν διαβόητη Ἑθνικὴ Ἑταιρεία. «... ὁ Θ. Δηλιγιάννης ἐνέτεινε τὰς πολεμικὰς παρασκευὰς κατὰ τὴν δωδεκάτην ὥραν, ἐνῶ ἡ Τουρκία εἶχε συμπληρώσει ταύτας, καὶ ἤρχετο προσωπικῶς εἰς συνεργασίαν πρὸς τὴν “Ἑθνικὴν Ἑταιρείαν” πα-

Παρ' ὅλα ταῦτα ὁ λαὸς ἐλησμόνησε τὰ «πολεμικὰ ἀτυχήματα» (ὅπως πικρῶς σημειώνει ὁ Γ. Ἀσπρέας) καὶ ἔτσι ὁ Δη-
ληγιάννης τῆς ψευδωνύμου «δημοκρα-
τικῆς παράταξης» ξανάγινε πρωθυ-
πουργὸς τὸ 1902 καὶ τὸ 1904, στὰ 76 καὶ
78 τοῦ ἀντιστοίχως. Τί περίμενε αὐτὸς ὁ

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

Σειρά: (Νέα Ελληνική
και Ξένη Γραμματεία)

HENRI TONNET

Καθηγητής Πανεπιστημίου

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

ΤΟ ΑΛΦΑΒΗΤΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΑ

ΘΕΩΡΗΣΗ:
Χριστόφορος Χααραλαμπάκης

Καθηγητής Γλωσσολογίας
Με 217 σελίδες

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΑ
Προσφορά στον Πολιτισμό
Ιπποκράτους 8 Αθήνα
Τηλ.: 36.27.318

λαός από την «πολιάν μετριότητα» του Δηληγιάννη, από την έκλογήν «γέροντος ὑπερεβδομηκοντούτου»¹⁹; «Ο,τι περιμένε και από την έκλογή της ἐπὶ τὰ χείρω μετεμψυχώσεώς του, τοῦ Ἀ. Παπανδρέου τὸν ὁποῖον ἐπανέφερε ἀσθενικὸν γέροντα καὶ νεόνυμφον τὸ '93. Εἶχαν ποῖλα κοινὰ αὐτοὶ οἱ δυὸ ἀδίστακτοι καὶ μοιραῖοι δημαγωγοί²⁰. Καὶ θὰ ἄξιζε τὸν κόπο μιὰ συγκριτικὴ μελέτη τοῦ βίου καὶ τῆς πολιτείας των, μὲ τὴν ἐπισήμανση τῶν πολλῶν κοινῶν στοιχείων τους. Ἐδῶ ἀρκούμεθα νὰ σημειώσουμε μονάχα δύο: «Τὸ σύνθημα “Κάτω οἱ φόροι”, ποῖν χρονολογεῖται ἀπὸ τὴν ἐποχὴ αὐτὴ, συνοψίζει τὴν τακτικὴν τοῦ Δηληγιάννη ποῖν θὰ προχωρήσει γρήγορα σὲ ἐξωκοινοβουλευτικὴς μορφῆς ἀντιπολιτευσεως»²¹. Ὅσοι δὲν ἔχουν ἀπολέσει τὴν μνημὴ τους θὰ ἐνθυμοῦνται τὸ «Κανένας νέος φόρος» τοῦ Παπανδρέου τὸ '93. Ἀλλωστε ἀμφοτέρω «οὐδὲν, ἐπετέλεσαν ἔργον σοβαρὸν ἢ τῆς ἀτιμίας». Κι ἀκόμη κάτι πιὸ χαρακτηριστικόν: Ἡ σημειολογία τῶν χειρονομιῶν τους εἶναι ἀρκετὰ εὐγλωττῆ. Ἡ κλασσικὴ κίνησις τῶν χειρῶν τοῦ Παπανδρέου ὅταν χαιρετοῦσε τὰ ἀλαλάζοντα πλήθη δὲν εἶναι ἄλλῃ ἀπὸ τὴν «πεταλούδα» τοῦ Δηληγιάννη. Μάλιστα ἦταν τόσο κολακευτικὴ γιὰ τοὺς ὁπαδοὺς του, ἀφοῦ στὴν φρενίτιδα τοῦ ἐνθουσιασμοῦ τους ζητοῦσαν: «Ἀρχηγέ, τὴν πεταλούδα». Καὶ ὁ δημοκόλακας ἐκθύμως ἄνοιγε τὰ φτερά τοῦ ψεύδους στὸν ἀέρα... Καὶ ἐδῶ πρέπει νὰ παρατηρήσουμε πὼς ἀποτελεῖ προσβολὴ στὴν μνήμη τοῦ Χ. Τρικούπη ἡ ἐγκατάστασις τοῦ νεοδηληγιαννικοῦ συνονθυλεύματος τῶν μοσχομακιτῶν τοῦ Παπανδρέου (πασοκικὸν σύνθημα: Ἡ ζωὴ εἶναι μαγκιά) στὴν ὁδὸ Χ. Τρικούπη! Ὅσο γιὰ τὰ οἰκονομικὰ καὶ τίς σχετικὲς λαϊκιστικὲς ἀθήρατες χίμαιρες, αὐτὸ εἶναι ἓνα μεγάλο κεφάλαιο, δύσκολο νὰ θιγῇ μὲ λίγες φράσεις, πάντως ἡ ταύτισις ἀντιλήψεων καὶ μεθόδων εἶναι καταπληκτικὴ. Τώρα ἀκόμη καὶ οἱ ὁπαδοὶ του ἀρχίζουν νὰ ἀντιλαμβάνονται πὼς φθάνει ἡ ὥρα τῆς ἐξόφλησις τῶν λογαριασμῶν ποὺ ἄφησε ὁ «χαρισματικὸς» συμβαίνει οἱ «περιούσιοι λαοὶ» νὰ ἔχουν «χαρισματικούς» ἡγέτες καὶ νὰ πληρώνουν τὸν λογαριασμό. Ὅσο γιὰ τοὺς θεσμούς... Τοὺς ἐβίασαν καὶ οἱ δυὸ τὸ ἴδιο· ἢ, ὅπως γράφει ὁ Σουρῆς, πὼς τὸ Σύνταγμα κι οἱ νόμοι κι οἱ περίφημοι θεσμοὶ / κυβερνώσης τῆς Κορδόνας ἐκατήντησαν χεσμοί.

Κι ἀκόμη μιὰ ἀλυσίδα συμπτώσεων: Τότε εἶχαμε τὴν σφραγὴ τῶν Ἀρμενίων

(τῶν Κούρδων σήμερα), τὸ Κρητικὸ (Κυπριακὸ σήμερα), καὶ φυσικὰ τὸ Μακεδονικὸ (τὸ Σκοπιανὸ σήμερα)...

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

Κυριώτερες πηγές: Κ. Παπαρηγόπουλος, Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, τόμ. Η', Σουρῆς, Ἀπαντα, τόμ. Γ', Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, Ἐκδοτικῆς Ἀθηνῶν, τόμ. Ι, Γ. Ἀσπρέας, Πολιτικὴ Ἱστορία τῆς Νεωτέρᾳ Ἑλλάδος, τόμ. Α', Τ. Βουρνᾶς, Ἱστορία τῆς Νεώτερης Ἑλλάδος, Ν. Σβορώνος, Ἐπισκοπή τῆς Νεοελληνικῆς Ἱστορίας.

1. Κ. Παπαρηγόπουλος, σ. 87. (Θλιβερά καὶ τάλαιπα τέτοιων «ἐταιρειῶν» σήμερα εἶναι τύπου ΜΑΒΗ καὶ ἐπεισόδια σὰν τῆς Ἐσκοπῆς, ποὺ ἡ δικαιοσύνη τῆς πατρίδος ἀθώωσε).
2. Ὁπ. π., σ. 85. (Δυστυχῶς ὁ σημερινὸς ὑπουργὸς Ἀμύνης ἦτο πρωταγωνιστὴς στὴ πρόσφατη κωμωδία πολέμου).
3. Γ. Σουρῆς, Ἡ δίκη τῶν φυγάδων.
4. Ὁπ. π., Ἡ φευγάλα τῶν Φαρσάλων.
5. Κ. Παπαρηγόπουλος, σ. 94.
6. Ὁ πολὺς Δ. Σαββόπουλος πρὸ δεκαπενταετίας ἐξήτησε νὰ διανεμηθοῦν ἀντιασφυξιογόνες μάσκες στὰ σχολεῖα, γιὰ τὸν ...ἐπικείμενον ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον!
7. Κ. Παπαρηγόπουλος, σ. 10.
8. Γ. Σουρῆς, Ἡ δίκη τῶν φυγάδων.
9. Εἶχε διαπράξει καὶ τὴν προσπάθεια παρομπῆς τοῦ Τρικούπη σὲ Εἰδικὸ Δικαστήριον μετὰ τὴν κατηγορίαν τῶν οἰκονομικῶν ἀτασθαλιῶν. Ἡ πρότασις ἀπερρίφθη ἀπὸ τὴν Βουλὴν 21 Μαρτίου 1891 μὲ 87 πρὸς 64 ψήφους. Δεξ. Τ. Βουρνᾶς, σ. 527.
10. Γ. Σουρῆς, Ὁ θάνατος τοῦ Τρικούπη.
11. Κ. Παπαρηγόπουλος, σ. 61.
12. Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, Ἐκδοτικῆς Ἀθηνῶν, σ. 24.
13. Ὁπ. π., σ. 27.
14. Κ. Παπαρηγόπουλος, σ. 22.
15. Κ. Παλαμᾶς, Σατιρικὰ Γυμνάσματα.
16. Κ. Παπαρηγόπουλος, σ. 26-27.
17. Γ. Ἀσπρέας, σ. 249.
18. Ὁπ. π., σ. 259-260.
19. Κ. Παπαρηγόπουλος, σ. 62 καὶ 65.
20. Ὁ Δηληγιάννης ἐκήρυττε «τὸν πόλεμον τοῖς ξένους, στὴν Εὐρώπῃ, τοῖς πλούσιους Ἕλληνας τῆς διασποράς. ... ξιφουλκοῦν κατὰ τῆς πλουτοκρατίας, κατὰ τοῦ χρηματισμοῦ καὶ χρηματιστικοῦ κεφαλαίου, ὑποσταντα ἓνα συνδυασμὸν τῆς οἰκονομικῆς πρὸς τὸν κοινωνικὴν δικαιοσύνην καὶ κυριῶς ἐπιζητοῦσε νὰ ἐνισχύσει τὴ δύναμιν τοῦ κράτους. ... Κοινὸς παρονομαστὴς μέσα στὸ διανοητικὸν συνονθυλευμὰ ἦταν ἡ ἀρνησιμὴ χωρισμοῦ τῶν ἐξουσιῶν. ... ὁ παλιὸς κομματισμὸς ἐμφανίσθηκε μὲ τὴν μορφήν ἐκσυγχρονισμένου μικροαστισμοῦ καὶ λαϊκισμοῦ. ... Ὁ Τρικούπης ἀπέβλεπε στὸ νὰ χρησιμοποιοῦσε τὸ κράτος, ἐνῶ ὁ Δηληγιάννης στὸ νὰ τὸ κατακτήσει».
- (Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, Ἐκδοτικῆς Ἀθηνῶν, σ. 22-24).
21. Ὁπ. π., σ. 21.

ΚΩΣΤΗΣ ΓΚΙΜΟΣΟΥΛΗΣ

Επειδή ο έρωτας,
για εκείνους
που τον αντέχουν
και τον τολμούν,
παραμένει
η σπουδαιότερη
αφορμή για να
εξερευνήσουμε
τις πιο απροσίτες,
τις θεικές εκτάσεις
της ύπαρξής μας.

ΕΒΔΟΜΗ ΕΚΔΟΣΗ

Μια νυχτα , με την κόκκινη

ΚΕΔΡΟΣ
ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ

Επιμέλεια: Ε. Κολιοπούλου, Δ. Κ. Σωτηρόπουλος

Γιατί οι γιορτές περισσεύουν
Ποικιλία απόψεων και θεωριών, διαφωνίες και αμφισημίες διαπερνούν το φεμινιστικό κίνημα. Παράλληλα, η αποδυνάμωσή του οφείλεται κυρίως στην ενσωμάτωση των διεκδικήσεών του σε κόμματα και κοινωνικά προγράμματα. Η πολιτεία, στο πλαίσιο πλέον της εκσυγχρονιστικής λογικής, διαπιστώνει, ομολογεί και εορτάζει τη μέρα της γυναίκας του παιδιού, των πτωχών. Αναγνωρίζει δημόσια και πεικτικά με αριθμούς την ύπαρξη πολιτών δεύτερης κατηγορίας, που υπολείπονται σε ιερωνμία και ευκαιρίες, και απειλλάσσεται των ευθυνών της για τις υπόλοιπες 364 μέρες του χρόνου.

Στο μεταξύ, η γυναίκα δέσμια του προκαθορισμένου βιολογικού και κοινωνικού της ρόλου υφίσταται συχνά περισσότερο από τον άντρα κοινωνικές διακρίσεις, σεξουαλική καταπίεση και το βιασμό της προσωπικότητάς της. Δέκτης και φορέας ταυτόχρονα της συμβατικής ηθικής επιφορτίζεται με τη συντήρησή της. Και οπσιαδήποτε επιλογή της έξω από καθιερωμένες συμπεριφορές βαρύνεται με χιλιάδες προκαταλήψεις και ενοχές. Η εμπειρία των φεμινιστικών αγώνων αποδεικνύει ότι μόνο η συνειδητοποίηση της θέσης-κλειδί που έχουν οι γυναίκες στην κοινωνία δρα ως καταλύτης της κοινωνικής εξέλιξης και της απελευθέρωσης από στερεότυπα και πατριαρχικά κατ'όλοιπα.

• **Η Επιτροπή γυναικών ενάντια στη βία και τους βιασμούς:** «8 Μαρτίου. Σήμερα δεν εορτάζουμε και δεν δεχόμαστε επισκέψεις. Με τη δήλωση αυτή κάποιες φεμινιστικές ομάδες από τη δεκαετία ακόμα του '80 κατήγγειλαν τον μουσειακό χαρακτήρα της επετείου, την πολιτική κατάχρησή της από κόμματα, τη μεταλλαγή της σε ημέρα γιορτής τύπου Αγ. Βαλεντίνου. Κάθε χρόνος που περνά το επιβεβαιώνει όλο και περισσότερο. Η μέρα της γυναίκας δεν λειτουργεί παρά μόνο ως πρόφαση ρητορικής άσκησης των περί γυναικών αρμοδίων και κατά κύριο λόγο αναρμοδίων που καταλήγει, με την αποσύνδεσή της από κάθε μορφή συλλογικής διεκδίκησης, στον καθησυχασμό των γυναικών και την αποκήρυξη των φεμινιστικών αγώνων. Η μεθόδευση αυτή έχει άλλωστε μακρά ιστορία. Από την καθιέρωσή της ακόμα με πρόταση της Κλάρα Τσετκίν το 1910 στη Κοπεγχάγη, η Β' Διεθνής Συνδιάσκεψη των Σοσιαλιστριών επεδίωξε να καταδικάσει το φεμινισμό ως αστική πλάνη και να υποδείξει τη στράτευση στο σοσιαλιστικό κίνημα ως τον μοναδικό δρόμο για τη συμμετοχή των γυναικών στην πολιτική».

• **Η Άντα Τσαρέα από την Ομάδα Αυτοάμυνας Γυναικών:** «Μας θυμούνται μια φορά το χρόνο. Ό,τι πετύχαμε -π.χ. σε θέματα εκτρώσεων, βιασμών...- είναι συνέπεια πίεσης των αυτόνομων ομάδων των γυναικών. Τα πράγματα δεν προχωρούν όταν βρίσκονται σε κρατικά χέρια. Πιστεύω στην αυτοοργάνωση των γυναικών. Τα προβλήματα δεν έχουν λυθεί όσο και αν η νοοτροπία στα νέα κορίτσια έχει αλλάξει σημαντικά. Τα ΜΜΕ διαπραγματεύονται σήμερα πολύ πιο εύκολα θέματα, που παλιότερα ήταν ταμπού, αλλά δρουν περισσότερο εφησυχαστικά».

• **Εκδιδόμενες γυναίκες στο κέντρο της Αθήνας:** «Εγώ χθες έμαθα ότι υπάρχει ημέρα της γυναίκας από το Νίκο, που μου είπε ότι αναγκάστηκε να αγοράσει δώρο για τη γυναίκα του. Ήξερα ότι υπήρχε μόνο η μέρα του Αγ. Βαλεντίνου. Καλό είναι που έγινε αυτή η μέρα. Είδα και τη Μερκούρη

στην τηλεόραση». «Πρέπει οι γυναίκες να έχουν τα ίδια δικαιώματα με τους άντρες αλλά να ξέρει ότι αυτό δεν συμβαίνει. Και δεν μιλώ μόνο για τη δουλειά μου, αλλά καθημερινά βλέπω ότι δεν φροντίζονται καλά στη γυναίκα».

• **Οι Γυναίκες στα Μαύρα** από το Βελιγράδι κα ταγγέλλουν «την πατριαρχική οργάνωση της κοινωνίας που οδηγεί στον πόλεμο και στη βία εναντίον των γυναικών. Το κεντρικό θέμα μας φέτος στις 8 Μαρτίου διαπραγματεύεται τη φτώχεια των γυναικών, που αποτελεί παραβίαση των Ανθρωπινων Δικαιωμάτων. Πριν από τον πόλεμο, το 1990 οι φτωχοί στη χώρα μας ήταν περίπου 6%, ενώ το 1995 το ποσοστό αυτό έφτασε το 36%. 70% αυτού του ποσοστού είναι γυναίκες».

• **Γυναίκες στα Μαύρα** από την Μαδρίτη: «Μαζί με τους άντρες αγωνιζόμαστε για κάτι διαφορετικό. Οι ομάδες μας είναι μεικτές και ψάχνουμε καινούργιους τρόπους για να λύσουμε τα προβλήματα που αντιμετωπίζει σήμερα η κοινωνία. Δεν θέλουμε να αναπαράγουμε τον κόσμο των ανδρών έτσι όπως τον ξέρουμε μέχρι σήμερα».

ΜΟΥΣΙΚΗ ΣΚΗΝΗ

a carrella

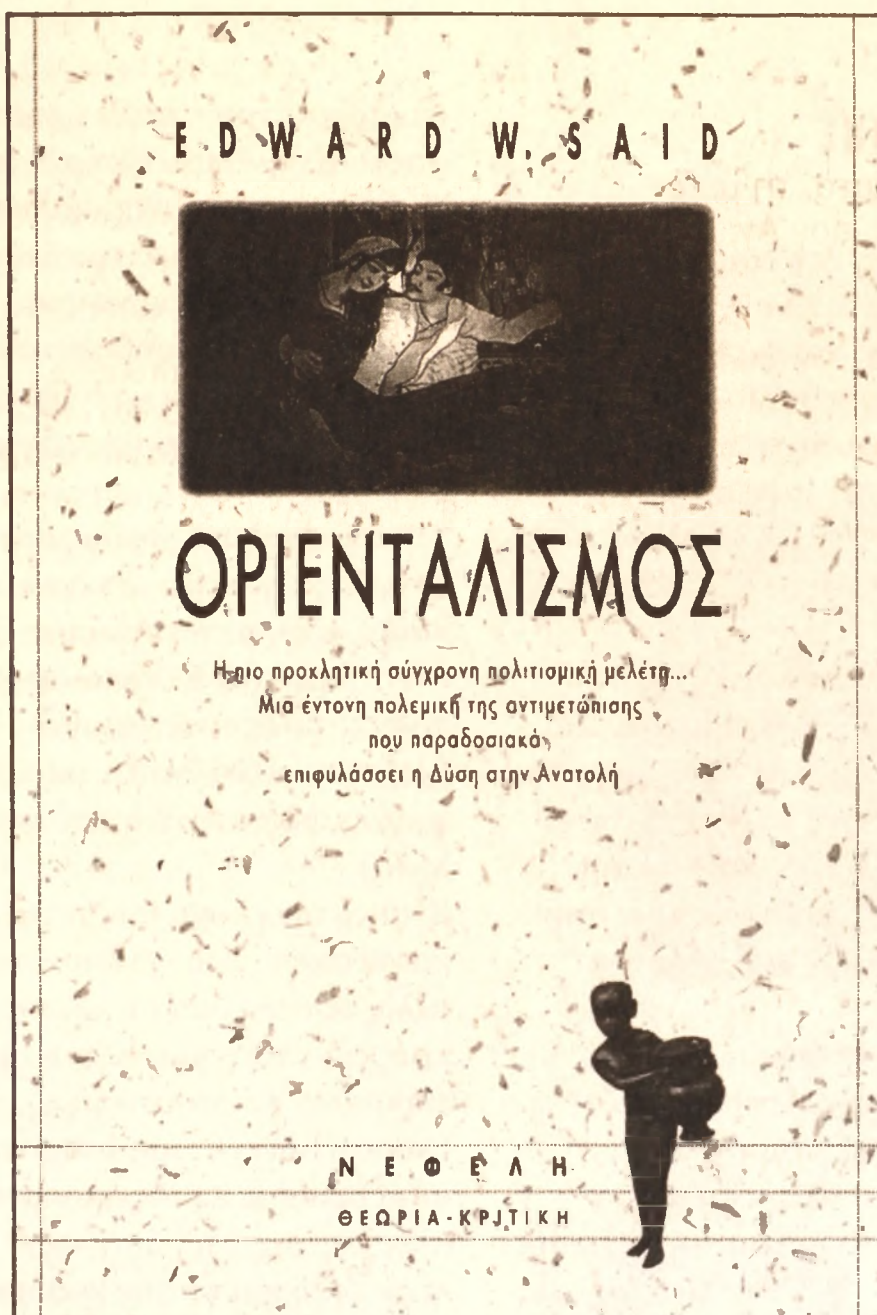
ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗ
ΜΕ ΣΕΒΑΣΜΟ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ
ΤΡΑΓΟΥΔΙ - ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΜΑΙΡΗ ΕΣΠΕΡ

ΣΩΤΗΡΙΑ ΛΕΟΝΑΡΔΟΥ
13-14-20&21 Μαρτίου Βράδυ • 17/3 Μεσημέρι
ΑΛΕΞΗΣ ΡΟΖΑΚΗΣ 17/3 ΒΡΑΔΥ

Γ. Θεοτόκη 8, Πλ. Πηνάδας, Πειραιάς, Τηλ: 41.84.684

ΕΝΤΟΥΑΡΝΤ ΣΑΙΝΤ ΟΡΙΕΝΤΑΛΙΣΜΟΣ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: ΦΩΤΗΣ ΤΕΡΖΑΚΗΣ

Ο Έντουαρτ Σαϊντ, κριτικός λογοτεχνίας και καθηγητής
Ανθρωπιστικών σπουδών στο Columbia University, θεωρείται
ένας από τους πιο σύγχρονους στοχαστές.

Ο Οριενταλισμός αποτελεί, μια έντονη
πολεμική της αντιμετώπισης που παραδοσιακά
επιφυλάσσει η Δύση στην Ανατολή.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ... Η άλλη άποψη στο βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6 ΑΘΗΝΑ 10680. ΤΗΛ. 3607744-FAX 3623093

Οι πολιτικοί για το Αντί

ΚΩΣΤΑΣ ΣΗΜΙΤΗΣ
πρωθυπουργός

Η έκδοση του *Αντί* στη διάρκεια των πέτρινων χρόνων της Χούντας, ήταν το τέκνο της ανάγκης και της οργής. Η πολύχρονη παρουσία του στην πολιτική και πολιτιστική ζωή του τόπου δεν αφορά μόνο την γκρίζα εκείνη

περίοδο, αλλά συνδέεται και με τον μεγάλο ιστορικό κύκλο της μεταπολίτευσης που σημάδεψε την σύγχρονη πολιτική ιστορία της χώρας.

Η προσφορά του *Αντί* στον χώρο της πολιτικής, της κουλούρας και των γραμμάτων, είναι πολυσήμαντη. Και τούτο διότι στην διάρκεια της μακρόχρονης διαδρομής του, έχει επιδείξει μια πλούσια και αξιόλογη παρουσία στον τομέα των ιδεών και των απόψεων. Έχει ενισχύσει την πολυφωνία και τον πλουραλισμό. Έχει συνεισφέρει στην ανάπτυξη ενός γόνιμου και ουσιαστικού διαλόγου για θέματα μείζονος σημασίας.

Στην σημερινή εποχή, όπου η πολιτική δημιουργεί ένα κλίμα απαξίωσης σε ευρύτερα κοινωνικά στρώματα, ο πολιτικός λόγος αντιμετωπίζει οξεία κρίση και οι κοινωνικές ουτοπίες εξοβελίζονται από την τρέχουσα αντίληψη του πολιτικού ρεαλισμού, η επέτειος της έκδοσης ενός πολιτικού περιοδικού, είναι ένα γεγονός το οποίο μας δίνει την ευκαιρία να ευχηθούμε μακροβιότητα και συνέχιση των προσπαθειών σας για πληρέστερη ενημέρωση και πληροφόρηση.

Γιατί βαθιά πεποίθησή μας είναι ότι η πολιτική, αν και εμφανίζει φαινόμενα ιδιωφέλειας αλλά και έλλειμμα ηθικής και αξιοπιστίας, εν τούτοις παραμένει μια ηθοπλαστική και απελευθερωτική πράξη. Και ως τέτοια πρέπει να τη διατηρήσουμε.

ΑΛΕΚΑ ΠΑΠΑΡΗΓΑ
Γ.Γ. της ΚΕ του ΚΚΕ

Κύριε Παπουτσάκη,

Με την ευκαιρία της συμπλήρωσης των 600 τευχών του *ΑΝΤΙ* σας εύχομαι να συνεχίσετε το δύσκολο έργο σας, στην έκδοση μιας δεκαπενθήμερης πολιτικής

και πολιτιστικής επιθεώρησης που έχει μια ανήσυχη ματιά στα εσωτερικά πολιτικά και πολιτιστικά δρώμενα.

Πιο μαχητικό, πιο αποκαλυπτικό μπροστά στη «νέα τάξη πραγμάτων» του ιμπεριαλισμού και την τεράστια διάδοση της παραπληροφόρησης και αποπληροφόρησης μέσω της κυριαρχίας του στα βασικά μέσα ενημέρωσης (διεθνώς και στη χώρα μας) και ας διατείνονται κάποιοι πως είμαστε στον αιώνα της «πληροφορίας» και στην «έκρηξη της πληροφόρησης».

Τα περισσότερα μηνύματα των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης είναι εντέχνως φιλτραρισμένα, αν όχι παραμορφωμένα. Από τον «Κορμοράνο» του CNN, μετά τον πόλεμο του Κόλπου, στην απόκρυψη συνολικά της πραγματικής εικόνας αυτού του κόσμου, που ετοιμάζεται να αφήσει τον 20ό αιώνα, μέσα σε εκρηκτικές αντιθέσεις, φτώχεια και ανέχεια που θα ζήλευε ακόμα και η πένα του Μαρξ.

Σ' αυτή την εποχή των μεγάλων ανακατατάξεων, αρνητικών και θετικών, που εγκυμονούν νέες ριζικές και βαθιές αλλαγές στο εξαιρετικά στυγνό και εκμεταλλευτικό πρόσωπο που εμφανίζει η σημερινή κοινωνία, το *ΑΝΤΙ* το περιμένω πιο στρατευμένο, πιο αντικειμενικό, ακόμα πιο ανοιχτό στον ριζοσπαστικό πολιτικό λόγο για τα μεγάλα αυτά θέματα, που δρομολογούν με τη σειρά τους βαθιές αλλαγές και στη χώρα μας. Εύχομαι κάθε επιτυχία στο περιοδικό και σε σας προσωπικά.

ΝΙΚΟΣ Α. ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ
Πρόεδρος του ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΥ

Το *ΑΝΤΙ* δοκιμάστηκε στο χρόνο. Που σημαίνει: Αμφισβήτησε κι αμφισβητήθηκε. Αγωνίστηκε και πολεμήθηκε. Αναμετρήθηκε με τις τροπές των καιρών και τα γυρίσματα των ανθρώπων. Και άντεξε. Τα αχνάρια του

διατρέχουν μιαν ολόκληρη περίοδο.

Από τις πιο κρίσιμες για τη χώρα. Και στις σελίδες του καταγράφονται οι αγωνίες και οι αξιώσεις, οι οραματισμοί και οι διαψεύσεις, οι κατακτήσεις και τα θραύσματα τόσων προσπαθειών. Το εξακοσιοστό τεύχος δείχνει από πόσο μακριά έρχεται και πόσο μακριά μπορεί και πρέπει να πάει το *ΑΝΤΙ*.

ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΚΥΡΚΟΣ

Θερμά συγχαρητήρια στο ANTI για τα 600 τεύχη του και την συμπλήρωση 23 χρόνων από την έκδοση. Η πρωτοτυπία του να είναι ένα μαχητικό περιοδικό αριστερής κριτικής, ανοιχτό σε όλα τα ρεύματα της αριστεράς και ταυτόχρονα ένα δημοσιογραφικό όργανο πλούσιας

έγκυρης ενημέρωσης, το καθιέρωσε στη συνείδηση του οδευτικού κοινού σαν απαραίτητο εφόδιο για την όρφωση της κριτικής σκέψης του ΠΟΛΙΤΗ.

ΑΝΤΙ επιβεβαίωσε από τα πρώτα του φύλλα τον μαχητικό του τίτλο: στάθηκε ενάντια στην δικτατορία, για σε όλες τις μορφές της κοινωνικής βαρβαρότητας, παλος του ρατσισμού, του εθνικισμού και όλων των όν της μόδας που μας γυρίζουν στον μεσαίωνα. Και όχρονα συνέβαλε στην κίνηση των ιδεών που εύουν να εμπνεύσουν το πάθος για μια κοινωνία ιοσύνης και αλληλεγγύης.

ώρα που τα περισσότερα ΜΜΕ καλλιεργούν με όλους τρόπους την κυρίαρχη ιδεολογία του καπιταλισμού έχει για πυρήνα την έξαρση του χρήματος και του ους ως αποκλειστική σχεδόν αξία, το ANTI είναι από γες εστίες αντί-στασης, μια μικρή όαση. Του αξίζει υποστήριξη από όσους μέσα στην πυκνή ομίχλη της ρινής παρακμής αναζητούν μια διέξοδο προς ένα ορετικό και καλύτερο Αύριο.

ΣΤΑΥΡΟΣ ΜΠΕΝΟΣ

Υπουργός Πολιτισμού

Είκοσι δύο χρόνια συνεχούς παρουσίας στην πολιτική και στην πολιτιστική ζωή του τόπου και εξακόσια τεύχη είναι μια ολόκληρη ζωή. Για μια ολόκληρη ζωή μάς συντροφεύει το ANTI χωρίς ούτε λεπτό να κάνει έκπτωση στις αρχικές του

σχέσεις. Στα νεανικά του όνειρα, στις αρχές του, στην όια του.

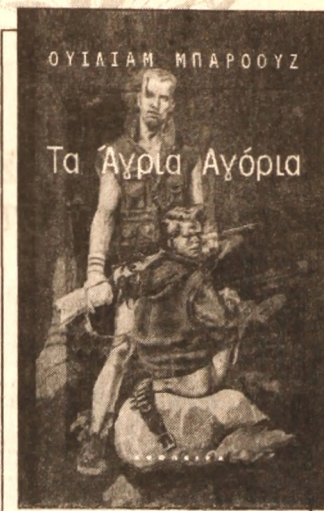
εκείνο τον Σεπτέμβριο του 1974, που πρωτοεκδόθηκε νικά, συγκέντρωσε γύρω του τις δημοκρατικές μεις και μεταβλήθηκε σε βήμα διαλόγου και λημματισμού, σε εργαστήριο νέων ιδεών και πολιτικής. ημαντικότερο, όμως, για μένα, είναι ότι το ANTI, σε ές ανυποψίαστες, προσέφερε ένα κομμάτι του εαυτού τον πολιτισμό, όχι μόνο αφιερώνοντας τις σελίδες του ολιτιστικές δραστηριότητες και έχοντας άποψη για τα ιστικά δρώμενα, αλλά δημιουργώντας πολιτιστικά νότα.

Όλα αυτά εύχομαι στο ANTI να συνεχίσει τον αγώνα με την ίδια δύναμη.

Εκδόσεις

Απόπειρα

Κυκλοφορούν

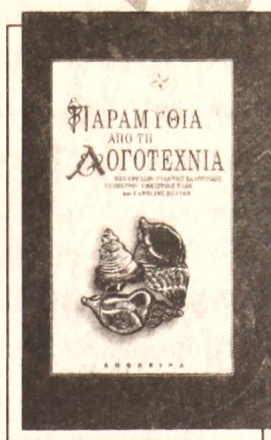
Ουίλιαμ Μπάροουζ
Τα άγρια αγόρια

Πωλ Όλιβερ
Η ιστορία του Blues

Ντάνης Φώτος
Ελένης νήσος

Παραμύθια
από τη
Λογοτεχνία

Παραμύθια
από τον
Αμαζόνιο

Παραμύθια
από τις
Ινδίες

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΠΟΠΕΙΡΑ: ΝΑΥΑΡΙΝΟΥ 18-20,
106 80 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ. 6450519 /FAX 3630376

Τίτλος, αφίσα, άνθρωποι

Για το πώς αποφασίστηκε η έκδοση του *Αντί* και από ποιους, είναι λίγο-πολύ γνωστό. Τρία σημεία θα ήθελα εγώ να διευκρινίσω, τα οποία, νομίζω, δεν έχουν αρκετά φωτιστεί: είναι ο τίτλος, η αφίσα και οι συνεργάτες.

Πετέθη και άλλοτε το ερώτημα πώς προέκυψε αυτός ο κρητικός τίτλος, ο οποίος, φυσικά, αποτυπώθηκε και στην αφίσα και ο οποίος αποτέλεσε, κατά τη γνώμη μου, το ουσιαστικό περιεχόμενο και το κεντρικό μήνυμα του πρώτου και μοναδικού τεύχους, που εκδόθηκε κατά τη διάρκεια της δικτατορίας.

Συνεδριάζαμε (η αρχική συντακτική επιτροπή) στο αρχιτεκτονικό γραφείο του Χρήστου του Παπουτσάκη, όπου και τώρα στεγάζεται το *Αντί*. Δεν είχαμε ακόμη νοικιάσει τα γραφεία της οδού Υπατίας (στη Μητρόπολη) απ' όπου εκδόθηκε το πρώτο τεύχος.

Συζητούσαμε για τον τίτλο και ο καθένας έριχνε διάφορες ιδέες. Σε μια στιγμή, ο Χρήστος ο Παπουτσάκης πέταξε τη λέξη «αντι-σχήμα», αναφερόμενος, αν δεν κάνω λάθος, σε κάποιο αρχιτεκτονικό έντυπο της εποχής εκείνης. Λέγαμε διάφορα πάνω σ' αυτή τη λέξη. Σε μια στιγμή, πετάχθηκε η Ελένη η Δουκίδου και είπε *Αντί* και τότε μόνο συλλάβαμε όλοι το κρητικό περιεχόμενο αυτής της κοινής πρόθεσης. Δεν έγινε καμιά άλλη συζήτηση. Την επόμενη στιγμή, έγινε δεκτός ο τίτλος. Εκτός από τους προαναφερθέντες ήσαν εκεί και ο Μίμης ο Παπαναγιώτου και ο Γιάννης Καψής. Ίσως ήταν και άλλοι που δεν τους θυμάμαι.

* * *

Αφού καταλήξαμε στον τίτλο, η συντακτική επιτροπή ανέθεσε στον γράφοντα να διερευνήσει το θέμα της αφίσας. Πήγα και βρήκα την Ηρώ Κανακάκη, γνωστότατη σήμερα ζωγράφο. Τότε μόλις είχε τελειώσει τη Σχολή Καλών Τεχνών. Είχε συλληφθεί την 21 Απριλίου και είχε εξοριστεί στη Γυάρο. Τη βρήκα στο ατελιέ της, κάπου στην οδό Μετσόβου, αν θυμάμαι καλά.

Μιλήσαμε για την αφίσα, για τον τίτλο, για την ιδέα του περιοδικού, και την άφησα να το σκεφθεί. Ήταν εκεί και ο Βασίλης Καπετανγιάννης. Όταν ξαναπήγα, έπειτα από μια περίπου εβδομάδα, η Ηρώ είχε επεξεργαστεί δύο μακέτες. Η μία είχε στο επάνω μέρος τη λέξη *Αντί*, με γράμματα λετρασέτ, όπως είναι τα σημερινά, πάνω σε μαύρο φόντο. Στην υπόλοιπη επιφάνεια (σε χαρτί 58X86), υπήρχαν τ' αποτυπώματα ενός σέλματος, που έδειχναν «πορεία» προς τον τίτλο.

Νομίζω πως ήταν εκεί και ο Χρήστος Καρανίκας. Κοιτούσαμε όλοι τη μακέτα, μάλλον διστακτικοί. Τότε, η Ηρώ πήρε τη μακέτα και με σχεδόν βίαια κίνηση την έσχισε από πάνω μέχρι

κάτω. Άπλωσε τα δύο κομμάτια πάνω σε λευκό τραπέζι και τα πλησίασε. Το αποτέλεσμα ήταν μεγαλειώδες.

Αποκαλύφθηκε μια μεγάλη σχισμή, που διαπερνούσε το μαύρο χαρτί, από τα γράμματα του τίτλου ως κάτω, και μέσα από τη σχισμή φαινόταν στο βάθος το φωτεινό άσπρο.

Άρεσε σε όλους. Εκεί, στο ατελιέ, συζητήσαμε αν τα γράμματα του τίτλου και η σχισμή θα πρέπει να είχαν κόκκινο φόντο, με ό,τι αυτό εσήμαινε.

Αυτή η αφίσα, που τοιχοκολλήθηκε σε όλη την Αθήνα (και προκάλεσε σοκ), ήταν τελικά και το εξώφυλλο του πρώτου και μοναδικού τεύχους.

Την τυπώσαμε σε ένα πιεστήριο, κάπου στην Αγία Παρασκευή, όπου άλλωστε τυπώσαμε και το πρώτο τεύχος.

Εκτός από τους πολύ γνωστούς, τότε και μετέπειτα, δημοσιογράφους, γύρω από το *Αντί* άρχισαν να συγκεντρώνονται πολλοί άνθρωποι.

Στην ομάδα των δημοσιογράφων θυμάμαι τον Δημ.

Παπαναγιώτου (σήμερα διευθυντή του Γραφείου Τύπου του Προέδρου της Δημοκρατίας), τον Γιάννη Καψή (μετέπειτα διευθυντή των *Νέων* και υπουργό), τον Κώστα Καλλιγά, την Ελένη Δουκίδου, τον Χρήστο Καρανίκα, τον Γιάννη και τη Νίτσα Θεοδωράκη, τη Σούλα Αλεξανδροπούλου, τη Νανά Νταουντάκη (πολύ νέα τότε), τον Χαρδαβέλλα, τον Χρήστο Οικονόμου, τον Δημ. Σαπρανίδη, κ.ά.

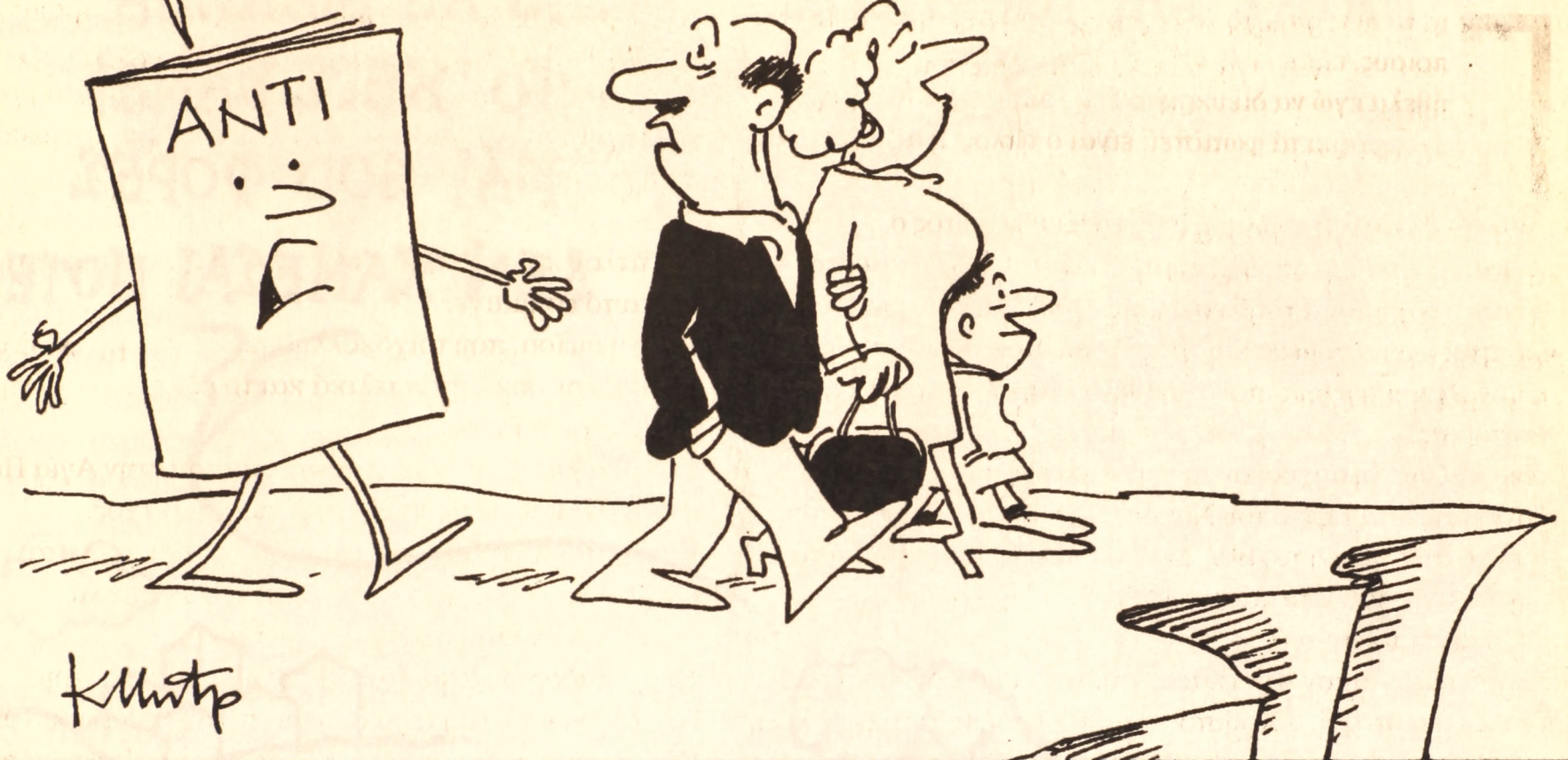
Εκτός όμως από τους δημοσιογράφους, γύρω από το *Αντί* σχηματίστηκε αμέσως ένα θερμό περιβάλλον συνεργατών που δούλεψαν και βοήθησαν ή προσφέρθηκαν να βοηθήσουν ποικιλοτρόπως. Ίσως δεν τους θυμάμαι όλους, θα προσπαθήσω να αναφέρω μερικά ονόματα. Και πρώτα της Εύας Παπουτσάκη, συζύγου τότε του Χρήστου, επίσης αρχιτέκτονος. Συμμερίσθηκε (και συμπαραστάθηκε) όλη την περιπέτεια και ιδιαίτερα τη δραματική νύχτα, όπου ο Χρήστος ήταν κρατούμενος στο ΕΑΤ/ΕΣΑ.

Από την πρώτη στιγμή συμμερίσθηκαν την ιδέα οι αρχιτέκτονες Κώστας και Μαρία Φινέ και η Νινέτα Μακρυνικόλα. Στενοί φίλοι του Χρήστου Παπουτσάκη και μετέπειτα δικοί μου, έμειναν για πάντα στην καρδιά μου.

Τη γραμματεία του περιοδικού είχε αναλάβει η Μυρσίνη Ζορμπά, διευθύντρια σήμερα του Κέντρου Βιβλίου. Θυμάμαι ακόμη την φιλόλογο Ειρήνη Μίσσιου, τον Μίμη Μαρωνίτη, τον Αργυρίου, τον Διαμάντη Λεβεντάκο, τον Αιμίλιο Ζαχαρέα, τον Αντώνη Αγγελικόπουλο, τον Βασίλη Καπετανγιάννη, την Μάρω Πλαπούτα που, με τις οδηγίες του Δημήτρη Σαπρανίδη, επεξεργάσθηκαν στο ατελιέ το δεύτερο τεύχος. Υπάρχουν ίσως και άλλοι που αυτή τη στιγμή μου διαφεύγουν

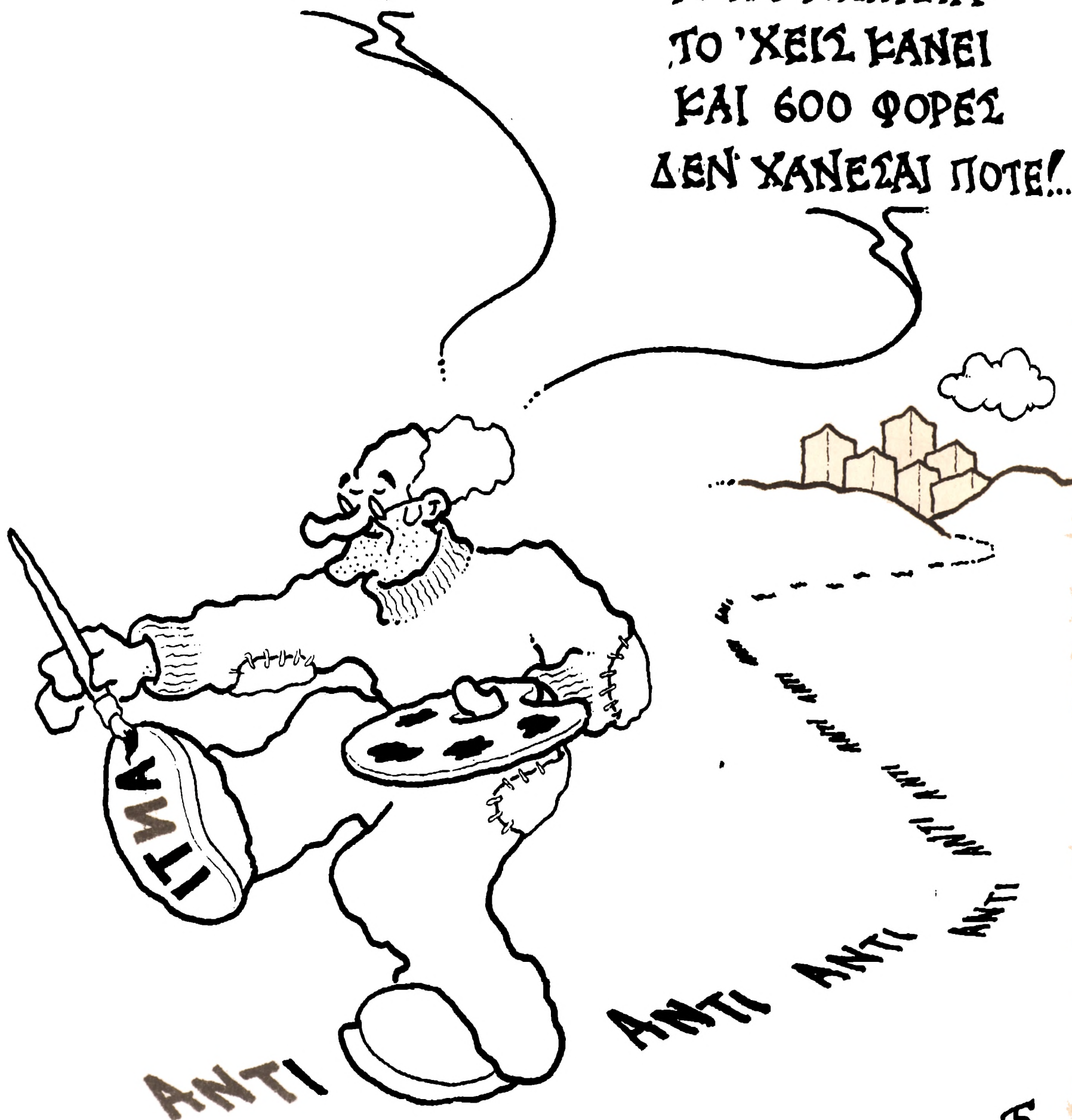
ΔΕΝ ΠΑΜΕ
ΚΑΛΑ!
1000 ΦΟΡΕΣ
ΣΑΣ ΤΟ'ΧΟ ΠΕΙ!

600 ΤΟ ΕΙΠΕΣ!
ΜΙΑ ΖΩΗ ΥΠΕΡΒΟΛΕΣ ΛΕΣ!

ΓΡΑΦΕΙΣ ΤΟ ΑΝΤΙ
ΣΤΟΝ ΠΑΛΙΟ ΣΟΥ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗ,
ΠΑΤΑΣ ΚΑΙ ΤΥΠΩΝΕΙΣ!...

ΚΙ ΑΝ ΜΑΛΙΣΤΑ
ΤΟ 'ΧΕΙΣ ΚΑΝΕΙ
ΚΑΙ 600 ΦΟΡΕΣ
ΔΕΝ ΧΑΝΕΣΑΙ ΠΟΤΕ!...

ΑΝΤΙ

© 1976

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

ΝΑΙ ΚΟΙΝΟΤΟΠΟ

το επαναλαμβάνουμε
 δε επέτειο, όταν την κανονική
 του Αντί συνοδεύει και ένα
 ερωτηματολόγιο, περίπου όπως αυτό που
 ακολουθεί, όμως η γνώμη των φίλων και
 αναγνωστών του περιοδικού είναι
 πολύτιμος δείκτης που μας υποδεικνύει και
 πορεία πλεύσης. Το διάστημα που
 πολάβησε από το τεύχος 500 ως το τωρινό 600,

ρίτερα, έχουν αλλάξει πολλά: και στον Τύπο, και στην κοινωνία, και στην
 Αιτική Το αναγνωστικό μας κοινό έχει, επίσης, αισθητά διευρυνθεί και,
 λονότι «το μεγάλο παιχνίδι» στον Τύπο παίζεται σήμερα σε άλλες αρένες, με
 οπτικές κραυγές και κουπόνια προσφορών, το Αντί συνεχίζει να είναι μια
 νή κύρους, με επίλεκτους αναγνώστες.

ΤΟΥΣ ΤΟΥΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΕΣ, το προφίλ τους και, κυρίως, τη γνώμη τους έχει
 άγκη το περιοδικό στη νέα καμπή που εισέρχεται, μετά το εξακοσιοστό τεύχος
 Σας παρακαλούμε να μας στείλετε το ερωτηματολόγιο που δημοσιεύουμε. Μας
 ηθάτε πολύ να αναταποκριθούμε σήμερα στις σημερινές ανάγκες του αναγνωστικού μας κοινού.
 το περιοδικό, μια κυψέλη ζωής, έχει ανάγκη να είναι ανοιχτά τα παράθυρα επικοινωνίας με τους αναγνώστες και τους φίλους του.

οιμένουμε τις απαντήσεις σας στη διεύθυνσή μας:

οιοδικό «ΑΝΤΙ», Δημοχάρους 60, 115 21, fax 7226107

ΕΧΕΣΗ ΣΑΣ ΜΕ ΤΟ ΑΝΤΙ

Ποια χρονιά αρχίσατε να διαβάσετε ΑΝΤΙ;

Από τότε που αρχίσατε να το διαβάσετε, νομίζετε ότι έχει αλ-
 ξει.

ΝΑΙ ☐
 ΟΧΙ ☐

Αν πιστεύετε ότι έχει αλλάξει, πού θα τοποθετούσατε την αλ-
 γή αυτή;

1 ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΡΑΜΜΗ ☐
 2 ΘΕΜΑΤΟΛΟΓΙΑ ☐
 3 ΕΜΦΑΝΙΣΗ ☐
 4 ΥΦΟΣ ☐
 5 ΓΛΩΣΣΑ ☐

3.6 ΑΛΛΟ ☐

4. Φέτος, 1996, το διαβάσετε αραιότερα ή συχνότερα σε σχέση με
 πέρυσι και γιατί;

4.1 ΑΡΑΙΟΤΕΡΑ ☐

Λόγω:

4.1.1 ΕΛΛΕΙΨΗ ΧΡΟΝΟΥ ☐

4.1.2 ΔΕΝ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΥΝ ΠΙΑ ΤΑ ΘΕΜΑΤΑ ☐

4.1.3 Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΥΓΚΥΡΙΑ ☐

4.1.4 ΔΙΑΦΩΝΙΑ ΜΕ ΤΙΣ ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΟΥ ☐

4.1.5 ΕΠΕΣΕ Η ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ☐

4.1.6 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ☐

4.1.7 ΑΛΛΟΙ ☐

4.2 ΤΟ ΙΔΙΟ ☐

4.3 ΣΥΧΝΟΤΕΡΑ ☐

4.3.1 ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟΣ ΧΡΟΝΟΣ ☐

- 4.3.2 Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΥΓΚΥΡΙΑ ☐
- 4.3.3 ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΜΕ ΤΙΣ ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΟΥ ☐
- 4.3.4 ΒΕΛΤΙΩΘΗΚΕ Η ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ☐
- 4.3.5 ΑΛΛΟΙ ☐

Η ΓΝΩΜΗ ΚΑΙ ΟΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΣΑΣ

5. Ποια θέματα, από τα παρακάτω, σας ενδιαφέρουν και θα θέλατε να υπάρχουν στο περιοδικό;

- 5.1 ΑΘΛΗΤΙΚΑ ☐
- 5.2 ΒΑΛΚΑΝΙΑ ☐
- 5.3 ΒΙΒΛΙΑ ☐
- 5.4 ΓΥΝΑΙΚΕΙΟ ΖΗΤΗΜΑ ☐
- 5.6 ΔΙΕΘΝΗ ΘΕΜΑΤΑ ☐
- 5.6 ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΣ ☐
- 5.7 ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ ☐
- 5.8 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ☐
- 5.9 ΕΛΛΗΝΟΤΟΥΡΚΙΚΑ ☐
- 5.10 ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ☐
- 5.11 ΕΛΛΗΝΟΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΑ ☐
- 5.12 ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ ☐
- 5.13 ΕΠΑΡΧΙΑ ☐
- 5.14 ΕΠΙΣΤΗΜΗ ☐
- 5.15 ΕΡΓΑΤΙΚΑ ☐
- 5.16 ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΑ ☐
- 5.17 ΘΕΑΤΡΟ ☐
- 5.18 ΙΣΤΟΡΙΚΑ ☐
- 5.19 ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ ☐
- 5.20 ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ☐
- 5.21 ΚΥΠΡΙΑΚΟ ☐
- 5.22 ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ☐
- 5.23 ΜΕΙΟΝΟΤΙΚΑ ☐
- 5.24 ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ ☐
- 5.25 ΝΕΟΛΑΙΑ ☐
- 5.26 ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ ☐
- 5.27 ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ☐
- 5.28 ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ☐
- 5.29 ΡΑΤΣΙΣΜΟΣ ☐
- 5.30 ΣΤΡΑΤΟΣ-ΘΗΤΕΙΑ ☐
- 5.31 ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΤΙΚΑ ☐
- 5.32 ΤΥΠΟΣ ☐
- 5.33 ΥΓΕΙΑ-ΔΙΑΤΡΟΦΗ ☐
- 5.34 ΦΟΙΤΗΤΙΚΑ ☐
- 5.35 ΑΛΛΟ ☐

6. Τι περιμένετε να βρείτε σε ένα περιοδικό σαν το ΑΝΤΙ;

- 6.1 ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ ☐
- 6.2 ΕΓΚΥΡΕΣ ΑΝΑΛΥΣΕΙΣ ☐
- 6.3 ΕΠΙΚΑΙΡΑ ΡΕΠΟΡΤΑΖ ☐
- 6.4 ΘΕΩΡΗΤΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ☐
- 6.5 ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΕΣ ΑΠΟΨΕΙΣ ☐
- 6.6 ΚΡΙΤΙΚΟ ΣΧΟΛΙΑΣΜΟ ☐
- 6.7 ΟΞΕΙΑ ΚΡΙΤΙΚΗ ☐
- 6.8 ΠΡΩΤΟΤΥΠΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ ☐
- 6.9 ΑΛΛΟ ☐

ΤΙ ΔΙΑΒΑΖΕΤΕ, ΤΙ ΑΚΟΥΤΕ, ΤΙ ΒΛΕΠΕΤΕ

7. Διαβάζετε εφημερίδες;

- 7.1 ΝΑΙ ☐
- 7.2 ΟΧΙ ☐

8. Αν ΝΑΙ, πόσο συχνά αγοράζετε εφημερίδα;

- 8.1 ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΑ ☐
- 8.2 ΦΟΡΕΣ ΤΗΝ ΕΒΔΟΜΑΔΑ ☐
- 8.3 ΦΟΡΕΣ ΤΗΝ ΒΔΟΜΑΔΑ ☐
- 8.4 ΣΠΑΝΙΑ ☐

9. Αν διαβάζετε εφημερίδα, ποια ή ποιες εφημερίδες διαβάσετε;

- 9.1 ΑΥΓΗ ☐
- 9.2 ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ☐
- 9.3 ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ☐
- 9.4 ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ ☐
- 9.5 ΕΞΠΡΕΣ ☐
- 9.6 ΚΕΡΔΟΣ ☐
- 9.7 ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ ☐
- 9.8 ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΗ ☐
- 9.9 ΑΥΡΙΑΝΗ ☐
- 9.10 ΕΘΝΟΣ ☐
- 9.11 ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ☐
- 9.12 ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ ☐
- 9.13 ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ ☐
- 9.14 ΤΑ ΝΕΑ ☐
- 9.15 ΝΙΚΗ ☐
- 9.16 ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ☐
- 9.17 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ ☐
- 9.18 ΤΟ ΒΗΜΑ ☐
- 9.19 Η ΕΠΟΧΗ ☐
- 9.20 ΕΠΕΝΔΥΤΗΣ ☐

21 ΙΣΟΤΙΜΙΑ ☐

22 ΑΔΕΣΜΕΥΤΟΣ ΤΥΠΟΣ ☐

0. Ποιες εβδομαδιαίες εφημερίδες ή περιοδικά (εβδομαδιαία, εκαπενθήμερα, μηνιαία, κ.λπ.) παρακολουθείτε;

..... ☐

..... ☐

..... ☐

..... ☐

..... ☐

1. Ακούτε ραδιόφωνο;

1.1 ΝΑΙ ☐

1.2 ΟΧΙ ☐

2. Αν ακούτε ραδιόφωνο, ποιο ή ποια από τα παρακάτω είδη εκπομπών προτιμάτε;

2.1 ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΕΣ ☐

2.2 ΜΟΥΣΙΚΕΣ ☐

2.3 ΕΙΔΙΚΕΣ ☐

3. Παρακολουθείτε τηλεόραση;

3.1 ΝΑΙ ☐

3.2 ΟΧΙ ☐

4. Αν παρακολουθείτε τηλεόραση, τι παρακολουθείτε;

4.1 ΕΙΔΗΣΕΙΣ ☐

4.2 ΤΑΙΝΙΕΣ ☐

4.3 ΣΕΙΡΕΣ ☐

4.4 ΣΠΟΡ ☐

4.5 ΕΙΔΙΚΕΣ ΕΚΠΟΜΠΕΣ ☐

4.6 ΤΟΚ-ΣΟΟΥ ☐

5. Αγοράζετε βιβλία;

15.1 ΝΑΙ ☐

15.1.1 ΕΝΑ (το χρόνο) ☐

15.1.2 ΔΥΟ-ΤΕΣΣΕΡΑ (το χρόνο) ☐

15.1.3 ΤΕΣΣΕΡΑ-ΔΕΚΑ (το χρόνο) ☐

15.1.4 ΠΑΝΩ ΑΠΟ ΔΕΚΑ (το χρόνο) ☐

15.2 ΟΧΙ ☐

ΓΡΑΨΤΕ ΜΑΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΣΑΣ

16. Φύλο:

16.1 Άνδρας ☐

16.2 Γυναίκα ☐

17. Έτος γεννήσεως ☐

18. Οικογενειακή κατάσταση:

18.1 Συγκατοίκηση με γονείς ☐

18.2 Μόνος/η ☐

18.3 Ελεύθερη συμβίωση ☐

18.4 Παντρεμένος / η ☐

18.5 Διαζευγμένος/η ☐

19. Αριθμός παιδιών ☐

20. Τόπος κατοικίας ☐

21. Εκπαιδευτικό επίπεδο:

21.1 ΜΑΘΗΤΗΣ ☐

21.2 ΥΠΟΨΗΦΙΟΣ ΑΕΙ-ΤΕΙ ☐

21.3 ΦΟΙΤΗΤΗΣ ☐

21.4 ΣΠΟΥΔΑΣΤΗΣ ☐

21.5 ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ☐

21.6 ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ☐

21.7 ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΛΥΚΕΙΟΥ ☐

21.8 ΠΤΥΧΙΟ ΑΝΩΤΕΡΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ☐

21.9 ΠΤΥΧΙΟ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ☐

21.10 ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ☐

21.11 ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΟ ☐

22. Επαγγελματική κατάσταση:

22.1 ΑΝΕΡΓΟΣ ☐

22.2 ΦΟΙΤΗΤΗΣ/ΜΑΘΗΤΗΣ ☐

22.3 ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ ☐

22.4 ΜΙΣΘΩΤΟΣ ☐

22.5 ΑΥΤΟΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΣ ☐

22.6 ΕΡΓΟΔΟΤΗΣ ☐

23. Μηνιαίο εισόδημα:

23.1 έως 100.000 δραχ. ☐

23.2 100.000-200.000 δραχ. ☐

23.3 200.000-500.000 δραχ. ☐

23.4 άνω των 500.000 δραχ. ☐

24. Έχετε αυτοκίνητο;

24.1 ΝΑΙ ☐

- 24.2 ΟΧΙ.....☐
25. Καπνίζετε;
- 25.1 ΝΑΙ.....☐
- 25.2 ΟΧΙ.....☐
26. Χρησιμοποιείτε πιστωτική κάρτα στις συναλλαγές σας;
- 26.1 ΝΑΙ.....☐
- 26.2 ΟΧΙ.....☐
27. Ποιον πολιτικό χώρο θεωρείτε συγγενέστερο προς τις απόψεις σας;
- 27.1 ΑΚΡΟΔΕΞΙΑ.....☐
- 27.2 ΔΕΞΙΑ.....☐
- 27.3 ΚΕΝΤΡΟΔΕΞΙΑ.....☐
- 27.4 ΚΕΝΤΡΟ.....☐
- 27.5 ΚΕΝΤΡΟΑΡΙΣΤΕΡΑ.....☐
- 27.6 ΑΡΙΣΤΕΡΑ.....☐
- 27.7 ΑΚΡΟΑΡΙΣΤΕΡΑ.....☐
28. Ποιο κόμμα από όσα έλαβαν μέρος στις τελευταίες εκλογές υποστηρίζετε;
- 28.1 ΝΔ.....☐
- 28.2 ΠΑΣΟΚ.....☐
- 28.3 ΣΥΝ.....☐
- 28.4 ΚΚΕ.....☐
- 28.5 ΛΕΥΚΟ.....☐
- 28.6 ΑΛΛΟ.....☐
29. Με τι συχνότητα θα θέλατε να κυκλοφορεί το ANTI;
- 29.1 Εβδομαδιαίο.....☐
- 29.2 Δεκαπενθήμερο.....☐

31. Γράψτε εδώ ό,τι θέλετε σε σχέση με το ANTI και εσάς.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Ύστερα από όλα αυτά που μας εκμυστηρευτήκατε, γράψτε αν θέλετε το ονοματεπώνυμό σας, τη διεύθυνσή σας και το τηλέφωνό σας. Ίσως χρειαστεί να επικοινωνήσουμε μαζί σας.

- 29.3 Μηνιαίο.....☐
30. Έχετε απαντήσει σε προηγούμενη έρευνα του ANTI;
- 30.1 ΠΟΤΕ.....☐
- 30.2 1986.....☐
- 30.3 1989.....☐
- 30.4 1992.....☐

Γραφτείτε συνδρομητές στο ANTI

Ήμουν κι εγώ εκεί

Ηταν ένα νοητικό ανοιξιάτικο αττικό απόγευμα όταν, ανοίγοντας την πόρτα, δεχόμουν την επίσκεψη της πιο καλής παρέας που ήταν δυνατόν να περιμένω εκείνες τις μαύρες ώρες της δικτατορίας: Λένα Δουκίδου, Χρ. Παπουτσάκης, Αντ. Καρκαγιάννης. Εξέπεμπαν και οι τρεις λες μια περίεργη ευθυμία και τα πρόσωπά τους ήσαν ιδιαίτερα όμορφα καθώς αντανακλούσαν τη λάμψη των αποφασισμένων.

«Λέμε να βγάλουμε ένα αντιστασιακό περιοδικό...». Μέσα στη γύψινη ακινησία και την εθνική σιωπή, ήσαν τα λόγια αυτά ό,τι καλύτερο μπορούσε ν' αγγίξει την καρδιά μου. Χωρίς άλλη κουβέντα δήλωσα πως «είμαι μέσα». Ακόμα δεν είχε βρεθεί ο... τίτλος και είπαμε να κάνουμε μια εικόνα προσπάθεια. Νομίζω πως συνέβαλα στην ανακάλυψή του.

Πρότεινα δηλαδή να το βαφτίσουμε σκέτο «ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ» αλλά καλού-κακού τη λέξη να τη... μοιράζαμε στα δύο – τ'ήχνες κατεργάζεται κι ο φόβος. Αντί, στο εξωτερικό του εξώφυλλου, Στάση στο μέσα μέρος του εξώφυλλου. Η κουτοπονηριά μου ενέπνευσε τη Λένα:

«Αντί σκέτο», φώναξε ξαναμμένη από ενθουσιασμό. «Τα λέει όλα»!

Συμφωνήσαμε πως είχε δίκιο, ενώ εγώ δεν ήμουν βέβαιος αν έτρεπε να κατεβάσω το κεφάλι για τη βλακεία (χρήσιμη εντύπωση) που είχα εκστομίσει. Ακόμα συμφωνήσαμε η μακέτα του εξώφυλλου να παριστάνει το μαύρο σκοτάδι της τυραννίας που το ξεσχίζει μια άσπρη αστραπή. Τις επόμενες μέρες προστέθηκαν στην ομάδα οι Γιάννης Καψής, Μίμης Παπαπαναγιώτου, Χρ. Οικονόμου, Δ. Σαπρανίδης. Το τεύχος βγήκε και έτυχε παλλαϊκής αποδοχής. Δεν θυμάμαι πόσες εκδόσεις κάναμε σε εκείνο το πρώτο τεύχος.

Το δεύτερο το ξεκινήσαμε με ακόμα μεγαλύτερο ενθουσιασμό. Τα σύννεφα όμως άρχισαν να πυκνώνουν. Έλαχε σ' εμένα κείνο το πρωί να σηκώσω στα γραφεία όπου φιλοξενούμεθα το τηλέφωνο.

«Εδώ ΕΣΑ! Αύριο, στις 8 π.μ., ο Χρ. Παπουτσάκης να παρουσιαστεί στον κ. Θεοφιλογιαννάκο».

Δεν ήταν φάρσα! Ήδη, κάτι περίεργοι «εφοριακοί»-εσατζήδες με πολιτικά είχαν εισβάλει. Έκαναν έρευνα και κατάσχεση χειρογράφων.

Καλέσαμε τον αξέχαστο Γεώργιο Μαγκάκη και τον Χριστόφορο Αργυρόπουλο. Έδιωξαν τους εφοριακούς κακήν κακώς, αφού τους υποχρέωσαν να «αφήσουν ό,τι μας είχαν βουτήξει».

Το σπίτι το Χρήστου ήταν απέναντι από την ΕΣΑ.

Μαζευτήκαμε εκεί από το πρωί. Στις 8, ο Χρήστος πέρασε στο άντρο των βασανιστηρίων.

Ήρθε πίσω, σούρουπο, τρεκλίζοντας και γεμάτος μώλωπες καθώς και με την εντολή να ξαναπήγαινε στην ΕΣΑ για να συνέχιζε με τον Θεοφιλογιαννάκο τη... συζήτηση. Τον μεταφέραμε σε μια κλινική. Ήρθαν οι ξένοι ανταποκριτές, εκπρόσωποι δυτικών πρεσβειών. Έγινε σάλος, διεθνής.

Η γέννηση και ο θάνατος του αντιδικτατορικού Αντί πρέπει για όσους τα ζήσαμε να παραμείνουν στην καρδιά μας σαν μια από τις πιο γλυκές μας αναμνήσεις.

Τα θυμόμαστε με χαμόγελο όπως χαμογελούσαμε τότε, είτε δουλεύαμε για το τεύχος είτε μας πηγαиноφέρνανε στην ασφάλεια – και σας βεβαιώ, κανείς μας δεν δήλωσε ποτέ ήρωας.

Εγώ, πάντως, μπορώ να δηλώνω σήμερα με ευχαρίστηση ότι, ναι, ήμουν κι εγώ εκεί.

Είμαι κι εγώ ένας από εκείνους. Εκείνου του Αντί...

Γυρίζοντας (πάλι) στο χθες και μένοντας (πάντα) στο τώρα...

Τα χρόνια της ανέμελης νιότης είχαν κιόλας αρχίσει να γέρνουν κατά τη μεριά της δύσης. Ήτανε χρόνια παράξενα, σημαδεμένα από τις πληγές ενός χειμώνα πρόωρου και από το γεγονός της προσάραξης σε ξέρες απότομες και μουντές, που από μακριά φάνταζαν σαν τόποι λιμανιών απάνεμων, με τους μυχούς τους κατάμεστους από όνειρα αρχαία. Λίγα τα άθικτα που απέμειναν τότε, για να γίνουν αμέσως, στην αρπάγη μιας απελπισίας αδυσώπητης, σωσίβια θαλάσσια ξύλα, χωρίς όμως τιμόνι και πανιά. Ξεκίνα ακριβώς τα χρόνια, ήρθε μια μέρα στη φυλακή η είδηση για την έκδοση του α' τεύχους του περιοδικού "αντί". Κάποιοι – έτσι ακούστηκε – προχώρησαν και παρουσίασαν τυπωμένο λόγο προσωπικό, που ελάχιστη είχε σχέση με την μέχρι τότε αναγνωρισμένη (και αναγνωρίσιμη) πολιτική έκφραση – έναν λόγο που θεμελιώνεται μεν και αυτός σταθερά στο περί δικαιοσύνης και ελευθερίας αίτημα αλλά χωρίς να είναι υποδουλωμένος στις περί τούτων των αξιών στοικιλώνυμες δογματικές, που η εν τη εξουσία εφαρμογή τους αναπότερπτα μόνο την μονολιθικότητα γεννάει και, αδιάκοπα, αναπαράγει. Από αυτούς, λοιπόν, τους "κάποιους", ένας, δίδοντας ανώνυμα τα σημεία του προσανατολισμού του νέου περιοδικού, έγραφε στο προλογικό του σημείωμα: "...Αντί ν' ακολουθήσουμε αχνάρια παλιά, θ' αναζητήσουμε αφετηρίες σκέψεως και εκφράσεως καινούργιες, προσπαθώντας ν' ανταποκριθούμε – ή πάντως να πλησιάσουμε – στο αίτημα της εποχής: ριζική αλλαγή των αξιών εκείνων που μόνον αίμα, δάκρυ και δυστυχία προζάλεσαν..."

* * *

Πέρασαν από τότε είκοσι τέσσερα χρόνια, και αυτή η προγραμματική τοποθέτηση (άκρως αντικομφορμιστική και κατά πολύ απέχουσα από την τότε ευρέως διαδεδομένη, τουλάχιστον στους κύκλους της λεγομένης επίσημης ιστοσεράς, παραδοχή της ύπαρξης αποκλειστικά του "μαύρου" και του "άσπρου") στάθηκε πάντοτε μέλημα και μέριμνα των υπευθύνων του περιοδικού, καθώς επίσης και ανεξίτηλο στοιχείο της ταυτότητός του.

Είμαι και εγώ ένας από τους πολλούς που θήτευσαν στον χώρο του "αντί". Τώρα, λοιπόν, που αυτό κλείνει την περίοδο της έκδοσης των πρώτων έξι εκατοντάδων τευχών του, κάποιες σκέψεις και μνήμες θα ήθελα και εγώ, αντί ευχών, να καταθέσω.

Πρέπει, πρώτα-πρώτα, να ειπωθεί ότι η θητεία σε αυτό το περιοδικό ουδεμίαν έχει σχέση με τη θητεία σε ένα οποιοδήποτε επάγγελμα της περιοχής της δημοσιογραφικής. Γιατί είναι αυτή η θητεία – κυρίως και πάνω απ' όλα – μια συναναστροφή με έναν όλως ιδιαίτερο και πολυσήμαντο τρόπο ζωής, τα στοιχεία του οποίου καθορίζονται από την συγκεκριμένη κάθε φορά παρουσία του εκδότη του. Μερικά από τα στοιχεία αυτά είναι: η αυτοπροσφορά στην υπηρεσία ενός αιτήματος σύλληψης και πραγμάτωσης αυτού του "κάτι" που και υπερβαίνει την πολιτική καθημερινότητα και την νοσηματοδοτεί, η αποφυγή του συγκεκριμένου εκείνου (είτε αυτό είναι σκέψη είτε ιδέα) που οδηγεί στην εξάρτηση και τον ετεροκαθορισμό, η αυτοκατάργηση του "εγώ" μέσα σε ένα πολυποίκιλο και συνεχώς εναλλασσόμενο "εμείς", ο πρόθυμος εγκλωβισμός στην αντίληψη ότι το υλικό αποτελεί πάντα μέσο και ποτέ σκοπό, η συχνή διολίσθηση της ζωής της μέρας στην χωρίς τυπικότητες και καθωσπρεπικούς φραγμούς περιοχή της νύχτας, η δυσκολοκατόρθωτη γνώση ότι η προσωπική σφραγίδα σε ένα οποιοδήποτε έργο δεν τίθεται από την θορυβώδη δημόσια ταραχή αλλά από την διαρκή και επίμονη προσήλωση στην επιδίωξη της ποιότητας, η ανιδιοτελής αυτοπαραίτηση από το συμφέρον το ατομικό, η ανεξαργύρωτη υποταγή στον μόχθο της ανάδειξης του "αλλιώς ωραίου" και, τέλος, ο ανεπαίσθητος αλλά αδιάκοπος εμβαιπτισμός του άχρωμου πολιτικο-θεωρητικού λόγου στην καθημερινή, συνεχώς ανανεούμενη γλώσσα... Όμως, η θητεία στον χώρο του "αντί" δεν είναι απλώς και μόνον θητεία σε έναν άλλον τρόπο ζωής. Είναι, ταυτόχρονα, και συνεχής διαδικασία ένταξης σε μια νέα οικογένεια – σε αυτήν του εκδότη του. Και αυτή η οικογένεια, τόσο με τα ζωντανά όσο και με τα πεθαμένα μέλη της, είναι αδιάκοπα αλλά πάντα διακριτικά παρούσα σε πάμπολλες στιγμές της ζωής του περιοδικού.

Στην αρχή στέκεται η σεμνή μορφή του πατέρα – μια μορφή

ήμια, που είχε τέλος μαρτυρικό πάνω στον βωμό της μεταπολεμικής πολιτικής μισαλλοδοξίας. Δίπλα του, η παρουσία της πολλώ λογιά πονεμένης και χαρακτηριστικά σεβάσμιας μάνας. Ακολουθεί ο δεύτερος στη σειρά ηλικίας αδελφός, που γεύεται και αυτός τα “δώρα” του μεγάλου νεοελληνικού διχασμού στους μακρονησιώτικους ξερότοπους και που, λίγα χρόνια πριν τον θάνατό του, ανοίγει τη σελίδα της δημοσιογραφίας με την κεντρική συμμετοχή του στην έκδοση των “Δρόμων της Ειρήνης”. Μετά έρχεται ο άλλος αδελφός, ο μεγαλύτερος, που ακολουθεί από κοντά τα χνάρια των πρώτων βημάτων του δεύτερου και που παραμένει, ως την ημέρα του πρόωρου χαμού του, ένας καθημερινά δοκιμαζόμενος ρομαντικός. Και, τέλος, προβάλλει η αδελφή, αυτός ο άνθρωπος, που υποδέχεται την όποια θλίψη πάντα με το χαμόγελο και που ήταν πάντα πλήρης με έγνοιες προερχόμενες όχι μόνον από τους κατατρεγμούς εις βάρος των γονιών και των αδελφών της αλλά και από τούς αυθαίρετους διωγμούς εις βάρος ενός τόσο πολύ χαριτωμένα αθυρόστομου, “στριμμένου” και “ανατολίτη” άνδρα – του άνδρα της.

* * *

Αυτά (τα λίγα) για την οικογένεια, η οποία μόνιμα και υπόκειται (ως παράδοση) και υπέρκειται (ως τόπος κατοικίας) στην εν γένει ζωή του περιοδικού. Στο πλαίσιο αυτό τοποθετείται ένα σύνολο ανεκδότων γύρω από γεγονότα που έχουν κατά καιρούς συντελεσθεί ανάμεσα σε ιστορικούς συνεργάτες του “αντί” και σε μέλη της οικογένειας. Ένα μόνον, δείγματος χάριν, θα ήθελα να καταθέσω εδώ: Ήτανε αμέσως μετά τις εκλογές του ’81 – εκλογές που, εκτός των άλλων, ανέδειξαν, για πρώτη φορά, και τον Θεόδωρο Πάγκαλο (μέχρι τότε στέλεχος της σύνταξης του περιοδικού) στο αξίωμα του βουλευτή. Όταν έλαβε την είδηση η θεία Λουκία –θεία που ασκούσε, προσωρινά, τα καθήκοντα της “οικοδέσποινας” στο σπίτι του εκδότη– έστειλε τούτο το τηλεγράφημα: “Αγαπητέ Θόδωρε. Σε συγχαίρω για την εκλογή σου. Σου εύχομαι και δικτάτωρ!” Τί άλλο να ευχόταν η αγαθή γριούλα από τον Βόλο στον νέο πολιτικό, από τη στιγμή που είχε ζήσει (και ακόμα θυμόταν) τις μέρες της μονοκρατορίας του ένδοξου παππού του;

* * *

Τα πρώτα χρόνια της β’ περιόδου, κεντρική θέση κατέχει η παρουσία του Αστέρη Στάγκου. Την εποχή εκείνη διαμορφώνονται τα βασικά στοιχεία της φυσιογνωμίας του περιοδικού – καθιερώνεται το editorial, θεσπίζονται οι στήλες των “αντι-θέσεων”, μορφοποιούνται οι σελίδες της ελληλογραφίας με τους αναγνώστες, αναβαθμίζεται η όλη υπόθεση της παρουσίας του βιβλίου κ. ά. Τότε εμφανίζεται, και γρήγορα αναγορεύεται στην τάξη του

απαράβατου εθίμου, το ξενύχτι που συνοδεύει κάθε δεύτερη Τετάρτη ή Πέμπτη την έκδοση του τεύχους. Αυτό το ξενύχτι είναι κάτι ανάμεσα σε τελετή και (ξέφρενη) εργασία. Κείμενα της τελευταίας στιγμής γράφονται, δεκάδες προσθήκες, αφαιρέσεις ή αλλαγές γίνονται, φωνές θριάμβου ή απογοήτευσης ακούγονται, καλαμπούρια και μικροκαυγάδες, με την έλλειψη κάθε ίχνους κακίας, κατασκευάζονται, προετοιμασμένα για την περίπτωση φαγητά και ποτά προσφέρονται, τηλεφωνήματα σχετικά (ή και άσχετα) με την τελική ευθεία της εκτύπωσης δίνουν και παίρνουν, καπνοί από τα αλλεπάλληλα τσιγάρα από παντού αναθρώνουν και όλη την ατμόσφαιρα κατακυριεύουν, ενώ, τέλος, συνήθως με τις πρώτες ακτίνες του ήλιου, οι μονταρισμένες επιφάνειες των χρωμοφάν φεύγουν και ταξιδεύουν by car προς το τυπογραφείο, απ’ όπου, τις απογευματινές ώρες, εξέρχεται απαστράπτον, σαν από μεταλλείο, το καινούργιο τεύχος... .

* * *

Οι μνήμες από τη θητεία στο “αντί”, έστω και αν αυτή έχει διάρκεια ολιγοετή, είναι και πάμπολλες και άσβηστες. Ακόμα, είναι βαθύτατα προσωπικές και, ως εκ τούτου, αμετάδοτες. Ωστόσο, οι εικόνες κάποιων προσώπων είναι για πάντα χαραγμένες στο σώμα της ιστορίας του περιοδικού. Για αυτόν τον λόγο, ακριβώς στο όνομα αυτής της ιστορίας, τα εν λόγω πρόσωπα θα πρέπει, ευκαιρίας δοθείσης, να μνημονεύονται. Εκτός, λοιπόν, από τον Αστέρα Στάγκο, από την κατηγορία αυτών των προσώπων εγώ προσωπικά θυμάμαι εδώ –έτσι πρόχειρα– τον Πέτρο Ευθυμίου, τον Δημήτρη Σαπρανίδη, τον Γιώργο Σεφερτζή, την Αντεια Φραντζή, τον Θεόδωρο Πάγκαλο, τον Τάκη Καφετζή, τις δύο Τασίες (την Ρούμπου και την Λεβόν), τον Διονύση Φλάμπουρα, την Μπούλη Θεοφυλακτοπούλου, τον Μάνο Ελευθερίου, τον Τάκη Μωραΐτη... Γύρω από αυτούς τους ανθρώπους, και γύρω από άλλους σαν αυτούς –τους οποίους είχα, αφενός, την τύχη να γνωρίσω και, αφετέρου, την ατυχία να μη συνεργαστώ–, εκτυλίσσονται ή προσγράφονται αναρίθμητα περιστατικά. Στο κέντρο-κέντρο, όμως, όλων αυτών (των ανθρώπων και των περιστατικών), πάντοτε αμετακίνητη και, συνάμα, αεικίνητη μια μορφή υπάρχει και μένει, από την οποία “παν δώρημα τέλειον” για το περιοδικό εκπορεύεται: Είναι η μορφή του εκδότη.

Αυτή η μορφή φρόντισε μέχρι τώρα να σταθεί, φυσικής απλότητας ένεκεν, στην αθέατη περιοχή των πραγμάτων, κάνοντας αδιαλείπτως το καλό όχι μόνον εξαιτίας της εκεί παρουσίας μιας καρδιάς σπάταλης σε αγάπη αλλά και εξαιτίας της απουσίας από εκεί της οποιασδήποτε ματαιοδοξίας.

Σε αυτή την αθέατη περιοχή είναι και για μας επιβεβλημένο –ακόμα και την σημερινή, εόρτιο ημέρα– να την αφήσουμε...

Από τα 600 έως τα 1.000...

Το Αντί μπορώ να πω ότι το το έχω παρακολουθήσει όλα αυτά τα χρόνια με ιδιαίτερο, προσωπικό, αίσθημα, ξέρω τις διάφορες φάσεις της διαδρομής του από τα πρώτα του τεύχη. Κι όμως, ο αριθμός με τα εξακόσια τεύχη με βρίσκει απροετοίμαστον. Εξακόσια τεύχη για ένα περιοδικό –δικό μας, ελληνικό, με τέτοιον χαρακτήρα– δεν μπορεί να μην κάνει εντύπωση. Τόσες κυβερνήσεις πέσανε αυτό το διάστημα, γενεές αναγνωστών κι ακόμα περισσότεροι συντάκτες του Αντί πέρασαν κι έφυγαν, το περιοδικό μένει, κι εγώ περισσότερο το εκτιμώ ως μνημείο επιμονής, παραγωγικό μυστήριο κι αληθινό θαύμα. Έχω χρόνια να περάσω από τα γραφεία του. Ξέρω όμως, το βλέπω και στο κάθε του τεύχος, πως είναι πάντα εκεί μέσα, σαν να στοίχειωσαν στο ημιυπόγειο της Δημοχάρους, οι δυο σταθερές που διαμορφώνουν το ύφος και τους ρυθμούς, στη μια μεριά οι τρομαχτικές δυσκολίες που είχε πάντα και στην άλλη το ίδιο αντί στους περισπασμούς, προσήλωση, αυθορμητισμός κι αξιοζήλευτη ευφορία στις ιδέες που βλέπουμε να βγαίνουν κι έξω από τα γραφεία σε πολιτιστικές κι εκλαϊκευτικές εξορμήσεις (εδώ πώς να μην πάρουν φωτιά τόσα απωθημένα!), σ' εργοστάσια, θέατρα και συνοικίες, σαν κι αυτήν τώρα με τα 600 τεύχη –αυτά στις δικές μου συμπάθειες μετράνε περισσότερο κι από τις τακτικές του εμφανίσεις που κάποια απ' όλες μπορεί σε μια στιγμή και να μη μου αρέσει. Πρέπει να είναι το αρχαιότερο από τα δικά μας μεταπολιτευτικά περιοδικά, αν δεν κάνω λάθος. Αλλά είχε αρχίσει να βγαίνει και μέσα στη δικτατορία. Θυμάμαι πως είχαμε λάβει την είδηση χωρίς να ξέρουμε ποιοι το βγάζουν και τι ακριβώς είναι το νέο περιοδικό, ως εκεί που ήμασταν έφτασε το όνομα μόνο, από το οποίο μπορούσε κανείς να διαβλέψει και την τόλμη βέβαια, αλλά και την πολύ καλή επιλογή εκείνης ακριβώς της γωνίας που ήταν κι η πιο ενδεδειγμένη για ένα τέτοιο βήμα πολιτικής και πλατύτερης κοινωνικής κριτικής. Δεν ξέρω κατά πόσο

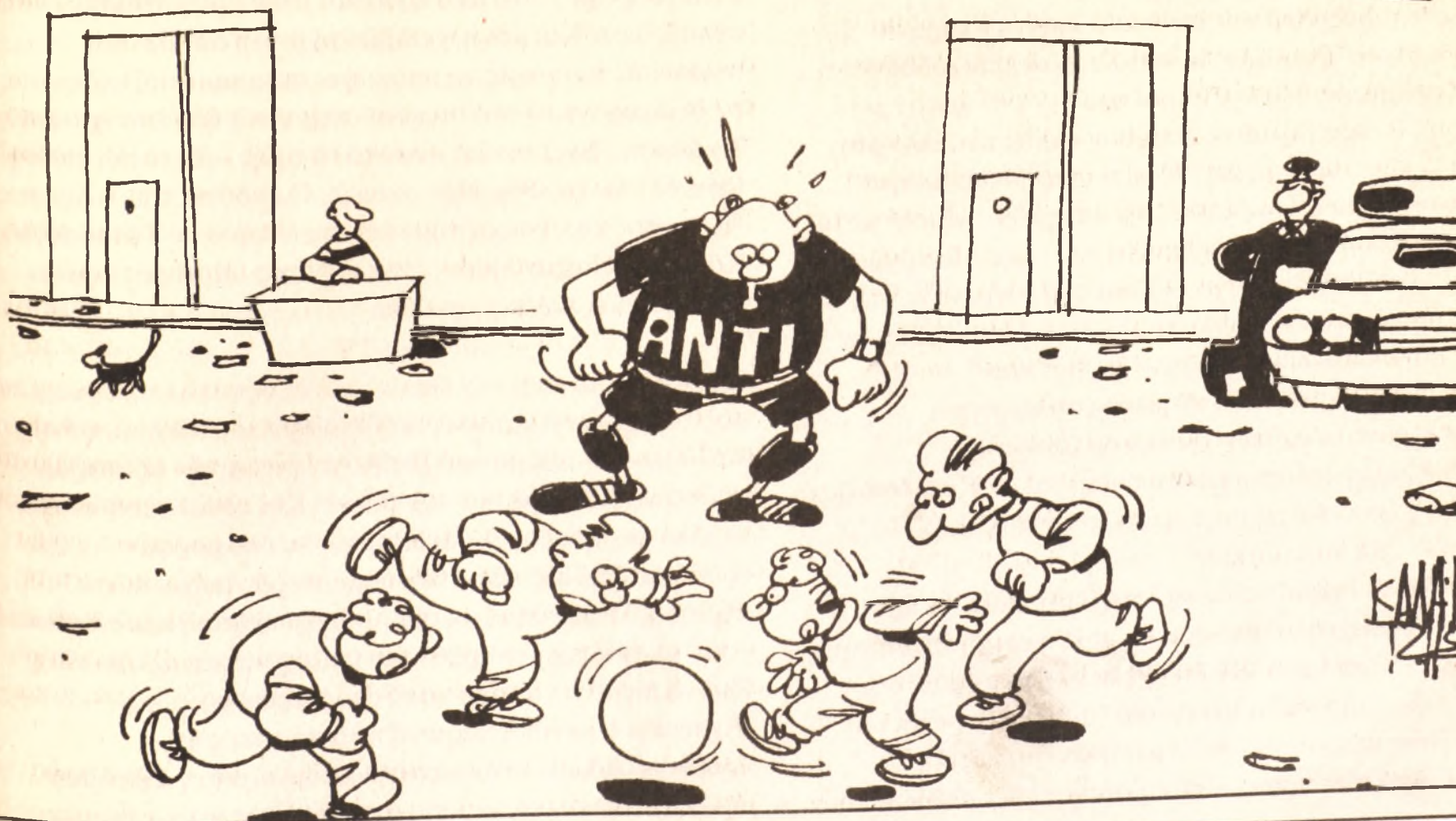
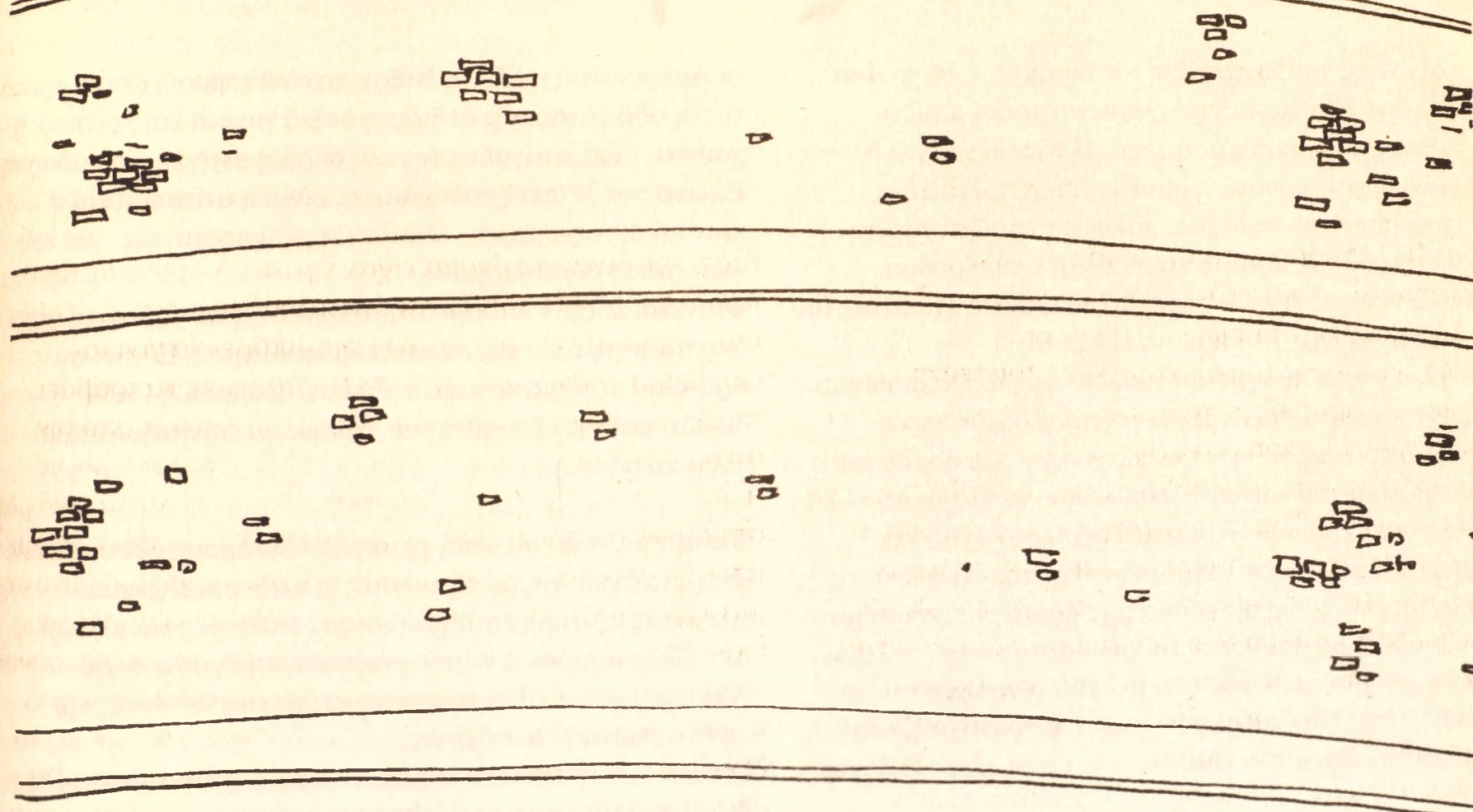
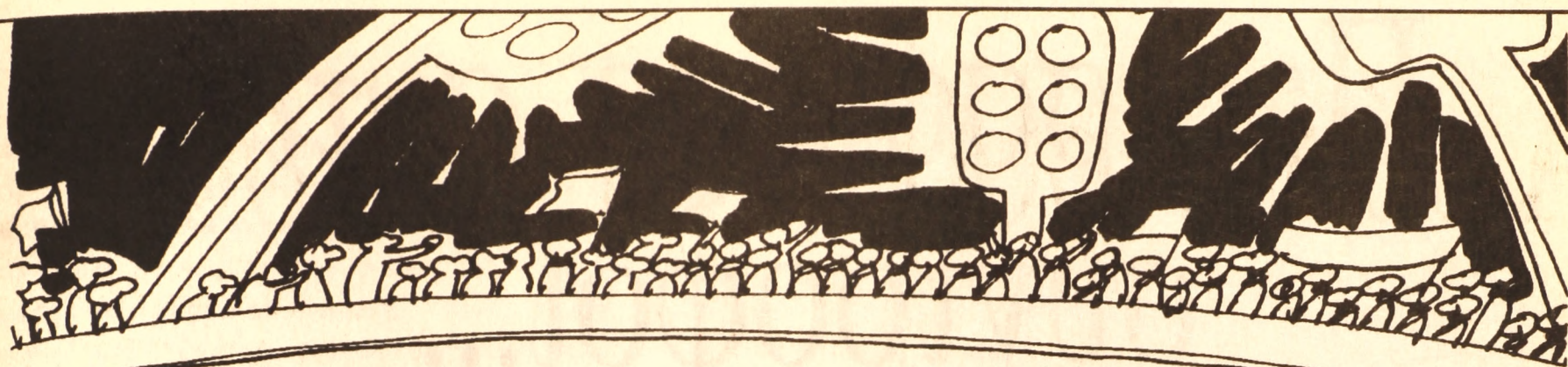
όταν του δίνουν το όνομα είχαν την επίγνωση μιας τόσο μεγάλης προοπτικής. Είναι ένα παράδειγμα το Αντί, πώς μια λέξη, όταν είναι στη θέση της, μπορεί να γίνεται ολόκληρο πρόγραμμα και σαν ατμομηχανή να τραβάει πίσω της ακόμα κι εξακόσια βαγόνια! Αμέσως από την αρχή έπεσε με μεγάλη ακρίβεια πάνω στην ανάγκη γι' άλλες στροφές. Αυτό δεν είχε να κάνει μόνο με τα δικά μας στην Ελλάδα και με όσα φεύγανε πια. Γενικότερα, είχαμε μπει σε μια εποχή όπου δε μέναν κι άλλοι τρόποι, μόνο με μια συνεπή και έντιμη κόντρα σε κάθε κατεύθυνση, με επίμονες, ξύπνιες και δραστήριες αντιθέσεις, θα μπορούσε να γίνεται ουσιαστικός πολιτικός και κοινωνικός λόγος. Σ' αυτή την πρώτη λέξη που είναι ο τίτλος, όλα πρέπει να δηλώνονται με μια ρητή δέσμευση, κι αν αυτό δε συμβεί μπορεί έπειτα σε όλη την προσπάθεια κάτι να ξεχειλώνει μένοντας χωρίς κέντρο, νεύρο και την αναγκαία συσπείρωση...

Θα το θυμάται ο διευθυντής του πως αυτό ήταν το πρώτο που του έλεγα για τη δουλειά του Αντί όταν το περιοδικό είχε-δεν είχε χρονιάσει.

Τώρα έφτασε στα εξακόσια τεύχη κι ό,τι θα ήθελε να του ευχηθεί κανείς –να μένει και αντί και νέο– είναι μια κατάκτηση που την έχει όλη δική του και την διατηρεί. Δε φύγαμε και τόσο μακριά από κει που κάποια πράγματα ξεκίνησαν...

Σαν φίλος και αναγνώστης του χαίρομαι που σ' ένα τόσο μεγάλο διάστημα μπόρεσε να διατηρήσει τα ενδιαφέροντά του πάνω στη γραμμή μιας ξεκάθαρης αντιπαράθεσης που θέλει και τόλμη και σταθερή πεποίθηση, αλλά και ωραία διάθεση, κέφι, ιδιαίτερα μάλιστα εκείνη την απαραίτητη ψυχική σχέση με τους νέους ανθρώπους που έχουν το μοναδικό χάρισμα ακόμα και της υπερβολής, χωρίς την οποία η τολμηρή θέση είναι συζητήσιμη στον πολιτικό και κοινωνικό αντίλογο.

Εξακόσια τεύχη λοιπόν – αποδώ τώρα και η χιλιετηρίδα είναι στα πανιά...

Περισσότερο αντί-, σύντροφοι...

Βγαίνοντας τον Σεπτέμβρη του σωτήριου '74, το *Αντί* έπαιρνε θέση αριστερά, χωρίς να προσδιορίζει ποια συγκεκριμένη αριστερά. Η τοποθέτηση εκδότ-μονίμων συνεργατών, ιδιαίτερα των πολιτικών αναλυτών και στελεχών, κάλυψε τα πρώτα χρόνια σχεδόν όλο το φάσμα προς το ερυθρό και τα υπέρυθρα, με πεχτεινόμενη προς την έξωπεταχθείσα από τον Παπανδρέου Δημοκρατική Αμυνα αλλά και στο ΠΑΣΟΚ.

Εξόσο η λακωνική προγραμματική δήλωση του περιοδικού δινε προτεραιότητα στην *αδέσμευτη προβληματική και αναζήτηση*, στην *αποκάλυψη των πλεγμάτων και δομών που κρατούν την ελληνική κοινωνία δέσμια προκαταλήψεων και αντιλαϊκών συμφερόντων*. Και, κατά δεύτερο λόγο, σαν συμπληρωματικά, γινόταν λόγος περί «ερωτημάτων» για τις θέσεις και τους στόχους της ευρύτερης *Αριστεράς*, ερωτήματα που το περιοδικό θα βοηθούσε να *έρθουν στα χείλη του λαού*. Στην ουσία, το *Αντί* επιμένει, από το δεύτερο τεύχος του, σε δυο γραμμές: στις ζυμώσεις στον χώρο της αριστεράς, στον διάλογο, τον αντίλογο, τον «πολύλογο», όπως λέει ο εκδότης (τεύχος 6).

Μέσα στον παροξυσμό του πολιτικού, εκείνα τα χρόνια, η *Αντί* ήταν αρκετά νηφάλια και εποικοδομητική. Ας μην ξεχνάμε ότι δυο αριστεροί που συναντιούνταν μετά από χωρισμό ετών, βολιδοσκοπούσαν ο ένας τον άλλο στη μέση του δρόμου για την τοποθέτησή τους και, ανάλογα, παρέμεναν σύντροφοι ή έκοβαν την καλημέρα: «Είσαι με το ε.σ. ή με το εξ.», – «Δεν ξέρω κανένα εσ., είμαι στο κόμμα». Η διαρκής γενική συνέλευση του «Χάους» φούντωνε και το πολιτικό βιβλίο, η μπροσούρα, το φυλλάδιο πουλιόταν σαν τρομάκι, ό,τι σκουπίδι και να 'ταν. Το *Αντί* που προσδιοριζόταν ως «δεκαπενθήμερη επιθεώρηση» χρειάστηκε μόνο δέκα τεύχη για να διευκρινίσει: «δεκαπενθήμερη πολιτική επιθεώρηση», αλλά πάνω από δέκα χρόνια για να προσθέσει στην ταμπέλα του (μετά το «πολιτική») «και πολιτιστική».

Στις λέξεις και εκφράσεις-δακτυλικά αποτυπώματα που μπορούσε να σταχυολογήσει κανείς για να δει την ταυτότητα του περιοδικού από τα πρώτα τεύχη δεν λείπουν ούτε ο «λαός» και το «προοδευτικό κίνημα», ούτε «η Ευρώπη των μονοπωλίων» σε αντιπαραβολή με τη «σοσιαλιστική Ευρώπη». Από τους προνομιακούς στόχους δεν απουσιάζουν

οι Αμερικανοί, η ΣΙΑ, ο Νίξον, το αντικομμουνιστικό κράτος της προδικτατορικής δεξιάς, η δεξιά γενικά και, φυσικά, η χούντα, τα πεπραγμένα της και τώρα η ανάγκη για *κάθαρση*. Εκείνο που λείπει εντυπωσιακά, είναι η ανατομία και η κριτική της αριστεράς –ιδεολογίας και πρακτικής– και του «υπαρκτού σοσιαλισμού».

Φαίνεται λοιπόν καθαρά ότι το *Αντί* δέχεται τη λογική της σκοπιμότητας και της αποτελεσματικότητας. Εννοεί την αριστερά πραγματιστικά, πολιτικά, θεσμικά, δηλαδή διεκδικητή της εξουσίας και, πάντως, με πρωταγωνιστικό θεσμικό ρόλο.

Βλέποντας σήμερα αυτή τη μεγάλη διαδρομή 600 σταθμών, μπορεί κανείς να πει εξακόσιες χιλιάδες πράγματα, κάνοντας κριτική, επισημαίνοντας επιτυχίες και ελλείψεις. Δεν είμαι αρμόδιος να κάνω απολογισμό, ούτε όμως προσέρχομαι σ' αυτή τη συντυχιά για τυπικές ευχές και πανηγυριώτικες κουβέντες.

Όπως και να το δει κανείς, το *Αντί* έχει κατακτήσει μια θέση στον (σοβαρό) πολιτικό λόγο και στην πραγματική ενημέρωση. Καί μόνη η επιβίωσή του, η αδιάλειπτη παρουσία του χωρίς να υποκύψει σε κομματική κηδεμονία, σε συμφέροντα ή στο σταρ-σύστημα είναι ήδη επιτυχία και δικαίωση. Έχει ακόμα έναν τίτλο τιμής – θα το πω, επειδή ίσως δεν θα το «θυμηθεί» κανείς. Ο εκδότης του, ο Χρήστος Παπουτσάκης, έσωσε την τιμή του ελληνικού Τύπου στη δίκη Κοσκωτά-Παπανδρέου: ένας εκδότης-μάρτυρας που δεν έγλειψε εκεί που είχε φτύσει.

Αφού όμως το *Αντί* δεν έμεινε απλώς όργανο ενημέρωσης και πολιτικής έρευνας αλλά τοποθετήθηκε ιδεολογικά, πολιτικά και –έμμεσα– κομματικά (στην «ανανεωτική» αριστερά), πρέπει να το δούμε και σαν τέτοιο. Και εδώ συναντάμε ένα μεγάλο παράδοξο. Θα το διατυπώσω υπό μορφήν ερωτήματος: Πώς εξηγείται η αριστερά να έχει πάντα περιοδικά προωθημένα, σοβαρά, ερευνητικά και ανανεωτικά –σαν το *Αντί* π.χ. (υπήρξαν και υπάρχουν και άλλα)– και η ίδια να πηγαίνει από το κακό στο χειρότερο; Έχουμε μια μεγάλη παράταξη λόγου, σκέψης, προβληματισμού, στην «ανανεωτική» αριστερά είτε στην αριστερά συνολικά, και μια αντιστρόφως ανάλογου κύρους

πολιτική παρουσία, πρακτική. Η εύκολη εξήγηση βέβαια είναι ότι η αριστερά αυτή συγκεντρώνει τους διανοούμενους, που και μειοψηφία είναι και μακριά από την πολιτική πράξη κατά κανόνα. Αλλά εξ ορισμού η αριστερά είναι ταξική, λαϊκή, μαζική. Μήπως αλλού βρίσκεται η εξήγηση;

Μια άλλη όψη του ίδιου παραδόξου: Όλη η έρευνα, όλη η σύμπτωση για το σύγχρονο πρόσωπο της αριστεράς στις στήλες του *Αντί*, από το δεύτερο τεύχος του και επί εικοσιένα χρόνια και μισό, κατά τί βοήθησε τη μη δογματική αριστερά να επεράσει την καχεξία της; Όταν το θεωρητικά γυμνό ΠΑΣΟΚ απέδειξε ότι στις «μάζες» δεν περνάει η θεωρία και ορθός λόγος αλλά το συναίσθημα (η «συγκινησιακή τανούκλα», που έλεγε ο Β. Ράιχ); Αν θέλετε ακόμα –αφού το ΠΑΣΟΚ τοποθετείται πεισμόνως στην «ευρύτερη αριστερά»– κατά τί έπεισε τον τριτοκοσμικό και βοναπαρτικό απανδρεϊσμό να εγκαταλείψει τις ολοκληρωτικές του τάσεις, τον τυχοδιωκτισμό και τον λαϊκισμό του;

Θα πει κανείς: καλά, το *Αντί* περιοδικό είναι, δεν είναι ο Ιαντοδύναμος. Και το περιοδικό/κίνημα, πολιτικό, ή έστω, καλλιτεχνικό, δεν είναι πια δυνατό, η εποχή του έχει περάσει ανεπιστρεπτί. Νομίζω, παρ' όλα αυτά, ότι υπάρχει και κάτι άλλο. Το *Αντί*, όντας καλό πολιτικό/αριστερό περιοδικό, αλλά ακόμα και αν ήταν το ιδεώδες, δεν θα μπορούσε να πενεργήσει αποφασιστικά πάνω στην κομματική αριστερά, πολύ λιγότερο να την αλλάξει, από τη στιγμή που προσέρχεται ή έστω ανέχεται το σύστημά της και τη λογική της. Η λογική αυτή –ας το επαναλάβω– είναι η λογική της διεκδίκησης και της νομής της εξουσίας, η συμμετοχή στο παιχνίδι της. Είναι η λογική της νομενκλατούρας και των δορυφορικών ελίτ διανοουμένων, συνδικαλιστών κ.λπ.), που θέλουν άμεση συμμετοχή στα αγαθά της εξουσίας και της αυλής της. Έννιέται βέβαια η απορία: αν η αριστερά δεν είναι συγκεκριμένη πολιτική και ενεργός συμμετοχή στο πολιτικό παιχνίδι, τι άλλο θα μπορούσε να ήταν; Η λογική του συστήματος έχει καταλάβει όλο τον ορίζοντα, όλες τις προσιτές γωνίες, θα έλεγα, της πολιτικής σκέψης. Κόμματα της αριστεράς, καλά ή κακά, θα υπάρχουν βέβαια, δεν μπορούμε να τα αγνοήσουμε. Διερωτώμαι εντούτοις τι άλλο είναι, ή θα μπορούσε να είναι, η αριστερά. Δεν εννοώ να μας προβληματίσει μια ουτοπική σύλληψη της πολιτικής κοινωνίας με περάνω κομμάτια και θεσμών. Αντίθετα, πιστεύω ότι η ιστορική εξέλιξη της αριστεράς υπήρξε αυτή που υπήρξε, επειδή ακριβώς ο ιδεολογικός πυρήνας της ήταν η ουτοπία – και παραμένει ζωντανός ακόμα. Εννοώ ότι μια κοινωνική και όχι στενά πολιτική (κομματική) αριστερά θα έπρεπε να αποσυνδεθεί από την ιδεολογία. Αυτή η ιδεολογία είναι εξ ορισμού ολοκληρωτική, αφού οδηγεί στην πλήρη κηδεμονία και τον έλεγχο της κοινωνίας και του ατόμου.

Θα έλεγε κανείς ότι η αριστερά, εκτός από τα απολιθώματα, έχει παραιτηθεί εκούσα-άκουσα από τον μεσσιανισμό του

«προλεταριάτου» και γενικά από τη θεοκρατική αντίληψη της πολιτικής. Αλλά η διάλυση της μαρξικής-λενινικής ιδεολογίας είναι πραγματική διάλεια: τα στοιχεία της απλώς αποσυνδέθηκαν μεταξύ τους, επιλέγονται λοιπόν, συνδυάζονται με στοιχεία του παλιού ρεβιζιονισμού, καλυμμένα με σελοφάν νεωτερικής ορολογίας, χωρίς συνέπεια και βάθος, χωρίς ραχοκοκκαλιά και σταθερότητα. Γιατί οι συνδυασμοί αυτοί είναι οππορουνιστικοί, ευκαιριακοί, όχι βασισμένοι πάνω σε μια θεμελιακά νέα αντίληψη της πολιτικής, του κράτους, της κοινωνίας.

Οι παλιοί μύθοι συντηρούνται αυτούσιοι ή μεταποιημένοι, λ.χ. ο «λαός» τείνει να λέγεται «κοινωνία» (9 στις 10 φορές ακυρολεξία), το προλεταριάτο-κινητήρια δύναμη της ιστορίας, της προόδου κ.λπ. μετριάστηκε σε «λαϊκά στρώματα» ή «μάζες», πάντα «προοδευτικές», το κόμμα-εντολοδόχος της ιστορίας, εκπληρώνει απλώς τον «ιστορικό του ρόλο», ο κομμουνισμός /τέλος της ιστορίας οριστοποιήθηκε σε «μέλλον», «21ο αιώνα» ή σε ένα όλο πιο νεφελώδη «σοσιαλισμό». Με άλλα λόγια, τα παλιά ιδεολογήματα και οι μύθοι δεν εγκαταλείφθηκαν, μόνο διευρύνθηκαν προς την αοριстіα και το «καλλιτεχνικό φλου». Γιατί είναι μύθοι που επιτρέπουν τον ρόλο του αποκλειστικού διερμηνευτή και εντολοδόχου. Τη στιγμή που οι σύγχρονες «μάζες» πάσχουν από εκείνο που η Άννα Άρεντ περιέγραψε ως απουσία ταυτότητας, ριζών (πολιτιστικών), κοινού ενδιαφέροντος –τα στοιχεία που έκαναν δυνατό τον ολοκληρωτισμό και την παρακμή του πολιτικού–, όλες οι αριστερές μάς βεβαιώνουν για τη συμπάγεια της μαζικής οντότητας, που οι ίδιες βέβαια αντιπροσωπεύουν γνήσια, καθεμιά για λογαριασμό της – τόσο που ούτε η συνεργασία τους δεν είναι δυνατή.

Μ' αυτά τα αντανάκλαστικά, ήταν επακόλουθο η παραδοσιακή αριστερά να μην ανανεωθεί ουσιαστικά ως πολιτική σκέψη, και ως πολιτική δύναμη να ακολουθήσει φθίνουσα πορεία, ενώ το ΠΑΣΟΚ, ανεργμάτιστο θεωρητικά, δύναμη συνθημάτων και ψυχολογίας, κάλυψε τον χώρο της. Βουβή, παθητική ως συνένοχη μπροστά σ' αυτό το φαινόμενο, η παραδοσιακή αριστερά συνετέλεσε τα μέγιστα στην επικράτηση και τη μονιμοποίησή του. Κομπλεξική ή μεγαλαυχούσα, δέχτηκε τον ρόλο του κομπάρσου, όταν εκκαλείτο από το ΠΑΣΟΚ συμπαράταξη των «δημοκρατικών και προοδευτικών δυνάμεων» – όποτε και όσο του χρειαζόταν και χωρίς καμιά δέσμευση από μέρους του. Σιώπησε ή συνέργησε ακόμα και σε εκτροπές από τους δημοκρατικούς κανόνες και τα ήθη. Το χειρότερο όμως είναι ότι, υπακούοντας στον ατταβισμό, και στα δικά της αντανάκλαστικά, συνέργησε στην υπονόμευση της οικονομίας τον καιρό των παχέων αγελάδων των δανείων, στην αποδυνάμωση της χώρας και στη διεθνή περιθωριοποίησή της.

Και το *Αντί*... Τι φταίει το *Αντί*, αν έτσι έχουν τα πράγματα;

Το *Αντί* δεν παρακολούθησε βέβαια τη μακαριότητα και την υδαιμονία της αριστεράς. Αλλά η κριτική του δεν ήταν πάντα έγκαιρη, ούτε αρκετά ριζοσπαστική. Το 1980 μίλησε για «κριτική υποστήριξη στο ΠΑΣΟΚ» και για «συντρόφους του ΠΑΣΟΚ». Κατά διαστήματα, οι «σύντροφοι» αυτοί και το πνεύμα τους επηρέασαν αποφασιστικά τη στάση του περιοδικού, είτε είχαν τον πρώτο λόγο. Σε πολλά, έμεινε η δεξιά μόνη απάντηση και κριτική στο «Κίνημα».

Το να χτυπήσεις τον λαϊκισμό-σύνθημα (το «Τσοβόλα δώσ' τα όλα» π.χ.) είναι σχεδόν αυτονόητο. Αλλά όταν πιστώνεις το ΠΑΣΟΚ για τις παροχές που επιτυγχάνονται με δημοσιονομική αυτοκτονία (ασυγκράτητο εξωτερικό και εσωτερικό δανεισμό, νέκρωση των επενδύσεων, πληθωρισμός, υποτιμήσεις κ.λπ.), να του αναγνωρίζεις κατακτήσεις των εργαζομένων, άνοδο του βιοτικού επιπέδου, είτε, σε άλλο επίπεδο, ρόλο θετικό, ενίσχυση της ανεξαρτησίας της χώρας, υπερήφανη στάση, ενίσχυση της δημοκρατίας και της προόδου... Μια τέτοια «κριτική υποστήριξη» δεν βοηθάει στη διάλυση της μεγάλης πολιτικής απάτης και στη δημιουργία μιας νέας πολιτικής συνείδησης (θα μπορούσαμε να την πούμε αριστερή) απαλλαγμένης από τις προκαταλήψεις και τον καλιό ιδεολογισμό.

Η αιώνια ιδεολογική αριστερά συνέπραξε παθητικά ή ανεργητικά και σε άλλα ολέθρια επιτεύγματα του «Κινήματος»: κρατικοποιήσεις, κατάληψη της δημόσιας διοίκησης και κομματικοποίηση των πάντων, θεσμοθέτηση σχεδόν της βίας των ομάδων, των καταλήψεων, αποκλεισμών, μπλόκων και καταστροφών –ως δήθεν πολιτική ελευθερία και δημοκρατική αναβάθμιση–, στον πολιτιστικό λαϊκισμό, στον κρατικό-κομματικό έλεγχο των ΜΜΕ...

Ας μην προχωρήσω στην απαρίθμηση. Αυτό που θέλω να πω είναι ότι δεν είδα σε όλα αυτά το αντί- του *Αντί*: το είδα βέβαια σε ορισμένα, σε άλλα πάλι όχι σαφές, κατηγορηματικό και επίμονο, στο κέντρο της προσοχής του. Το ΠΑΣΟΚ πήγε πίσω την πολιτεία μας σε όλους ή σχεδόν σε όλους τους τομείς, ακριβώς τη στιγμή που ανοιγόταν μια μοναδική στη σύγχρονη ιστορία μας προοπτική: εκσυγχρονισμού, ασφάλειας και προόδου: τέλος (πραγματικό ή νομικό) του διχασμού, εμπέδωση της δημοκρατίας, εισροή κεφαλαίων, ευρωπαϊκή πορεία. Από κομματική υστεροβουλία και μόνο επανέφερε την πολιτική οξύτητα σε σημείο νέου διχασμού, αναξέοντας τα τραύματα του εμφύλιου, έκανε την εξωτερική πολιτική θέατρο εσωτερικής δημοκοπίας και συγκρότησε το πιο γιγαντιαίο πελατειακό σύστημα του μεταπολέμου. Αυτά τα έκανε, τα περισσότερα, παγιδεύοντας την αιώνια επιπόλαια ηγεσία της αριστεράς που απροσδόκητα έβλεπε άλλους να αναλαμβάνουν τον δικό της ανομολόγητο ρεβανσισμό και τα αντι-δεξιά της απωθημένα.

Υπήρχε βέβαια ένα δεξιό Κράτος, που δεν έπρεπε να

διαγωνιστεί. Αυτή η αλλαγή γινόταν φυσιολογικά και θα ολοκληρωνόταν. Αν θέλουμε, αντίθετα, να μην απαλλάξουμε ποτέ τη Διοίκηση και τους οργανισμούς του Δημοσίου από την κομματική κηδεμονία, τις πελατειακές πλημμυρίδες, ο μόνος τρόπος είναι αυτός που εισήγαγε το ΠΑΣΟΚ: να αντικαταστήσουμε τη μία με την άλλη. Αυτό το ολέθριο παιχνίδι, που παίζεται από το νοσοκομείο ως το στρατό και τα σώματα ασφαλείας, μόνο έτσι δεν τελειώνει ποτέ. Συνεχίζεται πάλι τώρα, εν όψει εκλογών. Μάλιστα τώρα, στη θρυλούμενη μετα-παπανδρεϊκή περίοδο, έρχεται να προστεθεί μια επιπλέον, ενδοκομματική τώρα, πελατειομαχία εν όψει συνεδρίου και εκλογών, με θύματα τον προϋπολογισμό, την εθνική οικονομία, τους φορολογούμενους.

Άλλη μια κριτική υποστήριξη λοιπόν και σωθήκαμε. Απάνω που θα το λέγαμε, νάτη, μας προέκυψε η «αριστερή υποστήριξη στον Σημίτη», άκριτη μάλιστα ετούτη. Προτείνεται, δηλαδή, να στρατευτεί η αριστερά, ο αριστερός ως μισθοφόρος (άμισθος, για την ιδέα) με τη μια μεριά στον εμφύλιο του «Κινήματος» ή, για να αποφύγουμε την πολεμική ορολογία, να παίξει τον ρόλο αβανταδόρου σε παπατζήδες! Μη χειρότερα...

Βέβαια, εν ονόματι του «εκσυγχρονισμού» του Κινήματος, της μεταπαπανδρεϊκής του εποχής, αλλά και της ενότητάς του! Μα ακόμα κι αν δεχόμαστε ότι η σημερινή παράταξη Σημίτη ήταν αμέτοχη στην ως τώρα πολιτεία του ΠΑΣΟΚ, τι δείγμα γραφής και ποια εγγύηση αλλαγής έδωσε ως τώρα; Μήπως δεν επικράτησε με «ιστορικό συμβιβασμό», δεν υποτάχθηκε στην απαράδεκτη για δημοκρατικό καθεστώς ομηρία κυβέρνησης από κόμμα – μια κηδεμονία σοβιετικού τύπου; Δεν ανέλαβε να καλύψει το αμαρτωλό παρελθόν του παπανδρεϊσμού; Και τι εικόνα δίνει σήμερα ως κυβέρνηση – για να μη μιλήσουμε για τη θλιβερή νύχτα της Ίμιας και την ακόμα θλιβερότερη συνέχειά της...

Αν υπήρχε πίστη στον εκσυγχρονισμό –πρώτα του ίδιου του ΠΑΣΟΚ–, αν υπήρχε άξιος ηγέτης, θα προχωρούσε σε ρήξη με τον παπανδρεϊσμό και την αυλή, έστω και αν αυτό σήμαινε διάσπαση και εκλογές. Όποιο κι αν ήταν τότε το αποτέλεσμα των εκλογών θα ξεκαθάριζε πολλά πράγματα στο ΠΑΣΟΚ και στον πολιτικό χώρο ολόκληρο, που τώρα κουκουλώνονται και διαγωνίζονται. Μόνο τότε θα μπορούσε να συζητηθεί αριστερή υποστήριξη. Αυτά όμως προϋποθέτουν ανάστημα, ήθος, δημοκρατική αγωγή, όχι ψητό και στο Σεράι.

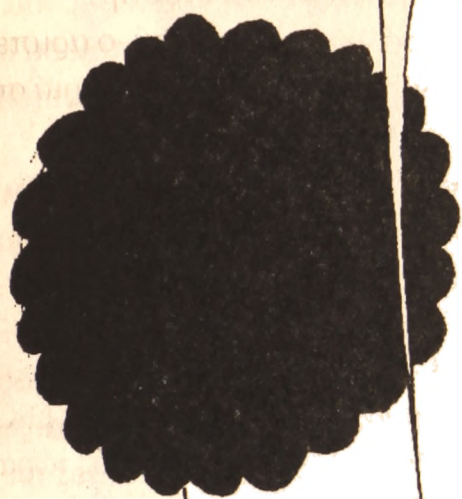
«Τι μας τα λες εμάς;» θα ρωτήσει, φυσικά το *Αντί*. Απαντώ: Σ' εμάς τα λέω, όχι σ' εσάς.

Νομίζω, τέλος, ότι αυτά δεν απάδουν στη γιορτή του σπιτιού. Ελπίζω να διάβασα σωστά την επιγραφή, να μην έκανα λάθος στη διεύθυνση.

Εύχομαι μάλιστα περισσότερο αντί-

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ ΜΟΥ
ΕΙΝΑΙ ΚΟΛΟΓΕΡΟΣ!
ΒΡΗΚΑ ΣΤΟ ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΟΝ
ΜΙΑ ΑΦΙΣΑ ΤΟΥ Α. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ
ΜΕ ΖΙΒΑΓΚΟ ΠΟΥ ΕΓΡΑΦΕ
"ΑΛΛΑΓΗ ΕΔΩ ΚΑΙ ΤΩΡΑ."

Ο ΔΙΚΟΣ ΜΟΥ ΕΙΝΑΙ
ΑΚΟΜΗ ΠΙΟ ΚΟΛΟΓΕΡΟΣ!
ΒΡΗΚΑ ΣΤΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗ-
ΚΗ ΤΟΥ ΤΟ ΠΡΩΤΟ
ΤΕΥΧΟΣ ΤΟΥ "ΑΝΤΙ."

KYP

Λογισμοί κι απολογισμοί

Εξακόσια τεύχη ενός δεκαπενθήμερου περιοδικού, όσα συμπληρώνει τώρα το *Αντί*, σημαίνουν είκοσι τρία συναπτά έτη – στη γλώσσα πάντα των αριθμών, την ουδέτερη. Σε άλλη γλώσσα όμως σημαίνουν να είσαι, στο ξεκίνημα, νέος, ωραίος, δηλαδή πάνω στην καλύτερη ώρα σου. Να έχεις στήσει το ανυπεράσπιστο κορμί σου αντίκρυ στη βία της χούντας· να έχεις καταφέρει όμως να κρατήσεις αντισειρωμένες όλες τις δυνάμεις σου, για να μη λυγίσει και σημπαρσύρει το φρόνημά σου· να βλέπεις στο τέλος κείνους ταπεινωμένους, εξευτελισμένους και ξουθενωμένους να πληρώνουν τα επίχειρα της ανομίας τους· να είσαι αποφασισμένος να συνεχίσεις τον αγώνα σου. Επειδή το ξέρεις πως η βία, ο δόλος κι η απάτη δεν παραδίνονται τόσο εύκολα, αλλά μεταλλάσσονται και ξαλλάσσονται, κατά τις περιστάσεις, κι αναζητούν άλλους τρόπους πιο ύπουλους κι άλλες ενσαρκώσεις· να συνεχίζεις αυτόν τον αγώνα, τον ηθικό ή πολιτικό, όπως τον πάρεις, που συχνά πάντως φαίνεται άχαρος και καταντάει, στα μάτια των άλλων, σκιαμαχία, καθώς στην επιφάνεια είναι όλα λεία και στιλπνά, ενώ εσύ ακούς τον σάρακα που σουλεύει στο εσωτερικό του ξύλου· να τα παίζεις όλα κορόνα-γράμματα, καθώς προσπαθείς να διεισδύσεις σε χώρους ερεβώδεις· να μην τολμούν να σε πλήξουν στο φως, αλλά μέσα στη νύχτα· να τα χάνεις όλα και να ξεκινάς πάλι από την αρχή· ν' ακούς τις πόρτες να κλείνουν μία μία με πάταγο, κι όμως, εσύ να βλέπεις τη δική σου πάντα ανοιχτή, επειδή, το ξέρεις, είναι μοναδικά δική σου· να βλέπεις πως δεν είναι μονάχα οι άλλοι που συμβιβάζονται – με το αζημίωτο πάντα – και σε προδίνουν σαν οι τρίχες της κεφαλής σου, αλλά πιο πολύ απ' όλα η ίδια η φύση, που δεν μπορεί να στέζεται πάντα αντί-θετη στην παντοδυναμία του χρόνου...

Εί, όλα αυτά σημαίνουν τα εξακόσια τεύχη του *Αντί*, που δεν

τα ξέρει ο κόσμος όλος, αλλά μονάχα ο νοικοκύρης του. Αν μιλώ με βεβαιότητα γι' αυτά – ένας κι εγώ ανάμεσα στον κόσμο ολό – είναι γιατί γνώρισα τον Χρήστο Παπουτσάκη – και το *Αντί* – στο ξεκίνημά του και, έκτοτε, το παρακολουθώ επί εικοσιτρία συναπτά έτη· όχι από πολύ κοντά, ώστε να αισθάνομαι εγκλωβισμένος στα αισθήματά μου, ούτε κι από μακριά, ώστε να μου διαφεύγουν οι λειτουργίες του. Και επειδή η ώρα των απολογισμών, προς τα έξω ή προς τα μέσα, επιβάλλει απόλυτη ειλικρίνεια, προς τα έξω και προς τα μέσα, θα ήθελα να προσθέσω ότι αυτές οι σελίδες του *Αντί* – όπου αναφέρονται τα παραπάνω – δεν ήταν οι σελίδες που διάβαζα πρώτες πρώτες σε κάθε νέο τεύχος. Με εξαίρεση εκείνες που αφορούσαν την κατάσταση της ελληνικής μειονότητας στην Αλβανία, πριν από την κατάργηση του αξιοθρήνητου εκείνου καθεστώτος, για ειδικούς λόγους, πολύ προσωπικούς πια. Αντίθετα, θα έλεγα: Όλο και πιο πολύ περιορίζομαι στις τελευταίες του σελίδες, τις φιλολογικές, που με είχαν φιλοξενήσει άλλωστε κατά καιρούς. Λιποψυχία; Αίσθημα ματαιοπονίας και κόπωσης ηθικής; Μονομέρεια που την προκαθορίζει η ίδια η φύση σου ή, αλλιώς, το DNA σου και τα άλλα άλλοθι που προσπορίζει η Βιοχημεία στην αμαρτωλή εποχή μας; Έτσι κι αλλιώς, οι ίδιες ενοχές μάς ακολουθούν· σαν κι αυτές που προσπάθησα να πω σ' ένα αφήγημά μου, το «Έν γενεά και γενεά», που κι αυτό πάλι στο *Αντί* είχε δημοσιευτεί, πάλι στην ώρα των απολογισμών. Δηλαδή μετά την πτώση της χούντας, πριν από είκοσι τόσα χρόνια...

Σε λίγο, η Βιοχημεία θα μας εξισώσει όλους. Έρχονται, μου φαίνεται, εποχές χωρίς αγώνες και χωρίς ενοχές. Όλα αυτά θα είναι «παλαιά πολιτεύματα», που λέει ένας άλλος φίλος μου.

ANTI μυθιστορήματος

Το ANTI με συγκινεί και με παρηγορεί για την αδιαπραγμάτευτη απόφασή του να αποτυπώνει με άποψη και με συνέπεια την εποχή του, να καταγράφει με εμπαθή σαφήνεια και ανυστερόβουλη αντικειμενικότητα την πραγματικότητα, να φωτίζει τις αθέατες όψεις της ξουσίας, να αποδελτιώνει και να ανασυνθέτει, ANTI μυθιστορήματος, την αγωνία ή και την αδιαφορία μας στο τελευταίο τέταρτο του εικοστού αιώνα.

Από την πτώση της χούντας και ως τις ημέρες μας, ξεφυλλίζοντας τους τόμους του ANTI, είναι σαν να ξεφυλλίζεις τη μεταπολιτευτική, όπως συνηθίσαμε να λέμε, πραγματικότητα. Διαβάζεις τις λεζάντες, κοιτάξεις νοσταλγικά τις φωτογραφίες.

Αγαπημένοι που πέθαναν, φίλοι που γέρασαν, παιδιά που έγιναν υπουργοί, επαναστάτες που φόρεσαν γραβάτα. Πληγές που έκλεισαν, άλλες που έμειναν ανοιχτές, αντιπαθείς που μας έγιναν συμπαθείς, συμπαθείς που μας απογοήτευσαν, μνήμες που μουντζουρώθηκαν, θυμοί που ξαναεμίστηκαν. Προσωπεία που έπεσαν, απάτες που σημαιοστολίστηκαν, ελπίδες που παρέμειναν φρούδες.

Η δημοκρατική μας νομιμότητα, η θεατή και η αθέατη όψη της πολιτείας. Ιδεολογικές συγκρούσεις, αντιθέσεις, αντιφάσεις. Εθνικοί εορτασμοί, επέτειοι. Κοινωνική αγρανάπαυση, ευκολία, ευτέλεια, λάμψη και βούρκος. Υπαναχωρήσεις, καταρρεύσεις. Αλλά και κατακτήσεις και ενθουσιασμοί.

Είκοσι δύο χρόνια από το πρώτο τεύχος της δεύτερης περιόδου του ANTI. Ξεφυλλίζεις τους τόμους και από σελίδα σε σελίδα ανασυνθέτεις το παρελθόν, αξιολογείς το παρόν, προβληματίζεσαι για το μέλλον.

Δεν θα μπορούσα να ισχυριστώ πως όλα αυτά τα χρόνια παρακολούθησα αδιάλειπτα την πορεία του ANTI, ούτε θα μπορούσα να πω ότι πάντοτε με έβρισκαν σύμφωνη οι αναλύσεις και τα άρθρα των συνεργατών του.

Μπορώ όμως να καταθέσω ότι πολύ συχνά χρειάστηκε να καταφύγω στις σελίδες του για να βοηθηθώ να καταλάβω τη βαθύτερη σημασία των γεγονότων που σημάδεψαν την πολιτική και την κοινωνική μας ζωή. Ότι πολλές φορές ενημερώθηκα επί της ουσίας για όλα όσα παρέμεναν ανερμήνευτα ή θολά στον ημερήσιο τύπο. Και πάντοτε με την αίσθηση ότι συνομιλούσα μ' έναν παλιό φίλο.

ΟΙ ΦΥΛΑΚΙΣΜΕΝΟΙ ΤΩΝ ΦΥΛΑΚΩΝ ΑΒΕΡΩΦ

• Από τον Χρήστο Παπαγιαννάκη, αυθορμήτως, έφθασε στα γραφεία μας το κείμενο που ακολουθεί. Είναι κάτι παραπάνω από μια θερμή μαρτυρία...

Με την ευκαιρία των 600 τευχών του ANTI σας γράφω τα παρακάτω σχετικά με το πώς πήραμε και ανεβάσαμε το πρώτο τεύχος του περιοδικού στη φυλακή.

Ήμουν κρατούμενος της Χούντας στις φυλακές Αβέρωφ. Λόγω των βασανισμών που μου έκαναν, ήμουν σχεδόν κάθε βδομάδα σε κάποιο νοσοκομείο για εξέταση-θεραπεία. Έτσι, εκείνη την περίοδο, μάθαμε για την έκδοση του περιοδικού ANTI από έναν συγγενή του Χρηστού Παπουτσάκη που ήμαστε συγκατακτούμενοι.

Με τον Χρήστο και τον Γιάννη ήμασταν γνωστοί από το 1960. Μου είπαν, «δήμαρχε, τι θα γίνει με το ANTI»;

Με λέγανε δήμαρχο, γιατί ήμουν ο «Δήμαρχος» όλων των κτιρίων του Αβέρωφ, ποινικών και πολιτικών, που με τις παραστάσεις μου ζητούσα και έλυνα τα διάφορα προβλήματά μας.

Βάζω το σχέδιο μπρος. Κάνω αίτηση για να πάω για εξετάσεις στο νοσοκομείο Συγγρού*. Σε δυο μέρες ο γιατρός της φυλακής διαπιστώνει έκζεμα και με στέλνει για εξέταση. Στην κλούβα πιάνω συζήτηση με τον συνδό μου χωροφύλακα.

Του λέω, «μόλις φτάσουμε έξω από το νοσοκομείο σε παρακαλώ μου παίρνεις κανένα περιοδικό με γυμνό

και πάρε και για σένα».

Κατεβαίνει για να μου πάρει, με ρωτάει τι να πάρει. Του λέω «ό,τι θες» και αμέσως μετά του λέω «το ANTI».

Ξεφυλλίζοντάς το, όταν γυρίζαμε, διαπίστωσε ότι δεν είχε γυμνό. Μου λέει «τι θα γίνει τώρα;». «Δεν πειράζει», του λέω, «κάτι θα βρω να διαβάσω».

Έτσι μπήκε το περιοδικό μέσα στη φυλακή. Ευχές και να τα χιλιάσεις και όχι μόνο.

Χρήστος Παπαγιαννάκης

(*) Επέλεξα το νοσοκομείο Συγγρού γιατί, πριν πιαστώ, πέραγα και έβλεπα εκατοντάδες φοιτητές και έτσι πίστεψα ότι σ' αυτό το περίπτερο θα εύρισκε το ANTI. Και δεν έπεσα έξω.

Φυτόριο άλλά και έφραλτήριο

Τό Άντί είναι πλέον θεσμός της νεοελληνικής ζωής, μέ τις ζωντανές διεργασίες και τά κρυσταλλώματά του. Σέ περιόδους μαινομένων όρθοδοξιών και μανιχαϊσμού, στάθηκε πολύτιμο βήμα ιδεολογικού προβληματισμού, κυρίως στόν χώρο της Άριστερας, αλλά και πολιτιστικών ζυμώσεων στό ευρύτερο πεδίο, και συγχρόνως φυτώριο ή έφραλτήριο δεκάδων ίκανών δημοσιογράφων και έν γενει άξιων χειριστών της γραφίδος.

Δύο είναι οί βασικές άρετές πού του έπέτρεψαν νά παίξει αυτόν τόν ρόλο: πρώτον, ή άσυμβίβαστη στάση σέ ζητήματα έλέγχου των δημοσίων πραγμάτων, ή άσυμβίβαστη στάση σέ ζητήματα έλέγχου των δημοσίων πραγμάτων, ή γενναιότητά του νά έπιμένει ενάντια στό ρεύμα, άδιαφορώντας κάθε φορά για τις συνέπειες· και δεύτερον, και σπουδαιότερο, ή άνεξιγνωμία χωρίς άπεμπόληση των άρχων του. Έτσι, μέ άρχές δεδομένες, δέν θά άποφύγει ποτέ νά φιλοξενήσει τήν έναντιόφρονα άποψη, άκόμα κι όταν αυτή άποδεικνύεται δυσαναίρετη: ύποστηρίζει μαχητικά τήν άλήθεια του, αλλά συγχρόνως παραδέχεται πώς ή άλήθεια δέν είναι μία και μοναδική. Καί για νά περιοριστώ σέ κάποια άπό τά θέματα της δικής μου συνεργασίας: τό περιοδικό, όντας ύπέρ της δημοτικιστικής μονομορφίας και άκολουθώντας στήν πράξη πρώτον τό μοντέλο της εκδημοτικισμένης καθαρεύουσας, δημοσίευσε κατά καιρούς πολλά κείμενα άντιφερόμενα στίς δικές του γλωσσικές άρχές· όντας ύπέρ του μονοτονικού, έχει τήν ευρύτητα πνεύματος νά χρησιμοποιεί πολυτονικό για όσους τό ζητούν. Καί σ' όλη τήν δεκαετία του '80, έστέγασε

συζητήσεις για τήν νεοελληνική γλώσσα, σέ έκταση και συχνότητα άνάλογη μέ τήν σπουδαιότητα του ζητήματος.

Σάν ζωντανός όργανισμός έχει τις κρίσεις, τούς κύκλους κάμψεων και άνανάμψεων, ύφιστάμενο τόν άντίκτυπο των συγκυριών· σάν άνθρώπινος όργανισμός, τις άμφιθυμίες, τις άντιφάσεις, τις έλξαπωθήσεις του· σάν δημοσιογραφικός όργανισμός, τις συγκρούσεις και κάποιες άπό τις συνήθεις δουλιές του είδους – αλλά ποτέ παραχωρήσεις σέ ζητήματα θεμέλιων άρχων. Στό σύνολό του στάθηκε εξαιρετικά γονιμοποιό για τήν έλληνική κοινωνία, καθώς και για τούς έκάστοτε συνεργάτες του, μεταξύ των όποιων είχα τήν τύχη νά συγκαταλέγομαι κι εγώ: ή συνεργασία μου μέ τό Άντί –συνεργασία μή επαγγελματική αλλά συχνή– ύπηρξε θητεία μαζί και μαθητεία πού μου προσπόρισε πολύτιμη πείρα.

Άς εύχηθοΰμε νά τά χιλιάσει.

ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΡΑΠΤΟΠΟΥΛΟΣ

Συγγραφέας

«Τα τελευταία χρόνια μου φαίνεται ότι το *Αντί* έχει ξεκοπεί κάπως από την πραγματικότητα.

Εύχομαι να βρεθεί ξανά στο επίκεντρο των εξελίξεων όπως παλιά και τα εξακόσια τεύχη να τα χιλιάσει!»

Εξακόσια, επτακόσια, χίλια αντί

Η αριστερά δεν μπορεί να υπάρχει παρά μόνο ως αντί! (Ως αντίθεση, αντίρρηση, αντιπαράθεση, αντιπολίτευση, αντιπολεμική έφεση και αντίπαλον δέος).

Γι' αυτό και τώρα που η πρόοδος οδεύει τον ρουτίνα της αδιάφορης προς τους ανθρώπους κι αυτάρεσκα αφοσιωμένη στα τεχνολογικά επιτεύγματα, ο ρόλος των πρωτοποριών κατευθύνεται σε συγκρούσεις οπισθοφυλακής.

Εάν, ας πούμε, η συλλογή υπογραφών από επικίνδυνο (για τους υπογράφοντες) μέσο υπεράσπισης κάποιων αδυνάτων αρχίσει να γίνεται τρόπος αυτοπροώθησης και προεγγραφή για επικείμενες απολαβές, με το λιβάνισμα ισχυρών, τότε οι πρωτοπόροι καλά θα κάνουν να επανέλθουν στη σιωπή της αστικής αξιοπρέπειας.

Δεύτερο επίκαιρο παράδειγμα: έτσι όπως ο διεθνισμός φαίνεται να σημαίνει μόνο διεθνή καταμερισμό της εργασίας με τη Νότιο Αμερική και το Μεξικό, λόγου χάριν, να προορίζονται αποκλειστικά για γυρίσματα χολλυγουντιανών υπερπαραγωγών ή τηλεοπτικών σήριαλ, με την Ευρώπη να εξειδικεύεται σε τόπο άσκησης των αμερικανών αρχιτεκτόνων, την Ασία να εξειδικεύεται σε τόπο κατανάλωσης των αμερικανικών όπλων, κ.ο.κ.) η ανάγκη κάποιας στοιχειώδους αυτοτέλειας για κάθε χώρα στρέφει τους κάποτε κατ'εξοχήν διεθνιστές σε θέσεις σαν εκείνες του αβιά Sieyès, που το 1789 έθετε τα συμφέροντα ενός έθνους υπεράνω των συμφερόντων της ανθρωπότητας και κάθε άλλου έθνους.

Παράδειγμα διαχρονικότερο: εφ' όσον η αστική κοινωνία προαδραϊνίζει ασυγκάλυπτα και σχεδόν απροκάλυπτα την αθλιότητα των φυλακών ως αμιγώς τιμωρητικό και όχι σωφρονιστικό μέτρο, οι προοδευτικοί άνθρωποι ζητούν εξανθρωπισμό των συνθηκών εγκλεισμού κι ουσιαστική συνδρομή τους στον επανεκκοινωνισμό των φυλακισμένων – αίτημα που ήγειραν οι προοδευτικοί του 19ου αιώνα. (Πολύ σωστά αφού, με κάθε πολιτική όξυνση, αυτοί πρώτοι βρίσκονται έγκλειστοι-εκτοπισμένοι ή φυλακισμένοι).

Και παράδειγμα σχολαστικότερο: όταν διαπρεπείς πανεπιστημιακοί λένε «ο διδάσκοντας» ή «ο επιβλέπωντας», οι αριστερόφρονες πρέπει να επιμένουμε στο «ο επιβλέπων» και «ο διδάσκων», μπας κι επιβραδύνουμε κατά τι την κατάληξη της επικοινωνίας σε κώδικα νευμάτων.

Εάν, πάντως, κάποιο είδος γλωσσικής επικοινωνίας θα συνε-

χίσει να υφίσταται κατά τις επόμενες δεκαετίες, και δεν περάσουμε σ' έναν συνδυασμό βορβορυγμών και συντετμημένων αγγλοελληνικών εντολών σε ηλεκτρονικούς υπολογιστές για την εμφάνιση εικόνων σε οθόνες, υπολογίζω ότι το έτος 2010 το *αντί* θα γιορτάζει το τεύχος 1.000! Θα είναι υποθέτω, τότε, το μόνο περιοδικό που θα κυκλοφορεί και σε χαρτί, και θα τιμάται, ακόμη, περίπου όσο και ένα πακέτο τσιγάρα.

(Ενδεχομένως επειδή τόσο θα συνεχίζουν να καπνίζουν για τη συγγραφή μιας σελίδας κάθε ένας από τους συντάκτες του). Εκτός και αν, τότε, θα προμηθεύεται κανείς τα τεύχη του *αντί*, ή τους δωδεκάτευχους τόμους του, προσφέροντας σειρές CD και καλλιτεχνικές εκδόσεις, ή εξοχικές κατοικίες και αυτοκίνητα – αυτά που θα έχει συσσωρεύσει, εν τω μεταξύ, αγοράζοντας τις σημερινές εφημερίδες.

Προς το παρόν, το *αντί* γιορτάζει το εξακοσιοστό του τεύχος, 600 σε 23 χρόνια.

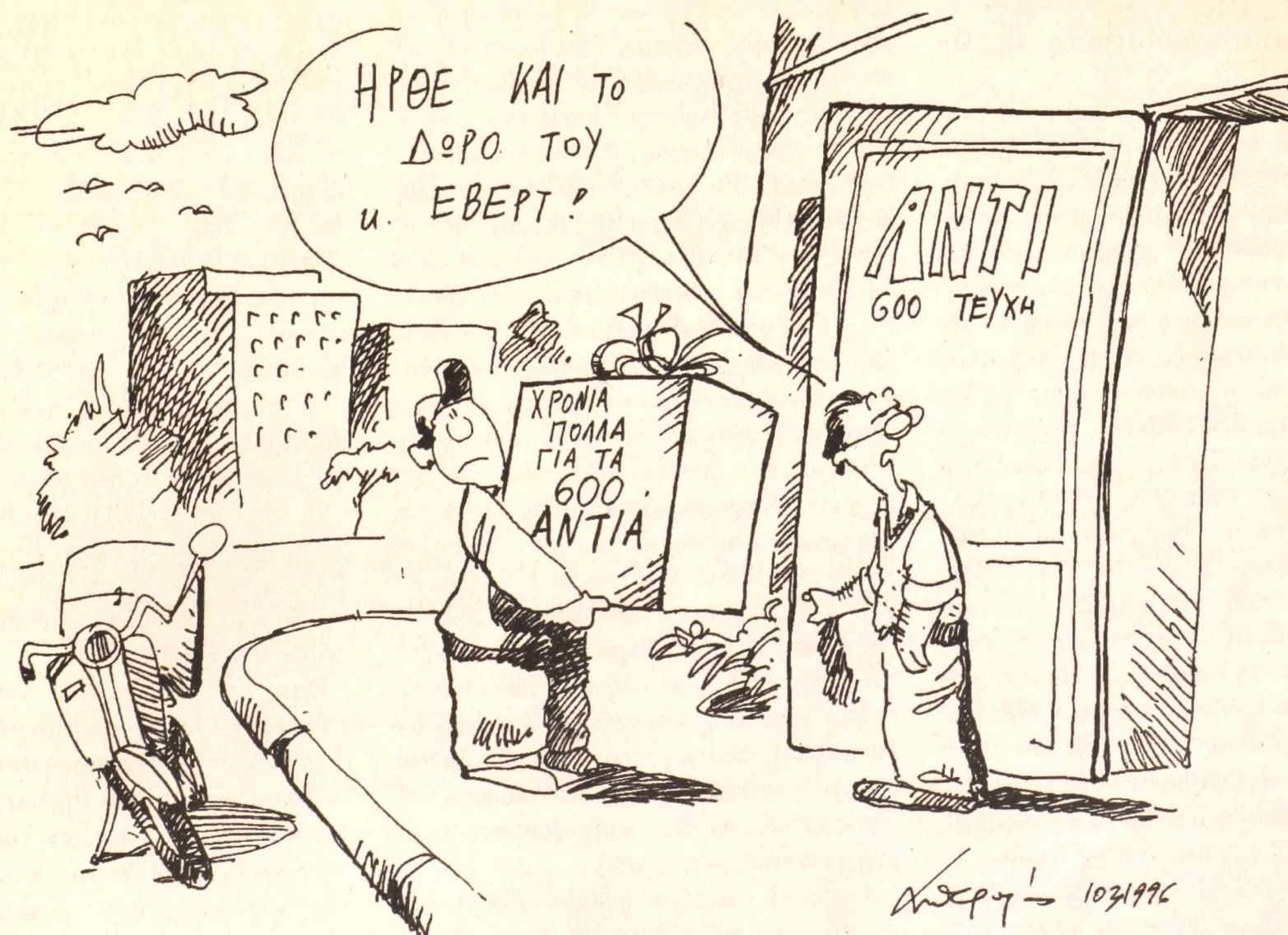
Αν ήταν θεατρικό έργο θα μετρούσε ως εξαιρετικά επιτυχές (με έναν μέσο όρο 120 παραστάσεων ανά πενταετές ανέβασμα, ας πούμε). Αν ήταν επίδοση ερωτικών επαφών, θα 'ταν μάλλον θλιβερή (καίτοι προτιμότερη από 23 φορές στα 600 χρόνια ενός χριστιανικού και μαθουσάλειου βίου). Ως δεκαπενθήμερη πολιτική και πολιτιστική επιθεώρηση, εν τέλει, το *Αντί* έδειξε μια θαυμαστή συνέπεια στον τίτλο του: αντιτάχθηκε σε συμβιβασμούς, αντιπαρατέθηκε σε βολέματα, αντιπολιτεύθηκε με κάθε τρόπο και, κυρίως, δεν ζήτησε ανταμοιβές. Ούτε και προσέφερε βέβαια, καθώς δεν ήταν αυτός ο στόχος του κι άρα ούτε η δυνατότητά του.

Ίσως γι' αυτό, ενώ πάρα πολλοί έγκριτοι, σήμερα, δημοσιογράφοι ή παρουσιαστές τηλεοπτικών συζητήσεων και δημοφιλέστατοι γελοιογράφοι ξεκίνησαν από το *αντί*, το εγκατέλειψαν για να σταδιοδρομήσουν αλλού. Το *αντί* έμεινε, πεισματικά θα έλεγα, να επικρίνει, να στηλιτεύει, να σχολιάζει και ν' αποκαλύπτει, να σταθμίζει, να γελοιογραφεί και να *αντι-στέκεται* στους ευτελισμούς των καιρών.

Σε τι περισσότερο συνέδραμε, 23 χρόνια τώρα, ο απολογισμός είναι δύσκολος και, ευτυχώς, δεν μου ανήκει. Βλέπω, ωστόσο, πως εξακολουθεί να συντρέχει λογής λογής «ταπεινούς και καταφρονεμένους», *αντι-μαχόμενο* τις με τόση ευκολία προκύπτουσες πλέον κάστες των ισχυρών, κι αυτό το πείσμα είναι, προ πάντων, το έμβλημα των εξακοσίων *αντί*. Αυτό που θα παραμένει, στα επτακόσια, στα χίλια...

Arkas

Arkas 10/3/99

Internet

ANTI ON-LINE: 6 ΤΕΥΧΗ

του Δημήτρη Σκούφη
dimanhsk@compulink.gr

Το ANTI γιορτάζει τα 600 τεύχη του και το σχεδόν νεογέννητο ANTI on-line, που πραγματοποιήσε την έκδοση του έκτου του τεύχους, γιορτάζει κι αυτό για τον αναπάντεχα μεγάλο αριθμό επισκεπτών που δέχτηκε από τη γέννησή του: Δεύτερο σε «κυκλοφορία» υπό τα περιοδικά της Compulink, αμέσως μετά το KAIK Interactive! Μια προσπάθεια – σχεδόν αποκοτιά – φαίνεται να επιτυγχάνει και να ανταμείβεται από ένα ελληνόφωνο κοινό που βρίσκεται σπαρμένο στα τέσσερα σημεία του πλανήτη. Ευχαριστούμε θερμά και θα προσπαθήσουμε να γίνει το ANTI on-line ακόμα καλύτερο.

Τα ίδια τα γεγονότα δεν μπορούν να μη μας προβληματίζουν για το μέλλον. Μπορεί σήμερα ν' ακούγεται υπερβολικό, μέσα στη θύελλα των περιώνυμων «διαπλεκόμενων συμφερόντων», αλλά έχω την αίσθηση πως η πορεία του Τύπου – έντυπου και ηλεκτρονικού – σύντομα θα χωριστεί σε δύο περιόδους: Προ και μετά Internet.

Στην προ Internet εποχή, ικανή και αναγκαία συνθήκη για να είσαι εκδότης ήταν τα κεφάλαια, η εξασφάλιση υψηλής κυκλοφορίας και διαφήμισης. Στη μετά Internet εποχή, για να είσαι εκδότης δεν χρειάζονται όλα αυτά. Χρειάζεται η τεχνική και η δημοσιογραφική πληροφορία αλλά κυρίως η γνώμη, η άποψη. Την τεχνική πληροφορία – πώς να βγάλεις το «έντυπό» σου στο δίκτυο – τη βρίσκεις και μέσα στο ίδιο το INTERNET, αν έχεις λίγη υπομονή και κέφι. Τη δημοσιογραφική πληροφορία – πηγές, επαφές με άλλους ανθρώπους, άλλα έντυπα, γνώμες από συνδιασκέψεις, βιβλιοθήκες – τη βρίσκεις πάλι άφθονη, στην πιο καθαρή της μορφή, μέσα στο INTERNET. Εκείνο που πρέπει να προσθέσεις είναι η άποψη και η γνώμη. Συνελόντι ειπείν: Στη μετά Internet εποχή των MEDIA, για να είσαι εκδότης, ικανή και αναγκαία συνθήκη είναι να έχεις πράγματι κάτι να πεις και όχι να αναμασάς και να αναμεταδίδεις εντέχνως «φιλτραρισμένες» πληροφορίες.

Βέβαια, ο δρόμος είναι μακρύς ακόμα. Παρόλο που φέτος συμπληρώνονται δέκα ολόκλη-

ρα χρόνια από την πρώτη σύνδεση ελληνικού πανεπιστημίου με το Internet, βρίσκομαι πάρα πολύ συχνά στη δύσκολη θέση να εξηγώ σε ανθρώπους, ενημερωμένους κατά τα άλλα, ότι το Internet, δεν είναι ιδιωτική επιχείρηση, ότι δεν ανήκει σε κανέναν κακό καπιταλιστή, ότι δεν είναι εμπορικό κόλπο καμιάς πολυεθνικής εταιρείας και κυρίως, ότι δεν περισσότερο αμαρτωλό, από οποιοδήποτε άλλο Μέσο Μαζικής Επικοινωνίας, του τηλεφώνου συμπεριλαμβανομένου!

Τώρα, το γιατί ενημερωμένοι κατά τα άλλα άνθρωποι, πιστεύουν τέρατα και σημεία για το διαδίκτυο, δεν είναι δύσκολο να το φανταστεί κανείς: Έχουν παραπληροφορηθεί. Και βέβαια, ποιος άλλος θα μπορούσε να είναι ο κατ' εξοχήν δράστης της παραπληροφόρησης από τα ίδια τα Μέσα Πληροφόρησης;

Μέρος του ελληνικού Τύπου είδε στο Internet μια καινούργια αστείρευτη πηγή υλικού για «καυτά θέματα», όπου το «καυτό» είναι συνώνυμο της οφθαλμοπορνείας και της τρομολαγνείας. Αρκετοί πάντως, εκ του πονηρού είδους των Γραικο-γιάπηδων που κήρυξαν ιερό πόλεμο στο Internet, απλώς αντελήφθησαν ότι το Internet, ως χώρος, όχι μόνο δεν σηκώνει «νονούς» και «αφεντικά» αλλά κι ότι οι συνήθειες των κυβερνοπολιτών είναι τέτοιες που η δική τους κουτοπονηρούτσικη παρουσία εκεί μέσα θα φώναζε από μακριά «αλλούτερος». Άλλοι, αρνούνται να κατανοήσουν ότι η εποχή της Πληροφόρησης και το διαδίκτυο είναι νομοτέλεια, για έναν πολύ απλό λόγο: Δεν μπορούν να προσαρμοστούν στην εποχή που ήδη άρχισε. Φοβούνται το νέο μέσο, επειδή δεν το ξέρουν. Έτσι αντιδρούν όπως ο πρωτόγονος: καθετί που δεν μπορεί να καταλάβει, το θεωρεί ή θεό ή εχθρό. Εν προκειμένω, θεός είναι η τεχνολογία, ως μη κατανοήσιμη, και εχθρός είναι οι κοινωνικές, οικονομικές και πολιτισμικές αλλαγές που συνεπάγεται η νέα εποχή, της οποίας το υπερ-μέσο πληροφόρησης και επικοινωνίας είναι το Internet και τα όσα θα γεννηθούν από αυτό.

Η ιστορία, όμως, μας διδάσκει πως από τη στιγμή που ο ανθρώπινος πολιτισμός θα πε-

ράσει από ένα εργαλείο στο αμέσως πιο εξελιγμένο, δρόμος προς τα πίσω δεν υπάρχει. Από την τυπογραφία στον ασύρματο, από τον ασύρματο στο τηλέφωνο, από το τηλέφωνο στο ραδιόφωνο, από το ραδιόφωνο στην τηλεόραση, από την τηλεόραση στο διαδίκτυο. Από τον αναγνώστη στον ακρατή, από τον ακροατή στον παθητικό θεατή κι από τον παθητικό θεατή στον δραστικό, συμμετοχικό κυβερνοπολίτη, που δέχεται και εκπέμπει ιδέες, που σχολιάζει και συμμετέχει. Αυτό μπορεί να μην αρέσει σε όσους συνήθισαν να ρητορεύουν με το δάχτυλο σηκωμένο, αλλά δεν πειράζει. Έτσι κι αλλιώς, ανήκουν στο παρελθόν, όποια κι αν είναι η ηλικία τους.

Ο αχανής όγκος της πληροφόρησης, ναι, είναι πρόβλημα. Ισχύει μέχρι ένα σημείο το «υπερβολική πληροφόρηση είναι μη πληροφόρηση». Αλλά κανείς δεν απαγορεύει την ανάγνωση των εφημερίδων που υπάρχουν στο δίκτυο ή κι έξω απ' αυτό. Κανείς δεν απαγορεύει την επιλεκτική διαδικασία ενημέρωσης από τους μεγάλους καταλόγους του δικτύου. Και στο κάτω κάτω, αν η πολλή πληροφόρηση είναι μη πληροφόρηση, δρόμος διαφυγής υπάρχει. Από την παραπληροφόρηση των μεγιστάνων του Τύπου και τα παιχνίδια τους, μόνη διαφυγή είναι η αποχή από την «πληροφόρηση» που παρέχουν. Ένα σωρό ανοησίες ακούγονται και γράφονται ενάντια στο INTERNET, εκτός από τους πραγματικούς κινδύνους που συνεπάγεται η εξάπλωσή του. Κανείς δεν ασχολείται με τις συνέπειες στις εθνικές γλώσσες – και τους εθνικούς πολιτισμούς – λόγω της γενικευμένης χρήσης της αγγλικής. Κανείς δεν εξοργίζεται με την άνευ προσχημάτων επιβολή λογοκρισίας διά νόμου, στο διαδίκτυο, από την κυβέρνηση των ΗΠΑ.

Όσο για κείνους που εκτιμούν ότι το INTERNET δεν έχει μέλλον, ότι είναι μια σαπουνόφουσκα που σύντομα θα σκάσει (επικλούμενοι μάλιστα και σχετικές στατιστικές), να θυμίσω την άποψη του Τόμας Γουάτσον, προέδρου της IBM το 1943: «Εκτιμώ ότι υπάρχει μια παγκόσμια αγορά για πέντε ίσως κομπιούτερ».

ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΚΗΝΗ

Επιμέλεια: Βασίλης Καπετανγιάννης

Ο Γόρδιος Δεσμός

Μετά τις δύο απανωτές επιθέσεις της Χαμάς στη «σύνοδο των ειρηνοποιών» στην Αίγυπτο, η ειρηνευτική διαδικασία στη Μέση Ανατολή οδηγείται από αδιέξοδο σε αδιέξοδο καθώς οι συνέταιροι στην ειρήνη δεν τολμούν να επιλύσουν το γόρδιο δεσμό που κρατάει Μέση Ανατολή. Όσο ο γόρδιος δεσμός μένει άλυτος, οι επιθέσεις της Χαμάς θα βρίσκουν πάντα αιτία. Το πρόβλημα δεν αντιμετωπίζεται ριζοσπαστικά με αποτέλεσμα, την εξαθλίωση του παλαιστινιακού λαού, τη βία της Χαμάς (που με τη σειρά της οδηγεί στην καταστολή από το ισραηλινό κράτος), την ισχύση των εξτρεμιστών και ακροδεξιών στοιχείων στο Ισραήλ, το φόβο και την αμηχανία μεταξύ του ισραηλινού λαού... και ο χορός καλά κρατεί. Στον κύριο αυτό, που δεν έχει αρχή και τέλος, ο παλαιστίνιος ηγέτης Γιάσερ Αραφάτ και ο ισραηλινός πρωθυπουργός Σιμόν Πέρες σχοινοβατούν σε μια προσπάθεια να αντιμετωπίσουν τους εξτρεμιστές και στα στρατόπεδα. Η εξάρθρωση της Χαμάς, μιας οργάνωσης που είναι πια αναπόσπαστο κομμάτι της παλαιστινιακής κοινωνίας με φιλανθρωπικά ιδρύματα, σχολεία και πανεπιστήμια και πολιτικό λόγο πέφτει από τον θρησκευτικό δεν είναι ούτως ή άλλως εύκολη υπόθεση. Ο Γιάσερ Αραφάτ, εάν βάλει το μαρτύρι στο κόκκαλο με τη Χαμάς, θα έρθει αντιμέτωπος με το λαό του, που ήδη δοκιμάζεται πάρα πολύ από τη φτώχεια και τους αποκλεισμούς που επιβάλλονται κάθε λίγο το Ισραήλ.

Και ο Σιμόν Πέρες δικαιολογημένα επιλέγει σκληρή γραμμή εναντίον των Παλαιστινίων σε αυτή φάση προκειμένου να εξευμενίσει τα εξτρεμιστικά στοιχεία αλλά και τους εποίκους, εν όψει εκλογών.

Η Διάσκεψη που συγκάλεσαν οι εμπλεκόμενοι στην

**Το ότι οι
εμπλεκόμενοι
επιθυμούν την
ειρήνη
δικαιολογεί
την
πεποίθηση ότι
το ποτάμι δεν
γυρίζει πίσω**

Αίγυπτο με κύριο θέμα την τρομοκρατία στην περιοχή δεν αναμένεται να έχει αποτελέσματα. Για έναν πολύ απλό λόγο. Η Διάσκεψη αυτή

δεν αναγνωρίζεται από όλο τον αραβικό κόσμο και, το κυριότερο, απέχει από αυτήν η Συρία. Και πώς θα γινόταν αλλιώς, αφού η Δαμασκός φιλοξενεί εξέχοντα στελέχη της Χαμάς;

Βέβαια η Διάσκεψη αυτή είναι περισσότερο μια ευκαιρία να επαναβεβαιώσουν τα εμπλεκόμενα μέρη ότι πράγματι επιθυμούν την ειρήνη. Αυτό είναι αλήθεια, οι εμπλεκόμενοι επιθυμούν την ειρήνη και αυτό είναι ένας σοβαρός λόγος για να μας κάνει να πιστεύουμε ότι το ποτάμι δεν γυρίζει πίσω. Με τη διαφορά, βέβαια, ότι οι βόμβες τη Χαμάς μπορούν να τινάξουν στον αέρα την ειρηνευτική διαδικασία. Αυτό θα συμβεί στην περίπτωση που οι ενέργειες της Χαμάς αποδυναμώσουν τελείως τον Σιμόν Πέρες, με αποτέλεσμα στις εκλογές του Μαΐου να αναδειχθεί νικητής το Λικούντ, το οποίο έχει διακηρύξει ότι θα σταματήσει τον ειρηνευτικό διάλογο με τους Παλαιστίνιους.

Αναμφισβήτητα μέχρι τότε οι ΗΠΑ θα διαδραματίσουν ενεργό ρόλο στην πορεία των πραγμάτων, δεδομένου ότι ο πρόεδρος Κλίντον σε καμία περίπτωση δεν επιθυμεί εν όψει των αμερικανικών εκλογών του Νοεμβρίου να αφήσει να γκρεμιστεί σαν χάρτινος πύργος ό,τι με κόπο έχτισε στη Μέση Ανατολή.

Μία από τα ίδια;

του Αργύρη Παναγόπουλου

Άσχημες προμηνύονται οι ιταλικές βουλευτικές εκλογές της 21ης Απριλίου, κυρίως για την αριστερά η οποία κινδυνεύει την κοινωνική της ύπαρξη και την πολιτική της αυτονομία. Η δεξιά και η ακροδεξιά, του Μπερλουσκόνι, του Φίνι και όλων των καταλοίπων του παλαιού χριστιανοδημοκρατικού και κραξικού καθεστώτος, ετοιμάζεται να δώσει ενωμένη τη μάχη της για να αλλάξει τους συνταγματικούς θεσμούς, να εκμηδενίσει τη δημόσια παρουσία στην οικονομία, να απελευθερώσει τις αγορές και να διαλύσει ό,τι έχει μείνει όρθιο από το κοινωνικό κράτος.

Αυτή τη φορά η ιταλική δεξιά εμφανίζεται ακόμα πιο επικίνδυνη στην πολιτική σκηνή. Είναι ενωμένη, αν όχι τσιμενταρισμένη, και ξέρει πολύ καλά τι θέλει. Να διαλύσει το δημοκρατικό Σύνταγμα, καρπό μιας ολόκληρης ιστορικής εμπειρίας που έκλεισε με την πιο ευρεία κατοχύρωση των πολιτικών, οικονομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων των πολιτών. Η δεξιά θέλει να το αντικαταστήσει με το καταστατικό κάποιας Α.Ε. όπου οι πολίτες θα καταλήξουν να αποτελούν τους πελάτες της και όπου η κυβέρνηση θα έχει ουσιαστικά το ρόλο του συντονιστή ανάμεσα στις διάφορες τάσεις της ελεύθερης αγοράς και τις επιθυμίες των καταναλωτών. Εκπαίδευση, υγεία, κοινωνική πρόνοια, απασχόληση θα αποτελέσουν τα πρώτα θύματα του νέου κοινωνικού δαρβινισμού της αγοράς.

Θα πίστευε κανείς ότι ο κύριος αντίπαλος αυτής της δεξιάς θα ήταν η αριστερά. Δυστυχώς η ιταλική πολιτική κρίση πήρε μια τόσο συντηρητική στροφή που αυτή τη δεξιά του Μπερλουσκόνι ετοιμάζονται να τη «νικήσουν» οι πρώην υπουργοί της κυβέρνησής του, όπως ο Ντίνι (πρώην διοικητής της Τράπεζας της Ιταλίας, υπουργός Οικονομικών της κυβέρνησης Μπερλουσκόνι και εισηγητής όλων σχεδόν των μέτρων λιτότητας που ξεσήκωσαν το κύμα διαμαρτυρίας που τελικά έρριξε τον Μπερλουσκόνι), πρώην χριστιανοδημοκράτες, όπως ο Ντι Μίτα (που δεν αποτελεί το χειρότερο παράδειγμα της σάπιας Ιταλίας, η οποία βρήκε και αυτή τη θέση της μέσα στην Έλια του Πρόντι που από «υποψήφιος πρωθυπουργός» της κεντροαριστεράς βρεθηκε να κατεβαίνει σαν υποψήφιος ηγέτης του Λαϊκού Κόμματος των πρώην

χριστιανοδημοκρατών του Μπιάνκο) ή όπως, ακόμα χειρότερα, το μεγάλο βιομηχανικό και οικονομικό κεφάλαιο με τη FIAT του υπόδικου για μίζες Ρομίτι. Αυτό θα πει εκσυγχρονισμός!

Ανάμεσα στα διάφορα παζάρια της Έλιας δεν μπόρεσε να λείψει και αυτό με τη Λέγκα του Βορρά του Μπόσι. Τώρα, γιατί, για να νικηθούν οι νεοφασίστες του Φίνι, η Έλια έπρεπε να συμμαχήσει με τους ρατσιστές της Λέγκας, ούτε ο Πρόντι ούτε ο Ντ' Αλέμα σκέφτηκαν να το εξηγήσουν. Ευτυχώς ο Μπόσι τους έβγαλε από τον κόπο και κατεβαίνει μόνος του. Οι διαπραγματεύσεις για την κατανομή των εδρών –και των υπουργείων, σε περίπτωση νίκης φυσικά– ξεπέρασε και το παλιό καλό ΚΑΦ, την σιδηρά συμμαχία των Κράξι, Αντρεόττι και Φορλάνι.

Αν αυτή είναι πιο η αισιόδοξη εικόνα για την παρουσία των κεντρώων στην κεντροαριστερή συμμαχία, η κατάσταση των αριστερών δυνάμεων είναι ακόμη χειρότερη. Το ΔΚΑ έχει παραιτηθεί από οποιαδήποτε άσκηση πολιτικής και ασχολείται μόνο με το παζάρι των εδρών και την κατανομή τους ανάμεσα στις διάφορες πολιτικές ομάδες, αρχηγούς και ηγετικούς. Υπόσχεται ότι θα ικανοποιήσει τον ένα και βρίσκεται αντιμέτωπο με τον άλλο. Το ΔΚΑ υποστηρίζει τον Πρόντι και τον Ντίνι, μα και την Κομμουνιστική Επανάσταση. Θα έπρεπε να αποτελεί την αριστερή πλευρά του συνασπισμού, μα την ίδια στιγμή έχει μια σχέση, αν όχι μια συμφωνία –άκουσον, άκουσον!– με τη Φόρτσα Ιτάλια του Μπερλουσκόνι για μια κοινή αναθεώρηση του συντάγματος μετά τις εκλογές! Οι Πράσινοι και η Ρέτε πέρασαν σε ανοικτή ρήξη με το ΔΚΑ, ενώ η Κομμουνιστική Επανάσταση,

από τη μεριά της, κατεβαίνει μέσα απ' μια αποκλειστικώς εκλογική συνεργασία με την Έλια για να μην αφήσει την δεξιά να νικήσει.

Ο μόνος κοινός παρανομαστής που ενώνει την Έλια είναι ότι δεν έχει ένα κοινό πρόγραμμα. Αποτελεί μια επιλογή που επιβάλλεται από το εκλογικό σύστημα και που με την απλοποίηση ανάμεσα σε κυβέρνηση/αντιπολίτευση αρνείται κάθε ιδιαίτερη παρουσία και ιδιομορφία συμφερόντων. Την απλοποίηση της πολιτικής πληρώνει ασφαλώς η αριστερά που έχει ανάγκη έναν πολύ πιο σύνθετο λόγο. Ένα μεγάλο μέρος της αριστεράς, ίσως η πιο προωθημένη κοινωνική αριστερά, βρίσκεται σήμερα μακριά από τις αντιπροσωπεύσεις που της παρουσιάζονται στην πολιτική σκηνή. Τα συνδικάτα και οι εθελοντικές οργανώσεις αποτελούν το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα. Για δημοκρατικές διαδικασίες, βάση, συνέδρια, συνδιασκέψεις συζητήσεις, καλύτερα μη μιλήσουμε. Η μυστική συμφωνία ανάμεσα στην Κομμουνιστική Επανάσταση και το ΔΚΑ να αποκλείσουν τους Ενωτικούς Κομμουνιστές της Μάγκρι και της Καστελίνας από τις έδρες τους, αποτελεί ένα σύνδρομο που ακολουθεί τις δυσκολίες των Πράσινων να συνδυάσουν την πολιτική τους παρουσία με μια οικολογική πολιτική.

Οι κομματικοί μηχανισμοί των κομμάτων της αριστεράς εξόρισαν την πολιτική και ετοιμάζονται με χαρά να πληρώσουν το τιμημα. Μια αριστερά αυτού του είδους δεν μπορεί να προκαλέσει τη συμμετοχή και φυσικά να εγγυηθεί τη δημοκρατία ακόμη και στο εσωτερικό της. Πέρα από τα νομικά παραμένει μια αδύναμη πολιτικά και κοινωνικά αριστερά.

Η εξέδρα της ταυρομαχίας

του Δημήτρη Φιλιππή

Καθénas, λίγο-πολύ, υπηρετεί κι έναν μύθο... Στην Ισπανία υποστηρίζεται και η άποψη ότι οι ταυρομαχίες... καταργούν τις κοινωνικές διαφορές. Οι θεατές αμáζουν και αποθεώνουν τον ταυρομάχo. Αισθάνονται καλύτεροί του γιατί εκεί έχει τα κότσια να αναμετρηθεί κατά τα. Αυτό το αίσθημα κατωτερότητας εξιδανειώνει όλους συλλήβδην τους θεατές... Κι στην Ισπανία οι «μικρομεσαίες» τάξεις παγiνουν στις ταυρομαχίες συν τοις άλλοις και για να ανεβάσουν το... status τους, οι εκλογές επιμένουν να ψηφίζουν τον Φελίπε Γκονζάλες, διαψεύδοντας κάθε λογικό προγνωστικό... Το αποτέλεσμα των εκλογών της 3ης Μαρτίου στην Ισπανία δεν ήταν, σε καμιά περίπτωση, αναμενόμενο. Ο «θρίαμβος» του Λαϊκού Κόμματος έγινε οριακή νίκη, η συντριβή του PSOE μεταβλήθη σε «γλυκύτητα», η «Ενωμένη Αριστερά» πήρε απ' τα ίδια, και μόνο το καταλάνικο κίνημα της «Ένωσης και της Σύγκλισης» του Γιώρδι Πουγιόλ ήταν και παρέμεινε ο

ρυθμιστής των εξελίξεων...

Και είναι δευτερεύον θέμα ποιον θα στηρίξει ο Πουγιόλ για να σχηματιστεί κυβέρνηση. Το βέβαιο είναι ότι η ισπανική μεταπολίτευση έχει εισέλθει σε μια περίοδο αστάθειας και αβεβαιότητας... Οι αντιπαράθεσεις περιφέρειας και κέντρου οξύνονται, η ΕΤΑ έχει επανακάμψει με δριμύτητα και η προτίμηση στις τοπικές γλώσσες (κυρίως καταλάνικα) είναι πια ολοφάνερη (βλ. «Αντί» τ. 568). Όλα αυτά τονίζουν ακόμα πιο πολύ τον «πολυεθνικό χαρακτήρα» του ισπανικού κράτους, και κατά κόρον και απ' όλες τις πλευρές «υπενθυμίζεται», τελευταία, ο ενωτικός ρόλος του βασιλιά Χουάν Κάρλος και του στέμματος...

Από μόνο του το εκλογικό αποτέλεσμα της 3ης Μαρτίου είναι ένα πολύ ενδεικτικό δείγμα αυτού του κλίματος της αστάθειας, το οποίο άρχισε να διαμορφώνεται αμέσως μετά τις εκλογές του 1993 (βλ. «Αντί» τ. 522-23). Και τότε όπως και τώρα, ο Γκονζάλες διέψευσε τις κάθε λογής Κασσάνδρες. Γιατί και τότε και τώρα, όλοι ανεξαιρέτως (εταιρείες δημοσκοπήσεων, Τύπος, στοιχημάτιζαν, μετά βεβαιότητας) για τη συντριβή του βετεράνου «Τορεανζόρ Φελίπε» και τον θρίαμβο του «νοβιλιέρο» (=νεοφώτιστος ταυρομάχος) Χοσέ Μαρία Αθνάο...

Πού μπορεί να οφείλεται, παρά τα σκάνδαλα και το υψηλό ποσοστό ανεργίας, αυτή η εκπληκτικά αμείωτη απήχηση του Γκονζάλες, τη στιγμή μάλιστα που κάποιοι είχαν σπεύσει να προετοιμάσουν τους Ισπανούς για το ενδεχόμενο της απόσυρσής του; (Ανάμεσα σ' αυτούς τους «κάποιους» η φιλική στο PSOE και έγκυρη *El País* με την αρθογραφία της, όπως και ο μεγαλύτερος εκδοτικός οίκος της Ισπανίας, ο Espasa-Calpe, που πριν μερικά χρόνια εξέδωσε μια σειρά βιβλίων με τίτλο «Σοσιαλιστική Διακυβέρνηση» και υπότιτλο «Η δύση του άστρου του Φελίπε». Μάλιστα!).

Λοιπόν: Ο Γκονζάλες δημιούργησε κάτι που δεν υπήρχε ποτέ στην Ισπανία, δηλαδή τη «μεσαία τάξη». Και η... εξέδρα της ταυρομαχίας αποτελεί μια «σταθερά» μέσα σ' αυτό το κλίμα της αστάθειας...

Εκδόσεις Ι. ΣΙΔΕΡΗΣ

Σταδίου 44 - Τηλ.: 32 29 638

Σειρά:

ΚΕΙΜΕΝΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

1. Β. Θεοδωρόπουλος - Ε. Λαγάκος - Γ. Παπούλιας - Ι. Τζούνης:
Σκέψεις και Προβληματισμοί για την Εξωτερική μας Πολιτική
2. Βύρων Θεοδωρόπουλος:
Ανασκόπηση, η Εξωτερική Πολιτική της Νεότερης Ελλάδας
3. Κωνσταντίνος Λυμπερόπουλος:
Η Μεσογειακή Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι Ελληνικές Προτεραιότητες
4. Χρήστος Ροζάκης:
Πολιτικές και Νομικές Διαστάσεις της Μεταβατικής Συμφωνίας της Νέας Υόρκης μεταξύ Ελλάδας και ΠΓΔΜ
5. Παναγιώτης Ιωακειμίδης:
Η Νέα Διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η Ελλάδα. Κύπρος, Βαλκάνια, Αν. Ευρώπη. Προβλήματα, Συνέπειες, Στρατηγική

Με την Συνεργασία του ΕΛΙΑΜΕΠ

Επιμέλεια Σειράς:
Σωτήρης Ντάλης

Ο ΕΦΙΑΛΤΗΣ ... ΤΟΥ ΚΛΩΝΙΣΜΟΥ

Μαζική παραγωγή θηλαστικών, αυτό «πέτυχαν» Σκοτσέζοι επιστήμονες. Έφτιαξαν ολόιδια πρόβατα, πιστά αντίγραφα το ένα του άλλου. Θα εξασφαλίσουν –λένε– καλύτερο γάλα, γευστικότερο κρέας και άλλα καλά. Τι θα γίνει όμως εάν κάποιος από αυτούς τους επιστήμονες επεκτείνουν τις δραστηριότητές του και στον άνθρωπο; Προς το παρόν ο επικεφαλής της ομάδας ερευνών υποστηρίζει ότι το θεωρεί ανήθικο. Ας ελπίσουμε ότι δεν θα ζωντανέψει ποτέ ο εφιάλης του κλωνισμού, γιατί είναι βέβαιο ότι θα βρεθούν και κάποιοι ανήθικοι.

ΣΤΟ ΣΤΟΧΑΣΤΡΟ Ο ΝΤΙ ΠΙΕΤΡΟ

Τη δολοφονία του περιφημου δικαστή **Ντι Πιέτρο**, που ηγήθηκε της υποθέσης «καθαρά χέρια», ετοίμαζε το οργανωμένο έγκλημα στην Ιταλία. Η επιχείρηση ήταν πολύ καλά οργανωμένη και με λεπτομέρειες που αποκαλύπτουν ότι οι επίδοξοι δολοφόνοι του ήξεραν τις κινήσεις τους καλύτερα και από την ίδια την οικογένειά του. Δεν έφεραν σε πέρας την αποστολή τους. Ο Ντι Πιέτρο ενημερώθηκε εγκαίρως με ανώνυμο τηλεφώνημα για τα εναντίον του σχέδια. Από ποι προήλθε άραγε το ανώνυμο τηλεφώνημα;

Πιθανόν από τους ίδιους τους δολοφόνους, που σε αυτή τη φάση μάλλον ήθελαν να εκφοβίσουν το δικαστή.

ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Η νέα κυβέρνηση συνασπισμού του **Μεσούτ Γιλμάζ** που πήρε την Τρίτη ψήφο εμπιστοσύνης στο τουρκικό κοινοβούλιο **κατήργησε** το υπουργείο ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Το κατά πόσο είχε αρμοδιότητες το υπουργείο αυτό όταν υφίστατο είναι ένα άλλο θέμα. Στις 7 του μήνα, πάντως, το δικαστήριο κρατικής ασφάλειας της Κωνσταντινούπολης καταδίκασε τον τούρκο συγγραφέα, **Γιασάρ Κεμάλ** σε ποινή φυλάκισης ενός έτους και οκτώ μηνών με αναστολή, με την κατηγορία της αναμόχλευσης παθών.

Η ΙΤΑΛΙΑ ΤΙΜΑΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ

Δύο εκθέσεις στους σημαντικότερους εκθεσιακούς χώρους της γειτονικής μας Ιταλίας αποτελούν αυτή τη στιγμή το ισχυρότερο διπλωματικό ατού της χώρας μας – ο ιταλικός τύπος αναφέρθηκε επανειλημμένα στις εκθέσεις, υποστηρίζοντας ότι η Ιταλία τιμά φέτος την Ελλάδα. Και να σκεφτεί κανείς ότι δεν κάναμε τίποτα γι' αυτό!

Η πρώτη έκθεση για τον Μέγα Αλέξανδρο και τους Μακεδόνες παρουσιάζεται στο μεγαλοπρεπές Παλάτσο Ρούσπολι στη Ρώμη· η δεύτερη, με τίτλο «Οδυσσέας» στο Παλάτσο Ντέλε Εσποζιτσιόνι. Στον ίδιο χώρο από τις 8 Μαρτίου παρουσιάζονται έργα σύγχρονων ελλήνων καλλιτεχνών σε μια έκθεση με τον γενικό τίτλο «Μηνύ-

ματα των θεών», ενώ στις 27 του μήνα και μέχρι το τέλος του χρόνου η έκθεση «Έλληνες στη Δύση» θα φιλοξενηθεί στο Παλάτσο Γκράσι της Βενετίας.

ΥΠΕΡ ΠΙΣΤΕΩΣ ΚΑΙ ΑΓΩΓΟΥ

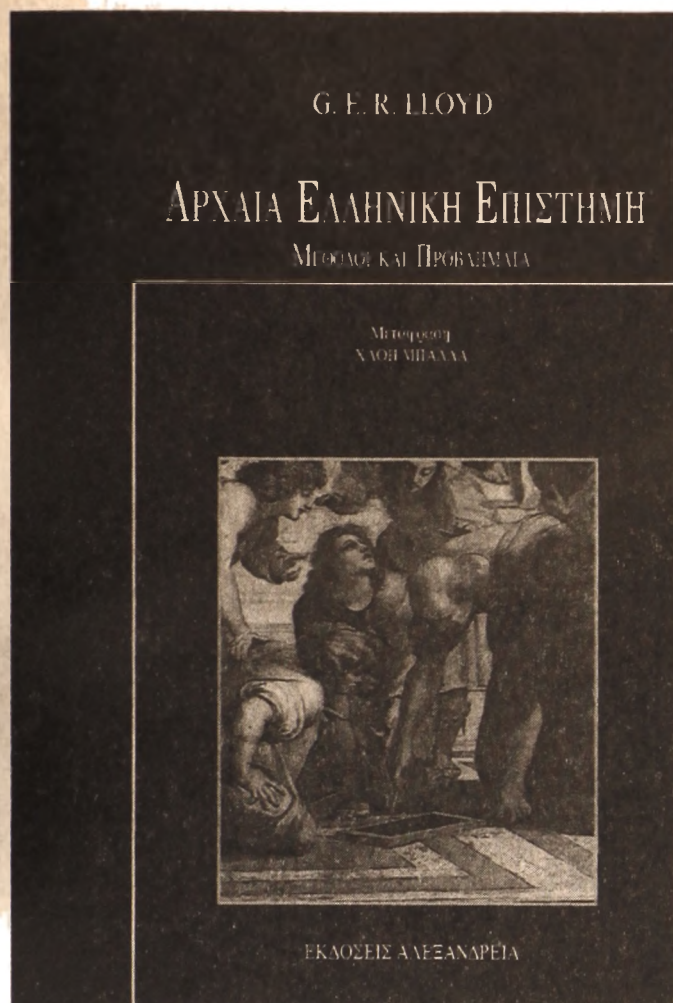
Διαβουλευσεις με τούρκους κυβερνητικούς αξιωματούχους στην Άγκυρα έχει αρχίσει ο υπουργός πετρελαίου του Ιράκ. Στο επίκεντρο των συζητήσεων, η επαναλειτουργία του τουρκο-ιρακινού πετρελαιοαγωγού που έχει παραμείνει ανενεργός από την εφαρμογή των διεθνών κυρώσεων εναντίον της Βαγδάτης, το 1990. Ο μήνας αυτός μέλιτος των δύο χωρών δεν αποκλείεται να καταλήξει σε μια νέα επιδρομή των Τούρκων εναντίον των Κούρδων μέσα στο **ιρακινό έδαφος**.

Θανάσιμο οπλοστάσιο: είδη καθημερινής χρήσεως συγκαλύπτουν βόμβες των φανατικών ισλαμιστών «καμικάζι» της οργάνωσης Χαμάς. Η τρομοκρατία χτυπά. Η ειρήνη θα αντέξει;

G.E.R. LLOYD

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΜΕΘΟΔΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

Ο G.E.R. Lloyd είναι ένας από τους κορυφαίους μελετητές της αρχαίας ελληνικής επιστήμης και των σχέσεών της με τη φιλοσοφία. Οι κλασικές πλέον εργασίες του, του περιλαμβάνει αυτός ο τόμος, εκτείνονται στις περισσότερες περιοχές και περιόδους της ελληνικής επιστημονικής σκέψης, από την αστρονομία και την κοσμολογία ως τη βιολογία και την ιατρική και από τους Προσωκρατικούς ως τον Πτολεμαίο. Ορισμένες μελέτες εστιάζουν σε κρίσιμα μεθοδολογικά προβλήματα, άλλες στο κοινωνικό υπόβαθρο της επιστήμης, τα κίνητρα των αρχαίων επιστημόνων, τους στόχους και τις λανθάνουσες παραδοχές που επηρέασαν το έργο τους. Σε κάθε κείμενο προτάσσεται μια νεότερη εισαγωγή του συγγραφέα, ο οποίος αποτιμά την επιστημονική συζήτηση που ακολούθησε την πρώτη του δημοσίευση και υποδεικνύει τροποποιήσεις και βελτιώσεις των θέσεών του.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ

Σόλωνος 133, 106 77 Αθήνα
Τηλ. 3806305, 3821813, Fax 3838173

Εκδόσεις Ι. ΣΙΔΕΡΗΣ

Σταδίου 44 - Τηλ.: 32 29 638

Σειρά:
**ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΔΙΕΘΝΩΝ
ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ
ΜΕΛΕΤΩΝ**

Θ. Βερέμης - Θ. Κουλουμπής:
*Ελληνική Εξωτερική Πολιτική,
Προοπτικές και Προβληματισμοί*

Θ. Πάγκαλος - Γ. Ρωμαίος -
Κ. Καραμανλής - Π. Καζάκος -
Θ. Κουλουμπής - Χ. Ροζάκης:
*Ευρωπαϊκή Ενοποίηση και Βαλκανική
Πολυδιάσπαση*

Γ. Μυρογιάννης:
*Ο Ρόλος των Ευρωπαϊκών
Κοινοτήτων στις Διαπραγματεύσεις
του Γύρου Ουρουγουάης και η
Ελλάδα*

Κ. Χατζηκωνσταντίνου:
*Το Αμφίβολο Νομικό Καθεστώς των
Πυρηνικών Όπλων*

Μ. Τσινισιζέλης - Δ. Χρυσόχοου:
*Ευρωπαϊκή Ένωση και Δημοκρατία.
Δομικές Συνθήκες και Πολιτική
Διαδικασία*

Θ. Βερέμης - Θ. Κουλουμπής -
Η. Νικολακόπουλος (επιμ.):
Ο Ελληνισμός της Αλβανίας

Σ. Παπασπηλιόπουλος (Εισαγωγή -
Επιμέλεια):
*Τα Βαλκάνια στην Ενωμένη Ευρώπη.
Η Συμβολή της Ελλάδας*

Ι. Νικολάου:
*Ο Διάπλους των Τουρκικών Στενών
κατά τις Διεθνείς Συνθήκες και
Πρακτική*

Γ. Κοντογεώργης:
*Η Ευρωπαϊκή Ιδέα. Η Ευρωπαϊκή
Ένωση. Η Ελλάδα. Ιστορική
Διαδρομή, Σύγχρονη Εποχή,
Προοπτικές*

Π. Καζάκος:
*Θεσμικές Μεταρρυθμίσεις στην
Ευρωπαϊκή Ένωση*

Μ. Τσινισιζέλης (Επιμ.):
Σκέψεις για την Ευρωπαϊκή Ένωση

Γ. Βαληνάκης - Σ. Ντάλης (Επιμ.):
*Το Ζήτημα των Σκοπίων. Επίσημα
Κείμενα 1990 - 1996*

Επιμέλεια Σειράς:
Σωτήρης Ντάλης

Η μεγάλη χίμαιρα

του Δημήτρη Χαρίτου

Είναι πικρή αλλά, όπως και να το κάνουμε, είναι αλήθεια, ότι οι πολιτικές (είτε λαϊκές είτε στρατιωτικές) επαναστάσεις και οι πολιτιστικές «επαναστάσεις» –δηλαδή, η καλλιτεχνική, ριζοσπαστική πρωτοπορία– δεν συμβάδισαν ποτέ δρόμους παράλληλους και αν κάποτε αυτό συνέβη, δεν ήταν ως το τέλος. Ποτέ δεν ταυτίστηκαν.

Η εξέγερση τροφοδοτείται ιδεολογικά από τη στέρηση, ενώ η πρωτοπορία από τον κορεσμό και το πλεόνασμα. Οι βίαιες ανατροπές στοχεύουν στο περιεχόμενο, ενώ η καλλιτεχνική πρωτοπορία –από την ίδια της τη φύση– στη μορφή. Η φόρμα και οι τρόποι του πλασίματός της είναι τα μόνιμα κάρτερ, την εκπόρθηση των οποίων οραματίζονται οι εκάστοτε καλλιτεχνικές «εμπροσθοφυλακές». Αντίθετα, οι εξεγέρσεις των μαζών, ακόμα και αυτές που δείχνουν ότι διαθέτουν επεξεργασμένα ιδεολογικά λάβαρα, την επί γης εξουσία διεκδικούν και τα αγαθά που αυτή συνεπάγεται.

Η τέχνη, γενικά –κι ακόμα περισσότερο η διανόηση– έχει συνεισφέρει (συνειδητά ή όχι) στην ιδεολογική προετοιμασία και την ωριμάνση ή «επιστρατεύεται» εκ των υστέρων, προκειμένου να εξυμνήσει τα κατορθώματα και τις αξίες της επανάστασης που «επικράτησε». Όμως, ποτέ, οποιασδήποτε μορφής πρωτοπορία (και να περιοριστούμε : δώ στην περιοχή των εικαστικών) δεν είχε μακρόχρονο διάλογο συναποδοχής –άσχετο ποιος κάθε φορά είχε δίκιο– με τις λαϊκές εξεγέρσεις που κατά κανόνα προωθούν βίαια τις μάζες στο ιστορικό προσκήνιο.

Σιχνά, οι καλλιτεχνικές «επαναστάσεις» έχουν την αθωότητα να ευαγγελίζονται πως οι προσπάθειές τους οδηγούν σε έναν καινούργιο και διαφορετικά καλύτερο κόσμο. Στην πραγματικότητα, δεν οδηγούν παρά στην ουτοπία. Και απομένει κέρδος η παρα-καταθήκη της όποιας αξίας περιέχει το έργο τους.

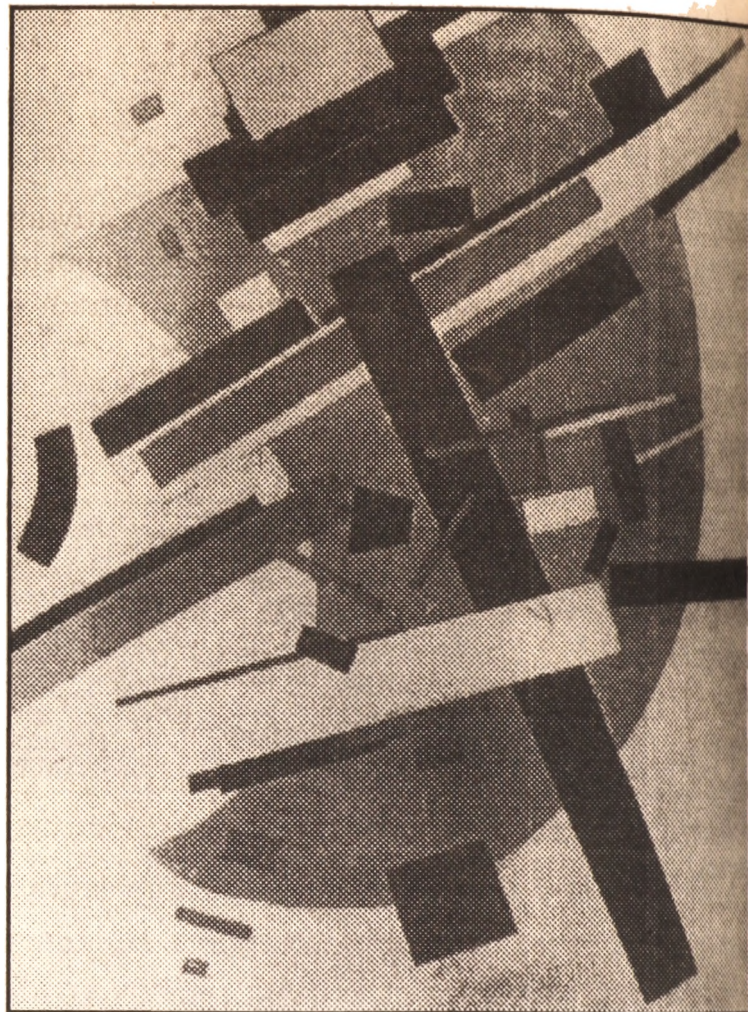
Όταν το 1905 αρχίζουν να φουντώνουν σε κάθε γωνιά της Ευρώπης οι εικαστικές

–και όχι μόνο– πρωτοπορίες, οι οποίες θα καλύψουν ολόκληρο το πρώτο τέταρτο, ή και περισσότερο, του 20ού αιώνα, δεν αντισταθμίστηκαν –με την εξαίρεση όσων συνέβησαν στη Ρωσία της Οκτωβριανής Επανάστασης– με ανάλογες κοινωνικές εκρήξεις. Αντίθετα, το αστικό φιλελεύθερο περιβάλλον της δυτικής Ευρώπης όχι μόνο ανέχθηκε, γρήγορα κατενόησε και υποστήριξε τη μέχρι σήμερα εξέλιξη της εικαστικής πρωτοπορίας. Εκεί όπου οι αστικο-φιλελεύθερες δημοκρατίες δοκιμάστηκαν και καταλύθηκαν από ολοκληρωτικά (πάσης προελεύσεως) καθεστώτα (Ρωσία, Γερμανία, Ιταλία, Ισπανία), η avant-garde σε κάποια χρονική στιγμή φимώθηκε και, στη συνέχεια, καταργήθηκε. «Παρακμασμένη τέχνη» την αποκάλεσε ο Στάλιν, «εκφυλισμένη τέχνη» ο Χίτλερ.

Σήμερα, βέβαια, κανένας δεν διανοείται να προτάξει ιδεολογήματα όπως «κάτω η αστική τάξη», «κάτω η αστική τέχνη», αφού ο αστικός ουρμπανισμός είναι το κυρίαρχο μέγεθος, την παρακμιακή εικόνα του οποίου επιχειρεί να αποτυπώσει η όποια τρέχουσα avant-garde.

* * *

Όλα τα πληροφοριακά στοιχεία συγκλίνουν στο γεγονός ότι η περίοδος που προετοίμασε την Οκτωβριανή Επανάσταση και μέχρι το 1924 (τον θάνατο, δηλαδή, του Λένιν), υπήρξε μοναδική –και μέχρι στιγμής χωρίς ανάλογο προηγούμενο– στην ιστορία του ανθρώπινου πνεύματος «σύγχυση» όταν ιδέες κοινωνικές, μυστικιστικοί οραματισμοί, εθνικολαϊκές προβολές, όλα θερμοκοιτίδες ιστορικής βίας, προβλήθηκαν με παρθενική απόγνωση, όπως όταν κουράζονται οι συνειδητές μας σκέψεις και ξυπνούν οι ασυνείδητες. Συγκυρίες ατομοκεντρικού πάθους, που τις αφορμές και την

Κ. Μαλέβιτς, Σουπρεματισμός

αφετηρία του την τροφοδοτούν ο δυτικοευρωπαϊκός μοντερνισμός, η αφαίρεση, φουτουρισμός, ο κυβισμός, θα αναμειχθούν –μέσα από τον σλαβικό ψυχισμό και τη ρωσική ορθοδοξία– με τον επίσης ξενόφερτο, αναφομοίωτο ιστορικό υλισμό. Αυτό όλο το φαινόμενο, στη φάση και τη (συντομη) διάρκεια που υποστηρίχθηκε ως ενιαίο και ταυτόσημο, υπήρξε τεράστιο –στην εκτίμηση και τη δικαιολόγηση– ιστορικό λάθος, ανεξάρτητα από τη μοναδικότητα, την καθαρότητα και τη δημιουργική ένταση που εξέπεμψε. Ο κοινωνικό αναβρασμός, του οποίου η θερμοκρασία αυξανόταν, παρά την πτώση του τσάρου βρήκε έκφραση και υποστήριξη στη μαρξιστική-λενιστική προσαρμογή και την καθοδήγηση που έδωσε όραμα στις λαϊκές εξεθλιωμένες μάζες της τελευταίας φεουδαρχικής κοινωνίας της Ευρώπης. Όσοι καλλιτέχνες έζησαν αυτή την ιστορική στιγμή

ειδητοποιήσαν ότι δεν υπήρχαν πρότυ-
του παρελθόντος για να εκφράσουν τις
ναστατικές αλλαγές. Έπρεπε να βρε-
ν καινούργιες πολιτιστικές μορφές έκ-
σης για την καινούργια πραγματικότητα.
Αποδόμηση της γλώσσας, του γραπτού
του προφορικού λόγου, νέες γλωσσικές
ίδες, α-νοηματικοί ήχοι με σκοπό το
έρολογο» του καινούργιου κόσμου. Στη
ραφική ανατρέπονται όλες οι συμβά-
της παραδοσιακής τεχνικής. Το αντι-
ενο και το αφήγημα καταργούνται για
διερευνηθεί μια τέχνη μη-αναφορική,
αραστατική. «*Το πιο πολύτιμο μέσα
ζωγραφική*», θα πει ο Μαλέβιτς, «*είναι
ρώμα και η υφή*». Κυβοφουτουρισμός,
πρεματισμός, κονστρουκτιβισμός, πα-
ωγισμός, ραγιονισμός, ορφισμός, ου-
σμός, είναι οι διαδοχικοί σταθμοί της
ίλης αντίφασης. Ενώ ο Λουνάτσαρσκι
πάντα στο μυαλό του «*τι θα μπορούσε
λήσει κατευθείαν στην καρδιά του ερ-
του στρατιώτη, του φτωχού αγρότη*»,
αλέβιτς επέμενε όχι μόνο να καταριέ-
ποιαδήποτε αφηγηματική εκδοχή
τέχνη αλλά και προέτρεπε επιπλέον:
*δημιουργηθούν φόρμες που δεν θα
ν καμιά σχέση με τη φύση*». Τέτοιες
μες, όμως, δεν υπάρχουν, αφού το πε-
όμενο και τα όρια των πραγμάτων εί-
ο περιεχόμενο και τα όρια της φύσης.
ό τη μια μεριά η εξαθλίωση του λαού
την επέτεινε ο Α' παγκόσμιος πόλεμος
ο εμφύλιος κι από την άλλη ο πολιτιστι-
μεγαλοϊδεατισμός ενός μεγάλου αριθ-
ταλαντούχων δημιουργών, οι οποίοι με
τικό ενθουσιασμό προσπαθούν να συ-
ριάσουν τα ατομικά τους καλλιτεχνικά
ιατα με τους ισχυρούς κοινωνικούς
ους της επανάστασης. Σίγουρα, κά-
στιγμή στη Ρωσία, μέσα στο μεγάλο
λωμα της ουτοπίας, **συναντήθηκαν** η
η και η επανάσταση. «Οι προλετάριοι
πινέλων» απαρνήθηκαν την ιερότητα
πίνακα και μέσα από τα
)ΥΤΕΜΑΣ περάσαν στην εφαρμοσμέ-
αι την παραγωγική τέχνη. Καταλήγο-
τη γεωμετρική λιτότητα σε ουτοπικό
ιζάρισμα, οι «καλλιτέχνες-κατασκευ-
ς» θα γίνουν οι πρόδρομοι του σύγ-
ου design. Μανιφέστα, πλήθος θεωρη-
κείμενα και διδασκαλίες προσπάθη-
να στηρίξουν την προσπάθεια. Εντού-
τον κώδικα της καταξίωσης μιας πρω-
ρίας αναλαμβάνουν να συντάξουν τα
της τα έργα και όχι τα λόγια.
ζνά, η τέχνη μιας εποχής δεν είναι τί-
άλλο από τη ληξιαρχική πράξη του
ίτου της, και εδώ ο θάνατος του Λένιν

σηματοδότησε και τον δικό της. Οι σπορα-
δικές νεκροφάνειες που ακολούθησαν, το
επιβεβαίωσαν. Ο πίνακας του Καζιμίρ
Μαλέβιτς με τον τίτλο «*Τοπίο κοντά στο
Κίεβο*» (1930) μόνο τον πριν ελάχιστα χρό-
νια ηγέτη του σουπρεματισμού δεν θυμίζει.
Το ίδιο και με τα έργα του Ιβάν Κλιούν, της
ίδιας περιόδου. Είναι η διαπίστωση ότι στη
μεγάλη αυτή προσπάθεια των είκοσι χρό-
νων δεν πραγματοποιήθηκε στην ιστορική
πραγματικότητα σύγκλιση τέχνης και κοι-
νού, κάτι που ενώ δεν το είχαν ανάγκη οι
δυτικές αστικές κοινωνίες, το είχε και μά-
λιστα επιτακτικά, η σταλινική διαδοχή ως
επικουρικό, ιδεολογικό –και όχι πολιτιστι-
κό– όπλο στη σκληρή προσπάθεια εμπέδω-
σης του καθεστώτος. Άλλωστε, η μεγάλη
επανάσταση είχε γίνει –τόσο γρήγορα-
μουσειακό έκθεμα. Το δόγμα του σοσιαλι-
στικού ρεαλισμού στάθηκε η επιτάφια πλά-
κα της. Σπάνια το ανθρώπινο πνεύμα, η πο-
λιτιστική έμπνευση, υπηρέτησαν την αν-
θρωπιστική και κοινωνική υπόθεση με τέ-
τοιας συγκλονιστικής αξίας –και 'δώ οι λέ-
ξεις έχουν την αυθεντική τους σημασία-
προϊόντα, σε τόσο παρεξηγημένη ιστορική
στιγμή.

* * *

Η συλλογή Γ. Κωστάκη, αποτέλεσμα εν-
στικτώδους προσπάθειας, δεν εξασφαλίζει
μόνο την ιστορικότητα του ρωσικού εικα-
στικού κινήματος, αλλά αποτελεί και μια
μοναδική τεκμηρίωση ενός πολιτικο-πολι-
τιστικού συμβάντος που διερεύνησε δημι-
ουργικά τις σχέσεις μεταξύ τέχνης και κοι-
νωνίας, επιβεβαίωσε κατά τρόπο ανυπο-
χώρητο ότι η εξελικτική πορεία της τέχνης
είναι δουλειά του ατόμου που την κατευθύ-
νει μια μυστηριακή θα 'λεγε κανείς δύνα-
μη, αλλά πάντοτε ατομοκεντρικής επιλογής
σε συνθήκες απόλυτης –μέχρι καταχρηστι-
κής– ελευθερίας.

Ο σημερινός επισκέπτης της Εθνικής μας
Πινακοθήκης έχει πολλά οδοιπορικά να
ακολουθήσει περιδιαβάζοντας στοχαστι-
κά, με υπομονή και επιμονή, τα εκθέματα
της Ρωσικής Πρωτοπορίας. Διαπιστώνει,
πρώτον, ότι σημαντικός αριθμός από αυτά
εντάσσονται άνετα στον σύγχρονο μοντερ-
νισμό με αξιώσεις αισθητικής υπεροχής ως
ολοκληρωμένη έκφραση καθαρού συναι-
σθήματος. Ένα άλλο πρόσθετο, σημαντικό
μέρος, καθρεφτίζει τα βραχύβια μεν αλλά
σημαντικά στο αποτέλεσμά τους περάσμα-
τα από σχολή-κίνημα, στον επόμενο σταθ-
μό. Είναι αυτονόητη αυτή η πυρετική υπέρ-
βαση της ήδη πραγματοποιημένης υπέρβα-
σης τι σημασία έχει για το μάτι που μελετά-
ει τις θαρραλέες ριζοσπαστικές προτάσεις

Νατάλια Γκοντσάροβα, προσχέδιο για το βιβλίο
του Α. Κρουτσόνιχ «Δύο ποιήματα. Ερημίτες», 1912

της τελευταίας μεγάλης «εικονομαχίας»
του αιώνα μας.

Στο σύνολο των εκθεμάτων μπορεί κα-
νείς, τιθασεύοντας τις αισθητικές του πε-
ριέργειες και προτιμήσεις, να προσεγγίσει
απόψεις και τρόπους αυτής της ιστορικής
περιόδου, η οποία ενώ δεν απηχεί την εμ-
φύλια κλαγγή των όπλων ούτε απεικονίζει
το αίμα, τον πόνο ή την απογοήτευση της
ρεαλιστικής εκδοχής των γεγονότων, αφή-
νει φωτεινές και καθαρές διόδους να ψαύ-
σει κανείς αυτό το πνευματικό έπος, να ξα-
νακαλέσει ενοραματικά τις οριακές κορυ-
φώσεις της πεποίθησης ότι συμμετέχουν
στην αναβάθμιση των ανθρώπινων. Καμιά
διάψευση δεν μειώνει την αξία και της
προσπάθειας και του αποτελέσματος.

Ένα ακόμα συμπέρασμα που μπορεί να
προσφέρει η συλλογή του ελληνο-ρώσου
συλλέκτη είναι ότι η Επανάσταση χρειαζό-
ταν αφηγηματικούς μύθους του αντικειμε-
νικού κόσμου για να στηρίξει το όραμα της
αταξικής κοινωνίας, ενώ η πρωτοπορία
αντιπρότεινε το όραμα και το έργο μιας...
ανεικονικής κοινωνίας.

Αισθήματα ευγνωμοσύνης, αφειδώλευτα,
ανήκουν στην κ. Άννα Καφέτση για το
ιστορικό αυτό πολιτιστικό γεγονός, του
οποίου η εμβέλεια ξεπερνάει τα εθνικά
μας σύνορα. Να τονιστεί πρέπει η ανεκτί-
μητη ντοκουμεντασιόν των καταλόγων.
Ασφαλώς, σε τέτοιου μεγέθους και αποτε-
λέσματος προσπάθειες, οφείλει κανείς να
αναγνωρίσει συμπυκνωμένη ικανότητα και
εθνικό αίσθημα.

«ΤΡΕΙΣ ΜΕΡΕΣ ΠΡΟΘΕΣΜΙΑ» ΤΟΥ ΣΩΝ ΠΕΝ - «SEVEN» ΤΟΥ ΝΤ. ΦΙΝΤΣΕΡ

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

του ΔΗΜΗΤΡΗ ΧΑΡΙΤΟΥ

Δυο από τις αμερικανικές ταινίες δράσης της πρόσφατης παραγωγής δίνουν αφορμές για μερικές σκέψεις πάνω στους προσανατολισμούς του Χόλλυγουντ: *Τρεις*

λευταίο της τέταρτο η ταινία, η οποία μέχρι τότε δεν ήταν στερημένη κινηματογραφικών αρετών, μετατρέπεται σε συμβατικό μελό. Το γεγονός ότι ο σκηνοθέτης στο τέλος αφιερώνει την ταινία του στη μνήμη του Μπουκόφσκι μάς φέρνει στο νου ότι οι μπουκοφσκιικοί ήρωες γεννιούνται τέτοιοι. Ρεμάλια από το ίδιο τους το DNA, και ως τέτοιοι εξαγιάζονται. Ποτέ δεν μελοδραματοποιούνται.

Κίνητρο/πρόσχημα

Αυτό που μένει από τη δεύτερη σκηνοθετική προσπάθεια του

μέρες προθεσμία του Σων Πεν και *Seven* του Νταίνβιντ Φίτσερ.

Σων Πεν είναι η συνταρακτική ερμηνεία του Τζακ Νίκολσον στο ρόλο του πατέρα. Και μόνο η παρουσία του στο πλάνο αποτελεί μέγιστο μάθημα υποκριτικής. Και μόνο χάρη σ' αυτόν κάποιες στιγμές η ταινία ανακαλεί μνήμες Κασσαβέτη.

«ΤΡΕΙΣ ΜΕΡΕΣ ΠΡΟΘΕΣΜΙΑ»
του ΣΩΝ ΠΕΝ

Είναι κατανοητό ένας πατέρας να περιμένει έξι ολόκληρα χρόνια για να εκδικηθεί, σκοτώνοντας με τη σειρά του τον μεθυσμένο οδηγό που σκότωσε την εξάχρονη κόρη του. καθώς αυτή επέστρεφε από το σχολείο της. Πανάρχαιο κίνητρο η εκδίκηση.

Στην προκειμένη, όμως, περίπτωση αυτό το κίνητρο εξανεμίζεται μέσα στην υπερβολή του, αφού ο πρώην καλός οικογενειάρχης, πατέρας και άλλων δύο παιδιών, ευκατάστατος κουσμηματοπώλης και με μια θαιμάσια, από κάθε άποψη, σύζυγο, εγκαταλείπει –με (σεναριακό) πάντα πρόσχημα το τροχαίο της κόρης του– τους πάντες και μετατρέπεται στον διαμετρικά αντίθετο ανθρωπίνο τύπο, δηλαδή ένα ανθρωπίνο ρεμάλι. Μέθυσος, μπαρόβιος, παρτουζατζής με φτηνοπουτάνες, εριστικός – ένας χαρακτήρας κατασκευασμένος.

Τι τοιο τον γνωρίζουμε –καθώς αρχίζει η ταινία– την ημέρα της αποφυλάκισης του εξαιτίας δολοφόνου, στον οποίο ο εκδικητής τάζει τρεις μέρες προθεσμία –άγνωστο γιατί– μέχρι να τον σκοτώσει. Στο τε-

«SEVEN»
του ΝΤΑΙΝΒΙΝΤ ΦΙΝΤΣΕΡ

Ο «ιερός» αριθμός επτά σε τούτη την όχι μόνο εμπορικά επιτυχημένη ταινία του Ντ. Φίντσερ (*Άλιεν 3*) μετατρέπεται σε ...ανέρο! Επτά φρικιαστικοί φόννοι (για κάθε ένα από τα «Επτά θανάσιμα αμαρτήματα»), σε διάστημα επτά ημερών, που τα πραγματοποιεί με εντυπωσιακή οργάνωση, λεπτομέρεια, αλλά και σαδισμό ένας διανοούμενος –και κατ' εντολή του Θεού!– άγγελος εξολοθρευτής. Να σημειωθεί ότι τα θύματα έχουν επιλεγεί ως φορείς των «αμαρτημάτων».

Δύο ντετέκτιβ, διαμετρικά αντίθετα ψυχολογήματα, συνεργάζονται αναγκαστικά για τη διαλεύκανση. Ο ένας, έμπειρος, σοφός, υπομονετικός (Μόργκαν Φρίμαν), μόλις μια εβδομάδα πριν βγει σε σύνταξη, και ο άλλος, νέος, άπειρος, παρορμητικός και φύσει οργίλος (Μπραντ Πιτ).

Το σκηνικό, μια πόλη ακαθόριστη (κάτι από Μπάροους του *Γυμνού Δείπνου*, κάτι από *Μπλέιντ Ράννερ*) όπου η ζωή βιώνεται στις ακραίες τιμές έκπτωσής της. Βροχή

Σκηνή από το *Seven*

υγρασία και ατέλειωτη νύχτα στους δρόμους.

Οι εσωτερικοί χώροι βρίσκονται μόνιμα βυθισμένοι σε μισοσκόταδο από αμιδρούς, περίτεχνους φωτισμούς και χρωματικούς τόνους του καφέ και της σέπια, όπου με τη βοήθεια ενός εκπληκτικού φρενήριου του ρυθμούς μοντάζ, φωντάζεσαι ακόμα περισσότερα απ' όσα πράξεις να δεις. Μαθηματικής σύλληψης και υλοποίησης σενάριο, ανελίσσεται μέχρι την κορύφωση της απροσδόκητης κατάληξης, με συνέπεια αφήγησης, εικόνας και χαρακτήρων. Θρίλερ, φιλμ νουάρ, δάνειο από καλτ και καταραμένη λογοτεχνία, που διαπερνά τους διαλόγους, συνυπάρχουν αφομοιωμένα σε εντυπωσιακή και χροπία προσφέροντας μια από τις πλέον ενδιαφέρουσες για το είδος ταινίες της δεκαετίας που διατρέχουμε.

Τις πολύ καλές ερμηνείες των δύο αστυνομικών «κλέβει» ο Κέβιν Σπέισι στο ρόλο του παρόφρονά φωνιά.

ΘΕΑΤΡΟ

της ΔΗΩΣ ΚΑΓΓΕΛΑΡΗ

Με τη «λάμψη της ηλικίας» και την ωριμότητα της τέχνης της, η Αλέκα Παϊζη ερμηνεύει, αυτή τη φορά, δύο μοναχικές ηρωίδες του Φραντς Ξάβερ Κρετς που «συγκατοικούν» στη Νέα Σκηνή του Απλού Θεάτρου: είναι η Κυρία

Η λάμψη της ωριμότητας

Ρούζαμ στις Νέες Προοπτικές και η Δεσποινίς Μάιερχοφ στα Αγαπημένα σας Τραγούδια.

Θέατρο δωματίου για ένα πρόσωπο, τα δύο μονόπρακτα που μετέφρασε εύστοχα η **Σωτηρία Ματζιόρη**, συνθέτουν ένα δίπτυχο πάνω στη λαξιά, την αποξένωση και την εγκατάλειψη. Στο πρώτο, μια γυναίκα «τρίτης ηλικίας» εκτίθεται επί σκηνής την ώρα αποχωρισμού από το σπίτι και τα ερποντά της, καθώς μπροστά της ανοίγει η «προοπτική» του γηροκομείου. Τα από το δέσιμο με τα πράγματα ανατείνεται ο συμπυκνωμένος χρόνος που

κρατά σφιχτά ο χώρος σε κάθε γωνιά του και με τρυφερότητα και πικρό χιούμορ θίγεται από τον γερμανό συγγραφέα το τεράστιο κοινωνικό θέμα της περιθωριοποίησης των ηλικιωμένων στις σύγχρονες απάνθρωπες μεγαλουπόλεις.

Από την άποψη της τεχνοτροπίας το κείμενο δεν παρουσιάζει καμία πρωτοτυπία. Δίνει όμως στην **Αλέκα Παϊζη** την αφορμή για ένα ακόμη χαμηλόφωνο ρεσιτάλ ηθοποιίας. Την παρουσία της προτάσσει στη σκηνοθεσία του και ο **Αντώνης Αντύπας**. Ο **Γιώργος Πάτσας** φροντίζει να αναπαράσκησει πιστά το σπιτικό της κυρίας Ρούζομ αλλά ξεχνώντας ν' αφήσει ένα σημάδι που να διαφοροποιεί την τέχνη του από τη ζωή.

Η μουσική της **Ελένης Καραϊνδρου** δηλώνει τη συμπαράστασή της στις δύσκολες ώρες της ηλικιωμένης κυρίας. Η Παϊζη κεντά τον εσωτερικό μονόλογο και εμπνυχώνει τον διάλογο με τα άψυχα. Με την εφηβική χάρη της αρνείται την παραίτηση.

Με κρυφό σαρκασμό κι εκείνη την ανυπέρβλητη περηφάνεια των απλών ανθρώπων απαξιώνει τον μελοδραματισμό και αρνείται τα φιλελεήμονα αισθήματά μας. Ανθρώπινη και δική μας αφήνει στο ρόλο τη γλύκα της.

Σκηνικές οδηγίες χωρίς λόγια είναι το «μυστικό» της γραφής του δεύτερου μονόπρακτου. «Μια οποιαδήποτε καθημερινή μέρα» της δεσποινίδος Μάιερχοφ, λεπτό προς λεπτό, από την ώρα που επιστρέφει στο σπίτι μετά τη δουλειά το απόγευμα, μέχρι το -όχι και τόσο καθημερινό- τέλος

Η Αλέκα Παϊζη στις Νέες προοπτικές του Φραντς Ξάβερ Κρετς.

αργά τη νύχτα.

Μοναδική συντροφιά, η φωνή του ραδιοφώνου, που στην ελληνική παράσταση την «ερμηνεύει» ο **Γιώργος Παπαστεφάνου** - η καλύτερη βέβαια επιλογή. (Εδώ περιττεύουν νομίζω οι μουσικές παρεμβάσεις της Ελένης Καραϊνδρου όταν κλείνει το ραδιόφωνο. Η σιωπή έχει τη θέση της.)

Ένας βουβός ρόλος που δίνει την ευκαιρία στην Αλέκα Παϊζη να μας θυμίσει στην πράξη τι σημαίνει χρησιμοποιώ το ανθρώπινο σώμα στη ζωή, και τι σημαίνει χρησιμοποιώ το ανθρώπινο σώμα ως υλικό της θεατρικής τέχνης.

Η ηθοποιός ξαναμαθαίνει όλες τις λειτουργίες της καθημερινότητας και τις υποδύεται με ακρίβεια, εκφραστικότητα και αίσθημα. Ένα βασικό μάθημα υποκριτικής είναι «τα αγαπημένα σας τραγούδια».

Η ΖΩΗ ΤΟΥ ΗΤΑΝ ΜΙΑ ΚΙΝΗΤΗ ΓΙΟΡΤΗ

της Ρένας Αγγουρίδου

Η ζωή του ήταν σαν μια κινητή γιορτή! Παρών σε πολλούς τόπους όπου οι άνθρωποι αγωνίζονταν για την ελευθερία τους ή για μια καλύτερη ζωή, ένα θέαμα που τον συγκινούσε όχι μόνο από κοινωνική αλλά και αισθητική άποψη.

Γεννήθηκε στην Αλεξάνδρεια (1911), μεγάλωσε στην Κρήτη, σπούδασε πολεοδομία στο Πολυτεχνείο Αθηνών. Τον πρώτο καιρό της διαμονής του στην Αθήνα μυήθηκε στον μαρξισμό για να προσχωρήσει το 1929 στην Διεθνή Αριστερή Αντιπολίτευση του καθοδηγείται από τον Τρότσκι. Για τις ιδέες και τη δράση του εξορίστηκε επί Μεταξά στην Φολέγανδρο και, στη συνέχεια, φυλακίστηκε στην Ακροναυπλία. Με την παρέμβαση ενός καθηγητού του στο Πολυτεχνείο του δίνεται άδεια να εγκαταλείψει την Ελλάδα. Γραμματέας της 4ης Διεθνούς από το 1943 ως το 1961.

Από το 1946 τον απασχολεί ο Τρίτος Κόσμος και από το 1952 οι επαναστάσεις στην Βόρεια Αφρική. Παρακολουθεί τις εξελίξεις στην Τυνησία, το Μαρόκο, την Αλγερία.

Από το 1972 ασχολείται με το Παλαιστινιακό ενώ την ίδια εποχή προσκαλείται από τον Αλλιέντε στη Χιλή. Το 1974 βρίσκεται στην Πορτογαλία. Με τη μεταπολίτευση επιστρέφει στην Ελλάδα, αρθρογραφεί στα *Νέα* για διεθνή, κυρίως, ζητήματα και συνεχίζει να ταξιδεύει και να εργάζεται θεωρητικά για τη Μαρξιστική Επαναστατική Διεθνή Ένωση, ένα μικρό πρωτοποριακό κίνημα που προέρχεται από τον χώρο της 4ης Διεθνούς.

Την ίδια περίπου εποχή που κάποιοι ελαφρόμυαλοι κατηγορούσαν τον Μιχάλη Ράπτη ως αρχηγό της 17 Νοέμβρη, τα *Νέα* δημοσίευσαν ένα ποιητικό του κομμάτι με τίτλο «Έξοδος διά θαλάσσης» στο οποίο ο διανοούμενος-επαναστάτης (και στην περίπτωση του ο τίτλος δεν έχει τίποτε το βαρυγδουπο) φανέρωνε ένα άλλο είδος ευαισθησίας απ' αυτήν που ενέπνεε τα μαχητικά πολιτικά του άρθρα στην ίδια εφημερίδα.

Ήταν μια ελεγεία στη ζωή και το θάνατο, στην οποία ο Μιχάλης Ράπτης εξιστορούσε την περίπτωση του Ανδριώτη καπετάνιου όπως την είχε ακούσει εκείνο το καλοκαίρι, όταν περνούσε τις διακοπές του στο ανεμοδαρμένο κυκλαδίτικο νησί. Ο γερο-θαλασσολύκος, όταν έμαθε ότι πάσχει από ανίατη αρρώστια, πρόρεσε τα καλά του, περπάτησε το νησί ρουφώντας για τελευταία φορά τις ομορφιές και τις ευωδιές του και βούτηξε στη θά-

λασσα. Το σώμα του βρέθηκε δύο μέρες αργότερα στη Σέριφο.

Εκείνες τις μέρες, πολλοί συνάδελφοι ζητούσαν από τον Πάμπλο συνέντευξη για την υπόθεση της «17 Νοέμβρη» αλλά εγώ, κόντρα στο ρεύμα, του άφησα ένα σημείωμα –δεν μπορούσα να πιάσω γραμμή και αργότερα, όπως μου είπε, παρακολουθούσαν το τηλέφωνό του– λέγοντάς του ότι ήθελα να μου μιλήσει με αφορμή την «Έξοδο διά θαλάσσης». Το ίδιο βράδυ μου τηλεφώνησε και ζήτησε να συναντηθούμε το άλλο πρωί στο στέκι της πλατείας Κολωνακίου. Έτσι είχα την τύχη να γνωρίσω αυτόν τον συναρπαστικό άνθρωπο του οποίου η παρουσία και τα λόγια σ' έκαναν να νιώθεις κάθε φορά «λίγο ψηλότερα». Το «λίγο ψηλότερα» ήταν το όραμα για το οποίο είχε παλέψει σ' όλη του τη ζωή.

Στη συνέντευξη, που απλώθηκε σε 7 σελίδες του περιοδικού *Ένα*, είχε τελικά μιλήσει για τα πάντα, τα *Ιδιωτικά* και τα *Δημόσια* του, για να χρησιμοποιήσω τον τίτλο του Ελύτη, τον οποίο θαύμαζε όχι μόνο ως ποιητή αλλά και ως στοχαστή. Εδώ θα αναφέρω ορισμένα από τα παραλείπόμενα της πολύωρης συνέντευξής του, που δεν είχαν δημοσιευθεί τότε λόγω χώρου και γιατί η τότε επικαιρότητα –η Σοβιετική Ένωση που κατέρρεε, ο προ των πυλών πόλεμος του Κόλπου, οι σχέσεις του με Άραβες ηγέτες, το Παλαιστινιακό– είχε προτεραιότητα. Είχε μιλήσει, βέβαια, και για τη «17 Νοέμβρη». Κι εκείνο που τον είχε ενοχλήσει περισσότερο, δεν ήταν τόσο ότι ένας ελαφρόμυαλος έβαζε σε κίνδυνο τη ζωή τη δική του και της συντρόφου του Έλλης Δυοβουνιώτη, όσο ότι τον κατηγορούσε για κάτι εντελώς αντίθετο με τις πεποιθήσεις του: τη ριζική του αντίθεση στη χρήση ένοπλης βίας σ' ένα δημοκρατικό καθεστώς. Άποψη που είχε εκφράσει, σε ανύποπτο χρόνο, στο βιβλίο του *Μια ζωή επαναστάτης*, Κάκτος, 1985.

«Τη ζωή μου προσπάθησα να τη φτιάσω όχι επί τη προόψει ότι θα πάρουμε κάποια μέρα την εξουσία κι επομένως θα έχουμε τα οφέλη της αλλά σε μια προσπάθεια καλύτερης προετοιμασίας του μέλλοντος. Βέβαια, πρέπει κανείς να ξεκινάει από την απτή πραγματικότητα –ανεξαρτήτως των μεταφυσικών του προβλημάτων– ότι σημασία έχει η ζωή επί της γης. Αυτή υπάρχει, είναι μικρή, επομένως πρέπει να τη φτιάξεις όσο μπορείς καλύτερα, ανθρωπινότερα, ευχάριστα για σένα και τους άλλους, όχι εις βάρος των άλλων. Και γι' αυτό είμαι εναντίον όλων εκείνων των κατα-

στάσεων που εκμεταλλεύονται τη δυστυχία των άλλων ή τους λένε, ε καλά, θα τα βρεις αλλού. Αυτό είναι απαράδεκτο. Όπως είμαι εναντίον του επιχειρήματος που έλεγαν στις χώρες του "υπαρκτού" σοσιαλισμού, περνάμε σήμερα δύσκολα για να προετοιμάσουμε την επόμενη γενεά. Ένα καθεστώς με κοινωνική ευαισθησία, τώρα, επί της εξουσίας του, βελτιώνει κάπως τις συνθήκες, όχι αναγκάζοντας τους ανθρώπους να κάνουν θυσίες για την επόμενη γενιά. Η ζωή είναι μοναδική για τον καθένα μας. Και πρέπει να την κάνει καλή και ευχάριστη τώρα που την έχει αυτός.

Αν απέφυγα την μυθοποίηση του εαυτού μου; Ασφαλώς όχι. Διατηρώ πολλούς μύθους σχετικά με το πρόσωπό μου. Αλλά αυτό θα το πουν οι άλλοι. Νομίζω ότι η απομυθοποίηση του καθενός μας φαίνεται εν μέρει στην συνέπεια λόγων και πράξεων. Και τον άνθρωπο πρέπει να τον κρίνει κανείς όχι απ' αυτά που λέει ή νομίζει ότι είναι αλλά απ' αυτά που στην πράξη κάνει. Πώς φέρεται. Εγώ ποτέ δεν θεώρησα τον εαυτό μου ότι είμαι ηγέτης καταστάσεων, κομμιάτων, οργανώσεων κ.λπ., παρ' όλο που άθελά μου βρέθηκα σε ηγετικά πόστα. Αλλά πραγματικά ούτε μου άρεσε ποτέ να υποδύομαι τον ρόλο του προλεταριακού διανοούμενου ο οποίος κατέβηκε στο επίπεδο της εργατικής τάξης και συγχρωτίστηκε με αυτήν. Εγώ θεώρησα τον εαυτό μου ότι είμαι διανοούμενος, βέβαια, αφού όλο μου τον καιρό τον απασχολώ διαβάζοντας και γράφοντας. Ριζοσπαστικός διανοούμενος. Συνδυάζω επίσης και μια διαρκή δράση η οποία απορρέει από την καταπόνηση που μου δίνουν οι γνώσεις. Αλλά ποτέ, όπως είπα, προλεταριακός ηγέτης, γιατί θεωρώ ότι βασικά η απελευθέρωση των προλεταρίων και της κοινωνίας είναι έργο των ίδιων των ενδιαφερομένων γι' αυτά τα πράγματα.

Η δική μου συμβολή είναι να βρίσκομαι κοντά τους σ' αυτή την προσπάθεια. Με συγκινεί το θέαμα των αγωνιζομένων ανθρώπων για την βελτίωση της ζωής τους. Όταν έχουν λιγίσει, όταν έχουν υποκύψει, όταν φέρονται παθητικά και αδιάφορα, αυτό και από αισθητική άποψη είναι ένα θέαμα που δεν μ' αρέσει. Από την άλλη, μια εξύψωση του κοινωνικού συνόλου συμβάλλει και στη δική μου ατομική, εγωιστική εξύψωση. Πρέπει να υπάρξει πάντα ένα όραμα για το καλύτερο. Το ξέρανε και οι αρχαίοι μας, ότι ποτέ να μην στεκόμαστε εκεί που είμαστε αλλά να πετάμε όσο μπορούμε ψηλότερα. Δεν πρόκειται μόνο για μια ηθική φεση του ανθρώπου αλλά και για μια ανάγκη του.

Έξω από τα πολυτεχνεία και τα πανεπιστήμια, στην ανθρώπινη μου μόρφωση, ρόλο έπαιξαν ο στρατός, η φυλακή και το σανατόριο. Ο στρατός μου απέβαλε πολλά μικροαστικά μου πράγματα, να μπορώ να επιμεληθώ του εαυτού μου μόνος μου, χωρίς βοήθεια από τη μητέρα μου, που δεν μ' άφηνε να βράσω ένα αυγό να ράψω ένα κουμπί. Οι φυλακές παίζανε τεράστιο ρόλο, τις θεωρώ σπουδαιότερα ανθρώπινα πανεπιστήμια, που βλέπει κανείς την κοινωνία γυμνή, έχει τον καιρό να διαβάσει συστηματικά, να κάνει πολλές σκέψεις. Και το σανατόριο –είχα προσβληθεί πολύ νέος από φυματίωση– γιατί μου έδωσε πολύ χρόνο για διάβασμα, για εξοικείωση με τη μουσική και, ιδίως, με έφερε πολύ κοντά σ' ένα πράγμα που με απασχολεί περισσότερο, αλλά τότε λιγότερο, το ζήτημα του θανάτου. Επειδή έβλεπα αγόρια και κορίτσια να πεθαίνουν όπως οι μύγες –εκείνον τον καιρό η φυματίωση ήταν σε τρομερή έξαρση–, νεαρές υπάρξεις να αγωνιούν και να γαντζώνονται από τη ζωή, χωρίς να το συνειδητοποιώ τότε που άφησε βαθύτατα ίχνη. Αν έγραφα το Έξοδος διά θαλάσσης, είναι γιατί επρόκειτο για έναν άνθρωπο που είχε πάνω-κάτω την ηλικία μου και ο οποίος πολύ ήρεμα αντιμετώπισε τον θάνατο. Αλλά δεν θα μπορούσα να γράψω το ίδιο πράγμα για την περίοδο

Ο Μιχάλης Ράπτης/Πάμπλο γεννήθηκε το 1911, έζησε μια ζωή γεμάτη επαναστατικό οίστρο και πέθανε το χειμώνα του 1996.

της ζωής μου στο σανατόριο, νέος εγώ να βλέπω τόσους νέους ανθρώπους να φεύγουν. Ήταν μια συγκλονιστική εμπειρία που ίσως μ' έκανε να ωριμάσω ταχύτερα σαν άνθρωπος. Δηλαδή να έχω μια βαθύτερη αίσθηση του ότι η ζωή είναι μια ιδιότυπη σύνθεση, μια γλυκόπικρη αίσθηση. Αυτή είναι η βάση της κι αυτό πρέπει να καταλαβαίνει κανείς βαθιά γιατί τον βοηθάει να εκτιμά τις στιγμές που η ζωή είναι γλυκιά και να ξέρει και την άλλη της όψη. Αυτό συντελεί σε μια ανθρωπινότερη στάση και για τον εαυτό του και για τους άλλους.

Ρομαντισμός: Αν ο ρομαντισμός είναι μια τάση και στην τέχνη και στην πολιτική προς μια ποιητικότερη, ανθρωπινότερη, πιο πολιτισμένη πραγματικότητα, τότε μπορεί να πει κανείς ότι ο ρομαντισμός πρέπει να είναι μια σταθερή στάση κάθε ριζοσπαστικού μεταρρυθμιστή στον πολιτικό και κοινωνικό τομέα.

Προς το τέλος της συνέντευξης, για να χαλαρώσουμε, ήπιαμε ένα ποτήρι κρασί και έβαλα στο πικάπ την Τόσκα με τη Μαρία Κάλλας.

«Α, η Μαρία!» τον ακούω να λέει στο ανοικτό κασετόφωνο, συννεπαρμένος από την «ντίβα» που σπαράζει. «Έζησα για την τέχνη, έζησα για τον έρωτα». Του λέω ότι όταν ο γιος μου ήταν μικρός έπαιζα με τις ώρες δίσκους της Κάλλας. Μεγαλώνοντας, βέβαια, γκρίνιαζε «πάλι η Μαρία» αλλά και τώρα ακόμη, μεταξύ της ροκ και των ρεμπέτικων με τα οποία με ξεκουφαίνει, μουρμουρίζει πότε πότε και κάποιο κλασικό κομμάτι. «Αυτό που λέτε, μου θυμίζει τη μητέρα που στάθηκε με το νεογέννητό της μπροστά στη θάλασσα ώστε μόλις αυτό πρωτάνοιγε τα ματάκια του ν' αντίκριζε μια εικόνα ομορφιάς. Το πώς μπαίνουν οι άνθρωποι στη ζωή, σε ποιο περιβάλλον, έχει βασική σημασία. Αλλά και το πώς φεύγουν...». Στη μικρή σιωπή που ακολούθησε διέκρινά μια φευγαλέα μελαγχολία στο λαμπερό βλέμμα του. Το είδος της μελαγχολίας που νιώθει κανείς όταν τελειώνουν οι μέρες γιορτής. «Αλλά και το πώς φεύγουν», επανέλαβε. «Αφήνοντας τη ζωή λίγο ψηλότερα απ' ό,τι τη βρήκαν. Έχοντας συμβάλει κάπως κι αυτοί με τα λόγια και τις πράξεις τους, τη συνέπειά τους, στη μουσική του μέλλοντος».

Ρομαντικός ή κλασικιστής ήταν ο **Βίνκελμαν**; Το βέβαιο είναι πως ο τρόπος πρόσληψης της αρχαιότητας τον οποίο διαμόρφωσε με τα κείμενά του υπήρξε καθοριστικός. Η συμβολή του παραμένει σταθερή αναφορά για τη μελέτη και κατανόηση των απόψεων που διαμόρφωσαν τη σχέση των επόμενων γενεών με τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό και κυρίως με την αρχαία ελληνική τέχνη. Το σύντομο και γοητευτικό δοκίμιό του *Σκέψεις για την μίμηση των ελληνικών έργων στη ζωγραφική και τη γλυπτική* σε μετάφραση Ν. Μ. Σκουτερόπουλου (εκδ. Ίνδικτος, 1996) κυκλοφορεί σε μία καλαίσθητη έκδοση και μιας μεταφέρει στον 18ο αιώνα. Μπορούμε να καταλάβουμε τη ριζοτόμο σημασία του όταν σκεφτούμε την αλλαγή νοοτροπίας που επέφερε στις συνειδήσεις: η αρχαιότητα παύει να είναι απλώς αντικείμενο ενδιαφέροντος από μέρους της λογιστικής και να γοητεύει αποκλειστικά τους συλλέκτες. Η σχέση με την αρχαιότητα μεταλλάσσεται: γίνεται απόλυτο κριτήριο του σημαντικού και μετατρέπεται σε αυτοσκοπό, με όλα τα θετικά και αρνητικά παρεπόμενα...

Στον Δρόμο για την Πόλη (εκδ. Αρμός, 1995): δέκα διηγήματα του **Μάρκου Καλεώδη**. Δέκα ιστορίες που αρθρώνονται με τρόπο ενιαίο και διαμορφώνουν μια ιδιότυπη υπαρξιακή γραφή. Η έλξη που προκαλεί η αφήγηση σχετίζεται, κυρίως, με το αίσθημα που παράγεται στον αναγνώστη, ότι, δηλαδή, ενδέχεται να

ΒΙΒΛΙΟΥ

ΚΡΙΤΙΚΗ

Νευρώσεις της ελευθερίας

Πολ Όστερ
Λεβιάθαν (Μυθιστόρημα)
Εκδόσεις Σ. Ι. Ζαχαρόπουλος
Αθήνα 1995

Για να γίνει κατανοητή σε βάθος και ν' αποδοθεί με κριτική διάθεση η συνολική αξία του έργου του **Πολ Όστερ**, είναι καταρχήν ανάγκη να διαγνωσθεί η βασικότερη αλήθεια που απορρέει από τις συγγραφικές προθέσεις και από το τελικό αποτέλεσμα της γραφής του: τα μυθιστορήματα του Πολ Όστερ δεν αγωνιούν να αφηγηθούν ή να εξηγήσουν τον κόσμο με τις λέξεις και την μυθιστορηματική πλοκή· ο Πολ Όστερ δοκιμάζει (και κατορθώνει) να πλάσει τον κόσμο. Αυτονόητη εδώ η επισημάνση πως μια τέτοια θέση δεν ακυρώνει την ποιότητα των υπόλοιπων μυθιστοριογράφων ή άλλων έργων του καιρού του, αλλά πως ο στόχος της γραφής του Πολ Όστερ κατατείνει στην επιτυχημένη δημιουργία ενός «νέου κόσμου», ο οποίος πείθει μεν εξαιτίας της αληθοφάνειάς του, αλλά παράλληλα εκπλήσσει χάρη στην πραγμάτωση των στοιχείων του μη πιθανού και του ασύμπτωτου.

Η υπαρξιακή επινοητικότητα του Πολ Όστερ, γονιμοποιημένη από τη συγγραφική του οξύδερκεια, ιδρύει μια παγκοσμιότητα, όπου το κεντρικό βάρος δεν το κατέχει πλέον η ανασύνθεση (ή αναμόχλευση ή ανάλυση ή αναδημιουργία...) του υφιστάμενου κόσμου, όσο η εκ μηδενός σύσταση μιας πραγματικότητας, τα υλικά της οποίας

αντλούνται από τη γύρω χειροπιαστή ζωή – με κυριότερη επίφαση την ψευδαίσθηση ή μη των αυτοβιογραφικών του στοιχείων. Ωστόσο το τελικό αποτέλεσμα είναι η εικονοποίηση ενός κόσμου, όπου ο συγγραφέας, ενδιαφέρεται να μάθει όχι για το «ποιος» αλλά κυρίως το «γιατί αυτός» και όπου κυρίαρχη θέση καταλαμβάνει η ρευστότητα των πάντων, μηδέ της ίδιας της πλάνης αποκλεισμένης. Με λίγα λόγια η γραφή του Πολ Όστερ ιδρύει έναν κόσμο της φανταστικής μα συνάμα και της πραγματικότητας η οποία, σαν άλλος Χέρμαν Μελβίλ, θα του χρησιμεύσει ως σκηνικό για τη δραματουργία των προσώπων, που θα επιφορτισθούν το μέγεθος της προσωπικής του φαντασίας και τους δικούς του εκφρασμένους ή μη φόβους.

Στο τελευταίο του βιβλίο, *Λεβιάθαν*, στα υφιστάμενα και επαναλαμβανόμενα μοτίβα του Πολ Όστερ (: η διαρκής αναζήτηση της ταυτότητας, η λατρεία του τυχαίου και των συμπτώσεων, το πιθανόν ως αδιόρατη πραγματικότητα, η στάση του για την τέχνη γενικά, καθώς και η μεταβλητότητα ως αναπόσπαστο μέρος της ανθρώπινης φύσης), έρχεται να προστεθεί η πολιτική σκέψη του συγγραφέα, με στοιχεία πιο ορατά τώρα και πιο μετρήσιμα σε σχέση με τα προηγούμενα έργα του.

Ο αφηγητής του *Λεβιάθαν* Πήτερ Άαρον αποτελεί, πέρα από το alter ego του συγγραφέα, τον άνθρωπο μέσω του φιλικού δε-

σμού του οποίου θα γίνει κατορθωτή η αφήγηση της εξαιρετικής, ως προς τη συνθετικότητα και σημαντικότητα, ζωής του **Μπιλ Σακς**. Στο πρόσωπο αυτού του τελευταίου, ο Πολ Όστερ θα πραγματώσει τα οράματα, τα φόβους, τις πράξεις και την απτυχία του κινήματος της Αριστεράς στην Αμερική για τη δεκαετία του '70, όσο κι αν αυτοί οι δύο όροι – Αμερική και Αριστερά – συνεχίζουν να λειτουργούν σαν ένα θαυμάσιο οξύμωρο σχήμα, που όμως δεν παύει να αποτελεί μια κοινωνικο-πολιτική διάσταση η οποία είναι ανάγκη να διερευνηθεί κάτω από το πρίσμα της εγγενούς ιδιαιτερηότητάς της. Ο Μπεν Σακς, λοιπόν, είναι η περίπτωση του αριστερού συγγραφέα που με το έργο του καταδηλώνει το συγγραφικό του ταμπεραμέντο και ταυτόχρονα, τις συνιστώσες πολιτικής του σκέψης. Όταν γνωρίζεται με τον αφηγητή Πήτερ Άαρον, βρίσκεται ήδη σε κρίσιμο σημείο όπου η κατάσταση της ιδιωτικής ζωής του αλλά και το αποθηκευμένο, στο υπαρκτό συνειδητό του κυρίως, συγγραφικό υλικό ζητούν την εμφάνισή και την καταξίωση. Η στροφή στη ζωή του θα συντελεσθεί τυχαία, όταν αποτραβηγμένος συμβουνά για να τελειώσει το μυθιστόρημά του, θα γίνει μάρτυρας ενός σκληρού και παράλογο φονικού. Από εκείνη τη στιγμή φόβος της τυχόν εμπλοκής του και ταυτόχρονα, ενός σάκος με χιλιάδες δολάρια, μια και δε καταφέρνουν να τον οδηγήσουν

ην παραφροσύνη, θα τον καθήκον να γνωρίσει από κοινού το χειροπιαστό παράλογο «άλλης ζωής».

Ο τέρμα αυτής της πορείας γνώσεως και αυτοπροσδιορισμού, ο Μπεν Σακς θα φέρει στην επιφάνεια τις μνήμες από τον οδυνηρό περιστατικό που μικρός στο Άγαλμα της Ουθερίας και θα θελήσει να θυμίσει τις πράξεις του –ανατινάζοντας διάφορες απομιμήσεις του ανά την Αμερική αντίχου αγάλματος– την προσωπική θέση του για το τι είναι και πρέπει να είναι τελικά η Ελευθερία.

Ο ανέφικτο και ουτοπικό σχέδιο στα όνειρα και στη ζωή ανθρώπων, ο Πολ Όστερ το γράζει πολύ πετυχημένα κάτω από τον τίτλο *Λεβιάθαν*.

Το βιβλίο εντέλει για τον συγ-

γραφέα δεν αξίζει περισσότερο από την ίδια τη ζωή –όσο ευτελής κι αν αποδεικνύεται πολλές φορές αυτή– και γι' αυτό την εξισώνει με την αξία των λέξεων, που απέναντί τους ο Πολ Όστερ στέκεται με δέος και ευλάβεια ειδωλολάτρη. Πίστη του είναι πως μόνο οι λέξεις είναι ικανές να περικλείουν και ν' αποδώσουν το βαθύτερο νόημα της ζωής που δεν είναι άλλο από τη Μνήμη. Όλα τα υπόλοιπα στοιχεία της είναι αντικαταστάσιμα και ευάλωτα στη φθορά, άρα δευτερεύοντα και μη αναγκαία.

Σ' αυτή την τωρινή φάση της μεταγραφής του στα ελληνικά ο Πολ Όστερ στάθηκε τυχερός και συνάμα άτυχος. Ως συγγραφέας των συγγραφέων αποδίδεται στη γλώσσα μας μέσω της μεταφραστικής δεινότητας ενός

άλλου συγγραφέα, του Άρη Σφακιανάκη, που ξόδεψε κόπο και οίστρο τόσον που θα χρειαζόταν για τη συγγραφή ενός δικού του βιβλίου.

Από την άλλη, όμως, συνεχίζει να φιλοξενείται στις σελίδες ενός εκδοτικού οίκου που όφειλε να τον δεξιωθεί καταλλήλως. Τα πολλά επίμεμπτα στοιχεία της έκδοσης, με πιο σοβαρό την εύκολη επανάληψη του ίδιου βιογραφικού, που προαναγγέλλει την κυκλοφορία και των επόμενων έργων του Πολ Όστερ «μέσα στο 1992», αν μη τι άλλο φανερώνουν τον «φθινό» τρόπο αντιμετώπισής του και το εκδοτικό πνεύμα που θέλει να πιστεύει πως σ' όνομα της εμπορικότητας η ποιότητα μπορεί να τίθεται σε δεύτερη μοίρα.

Κώστας Ακρίβος

Graeco-Arabica

κυκλοφόρησε πρόσφατα ο βος τόμος του περιοδικού *Graeco-Arabica*. Ο τόμος στο μεγαλύτερο μέρος του περιλαμβάνει τα πρακτικά του Ε' Συνεδρίου Ελληνοαραβικών και Ελληνοαφρικανικών Σπουδών, το οποίο διεξήχθη στους Δελφούς τον Ιούνιο του 1993.

Οι εργασίες που δημοσιεύονται κινούνται στο χώρο της μελέτης των πολιτικών, πολιτιστικών και οικονομικών σχέσεων μεταξύ του ελληνικού χώρου και των χωρών της Ανατολής και της Αφρικής. Παρουσιάζονται μελέτες για την εξάπλωση των Μπαντού (Θ. Παπαδόπουλος), τη χρήση της ελληνικής στα λιμάνια της Αφρικής κατά τη ρωμαϊκή περίοδο (J. Desanges), την επίδραση του ελληνιστικού στον αραβικό πολιτισμό (P. O. Holt) και τη σχέση του al-Biruni με την ελληνιστική λογοτεχνία (G. Strohmaier). Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το άρθρο της Olga Frolova, «Greek Philosophical Concepts in a Manuscript Collection of Theoretical Treatises (Egypt, 18th c.)», στο οποίο η ρωσίδα επιστήμων ερευνά την επίδραση της αρχαίας ελληνικής φιλοσοφίας στη σκέψη του αιγυπτίου φιλοσόφου του 18ου αι. Muhhamad as-Shurunbabili. Στον ίδιο τόμο, της μελέτης των σχέσεων μεταξύ ελληνικού και αραβικού πολιτισμού, κινούνται και τα άρθρα των Ε. Κουλογιάννη, Ελένης Κονδύλη και Β. Χρηστίδη.

Οι εμπορικές επαφές στο χώρο της Αν. Μεσογείου και της Ανατολής αποτελούν μια δεύτερη ενότητα μελετών. Παρουσιάζονται μελέτες των Β. Καραγιώργη (για τον ρόλο της Κύπρου στη Μεσόγειο κατά την Αρχαιότητα) και C. Verlinden (για τις εμπορικές επαφές ανάμεσα στον γερμανο-σλαβικό και τον ελληνο-αραβικό χώρο). Ενδιαφέρον παρουσιάζει η μελέτη του R. Khoury και A. Metallah, «Φάλακα-Ίκαρος: Ένας μακρινός εμπορι-

κός σταθμός των Σελευκιδών στον Περσικό Κόλπο». Ο F. H. van Doorninck μελετά το θαλάσσιο εμπόριο κρασιού τον 11ο αι., ενώ την επίδραση των βυζαντινών νομισμάτων κειμένων στα αντίστοιχα αραβικά, αναφορικά με τις διατάξεις για το ναυτικό εμπόριο, ερευνά η μελέτη του Δ. Λέτσιου.

Μια άλλη ενότητα είναι η μελέτη της ναυσιπλοΐας στην Αν. Μεσόγειο, θέμα με το οποίο ασχολούνται και τα δύο προηγούμενα άρθρα, καθώς και τα άρθρα των Α. Λειβαδά («Some Questions of Medieval Nautical Technology in Kaminiates, Sack of Thessaloniki»), Χρ. Μακρουπούλια («The Navy in the Works of Constantine Porphyrogenitus») και M. Rassart-Debergh («Monachisme copte et bateaux peints»).

Πολλές από τις μελέτες που περιλαμβάνονται στον τόμο ασχολούνται με τις πολιτικές και διπλωματικές σχέσεις μεταξύ Βυζαντινών και Αράβων. Στην κατηγορία αυτή ανήκουν τα άρθρα των Νίκης Κουτράκου («Diplomacy and Espionage: Their Role in the Byzantine Foreign Relations») και Y. Lev («The Fatimids and Byzantines 10th-12th Centuries»). Στην ίδια κατηγορία θα μπορούσε να ενταχθεί και η μελέτη του I. Σιδερόπουλου, «Βασιλεία διοικητή Κώμης Αφροδίτου». Στην Αίγυπτο είναι αφιερωμένο και το άρθρο του M. Rodziewicz, στο οποίο μελετάται το λεγόμενο «θέατρο» του Kom el Dikka της Αλεξάνδρειας (5ος αι.).

Ο τόμος ολοκληρώνεται με βιβλιοκρισίες από τους Σ. Αποστολοπούλου, C. E. Bosworth, Β. Χρηστίδη, Δ. Λέτσιο, Α. Λειβαδά, Ν. Κουτράκου και G. Tahir.

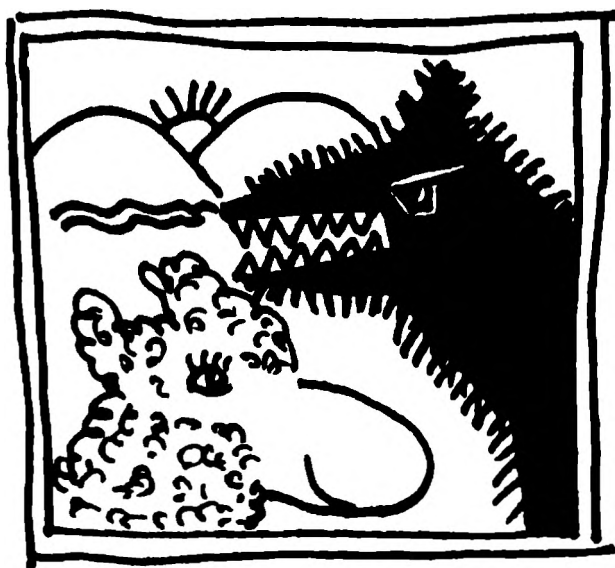
Χρήστος Γ. Μακρουπούλιας

είμαστε όλοι συνοδοιπόροι, χωρίς όμως, την ικανότητα να δούμε και να αναγνωρίσουμε τους άλλους· να δούμε και να αναγνωρίσουμε την κοινή μας μοίρα. Η «Πόλη» προσφέρεται, ίσως περισσότερο από τον «Δρόμο», ως σημείο αναγνώρισης της εσωτερικής μας ζωής με όλες και όσες δυσχέρειες, φόβους και απολαύσεις αυτή η αναγνώριση συνεπάγεται. Τα διηγήματα αυτά είναι γραμμένα, θα τολμούσα να πω, ως άσκηση ενός που θέλει να είναι αθλητής μεγάλων αποστάσεων και βιώνει την αγωνία του εγχειρήματος. Παρουσιάζουν εξαιρετικό ενδιαφέρον και δημιουργούν συγχρόνως και μια σοβαρή ανησυχία: ποια μπορεί να είναι η συνέχεια αν δεν αναζητηθεί μια περισσότερο γειωμένη γλώσσα; Το πρόγραμμα εκδηλώσεων της «Εταιρείας Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού & Γενικής Παιδείας» της Σχολής Μωραΐτη (Πλατεία Παναθηναϊκού Σταδίου 5, τηλ. 75.14.253) για την Άνοιξη '96 ξεκινά με μια ενδιαφέρουσα σειρά ομιλιών για τη διαφήμιση (19 έως 28 Μαρτίου): κοινωνικός ρόλος, δεοντολογία, πολιτική, αλλά και ειδικότερα ζητήματα, όπως, λ.χ., «η διαφήμιση στα λογοτεχνικά περιοδικά» με ομιλητή τον Γ. Κορδομενίδη και «η διαφήμιση και ο Νέος Ελληνικός Κινηματογράφος» με ομιλητή τον Ν. Νικολαΐδη.

ο χαρτοκόπτης

Τα Άγρια & τα Ήμερα

του Παναγιώτη Ιωαννίδη

ΟΙ ΠΟΛΥΤΕΛΕΙΕΣ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ

Ο Γκυγιώμ ντε Μασώ, Γάλλος κληρικός, διπλωμάτης, ποιητής και συνθέτης από τους σπουδαιότερους του 14ου αιώνα, ονόμαζε την μουσική «επιστήμη του γέλιου, του τραγουδιού και του χορού». Πράγματι, πριν από τον 16ο αι. στην Δύση, ήταν αδιανόητο πως θα μπορούσε να γραφτεί αξιόλογη μουσική χωρίς λόγια, ή που δεν θα προοριζόταν για χορό! Πόση απόσταση από τις σημερινές συνθήκες, όπου η προσφορά ευφροσύνης ή και απλής διασκέδασης από τις τέχνες θεωρείται, στην καλύτερη περίπτωση, δευτερεύουσα και ανεκτιμώμενη παρενέργεια, σίγουρα πάντως όχι πρωταρχικός σκοπός. Οι λεγόμενες, βέβαια, «λαϊκές» τέχνες ανθίστανται όσο μπορούν· όσο δηλαδή καταφέρνουν να ξεγλιστρούν από τα νύχια των «σοβαρών κριτικών», που θεωρούν καθήκον τους να τις αναλύουν μέχρις αφανισμού. Αυτό το καλβινιστικό ιδεώδες της αγέλαστης σοβαρότητας, συνδυασμένο με το άλλο, της εργασιομανίας, απειλεί να μας διαβρώσει όλους. Η αργία, ησχόλη (στην οποία τα ζώα, με άθικτη την βιολογική τους σοφία, αφιερώνουν το μεγαλύτερο μέρος του χρόνου τους), τείνουν να γίνουν, ακόμα και στο ευλογημένο μεσογειακό πολιτισμό μας, πράγματα αξιόμεμπτα και προς αποφυγήν. Όμως το «χάξεμα» ο καφές με τους φίλους, οι συζητήσεις οι φαινομενικά «περί ανέμων και υδάτων», αλλά κατά βάθος περί των σημαντικότερων θεμάτων, το κρασί με τα φάλτα συνοδευτικά-του, είναι το οξυγόνο της ψυχής. Και παραξενεύονται οι χρησιμοθηρικές δυτικές κοινωνίες. Η ψυχή δεν έχει πολυτέλειες, έχει μόνον ανάγκες.

(Αυτά τα ολίγα, για αρχή, ως συμβολή στο εορταστικό κλίμα για τα 600 τεύχη του ANTI!)

Τα Άγια Εφήμερα

* Γενναία η απόπειρα του Γιώργη Γιατρομανωλάκη, στο «ΒΗΜΑ» της 18.02.96, με μια πένθιμη ωδή στους τρεις νεαρούς στρατιωτικούς που σκοτώθηκαν με το ελικόπτερό τους στην Ίμια, να αναστήσει την δημόσια ποίηση, που, όπως και η άλλη δύσκολη αδελφή της, η αφηγηματική, μοιάζει να μην απασχολεί πια κανέναν.

Η τόλμη του μάλιστα πολλαπλασιάστηκε ερήμην του, από την ατυχέστατη (δεδομένου του θέματός του) σελιδοποιητική γενίκεση με το άρθρο του Νάσου Βαγενά περί Νεοελλήνων «ψωνιών»! Σε μια αντίστοιχη περίπτωση, ο Βρετανός Τόνι Χάρρισον είχε ίσως δειχθεί πιο πονηρός, όταν είχε απαιτήσει από τον «Γκάρντιαν», τα δύο ποιήματά του για τον Πόλεμο του Κόλπου να δημοσιευτούν στις σελίδες των διεθνών ειδήσεων. Με στόχο να τα διαβάσουν, ή τουλάχιστον να τα αντικρύσουν, οι αναγνώστες των ειδήσεων μάλλον, παρά αυτοί της «ποίησης», και να τα αντιμετωπίσουν, και αυτά, ως ντοκουμέντα πολέμου.

© Μας άφησε και η δεύτερη μεγάλη Μαργκερίτ της σύγχρονης γαλλικής λογοτεχνίας. «Πολύ νωρίς στην ζωή της, ήταν ήδη πολύ αργά». Ωστόσο, η Ντυράς καθαγίασε τις εμμονές της, επιστρέφοντας συνεχώς σε τρεις τέσσερις εικόνες, βασανιστικά. Και μας κούραζε κάποτε, είναι γιατί επέμενε, χωρίς προσχήματα, να ταράζει πάντα τον βυθό.

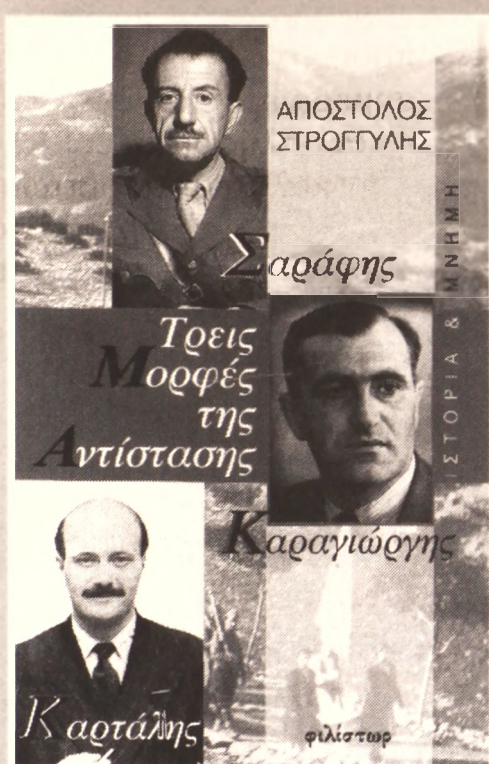

Μιχάλης Κύρκος

Πίσω από τα κάγκελα

Ο ΔΙΩΓΜΟΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗΣ 1947-1950
ΠΡΟΛΟΓΟΣ: ΓΙΩΡΓΟΣ ΛΕΟΝΤΑΡΙΤΗΣ

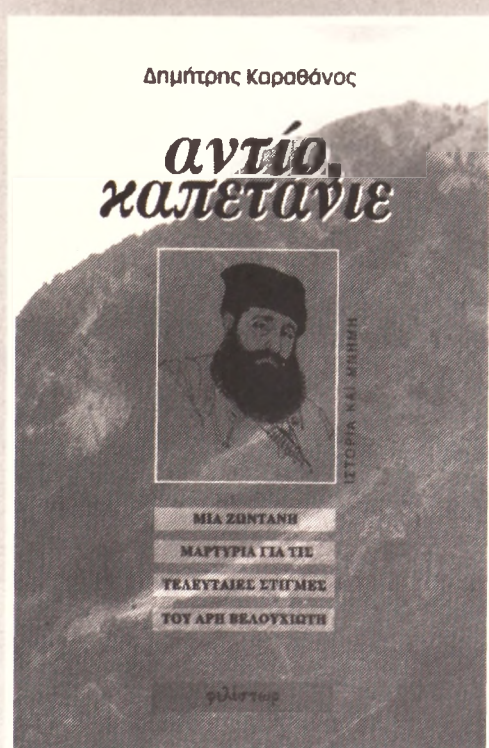
Ένα μοναδικό ιστορικό ντοκουμέντο όπου εξιστορούνται οι εκδικητικές διώξεις εναντίον του κόσμου της Αριστεράς και της Εθνικής Αντίστασης. Ο συγγραφέας, εκπρόσωπος ο ίδιος του πολιτικού συνασπισμού των κομμάτων του ΕΑΜ και διευθυντής της εφημερίδας «Ελεύθερη Ελλάδα», φέρνει στο φως της δημοσιότητας μέσα και από τη δική του περιπέτεια στις φυλακές και στη Μακρόνησο, άγνωστα παρασκήνια της μετα-δεκεμβριανής περιόδου την οποία συνδέει με τα χρόνια της μεταξικής δικτατορίας και τους διωγμούς του Μανιαδάκη.

Απόστολος Στρογγύλης

Τρεις μορφές της Αντίστασης Σαράφης-Καραγιώργης-Καρτάλης

Τρεις βιογραφίες για τρεις πρωταγωνιστές της Εθνικής Αντίστασης που παρουσιάζει με τη γνωστή γλαφυρότητα, ακρίβεια και αντικειμενικότητα ο διακεκριμένος δημοσιογράφος, αγωνιστής και συγγραφέας Απόστολος Στρογγύλης. Σαράφης, Καρτάλης, Καραγιώργης: τρεις ωραίες μορφές του απελευθερωτικού αγώνα και του λαϊκού κινήματος που με το βιβλίο αυτό φωτίζεται ολόπλευρα η ζωή τους και η δράση τους.

Δημήτρης Καραθάνος
Αντίο, καπετάνιε

2η έκδοση

Οι τελευταίες στιγμές του Άρη Βελουχιώτη.

Το οδοιπορικό μιας παράτολμης περιπέτειας όπως το εξιστορεί με μοναδική ειλικρίνεια και συγκίνηση, ο αφοσιωμένος σύντροφος του Άρη, Δημήτρης Καραθάνος.

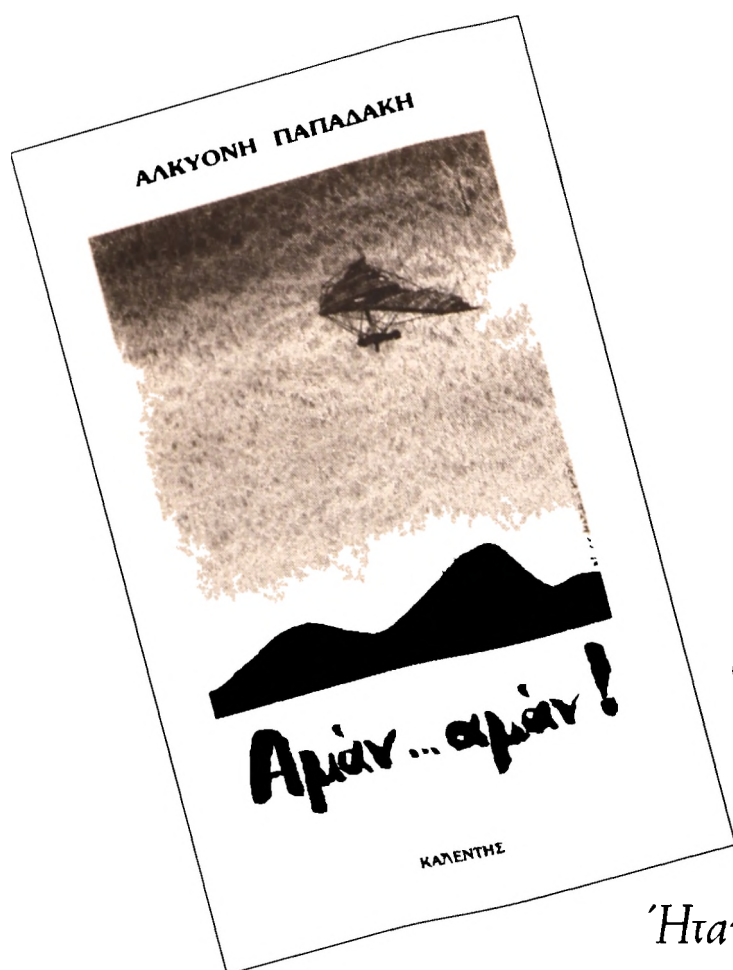
εκδόσεις φιλίστωρ

Θεμιστοκλέους 31, 106 77 Αθήνα
τηλ. 38 18 457 fax: 38 19 167

Παραγγελίες-διανομή: ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΥ, Γραβιάς 9-13, τηλ. 38 07 689
Αχιλλέας Σίμος, Κωλέττη 11, τηλ. 38 30 491

Αλκυόνη Παπαδάκη

Αμάν... αμάν!

Ήταν η μικρή αράχνη που στήριζε μια μεταξωτή κλωστή σ' ένα φύλλο του γιασεμιού κι ύστερα κρεμότανε πάνω της και νανούριζε τους πόθους της.

Ήταν η ανόητη σαύρα που κρύφτηκε στη ρίζα του αλεξανδρινού, γιατί φοβήθηκε τη σκιά της ερημιάς.

Ήταν η φτερούγα από τ' όνειρο του Σέβη που καρφώθηκε σαν το σουγιά σε μια γνωμένη ρόγα σταφυλιού.

Ήταν ο αναστεναγμός από τον ξεσταχιασμένο έρωτα του Σούλια πού έκανε τις πέτρινες δρύσες να ιδρώνουν.

Ήταν οι κόμποι από το φαρμάκι στην ψυχή της Σιδερίας που έσταζαν πάνω στα κυκλάμινα και τα ξέραιναν.

Ήταν η αναπνοή του Λέου που τρεμόπαιζε στα φτερά της άσπρης πεταλούδας και δεν την άφηνε να αποκοιμηθεί.

Ήταν η αγάπη της Δαμάσκας που άνοιγε τα μπουμπούκια της μπιγόνιας.

Ήταν όλ' αυτά ανακατωμένα. Ποιος μπορούσε να τα ξεχωρίσει... Και προς τι;

Το νέο αυτό μυθιστόρημα της Αλκυόνης Παπαδάκη έχει όλα τα στοιχεία της καλής λογοτεχνίας: τα επεισόδια έχουν τη συναρπαστικότητα και την πυκνότητα μιας άριστης αστυνομικής ιστορίας· οι χαρακτήρες αυτοσυστήνονται μέσω της δράσης τους ο καθένας· ο έρωτας υποβόσκει και συχνά κατατρώγει την αθωότητα· τα αισθήματα προσπαθούν να ξεπεταχτούν για να γίνουν θέματα ζωής, αλλά χάνονται στη δίνη της αδυσώπητης πραγματικότητας...

Είναι μια ιστορία με αλληπάλληλα ξαφνιάσματα και με πολλές –πάρα πολλές– αλήθειες για τους άθλιους αυτού του κόσμου.

Φορέστε το «ΣΚΙΣΜΕΝΟ ΨΑΘΑΚΙ» και βγείτε με-

τά την «ΜΠΟΡΑ» από «ΤΟ ΚΟΚΚΙΝΟ ΣΠΙΤΙ»

για να δείτε «ΤΟ ΧΡΩΜΑ ΤΟΥ ΦΕΓΓΑΡΙΟΥ» και ...

«ΑΜΑΝ... ΑΜΑΝ!»

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΛΕΝΤΗΣ

ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 5 • 106 79 ΑΘΗΝΑ

ΤΗΛ.: 36 01 551 • FAX: 36 23 553